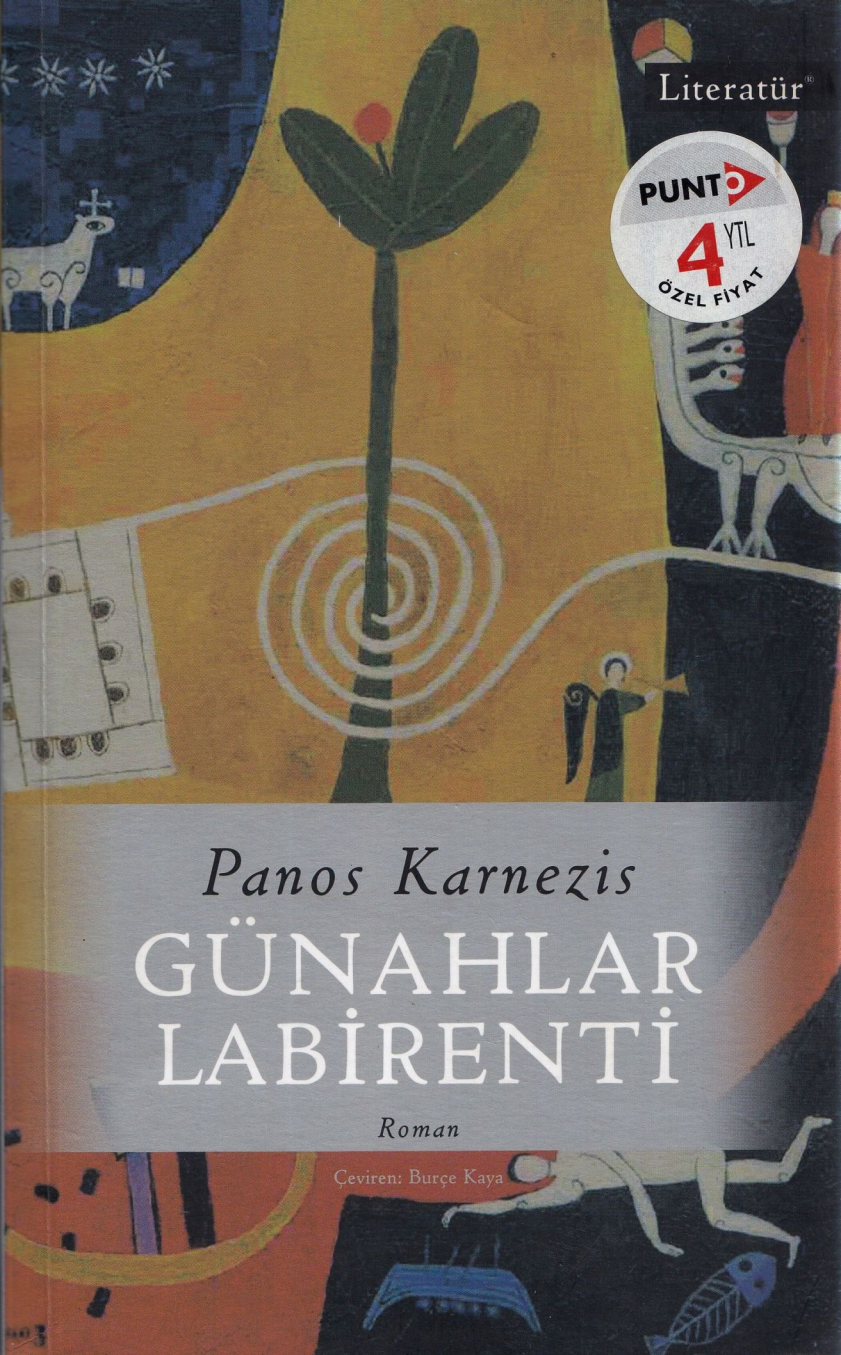

Literatür
PUNTO
4 YTL
ÖZEL FİYAT
Panos Karnezis
GÜNAHLAR LABİRENTİ
Roman
Çeviren: Burçe Kaya

Günahlar Labirenti

Panos Karnezis

Günahlar Labirenti

Çeviren:
Burçe Kaya

LİTERATÜR YAYINLARI: 419
Büyülü Edebiyat Dizisi: 02

GÜNAHLAR LABİRENTİ
Panos Karnezis

Kitabın Özgün Adı:
The Maze

Çeviren
Burçe Kaya

Yayın Yönetmeni
Abdullah Yılmaz

Yayına Hazırlayan
Gökçe Çiçek Çetin

Dizi ve Kapak Tasarımı
Mithat Çınar

Baskı Öncesi Hazırlık
Emel Atik

Birinci Basım, Şubat 2005

Baskı ve Cilt:
Şefik Matbaası
Tel: (0212) 472 15 00

ISBN: 975-04-0287-1

© Panos Karnezis, 2004

© Copyright 2005, Literatür: Yayıncılık
Bu kitabın yayın hakları Kesim Telif Hakları Ajansı ve Ticaret A. Ş. aracılığıyla
Literatür: Yayıncılık, Dağıtım, Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir.
Kitabın tamamı veya bir bölümü hiçbir biçimde çoğaltılamaz,
dağıtılamaz, yeniden elde edilmek üzere saklanamaz.

LİTERATÜR
Yayıncılık, Dağıtım, Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak, Dünya Han,
No: 18-20 Kat: 5 Beyoğlu 34433 İstanbul
T 0(212) 292 4120
F 0(212) 245 5987
E literatur@literatur.com.tr
www literatur.com.tr

Güneşin altında yürüyen bir adamın gölgesinde, gelmiş geçmiş tüm dinlerde olduğundan çok daha fazla sır vardır.

Giorgio de Chirico

Tarihsel Not

Birinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkilerinin yaşanmakta olduğu 1919 yılında, bir Yunan keşif gücü, yerli Yunan halkını Türk çoğunluğun düşmanlığından korumak amacıyla Osmanlı yönetimindeki Anadolu'ya çıktı. Asıl amaç, güçlü bir Yunan azınlığın yaşamakta olduğu Osmanlı'ya ait Akdeniz kıyılarını, Yunanistan'a ilhak etmekti. Yunan işgali, durumun Türkler lehine döndüğü 1922 Yaz'ına kadar sürdü. Kısa sürede bozguna dönüşen yoğun bir saldırının ardından Yunan ordusu, düzensiz bir şekilde kıyıya doğru sürüklenerek Anadolu topraklarını terk etti.

Önsöz

Şafağın sessizliğinde, çan seslerinin çok daha tuhaf duyulması beklenirdi. Oysa, ipleri güçsüz ama ısrarlı bir el tarafından çekilen devasa tokmakların ritmik vuruşları, sabahın sessizliğine yaşlı bir kalbin atışları gibi eşlik ediyordu. Ses, kiremit çatıların üzerinden geçerek demir ranzaların, meşe masaların ve kırık giysi dolaplarının ortasında terk edilmiş topların yarattığı şehrin dört bir yanına dağılıyordu.

Sert rüzgâr, kızıl bir toz bulutunu, keten perdelerin dalgalandığı pencereye doğru savurdu. Toz, beraberinde getirdiği kurumuş gonca güller, kuru yapraklar ve çöl kumuyla birlikte bir zamanlar görkemli olduğu anlaşılan bir odaya dolarak odanın pisliğine pislik kattı.

Odanın eski görkeminden geriye yine de yeterli kanıt kalmıştı: koyu kırmızı yıkık dökük bir sofa, parçalanmış bir halının köşesi, maundan yapılmış ve üst kısmı bıçakla kasten kazınmış bir satranç tahtası. Altın oymalı bacakları kırılmış olan eski bir sandalye duvara yaslanmış duruyordu. Tahta parkede, çürümüş ve kurumuş çiçek yığının yanında, kafası, kuyruğu ve pençeleri olmayan bir kar leoparı postu vardı. Odanın öteki ucunda, küçük bir kayığın baş kısmı gibi görünen şey aslında, birinin içine saygısızca pisleyerek terbiyesizliğini sergilediği kocaman bir küvetin önüydü.

Sessizliği, tahtaların üzerinde minik ayakların ani pıtırtısı bozdu. Bir sıçan, geniş odanın kocaman çöplüğünde, bir anlığına durup havayı kokladıktan sonra koşarak ilerledi. Güneş ışınlarının kör edici aydınlığında yol aldı, sonra penceredeki oyuktan geçerek olağanüstü güzellikte –ya da bir sıçan değilseniz si-

ze iğrenç gelecek– bir manzarası olan verandaya çıktı. Gözlerinin önündeki bahçeleri çekirgeler talan etseydi, belki de daha iyi durumda olurlardı. Uzun uzun leylaklar sur misali yerle bir edilmişken, koca bir ayak da bile bile çiçek yataklarını ve mis kokulu bitkileri acımasızca ezmişti. Kiraz ağacının gövdesi bir baltanın saldırılarına göğüs germiş olsa da, aldığı yaralar nedeniyle daha fazla dayanamayıp ölmüştü; kuruyup dökülen yapraklarıyla bahçenin ortasında dilenen bir el gibi duruyordu. Güneşin çıkmasıyla birlikte, dallarına tüneyen akbaba sürüsü de havalandı.

Kökünden sökülmüş yabani kadife çiçekleri, rüzgârın şiddetiyle tozlu caddelerde sürükleniyorlardı. Kurumuş dışkıyla dolu su kanallarını geçince karşınıza labirent şeklinde patikalar çıkıyordu; daha bir yıkık dökük bu evlerde de kimseler yaşamıyordu.

Meydanda bulunan Belediye Sarayı ateşe verildiğinden, çatısı çökmüştü. Akbabalar, şehrin varoşlarında sessizce süzülüyorlardı. Son evlerin arkasında, toprak yolun ortasında, hâlâ yük arabalarına bağlı manda ölüleri yatıyordu.

Yorgunluktan ölen yaşlı hayvanlar, rasgele yağmalanmış mallarla dolu bir kervanın parçasıydılar. Arabaların arkasında, kumların altında kalmış mobilyalar; durmuş, eski bir saat ve Victrola marka ağır bir gramofon vardı. Akbabalar bunlarla ilgilenmek yerine, çığlıklar atarak etleri çürümeye başlamış ölü hayvanlara üşüşüyordu. Umutsuz göç birkaç hafta önce başlamış olmalıydı.

Güneş daha da tepeye yükseldi ve rüzgâr, terk edilmiş yük arabalarının tekerleklerini yalayıp geçti. İki akbaba bir parça çürümüş et için kavgaya tutuştu. Kilise çanlarının sesi kesildi. Güzel bir bahar sabahı başlıyordu. Çöl, uçsuz bucaksız Anadolu topraklarındaki şehrin bir parçasını daha yavaşça sildi.

Birinci Kısım

Çöl

Birinci Bölüm

Tugay Komutanı Nestor, gözlerini ovuşturarak yatağında doğruldu. Gözleri, kağıt filigranlar gibi solgun ve renksizdi; işaret parmaklarının nasırlaşmış uçlarıyla onları ovuşturma huyu yüzünden gitgide parlaklıkları silinmişti sanki. Esnedi ve boynunda asılı duran anahtarlarla sandığı kilitledi. Zırhlı sandık düzgünce katlanmış giysilerle doluydu, bazılarını görev süresince hemen hiç giymemişti: madalyonlu ve şeritli bir geçit töreni üniforması, akşamları giymek için saten klapalı, altın apoletli bir başka üniforma, ata binerken giyilmek üzere tasarlanmış, renkli ipleri olan kısa bir asker ceketi. Telaşla sandığın altını üstüne getirdi ve gümüş mahmuzlu deri botlarının altında, savaşın başından beri karısının gönderdiği her şeyin içinde durduğu bohçayı buldu. İçinde Noel ve Yortu kartları, gazete kupürleri, bir çocuğun kara kalem çizdiği, deniz kenarında bir sayfiye kartpostalı bulunuyordu. Mektupları bir arada tutan lastiği çekti ve bütün mektuplar yere saçıldı.

Karavanın arkası sıcak ve karanlıktı. Tepede ve yanlarda örtülü olan kalın çadır bezi, içeriye ışık sızdırmadığı gibi ısının da dışarıya çıkmasına engel oluyordu. Tugay Komutanı Nestor'un boğazı kurumuştu ve midesi bulanıyordu; ama ne içecek ne de temiz hava için yanıp tutuşuyordu. Hareket halindeki karavan bir o yana bir bu yana sallanırken, ayağa kalkmış, dengesini korumaya çalışıyordu. Bir zamanlar değerli olan mektuplarının üzerinden atlayıp ocağa doğru eğildi, bir maşayla kaynamakta olan tencerenin kapağını kaldırarak cam şıringayı tencereden çıkardı. Küçük bir şişeden şıringaya sıvı çekti, kolunu sıvadı, plastik bandı dirseğinin biraz üzerinden bağlayıp iyice sıktı ve

sonunda morfini enjekte etti. Karavan, toprak yoldaki çukurlara gire çıka yoluna devam ediyordu; kızgın kum taneleri, brandanın üzerinde düşman ateşi gibi patlıyordu. Yorgunluk Tugay Komutanı Nestor'u kötü etkilemişti ve benzin kokusu duyularının gereksiz yere hassaslaşmasına neden olmuştu. Güneşin altındaki aracın gölgesi bokböceğini anımsatıyordu. Her yerde altın rengi, yumuşak kum tepeleri vardı, yol kenarlarında ise kuşların ve develerin bembeyaz kemikleri duruyordu. Kanındaki morfinin etkisiyle Tugay Komutanı, gözlerini devirerek bir çocuk gibi gülümsedi. Uyuşturucu sayesinde yorgunluğu ve susuzluğu kısa sürede geçti. Süspansiyon askı gıcırdadı ve teneke bir kutu yere yuvarlandı. Rüzgâr, papazın sesini bulunduğu yere taşıdı.

"...Yoksullar ve muhtaçlar su aradıklarında su yoksa ve susuzluktan dilleri damaklarına yapışmışsa, ben, Tanrı, onları duyacağım; *ben, İsrail'in Tanrısı, onları yüzüstü bırakmayacağım."*

Bir anlığına, Tugay Komutanı dehşeti unutup dingin bir denizde başıboş bir şekilde sürükleniyormuş hissine kapıldı; bu deniz her ne kadar nihai hedefleri olmasa da gidecekleri yerdi, en son varılacak yer ise anakaraydı. Ancak kıyıya, kıyıda herhangi bir yere ulaşacak olurlarsa bir kurtuluş şansları olabilirdi. Benzin dumanından gözleri yaşardı. Paramparça olmuş egzozun patlama seslerini daha yeni idrak edebilmişti; ama sarhoşluğu bu durumu yanlış yorumlamasına yol açmıştı. Sanki pusuya düşürülmeleri bir tehdit değil de, yalnızca tatsız bir olaymış gibi fazla heyecanlanmadan kendilerine ateş mi ediliyor diye düşündü. Karavan virajı alırken, araba kapısındaki aralıktan içeriye güneş ışığı doldu ve aracın içindeki tozlar parıldadı. Dışarıda akbabalar, askerlerin etrafında dönerek çığlıklar atıyorlardı.

"Yüksek yerlerde nehirler, vadilerin ortasında çeşmeler açacağım. Sahrayı havuza, kuru toprakları ise su kaynaklarına dönüştüreceğim."

Tugay Komutanı şafak vaktinden beri yoldaydı. Saat kaç olmuştu? Tugay Komutanı Nestor'un tek bildiği, gündüz vakti olduğu, havanın sıcak olduğu ve hâlâ çölde bulunduklarıydı. Bu labirente ne zaman girmişlerdi? Ayık olsaydı bu soruları yanıtlayabilirdi; ancak zihni morfinden bulanmıştı. Ufukta kum fırtınaları görünüyordu. Yaşlı subay öksürdü; gözkapakları ağırlaştı, tekrar yatağına yattı.

"Sahraya, sedir, şimşir, mersin ve zeytin ağacı dikeceğim; çöle çam ağacı, palmiye ve mazı meşesi dikeceğim."

Ses, gittikçe uzaklaştı ve Tugay Komutanı, yavaşça rüyasız bir uykuya daldı.

Ağustosta, bekleme sona erdi. O sabah, o şanssız günü başlatmak için kırmızı ve uğursuz bir güneş doğdu. Ufuk çizgisi güneşin altında mürekkepten bir çizgi gibi yavaş yavaş belirmeye başladı ve kısa zamanda, üzerinde bir tepe, mersin çalılığı ve eski kalıntılardan başka yükselti olmayan Anadolu stepleri ortaya çıktı ve işte başlamıştı. Zamansız gelen fırtına gibi aniden başlayan yaylım ateşi, düşman saldırısının habercisiydi. Silahlar siperlere o kadar uzun süre ateş ettiler ki, askerler, nişancıların tepeleri düzleştirmeye ve tarih öncesi dönemlere ait bu topraklarda yeni geçitler ve mağaralar açmaya koyulduklarını düşünmeye başladılar. Nişancılar ateşi keser kesmez duman bulutunun içinden piyadeler çıkageldi. Ön saflarda on adet bölük vardı ve nefes nefese kalmış askerler, süngülerinin arkasında, gruplar halinde ilerliyorlardı. Çıplak arazide koşup tepelere tırmandılar ve onları ne dikenli teller, ne de makineli tüfekler engelleyebildi. Ölenler, tepelerden aşağıya inen su kanallarının içine yığılmıştı; ancak her bir kaleyi güçlendirmek için ardı ardına yeni adamlar geliyordu.

Saldırı başladığında, Tugay Komutanı Nestor yatıyordu. Bir gece önce, yakındaki bir kasabada, sabaha kadar süren bir dansa katılmıştı. Hoş bir suvareydi. Yerel kulübün başkanı tarafından yapılan daveti kabul etmişti; çünkü cephedeki hareketsizlik, kişiliğine de yansımaya başlamıştı. Elbette durum hakkında güçlü kanıları vardı ve bunları üstleriyle de paylaşmıştı; örneğin mevcut durgunluk barışı müjdelemiyor, korkunç bir felaketin gerçekleşme olasılığını yükseltiyordu. Ancak, bir süredir öfkesi, başka birçok subay ve askerde de olduğu gibi yerini kaderci bir duyarsızlığa bırakmıştı. Bu yüzden de etrafının, neşeli ve eğitimli genç hanımefendiler ve zengin tüccarlarca kuşatıldığı dans boyunca, kendisine göre cephenin, düşmanın karın boşluğuna saplanmış keskin bir bıçak olduğunu ve oradan çıkarılmadan barışın sağlanabileceğini düşünenlerin yalnızca kendilerini kandırdıklarını söyleyerek durum hakkında konuşmayı reddetti. O akşam enerjisinin çoğunu, bitmek tükenmek bilmeyen açık büfeyi yağmalamak için kullandı ve ancak grup *Rosen aus dem Süden*'i çalmaya başladığında göz alıcı güzellikteki genç bir hanımefen-

dinin ricasını geri çevirmeyerek onun yaşındaki bir erkek için cesur sayılabilecek bir kararla hızlı Viyana stilinde dans etti. Şafak vakti, düşman bombardımanı başladığında, kulaklarında hâlâ o vals vardı.

İki gün sonra her şey sona ermişti. Çıplak arazide artık çürümeye başlamış cesetler, terk edilmiş garnizonlar ve telleri kesilmiş telgraf direkleri vardı. Askeri bölüklerden geriye kalansa liderlerinin emirlerine kulak asmayıp canlarını kurtarmak için kaçan düzensiz birliklerdi. Anadolu'daki savaş kaybedilmişti. Yenilginin girdabında, Tugay Komutanı Nestor'un, büyük bölümü yok edilmiş olan, bin kişiden az askerin kaldığı birliği, disiplinini korumuştu ve labirentten kurtulup denize ulaşmaya çalışıyordu. Düşmanla karşılaşmamaları gerekiyordu; muhtemel bir pusudan şüphelendikleri her seferde yönlerini değiştire değiştire günlerce yol gitmişlerdi; ancak hâlâ sahilden eser yoktu. Üstelik merkez karargâhla da iletişim kesilmişti ve pek çok insan Keşif Gücü'nün, yarımadayı boşalttığını düşünüyordu.

Tugay Komutanı Nestor, ne olursa olsun beyaz bayrak kaldırmayı reddediyordu.

Uyandığında Tugay Komutanı'nın ilk işi şıringayı yatağının altına saklamak oldu. Neredeyse akşam oluyordu ve yürüyüş kolu durmuştu. Dışarıdan, atların homurtuları ve yere çarpan toynaklardan çıkan nal sesleri geliyordu. Tugay Komutanı Nestor arkasına yaslandı ve ellerini göbeğinde kavuşturdu. Durumdan hoşnuttu, üstelik duygularının, aldığı morfinden kaynaklandığını da biliyordu; morfinin etkisini hiç çekinmeden kabul edecek hale gelmişti. Bir süre sonra oturdu ve bir süngüyle, mühürlenmiş bir sigara tablasını açmaya çalıştı. Kendisinden genç bir subay karavana tırmanıp selam verdiği sırada o hâlâ kutuyla uğraşıyordu. Subayın, üniforması toz içinde kalmıştı, kasketinin arması yoktu ve arka tarafına ensesini kapatması için bir havlu sıkıştırılmıştı. Tugay Komutanı Nestor, yaverine şöyle bir baktı; bu, gözlerinin, adamın sakalına takılması için yeterli bir süreydi.

"Demek sensin Porfirio; seni bir an için Don Kişot sandım."

Binbaşı, yüzünü üniformasının manşetine sildi. Açık kapıdan içeriye giren kum, battaniyelerin ve haritaların üzerlerini örttü; ocakta kaynayan cezvenin içine doldu. Yüzü temiz olduğundan Binbaşı daha genç görünüyordu.

"Vakit geldi mi?" diye sordu Tugay Komutanı.

Telgraf köşede, ona elektrik sağlayan eski bisikletin yanında duruyordu. Binbaşı Porfirio koltuğa oturdu ve sıkıntılı bir tavırla işe koyuldu. Basit bir vardiya işçisi, gece nöbetindeki bir kapıcı veya bir bekçi gibi görünüyordu. Yerden yaklaşık yirmi santim havada duran arka tekerlek, tıslayarak dönmeye başladı. Tozlu aletlere, küçücük ocağa ve üzerinde sararmış haritalar bulunan masaya bakılırsa yapılan işin başarı şansının olmadığı görülüyordu.

Sonraki bir saat boyunca Tugay Komutanı Nestor mesajlar gönderip bu mesajlara yanıt bekledi; ancak kulaklıklardan gelen tek ses cızırtıydı. Omuzlarını silkerek pes etti, Binbaşı alnını sildi ve pedal çevirmeye bir son verdi. Yine başarısız olmuşlardı. Geçen haftadan beri karargâha ulaşmaya çalışıyorlardı; ancak aldıkları mesajlar, onları teslim olmaya çağıran, aksi taktirde toplu halde yok edileceklerini söyleyen düşman mesajlarından ve Suez'e doğru ilerleyen bir Yunan kargo gemisinden aldıkları sinyaller sayesinde dinleyebildikleri St. Varvara için okunan bir duadan ibaretti. Tugay Komutanı iç geçirdi ve bir bardak kahve koydu. Bir yudum alır almaz yüzünü ekşitti.

"Şekersiz kahve Sisyphus'un cezası gibi bir şey" dedi.*

O sabah uyandığında şeker kavanozunun ortadan kaybolmuş olduğunu fark etmişti. Başta Emir Eri'nden şüphelenmiş; ancak birkaç kişiden çocuğun yılan sokması nedeniyle geceyi revirde geçirdiğini öğrenmişti. Tugay Komutanı Nestor ellerini havaya kaldırmıştı; Binbaşı Porfirio da kaşlarını çatmıştı. Bu gizemli durum yaşlı adamın yüzünün asılmasına neden olmuştu; onu o zaman görenler onun birliğin durumundan çok, şekerin akıbetiyle ilgilendiğini düşünebilirlerdi.

"Bu ne disiplinsizlik. Onu çalanı bir bulursam."

Bardağını yere bıraktı ve sigara tabakasını yeniden eline aldı. Kutunun üzerinde, kulaklarından dumanlar çıkan fesli bir Afrikalı resmi vardı. Tugay Komutanı mührü süngüyle yeniden kırmayı denedi. Süngü kayıp parmağını kesti, kutu yere düştü ve yer metal olduğundan boğuk bir ses çıkardı ve yaşlı subay parmağını emmeye başladı. Ayaklarının dibindeki Afrikalı kari-

* Sisyphus, Yunan mitolojisinde, Zeus'u öfkelendirmiş bir kraldır. Zeus, onu yeraltı dünyasının en dipteki bölgesine göndermiştir; burada, her seferinde tekrar üzerine yuvarlanan bir kayayı, sonsuza kadar bir dağın tepesine itmek zorundadır.

katürü gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Tugay Komutanı Nestor ruhsal dengesinin gittikçe bozulduğunu hissediyordu. Binbaşı tabakayı yerden aldı, cebinden sustalı bir bıçak çıkardı ve ucuyla mührü kanırtmaya başladı. Sonunda metalin kırıldığını duyduğunda Tugay Komutanı derin bir nefes aldı ve tütünün kokusunu içine çekti. İki adam bir süre karşılıklı sigara içtiler.

"Gazete okumayı özledim" dedi Tugay Komutanı.

"Okuyacak bir şey yok. Durum kötüye gidince, tarihleri ve isimleri değiştirip tekrar tekrar aynı hikâyeleri basmaya başladılar."

Tugay Komutanı Nestor, ağır sansürün haber kalitesini etkilediği düşüncesine katılıyordu. Yine de herhangi bir gazete hiç yoktan iyiydi. Elini yatağının altına sokup büyük deri kaplı bir kitap çıkardı. Arkasında silik harflerle *Yunan ve Roma Mitoloji Sözlüğü* yazıyordu. Kalın, kırışık sayfalarındaki bazı satırların altı, tutkulu bir el tarafından çizilmişti. Kitabı kapadı ve şarap kırmızısı kapağa parmağının ucuyla vurdu.

"Okunabilecek en hoş şey. Peder, bu kitapta ezbere bildiğim kısımlar İncil'dekilerden daha fazla olduğu için bana kızıyor."

Binbaşı, kalın kitaba şöyle bir baktı. Tozlu bisiklet, dertsiz, eski zamanların hatırası gibi masanın arkasında duruyordu. O an, subaya, hoşluk hissi çok uzak bir hatıra gibi geldi. Sigarasını söndürdü, paketi cebine sakladı ve kucağına bir harita açtı. Parmaklarını haritanın çizgileri üzerinde gezdirdi, sonra ensesini kaşıdı.

"Evet" dedi. "Kaybolduk."

Tugay Komutanı bu habere şaşırmadı.

"İlahi güçten ümit kesilmez."

Uzaklardan bir kuş çığlığı duyuldu, lanet okur gibiydi.

Sıcaktan midesi bulanan Binbaşı Porfirio, kasketini çıkardı.

"Bu mücadeleyi başından beri sevemedim zaten."

Tugay Komutanı gözlerini kapadı.

"Binbaşı, şu anda disipline her zamankinden daha çok ihtiyaç var."

Binbaşı, gözlerini ocaktaki çaydanlıktan yere saçılmış zarflara, oradan da askeri karavanın tepesinden sarkan ve kılıf içinde bir tabancanın takılı olduğu deri kemere çevirdi. Tugay Komutanı Nestor hapşırdı.

"Toz bende alerji yapıyor... Elbette bu koşullar altında yaşadığınız hayal kırıklığını anlıyorum." Derin bir nefes aldı ve son bir gayretle iyimserliğini korumaya çalıştı. "Fakat geri kalanlar

bu hikâyenin henüz bitmediğini kanıtlıyor. Şimdilik yenilmiş olabiliriz ama..."

Binbaşı haritayı incelemeye devam etti.

"Burada, Anadolu'da yaşayan Hıristiyan kardeşlerimizden söz etmiyorum bile" diye devam etti sözlerine General. "Tekrar yardımlarımıza ihtiyaçları olacaktır."

Tugay Komutanı botlarının ucuyla hafifçe yere vurdu. Morfin adeta gizli hitabet yeteneğini ortaya çıkarmıştı; sanki yatağında oturmuyordu da mermer bir platformun üzerinde dikiliyordu. Binbaşı'nın birkaç santim tepesinden geriye baktı.

"Bir zamanlar bir imparatorluk varmış, Binbaşı."

Daha genç olan subay kaşlarını kaldırdı. "Bir imparatorluk mu?"

"Bizans İmparatorluğu."

"Çok uzun zaman önce, Generalim."

Tugay Komutanı Nestor işaret parmağını kaldırdı.

"Tarih, yüzyıllar boyunca olan bitenden ibarettir, dünkü olaylardan değil."

Kahvesinden büyük bir yudum aldı. Güneş batıyordu; paltosunu istedi. Açık pencereden, yüzünde bir deniz kazazedesinin ifadesiyle hızla geçip gitmekte olan bir bulutu izledi. Sigarayı cebinden çıkardı, yaktı ve mentollü dumanın keyfine vardı.

"Bu sigara fena değil. Fakat kahvenin tadı kaynanamınki gibi."

Fincanı uzattı ve parmaklarını kütletti. Uyuşturucu onu canlandırmıştı; ama artık etkisini kaybediyordu. Keşke bu hissi biraz daha koruyabilseydi... Tugay Komutanı Nestor kimyasalların yardımına ihtiyacı olmadığı zamanları hatırlamaya çalıştı; ancak bu küçük bir oğlan çocuğuyken neler hissettiğini hatırlamak gibi bir şeydi. Binbaşı her iki fincandaki kahveyi de kaba döktü ve "Bir isteğiniz var mı?" diye sordu.

Morfinin mucizesi yok olmaya başlamıştı. Tugay Komutanı paltosuna sarındı ve Binbaşı'sını uzaklaştırdı. "Hayır. Gidebilirsin." Tam Binbaşı Porfirio gitmek için arkasını dönmüştü ki, yaşlı adam yeniden konuştu. "Bir dakika." Binbaşı'sına şefkatli gözlerle baktı; söyleyeceklerinde samimiydi.

"Unutma Porfirio. Yenilgi sonrası, nişancılar fazla mesaiye kalırlar."

Yaşlı subay, ayak sesleri yok oluncaya kadar bekledi, ardından muşambanın katlarını açarak şıringayı sakladığı yerden, ya-

tağının altından çıkardı. Dışarıdan bir ıslık sesi duyuldu ve yürüyüş kolunun harekete geçmesi için komut geldi. Tugay Komutanı Nestor bir an için şıringayı ışığa tuttu ve ona bakıp soğuk bir ifadeyle gülümsedi.

"Biraz daha" diye rica etti kabı iki eliyle kavramış olan Peder Simeon utanarak. Sol gözü dosdoğru Aşçı'ya bakarken, ötekisi adamın kafasının biraz üzerinden sağ tarafta bir yere bakıyordu.

Gözü camdan yapılmıştı. Peder Simeon kendisine Tanrı tarafından verilen gözü, seferlerin ilk yılında, topçu ateşi sırasında, askerlerin uyarılarına rağmen savaş alanında yatmakta olan bir süvariye karşı son görevini yerine getirmek için kendini ortaya attığında kaybetmişti. Yakınlarında bir yerde şarapnel parçası toprağa çarpmış, adamın ölmüş atının karnını delip geçmiş ve Peder'in yüzüne isabet etmişti. Birkaç gün boyunca, tugay bir sonraki şehri kurtarıncaya kadar, Peder Simeon biraz da utanç duyarak göz bandıyla dolaşmıştı. İşte o zaman Peder, hayvan postu dolduran bir adamdan içi doldurulmuş bir çakalın gözünü almıştı.

Peder Simeon kabı uzattı.

"Aziz Michael ve Gabriel Günü yaklaşıyor dostum."

Aşçı ona baktı.

"Askerlerin koruyucu azizleri" diye açıkladı Peder. "Senin için dua ederim."

Ellili yaşlarındaydı; ancak cildi yaşlılığın etkilerine inatla direniyordu. Gözündeki yaraya ve papazların bıraktığı türden sakalına rağmen yakışıklı ve sağlıklı görünüyordu. Uzun yıllar, günah işlemenin pek mümkün olmadığı bir köydeki küçük topluluğa pederlik yapmıştı. Aslında kampanya için yaşına rağmen gönüllü olmasının bir sebebi can sıkıntısı, öteki de görevinin gereklerini tam olarak yerine getiremediğini düşünmesiydi. Genç bir papaz olarak, Afrika'daki Ortodoks Misyonerler Kurulu'na katılma düşüncesiyle bir hayli dalga geçmişti; ancak sonraları, tesadüfen eline geçen bir çizgi romanda, etrafında yerlilerin dans ettiği, kaynayan bir kazanın içindeki bir gezgin resmi görmüştü. O an kulağını ilahi seslere tıkayarak, onu sonsuz bir suçluluk hissine sürükleyecek bir karar almıştı.

Aşçı sabırsızlıkla püfledi. "Bir damla bile yok, Peder" dedi bir yandan kepçesiyle sinekleri kovarken. "Karavanların bakımı için bir tamirci gerekiyor."

Peder kafasını gökyüzüne kaldırdı.

"Tanrım, onu affet. Bir piston için kader arkadaşlarının ruhlarına ihanet ediyor."

Israrla oradan ayrılmadı. Yakındaki çöp yığınının üzerine bir akbaba kondu ve kepçeli adamı kollayarak çürümüş yiyeceklere doğru dikkatlice ilerlemeye başladı. Gökyüzündeki irili ufaklı öteki kuşlar da öğleden sonra biriken artıkların içine daldılar. Önceleri biraz çekinseler de, bir süre sonra korkmamaya başladılar. Peder Simeon en son yağmur yağalı kaç ay olduğunu hesapladı. Ayaklarının altındaki toprak sert ve kuruydu. Birdenbire inzivaya çekilmiş, hiçbir şeyi umursamayan eski Hıristiyanları düşündü ve içini bir hiçlik duygusu kapladı. O bununla uğraşırken, Aşçı, eline tel bir fırça alıp ocağı temizlemeye koyuldu. Peder Simeon bir o yana bir bu yana sallanmaya başladı.

"Peki ya şu gazyağı dostum?" diye sordu yeniden.

Aşçı işine devam etti.

"Emirlere aykırı."

"Eve döndüğümüzde piskoposa, dindarlığından dolayı seni ödüllendirmesini bizzat rica edeceğim."

Aşçı fırını açıp kafasını içine soktu.

"Bunu başarıp başaramayacağımızı senin koruyucu azizlerin bile bilemez."

Peder Simeon'un onunla zıtlaşmak gibi bir niyeti yoktu. Bir an, gözleri Aşçı'nın pantolonunun arkasına takıldı, kaşlarını çattı; adamın pantolonu dikiş yerlerinden yırtılmıştı. Peder kendi kendine homurdanmaya başladı.

"Yine ne var, Peder?" diye sordu Aşçı.

"Çanakkale Boğazı'ndan bile geniş."

Aşçı, kafasını fırının içinden çıkarmadan pantolonunun arkasını yokladı ve umursamaz bir tavırla bir şeyler homurdanıp işine devam etti. Peder Simeon, manzarayı görmemek için ocağın öteki tarafına dolandı.

"Beş" diye mırıldandı sonunda.

Aşçı, kafasını fırının içinden çıkarıp sırıttı.

"On."

"Yedi, seni günahkâr."

Aşçı kabul etti. Ellerini önlüğüne sildikten sonra yanık tavayı aldı ve Peder'in kabını ağzına kadar doldurdu. Peder Simeon bir şey arar gibi etrafına bakındı. Çöp yığınının üzerindeki leş yiyen akbabalar gagalarını çöpe sokup kanatlarını açıyorlardı;

etrafta hiç asker yoktu. Paltosunun düğmelerini açtı, kalın bir paket çıkarıp Aşçı'ya uzattı. Aşçı, gözlerini kapatıp paketi kokladı.

"Kulüp şarabı kadar tatlı."

Peder kızardı ve pakete hüzünlü gözlerle baktı.

"Cehennemde onların yerine yanabilirim; ancak hayat, bir öncelikler meselesidir."

Alışveriş tamamlandıktan sonra Peder Simeon kabını iki eliyle kavrayıp oradan uzaklaştı. Hava serinlemiş olsa da kumlar hâlâ sıcaktı. Kampın öteki ucunda, eski üniformalardan ve masa örtülerinden yapılmış eski püskü bir çadır vardı. Girişine asılmış bir levhada, KAPADOKYALI PEDERLERİN KUTSAL ORTODOKS KİLİSESİ yazıyordu. Peder, içeriye girdi ve kabındakini bir çay süzgecinden geçirdikten sonra, temiz gazyağını huni yardımıyla bir kaba boşalttı ve resmin üzerinde asılı duran lambayı alıp gaz haznesini ağzına kadar doldurdu. Sonra iç geçirerek yere oturdu, kendine bir bardak yasemin çayı koydu. Kendi kendine, insan, lambaya koyacağı gazyağı için pazarlık etmek zorunda kalıyor diye düşündü. Ağır ağır çayını içti, insan doğası karşısında yaşadığı hayal kırıklığını onaylarcasına kafasını salladı.

Derme çatma ibadethanenin içinde pek eşya olmayışı da mekânın kutsallığını artırıyordu sanki. Neredeyse her şey Peder'in yaratıcı elleriyle yapılmıştı: bir makineli tüfek üçayağının üzerine çakılmış kırık kürsü, topçu birliğine ait mermilerin artık kumla dolu olan ve şamdan olarak kullanılan boş kovanları, üzerine resim yapabilmek için yan yana çakılmış dört kapı. Çayını yudumladı ve gururlu bir şekilde çalışmaya koyuldu. Ara verince yapacak bir şeyler aradı ve bir dakika sonra yerleri silmeye koyuldu. Bu işi de bitirdiğinde neredeyse akşam duası zamanı gelmişti. Çadırın ortasında içi kömür dolu geniş bir mangal vardı; ispirtoyla ıslatılmış bir tutam el ilanını tutuşturarak kömürlerin içine attı. Ateşin güçlenmesini beklerken, o sabah çadırının girişine iğnelenmiş kağıt parçalarına göz attı. Bunlar, ayaklanmaya teşvik eden bildirilerdi. Bu tip kağıtlar kampanya boyunca kasaların, otorakların altından, sırt çantalarından hiç eksik olmamıştı.

Bunların ilki, karaya çıktıkları ilk gün dağıtılmıştı. Filodan ayrılan ilk asker gemisinin Anadolu sularına demir atmasıyla birlikte, güvertelerinde, askerlerin kısa sürede aşina olacağı bu

küçük kağıtlardan öbekler oluşmuştu. Rüzgâr sayesinde, bir kelebek bulutu gibi, binlerce Hıristiyan'ın kurtarıcıları karşılamak için toplandıkları İzmir'e kadar ulaşmışlardı. Bu, Tugay Komutanı Nestor'un neredeyse görevine mal olacak, utanç verici bir olaydı. Bu olaydan sonra, pek çok kişinin ifadesi alındı; ancak suçlu bulunamadı. Peder Simeon, her fırsatta, kürsüden bu haince ilanlara ateş püskürdü; ama ilanlar dağıtılmaya devam etti.

Artık zamanı gelmişti. Peder, paltosunu askıdan alıp silkeledi. Haçını göğüs cebinden çıkarıp üniformasının üzerine astıktan sonra ipek atkısını omuzlarına yerleştirdi. Yavaş hareketlerle giyindi; bir yandan ıslık çalıyor, bir yandan eskimiş ipek atkısının bollaşmış ipliklerini çekiştirip onu sıkılaştırıyordu. Hayatı boyunca yalnız yaşamış biri olarak, ev işlerini yapmada ve dini ibadetlerini gerçekleştirmede insanüstü bir yeteneğe sahipti. Günlük işler ona yalnızlığını unutturuyor, karanlığından ölesiye korktuğu hayatta boğulmadan yüzebilmesi için can simidi görevi görüyorlardı. Seferlere katıldığında, hâlâ köyündeymiş gibi hayatına devam edeceğine kendi kendine söz vermesinin nedeni de buydu.

Hazır olduğunda çadırından çıkıp çanını çaldı. Kimse gelmedi. Kaşlarını çattı ve bu kez çanı daha sert çaldı; ancak durmasıyla birlikte kampa yeniden sessizlik hakim oldu. Üçüncü bir kez denedi. Karavanın altından bir köpek çıkıp sallana sallana ona doğru geldi.

"Ne oldu Caleb?" diye sordu Peder.

Köpek, susuzluktan dili bir karış dışarıda, soluyarak başını kaldırıp boş gözlerle Peder'e baktı. Peder, sakalını ovuşturdu; aslına bakılırsa olup bitene şaşırmamıştı. Kimsenin ayine gelmeyeceğini anlayınca, paltosunu çıkarıp katladı, haçı cebine koydu ve takkesini taktı; neşesi kaçmıştı.

"Yararı yok Caleb. Kendilerini şeytana teslim etmişler."

Ayinleri dört gözle beklerdi. Bundan bir ay önce, akşam ayinlerine kırktan fazla asker gelirdi; ancak geçen haftadan beri bu sayı ona düşmüştü. Bir önceki akşam ayininde, sağır bir topçu çavuşundan başka kimse yoktu. Peder Simeon'un parmaklarını şaklatmasıyla köpek ayağa kalktı. Birlikte kamp alanında yürümeye başladılar. Etrafta üst üste yığılmış tüfekler ve çadırlarla üzerlerinde kahve için birkaç kap suyun kaynadığı ateşler vardı; askerler, bir günlük aralıksız yürüyüşün ardından dinleniyorlardı. Ağıldaki öküzler ve tek hörgüçlü develer tepki-

siz bir şekilde adamı ve köpeği seyrediyordu. Peder elinin tersiyle alnını sildi.

"Çok büyük bir şanssızlık, Caleb."

Püfleyerek birazcık da olsa anlayış görebilme umuduyla köpeğin gözlerinin içine baktı.

Binbaşı Porfirio, çadırının dışındaki sandalyeyi katladı ve yarım kalmış sigarasını bulmak için ceplerini karıştırdı. Çakmağını çıkarıp sigarasını yaktı, sonra bacak bacak üstüne atıp dumanı üfledi. Çok sıcak bir gündü; tepelerin ardında kocaman kızıl bir güneş batıyordu. Binbaşı, onu gerçek dünyaya döndüren o sesi duyana kadar dalgın dalgın günbatımını izledi. Bu ses Emir Eri'ne aitti; üzerine büyük gelen bir pantolon ve kendisini boğacakmış izlenimi veren, üst düğmesine kadar iliklediği bir gömlek giymişti. Kolunda bir havlu asılıydı; bir keresinde havluyu aynen böyle tutan bir garson görmüştü. Yalnızca yaşından veya üzerine bol gelen bu temiz üniformasından dolayı değil, aynı zamanda insanı çileden çıkaran beceriksizliği yüzünden müsamereye çıkmış bir oğlan çocuğunu andırıyordu. Yanlış bir şey yapmamak için dikkatle komutanına yemeğinin hazır olduğunu haber verdi. Binbaşı Porfirio bir bardak şarap isterken ona neredeyse şefkatli denilebilecek bir ifadeyle baktı.

"Korkarım hiç şarap yok, Binbaşım."

Binbaşı, kaşlarını çattı. En son baktığında birkaç şişe daha olduğundan emindi.

"Doğru. Fakat ortadan kayboldular."

Çocuk, uzak bir akrabasıydı. Askere alındığında ailesi, Binbaşı'dan onu zarar görebileceği herhangi bir duruma karşı kollamasını rica etmişti; Binbaşı Porfirio araya girip Tugay Komutanı'yla konuştu ve çocuk, iki subayın emir eri olarak göreve başladı.

"Şişeleri yatağımın altına saklamıştım" dedi genç asker. "Revire gittiğim gece meydana gelmiş olmalı."

"Tugay Komutanı bu haberden hiç hoşlanmayacak" dedi Binbaşı Porfirio.

Sigarasını bitirip yemek tepsisini aldı. Kapaklarını kaldırıp her tabağa ayrı ayrı baktı: iki dilim mısır ekmeği, bir adet kaynamış mısır ve ana malzemesi mısır olan yoğun kıvamlı bir çorba. Binbaşı Porfirio'nun yüzü asıldı.

Bıçağını ve daha sonra da çatalını üniformasının koluna silmeden önce, "Aşçı, strateji uzmanımızdan bile daha az yaratıcıymış" diye söylendi.

Her iki tabaktaki yemeklerin hepsini bitirdikten sonra tabakları sıyırdı ve zorla da olsa yavaş yavaş ılık çorbasını içmeye koyuldu; bu hafta beşinci kez mısır yiyorlardı. Arada sinekleri kovalayarak yediği yemek sırasında, şarapları ve şekeri kimin çalmış olabileceğini düşündü. Böylesine korkunç bir durumdayken bile insanların kâr etmekle uğraşmaları ona ilginç gelmişti. Bu duruma, "Gemi batmaya başlayınca, fareler güverteye çıkarmış" şeklinde bir açıklama getirdi. Çorbasının son yudumunu da içip boş kabı derin bir nefes alarak bir kenara koydu.

Peder Simeon'u köpeğiyle birlikte kampta yürürken gördü ve selam vermek için elini kaldırdı. Uzaktaki bu bir çift gölge hemen yönünü değiştirip ona yöneldi. Binbaşı, onları beklerken, midesindeki mısırın nasıl da yalnızlık çektiğini hissetti.

"Kayıp mı oldunuz, Peder?"

Peder kafasıyla onayladı. "Günahlar labirentinde. Ayin yapmayan bir kilisenin başındayım."

Porfirio botunun ucuyla bir taşı itekleyip gülümsedi.

"Onları suçlamayın. Yarına çıkıp çıkamayacaklarını dahi bilmiyorlar."

"Esas bu yüzden suçlanmayı hak ediyorlar. Tanrı, korkularından kurtulmalarını sağlayabilir."

Binbaşı, Peder'e bir sandalye getirmesi için Emir Eri'ni çağırdı. Peder Simeon teşekkür ederek bu teklifi kabul etti. Peder oturur oturmaz, köpek de sandalyenin altına yattı; Peder hayvana babacan bir ifadeyle baktı.

"Köpekler konuşabilseydi" dedi, "tüm dünyaya insanlığı öğretebilirlerdi."

Köpek, kuyruğuyla birkaç kez toprağa vurdu. Binbaşı Porfirio dönüp hayvana kuşku dolu gözlerle baktı. Onu, ahlaki değerlere sahip bir canlı olarak düşünemiyordu; fakat yine de kötülüğü, yalnızca doğal bir olgu, kaçınılmaz olsa da uzak durabileceğimiz bir fenomen olarak kabul etmesini sağlayan içgüdüsünü takdir ediyordu. Köpeği, mutlu, deli bir adama benzetti. Kasketini kaldırıp tiyatro oyunu izlermiş gibi günbatımını izlemeye koyuldu. Hava ılık ve sakindi, hafif bir esinti vardı. Bozguna uğramış birliklerinin yanında, arazinin güzelliği, uçsuz bucaksız ol-

duğu kadar acımasız da görünüyordu. Güneşin kendini kumların içine gömmesini melankolik bir ruh haliyle seyretti.

"Esas mesele şu ki Peder, siz veya ben hayatta da olsak, yerin bir buçuk metre altında da, dünyada değişen bir şey olmayacak." Yavaş yavaş akşam oluyordu ve tepelerinde uçan kuşlar aceleyle uzaklara gidiyorlardı. "Şişenin kimde olduğunu bilseydim, size bir bardak şarap ikram ederdim."

"Aa?" Peder sakalını çekiştirerek, "Çalındı mı?" diye sordu.

Binbaşı Porfirio gözlerini ovuşturdu.

"Tugay Komutanı hırsızı bir yakalasa onu parçalara ayıracak."

Peder kafasını çevirdi. "Kişisel öfkemizin merhametimizin önüne geçmesine izin vermemeliyiz. Hem sonra birkaç şişe şarap nedir ki..."

"Siz ordunun kurallarını anlayamazsınız, Peder."

Peder suratını astı.

"Ordu, Ekümenik Kilise hiyerarşisiyle daha iyi yönetilirdi."

Kafalarının üzerinde, tozun içinde neredeyse kaybolmuş sinekler daireler çiziyordu. Binbaşı ellerini çırpıp yüzünde beliren zafer ifadesiyle avuçlarına baktı; parmaklarında küçücük kırmızı bir leke vardı.

"Günah çıkarma esnasında bir şey duyarsanız" dedi ellerini pantolonuna silerken, "Tugay Komutanı'na haber verirsiniz elbette, değil mi?"

Peder, hayır anlamında kafasını iki yana salladı.

"Günah çıkarırken söylenenler açığa vurulamaz. Ancak bu günahı işleyeni tüm dini güçlerimi kullanarak caydırmaya çalışacağıma söz veriyorum."

Köpek inledi. Peder Simeon, patisini alıp okşadı. Kampın karşı tarafından alevler yükseliyordu; öküzler ağıldaydı. Tepelerin arkasından ay doğuyordu; az sonra yola çıkma zamanının geldiğini haber veren borazanın sesi duyulacaktı.

İkinci Bölüm

Tugay Komutanı, iç geçirerek yere oturdu; karavanın dört bir yanına saçılmış mektuplarına baktı. Pisliğin içindeki mektup ve kartpostalların görüntüsü onu hüzünlendirmişti; bir grup ölü güvercine bakıyordu sanki. Yatağına oturdu; her birini tek tek alıp, eliyle tozlarını silerek sabırla düzenledi. İşini bitirdikten sonra kafasını kaldırıp dışarıya baktı. Ortalık, terk edilmiş askeri karavanlar ve top arabalarıyla kocaman bir hurdalığı andırıyordu. Askerler ve hayvanlar, amaçsızca ortalıkta dolanıyorlardı; büyük yenilginin etkisinden kurtulamamış gibiydiler. Fakat birdenbire, kampın karşı tarafında art arda küçük alevler yükseldi. Tugay Komutanı Nestor'un içine azıcık da olsa umut doğdu; belki de hâlâ biraz şansları vardı. Kucağındaki yığından rasgele bir zarf seçti ve artık neredeyse ezberlediği el yazısıyla yazılmış kelimelerden birkaçını okudu ve aklına karısı geldi.

Otuz dört yıl önce, başkentin en revaçta otellerinden birindeki Noel balosunda, Üsteğmen Nestor, elbisesinin dantelli eteğine bastığında tanışmışlardı. En içten af dilekleri, onun içten gülümsemesiyle karşılandığı an doğru bir seçim yaptığını anlamıştı. Çünkü karşılaşmaları aslında profesyonel bir çöpçatan tarafından tertiplenmiş bir Bizans oyunuydu. Subay, bu güzel tazeyi, onun haberi olmasa da aslında aylar önce fark etmişti. Sorup soruşturdukça kızın bekar olduğunu ancak Avrupa'da eğitim gördüğünü öğrenmişti. Bu, bir erkek için olumlu bir özellik olsa da, evlenme çağındaki bir kız için yasaklanmış bir durumdu. Görücü usulü evlilik düşüncesini bile kınamıştı! Üsteğmen Nestor, daha çok etkilenmişti. Onu tavlamak için akademide

öğrendiği modern savaş taktiklerini uygulamış; sonunda kararlılığı ve hayal gücü sayesinde başarıya ulaşmıştı.

Huzurlu, âdetlere uygun bir evlilikleri vardı. Elbette ufak tefek kaçamaklar olmuştu. Tugay Komutanı Nestor, bunları düşününce omuzlarını silkti; evinden bu kadar uzun süre ayrı kalmış bir askerin eşine sadık kalması elbette imkânsızdı. Yaşananlar yalnızca fizikseldi. Anlayabilecek olsa, bunları karısına anlatırdı; ancak kadınlar farklı düşünüyorlardı, bunu anlayabiliyordu. Günah çıkartmayalı uzun zaman olmuştu. Başparmağını yalayıp sayfayı çevirdi; mektubun içinden bir fotoğraf düştü. Fotoğrafta, denizci kostümü giymiş bir çocuk üç tekerlekli bir bisiklete biniyordu. Bu, Tugay Komutanı Nestor'un büyük oğluydu. Yaşlı subay, zarfa geri koymadan önce fotoğrafa bir süre sevgi dolu gözlerle uzaktan baktı ve gururla gülümsedi.

Son olarak kızının o korkunç haberi verdiği mektubunu buldu ve karısının zatürreeden öldüğü günün tarihini kontrol etti. Ertesi gün bir yıl olacaktı; anma merasimini ayarlaması gerekiyordu. Kapıya doğru, "Asker!" diye bağırdı ve gelen çocuğa, "Peder'e, gelip beni görmesini söyle" dedi.

Mendiliyle burnunu sildi ve mendili cebine koyar koymaz burnuna çok kötü bir koku geldi; sanki bir şey çürümüştü. Yatağının altına baktı ve ölmüş bir yılan gördü. Tugay Komutanı Nestor, dizlerinin üzerine çöktü ve bir kehaneti çözermişçesine bulduğu şeyi düşünceli düşünceli incelemeye başladı. Yılan, tozun içinde, garip bir şekilde duruyordu, sekiz şeklini almıştı. Tugay Komutanı, çenesini kaşıyarak onu oraya birinin koymuş olduğunu düşündü. Sürüngeni olduğu yerden almak için, sandığı açıp resmi törenlerde kullandığı kılıcını çıkardı. Kafasının ezilmiş olduğunu fark etti. Kılıcını yılanın kuyruğuna batırıp onu havaya kaldırdı ve derisindeki desenleri inceledi.

"Derisinde Öklit geometrisindekinden daha ilginç geometrik şekiller olan bir canlıyı öldürmek çok yanlış" dedi. "Asker!"

Sürücü koltuğunun kapısı açıldı. Yılanı görünce askerin de gözleri büyüdü.

General, "Kim yaptı bunu?" diye sordu.

Genç adam, büyük kahverengi gözleri toz içindeki leşe kilitlenmiş bir şekilde omuzlarını kaldırdı. Tugay Komutanı Nestor, toz içindeki ön camdan, akşam karanlığına bürünmüş çöl manzarasına baktı; bomboş bir tuvalin üzerindeki iki fırça darbesi gi-

biydi. Kafasını çevirdi ve sözlerine inanmadığını gösteren bir ifadeyle yılanı Emir Eri'ne verdi.

"İncil'in ne söylediği umurumda değil. Bir daha yılan öldürmeyeceksiniz."

Kapı kapanır kapanmaz, kılıcını temizleyip sandığa, çoktan eskimiş, kolalı ve ütülü gömlek yığınının altına geri koydu. Devasa iki asma kilidi de kilitleyip masasına oturdu. Haritaların altında iki tane pusula, bir cetvel ve sigara izmariti kadar kalmış bir kurşun kalem vardı. Göğüs cebinde gözlükleri duruyordu. "Şimdi" deyip püfleyerek gözlük tellerini kulaklarının arkasına sıkıştırdı, "hangi cehennemde olduğumuzu bulalım." Kaleminin körelmiş ucunu hevesle yalayıp işe koyuldu.

Bir süre, haritalardaki sınırların üzerinde yaptığı uzaklık hesaplarına daldı. Yalnızca fincanına kahve doldurmak ve iletkiyi aramak için mola verdi. Şeker için duyduğu dayanılmaz istekle acı kahveyi yudumladı. Bir saati aşkın bir süre sonra küçücük kalemini bırakıp yüksek sesle moral bozucu haberleri okudu.

"En son bulunduğumuz yerin iki yüz doksan metre batısında. Artı veya eksi on bir."

Gözlüklerini çıkarıp gözlerini başının üzerinde asılı duran deri tabanca kılıfına dikti ve bir anlığına Demokles'in kılıcını* hatırladı; mitoloji kitabında bu hikâyeyi daha yeni okumuştu.

"Biz ise kıyıdan uzaklaşıyoruz" diye ekledi.

Dışarıdan gelen yumuşak bir sesle can sıkıcı düşüncelerinden sıyrıldı.

"Daha sonra da gelebilirim" dedi Peder yavaşça.

Tugay Komutanı Nestor onu içeri aldı.

"İçeri gelin Peder. İşim bir saatten önce bitmez."

Peder, gülümseyerek karavanın arka tarafına çıktı. Bir tabure bulup oturdu ve paltosunun en üst düğmesini açıp soluklandı. Sonra tatlı tatlı konuşmaya başladı. Geç kaldığı için özür diledi; o öğleden sonra askerlerden birini bir köşede biftek yerken yakaladığı için geç kalmıştı. Tugay Komutanı Nestor, Peder'e yorgun gözlerle baktı.

* Demokles, Syracuse Tiranı'nın nedimidir. Tiran, Demokles'in hükümdarların görkemli ve bolluk içindeki yaşantıları hakkında yorumlar yaptığını öğrenince onu büyük bir ziyafete davet eder. Yemek bitince, Demokles, tepesinde tek bir at kılına bağlanmış bir kılıç asılı olduğunu fark eder. Oraya tiran tarafından konan bu kılıç, Demokles'in, en şanslı gibi görünenlerin güvensizlik hissinden dolayı korku içinde olabileceklerini fark etmesini sağlar.

"Bu şimdi suç mu oldu?"

"Çarşamba günü et yemek" diye açıkladı Peder.

Tugay Komutanı anladığını belli etmek için kafasını salladı. Haritanın üzerinde elinin durduğu yerde ter lekesi vardı. Tıpkı üç yıllık sefer süresince istila ettikleri topraklar gibi o da kısa sürede yok olup gitti. Tugay Komutanı Nestor uzun uzun haritaya baktı; ölenler, malları ellerinden alınanlar ve mülteciler için olmasaydı bütün bu macerayı zaman kaybı olarak değerlendirirdi. Hayır, bu tam anlamıyla bir felaketti. Peder Simeon hâlâ konuşuyordu.

"Disiplin edinemedikten sonra oruç tutmanın ne anlamı var ki, diye sordum ona. Yaptığını inkâr ediyordu, buna son vermek için yiyecek kabını bulmam gerekti, Generalim; onu günahından arındırmam bir saatten daha fazla zamanımı aldı."

Tugay Komutanı Nestor masasından kalkıp yatağına uzandı. Bir süre sonra Peder Simeon'un bir şey sormuş olabileceğini düşündü; çünkü susmuştu.

"Affedersiniz Peder, sizi duymadım. Cenaze törenimi düşünüyordum."

Peder kaşlarını kaldırarak sorusunu tekrarladı.

"Beni mi görmek istediniz, Generalim?"

Subay birden anımsadı.

"Ah, evet. Yardımınıza ihtiyacım var, Peder."

"Günah çıkarmak için mi?"

Peder sandalyeye oturdu ve öne doğru eğildi. Çeşmeden su içmek için eğilmiş, susamış, yaşlı bir adamı andırıyordu. Fakat çeşme kurumuştu. Tugay Komutanı Nestor, şaşırmış bir halde kafasının tepesini kaşıdı.

"Şimdi günah çıkartırsam çiğ et tadında olur. Hâlâ çok kanlı bir et, anlatabildim mi?"

Peder Simeon'un yüzünde üzgün bir ifade belirdi; bu o kadar hızlı oldu ve o kadar inandırıcıydı ki, sanki sayısız kez prova etmişti. Fakat numara yapmıyordu; cephenin yaşadığı bozgundan beri sık sık kendini hızla alçalan bir balondaki ağırlık gibi hissediyordu. Tugay Komutanı, Peder'e Bayan Nestor öleli bir yıl olduğunu hatırlattı. Peder, yine anında tepki verip taziyede bulundu.

Tugay Komutanı, "Belki bir anma töreni yapabiliriz" dedi.

"Ne gerekiyorsa yaparız, Generalim."

Tugay Komutanı Nestor ona teşekkür edip ekledi, "Onun yanında olmalıydım."

"Olabilir miydiniz, Generalim?"

Tugay Komutanı Nestor, boynundaki kırışıkları ovaladı.

"Bu savaş..."

"Herkesin yanında taşıdığı bir haçı vardır" dedi Peder, her zamanki ses tonuyla.

"Bir haç" diye tekrarladı Tugay Komutanı Nestor ve içinde kalan bütün espri yeteneğini ortaya çıkararak, "Bu yaşta ağırlıklarla uğraşmamalıyım, Peder" dedi.

"Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği yere yükselmek için izlenecek yol budur."

Tugay Komutanı acı acı güldü.

"Beni yükselmek değil de, arkasından gelecek olan çarmıha gerilmek ilgilendiriyor, Peder."

Din adamı yalnızca gülümseyebildi.

"Korkmanız doğal; fakat kurtuluş çok yakın olabilir."

"Bu Kan Gölü'nde hiçbir yer yakın değil."

Peder Simeon İncil'ini çıkartıp sayfalarını karıştırdı.

"*Tanrı'ya dokunmakla onu keşfedemeyiz*" yazılı satırları okudu yüksek sesle. "*O'nun gücü, yargısı ve adaleti kusursuzdur.*"

Tugay Komutanı can sıkıntısıyla püfledi. Esen rüzgârla, üzerinde haritaların olduğu masadaki lambanın alevi titreşti ama lamba sönmedi. Lambanın altındaki kağıtlar, kafeslerinin içinde kanat çırpan kuşlar gibi hışırdayıp dalgalandılar. Tugay Komutanı Nestor, "Bugünlerde Peder, şu zambak olayını bana bir anlatın lütfen."

Peder Simeon kaşlarını çattı.

"Zambak mı?"

"Cebrail'in Hz. Meryem' e getirdiği mesajda adı geçen zambak. Nasıl oluyor da..."

"Bir mucize, Generalim. O bir mucizeydi."

Subay başıyla onayladı.

"Bir mucize. Anlıyorum, şu anda tam olarak ihtiyacımız olan şey. Bizim için bir tane ayarlayabilir misiniz?"

Peder Simeon yanıtlamadı. Ahlak dersi vererek yangına körükle gitmekten daha iyisini yapabileceğini biliyordu. Göle atılan bir taş gibi, bu saygısızca yapılmış yorumun dalgaları sessizliğin içinde yavaşça dağılıp yok oldu. Peder, artık gitme zamanının geldiğini düşündü ve ayağa kalkıp gitmeye yeltendi; fakat Tugay Komutanı birden konuşmaya başladı.

"Bir yılanı öldürmek günah mı, Peder?"

"Eğer sana zarar verecekse sanırım değil. Savaşta da aynı durum söz konusu değil mi?"

El sıkıştılar ve kısa bir süre sonra Peder kampın karşı tarafında yürüyordu. Omuzları, kocaman paltosunun altında çökmüştü ve boynundaki haç bir o yana bir bu yana sallanıyordu. Köpek, çadırının girişine yatmış onu bekliyordu. Peder Simeon, içeriye girmesine izin vermedi. İçeriye girip girişi kapattı ve gidip yatağının kenarına oturdu. İnsanlar, Tanrı'ya keşke inansalardı diye düşündü. Belki de savaşı kaybetmelerinin nedeni buydu. Düşman Allah'a tüm kalbiyle inanıyordu ve ölümden korkmuyordu. Düşman, cennete de inanıyordu, kendi cennetine; bu elbette barbarca bir düşünceydi. Merak etti; Hıristiyan askerlerden kaçı kurtuluşa inanıyordu? Yerde duran ip parçasına baktı ve bir an yılanla ilgili konuşmayı anımsadı.

"Tanrı bizi yılandan korusun" diye mırıldandı, kıyamet gününü düşünerek.

Yatağın altından bir mum çıkardı ve mumu, içi kum dolu bir mermi kovanının içine sıkıştırıp yaktı; odayı hafiften kötü bir koku sardı. Parafin bittiğinden beri mumları inek yağından yapıyordu. Muşambanın altından bir akrep çıktı ve kuyruğunu havaya kaldırdı. Peder Simeon ona ilgisiz bir bakış fırlattı ve battaniyesine sarındı. Gözü ahşap oyma tasvirlere takıldı. Vaftizci Yahya, at sırtındaki Aziz George ve İsa'nın eşeğinin resmedildiği bu tasvirler Kudüs'e girişi gösteriyordu; ilginç olan, eşeğin kafasının yerine bir pederin yüzü resmedilmişti. Bu aslında masum bir espriydi, belki de bir alçakgönüllülük gösterisi; fakat şimdi bu esprili resim, insanda, saygısızlık, küfür ve sahtekârlık izlenimi yaratıyordu.

"Bilim" dedi beklenmedik bir şekilde.

Yüzü kızardı ve ayağa kalktı. Bu gibi iç hesaplaşmaların ağır geldiği durumlarda, en çok nefret ettiği şeylere saldırırdı. Ellerini sıkıca yumruk yaparak, kafası önde, söylene söylene çadırının içinde mekik dokumaya başladı. Batı dünyasının yeni dininin artık bilim olduğunu düşündü. Profesörlerin boş gururları, sınıfların ihtişamı, bilimsel incelemelerin öğretici dilleri... Bu insanlar dine meydan okumaya nasıl cüret edebiliyorlardı? Laboratuvarların fotoğraflarını görmüştü ve Ortaçağ'daki işkence odalarıyla benzerlikleri karşısında nutku tutulmuştu. Hepsi saçmalıktan ibaretti! Şu Alman Siyonist fizikçinin saçma sapan kuramları örneğin. Kafasını kaşıyıp geçenlerde gazetede çıkan ismi hatırlamaya çalıştı.

"*Enistan*" dedi, bir din düşmanından bahseder gibi. Evet, bu adam Ortodoksluğun öteki düşmanı, alçak Katolik Papa'dan daha ünlüydü. Peder Simeon, ellerini arkasında birleştirdi ve kasvetli mobilyaların arasında yörüngesel hareketlerle dönmeye devam etti. "Bu yalnızca bilimin, Yahudilerin beşinci kitabı olduğunu kanıtlamaya yarar" diye söylendi.

Kendini çaresiz hissediyordu. Tam olarak neden bahsettiğini bilememek onu daha da sinirlendirmekten başka bir işe yaramıyordu. Sakalının ucunu burarak, "Aydınlanma" diye düşündü küçümseyen bir edayla. "Mantıkla gelen felaket!" Şanslı Osmanlılar buna yetişemedi ama ben biliyorum... Peder Simeon, öfkeyle bir o yana, bir bu yana yürümeye son verdi ve dudaklarını büktü. "*Ruhları güçsüz* olanlar *affedilirler*" dedi nefes nefese. "*Onların yeri cennettir.*" Başını eğdi ve umutsuzluk içinde ekledi, "Bize gelince, hepimiz cehennemde yanacağız."

Silahların üst üste yığılı olduğu orman, alacakaranlıkta, üzerinde cezvelerin kaynadığı ateşlerin kızıl alevleriyle aydınlanıyordu. Bir yerlerde, biri çakmaktaşıyla bir sigara veya pipo yaktı. Seccadenin üzerinde bağdaş kurmuş oturan Onbaşı, dikkatle satranç tahtasına bakıyor, bir yandan çenesindeki hafif uzamış sakalını ovuştururken, bir yandan da kesik kesik sesler çıkarıyordu; belli ki düşünüyordu. Çöl gecesinin soğuğu kampı kuşatmıştı; çok yakında hava, dışarıda durulamayacak kadar soğuyacaktı. Onbaşı püfledi, ayağa kalkıp parkasına daha sıkı sarındı, sonra tekrar seccadenin üzerine oturdu. Etrafında hoş dal desenleri, ortasında da Arapça bir yazı olan uçları püsküllü, küçük kare bir halıydı bu. Onbaşı onu gözünün önünden hiç ayırmazdı. Mesela, bu gece onun üzerine oturmasının nedeni, yerin çok sert veya soğuk olması değildi; hem sonra o bir süvariydi ve semerin sertliğine alışkındı. Sadece, bu değerli hatırayı kimsenin çalamayacağından emin olmak istiyordu. Onbaşı bu halıyı Anadolu'ya son gelişinde, yani bir yıl kadar önce, yağmayı yasaklayan eski kuralları çiğneyerek terk edilmiş bir evden almıştı. Kimseye söylememişti ama halı, evde bekleyen özel birine hediye olarak alınmıştı.

Satranç tahtasının öteki tarafında oturan Doktor içini çekip kolundaki Kızılhaç armasını düzeltti ve Onbaşı'ya sabırsız bir bakış fırlattı.

"Hâlâ satranç oynadığımızı hatırlatmak isterim, Onbaşı. Hıristiyan olduğunuzu bilmesem, oyunu unutup Allah'a dua etmeye başladığınızı düşünürdüm."

Onbaşı kafasını kaldırmadan ellerini ceplerinden çıkardı ve kararını vermiş gibi parmaklarını kütletti. Tam kalesine dokunacaktı ki, tahtadaki parçaların sıralanışında bir gariplik olduğunu fark etti ve ellerini aceleyle tekrar paltosunun ceplerine soktu. Rüzgâr, içinde kahvelerin kaynadığı cezvelerden çıkan dumanı onlardan tarafa savurdu; dumanda kahve kokusu yoktu, kahve, hindibayla karışmıştı.

"Filleriniz haydut gibi davranıyor. Savaş kurallarının hepsini ihlal ediyorlar."

Doktor işemek için oyunun başından kalktı. Rakibi, çenesini yumruklarına dayadı, derin bir nefes alıp gözlerini satranç tahtasına dikti. Doktor döndüğünde, tahtanın üzerindekileri kaldırmaya başlamıştı bile.

"Haydi dama oynayalım. Bütün parçaların aynı yerden başladığı demokratik bir oyun."

Doktor aldırış etmedi, yere oturup bağdaş kurdu. Çorapları kirlenmiş ve lime lime olmuştu; ceketinin düğmeleri kopmuş, kolu da omzundan sökülmüştü. Ancak içinde bulunduğu ruh hali, üniformasıyla hiç de aynı değildi. Gözlerinde savaşın dehşetinden ve ümitsizlikten eser yoktu. Kampın hüzünlü ve korku dolu atmosferinin ortasında, korkunç bir suça ilişkin davayı yürüten, mantıklı ve tarafsız bir yargıç gibiydi.

Orduya katılmak için okulunu askıya almış bir tıp öğrencisiydi. Siyasi bir görüşü savunmuyordu, aslında Dava'nın ne olduğunu bilseydi ona da kayıtsız kalırdı. Başından beri amacı, cerrahi alanda deneyim kazanmaktı; savaştan sonra da ülkesinin ücra bir köşesinde bu alanda çalışmayı düşünüyordu. Onun dini de siyaseti de tıptı ve kendini ona adamak istiyordu. Kendi yaralılarına öncelik vermesini emreden kuralları hiçe sayarak dosta da düşmana da aynı muameleyi yapıyordu. Bu tutumuyla arkadaşlarının eleştirilerine maruz kalsa da, içten içe onu taktir ettiklerini biliyordu.

Doktor, bir dama taşını oynattı; bir sonraki hamlede o kazanacaktı. Onbaşı, bıyığını ısırarak kaçınılmaz hamleyi gördü. Arkasına yaslandı, piposunu yakarak ağzını dumanla doldurdu.

"Sen bu şansla" dedi aksi bir tavırla, "piyango bileti almalısın."

Bir dakika sonra tekrar doğruldu ve duman altı olmuş bir vaziyette dikkatle tahtayı inceledi.

"Sana bir şey soracağım, Doktor. Geçen bahar, askeri polise neden o genelevi kuşatmasını söyledin?"

Sigara dumanı hâlâ, düz bir arazinin üzerindeki bulut tabakası gibi satranç tahtasının birkaç santim üzerinde duruyordu. Duman kütlesinin arasından, Doktor, siyah tahta dama taşının devrildiğini gördü ve genelevin bulunduğu o şehri düşündü. Orada yaşanan olay, ne kadar sert bir kişiliği olduğuna örnekti. Askerlerin o zevk evine girmesini engellemek için dolu bir silahla onları tehdit etmek zorunda kalmıştı.

Doktor, kaşlarını çattı; bazen kendini bir doktordan çok sığır çobanı gibi hissediyordu. Elini kaldırıp dumanı, satranç tahtasının üzerinden dağıttı.

"Orası belden aşağı her türlü erkek hastalığının yuvasıydı."

Onbaşı kafasını kaldırdı.

"O silahı ateşler miydin?"

Karşısındakinin gözlerinin içine baktı ve insanı ikna eden sakin bir ses tonuyla konuştu.

"Hayat kurtarmak için öldürürdüm."

Onbaşı titredi; soğuk hava, kalın paltonun üzerinden iğne gibi acıtıyordu. Borazan sesi, kaçınılmaz yenilgiden kurtulması için ona bir şans verdi. Ayağa kalkıp, "Işıkları kapatın" diye bağırdı. Seccadeyi toplayıp kolunun altına sıkıştırdı. "Oyun, resmi olarak berabere bitmiştir."

Doktor, taşları topladı, tahtayı kolunun altına alıp revirin yolunu tuttu. Revir, kampın ortasına kurulmuş, yuvarlak, geniş bir çadırdı. Tepesinde kırmızı haçlar, etrafında özensizce çizilmiş pek çok vahşi hayvan, gülen palyaço ve havaya sıçramış cambaz resmi vardı. Doktor, dudaklarını büzdü. Bunu buldukları için şanslıydılar. Çadır, düşmanın havadan yanlışlıkla bombaladığı gezici bir Ermeni sirkine aitti. Tugay yanılıp sirki vurunca, erkek ve kadın cesetleriyle değil -çünkü *onlar* kaçmayı başarmıştı- katledilmiş vahşi hayvanlarla karşılaşmışlardı. Bağırsakları dışarı fışkırmış bir fil, karaya vurmuş bir gemi enkazı gibi bir kenarda yatıyordu. Birbirlerine zincirle bağlı birkaç maymun kan kaybından ölmek üzereydi; yelesi yanmış ve arka bacakları kırılmış bir aslan, eşinin yanan cesedine doğru hırıltılar çıkararak sürünüyordu. Korkunç bir manzaraydı. Hepsini gömdükten sonra Peder Simeon'dan dua etmesini istediler. Hayvanların acı

çekmesinin, birliklerde insanların ölümünden daha büyük üzüntü yaratması Doktor'a da garip geliyordu. Arkadan bir uluma sesi duyuldu, bu, Peder'in köpeğiydi. Doktor eğildi ve hayvanın yoluk tüylerine dikkatlice baktı. Hemen *Alopecia areata** teşhisi koydu ve hayvanın kafasını okşadı. Caleb, kuyruğunu salladı ve oturup pire ısırıklarını kaşımaya başladı; Doktor da günlük vizitesine çıktı.

Devasa, yuvarlak çadıra girer girmez burnuna antiseptik kokusu doldu. Yaralı askerler, çadırın bir köşesinde daire biçiminde, ortasında ise arka arkaya sıralanmış ranzalarda yatıyorlardı. Doktor, yatakların arasında dolaştı. Askerlerden birinin kafası bandajlıydı, bir diğerinin ayağı alçıdaydı, başka birinin yüzü kat kat sargının altındaydı. Hastaları muayene etmek için bazı yatakların başında durdu. Avcunu birinin alnına bastırdı ve memnuniyetle başını salladı. Bir başkasının bileğini tutup nabzını yokladıktan sonra yüzünü buruşturdu, iltihap içinde kalmış gazlı bezi kaldırıp Hastabakıcı gelinceye kadar yarayı inceledi.

"Kangren" dedi Doktor. "Yarın sabah yürüyüşten önce ilk iş olarak bunu keseceğiz."

Hastabakıcı başıyla onayladı. Yüzünde çocukça bir tebessüm ve yüz yıllık bir meşe ağacının dalları gibi kalın ve kuvvetli kolları olan iriyarı bir adamdı. Bir masala, bu revire yakıştığından daha çok yakışırdı. Savaştan önce, denizden sünger çıkarıyordu ve dalgıçlarda görülen, su yüzüne aşırı hızlı çıkmaktan kaynaklanan bir hastalığa defalarca yakalanmış ancak güçlü bünyesi sayesinde her seferinde iyileşmeyi başarmıştı. Deniz kuvvetlerine katılmayı umuyordu; ama kendisine böyle bir seçenek sunulmamıştı çünkü piyadelerin daha çok insana ihtiyacı vardı. Sık sık geldiği Ege Adası'nı hayal eder, orayı tekrar görüp göremeyeceğini düşünürdü. Ailesine duyduğu sevgi, üstlerine duyduğu saygıyla aynıydı. Seferberlik başladığından beri, Doktor'un emri altında çalışıyordu. Doktor, ona yalnızca hastabakıcılığı ve ameliyat yapmayı öğretmemişti; aynı zamanda Hastabakıcı'sının kaba, kalın parmaklarında gizli kalmış, bir minyatür ustasının ellerindeki inceliği ortaya çıkarmıştı.

Çok basit bir yöntem kullanmıştı. Başlarda nakış alıştırmaları Hastabakıcı'ya çok saçma ve utanç verici gelmişti; öyle ki

* Lat.: Bölgesel saç dökülmesi. (ç.n.)

gazlı bezi, iğne ve ipliği alıp çadırında gizlice çalışmış, kendisine böyle bir görev verdiği için amirine küfürler yağdırmıştı. Fakat Doktor ne yaptığını biliyordu. Zincir dikişini, battaniye dikmeyi öğrenirken delik deşik olan parmaklara, Fransız düğümünü, saten dikmeyi, çapraz dikişi ve hatta pötikareyi öğrenirken duyulan öfkeye rağmen Hastabakıcı, çok değerli bir cerrahi asistana dönüşmüştü.

Sivrisinekler, tavandan sarkan gaz lambalarının etrafında kelebekler gibi uçuşuyordu. Toprak yerde, kimsenin oralı olmadığı küçük çapta bir fare trafiği başlamıştı bile. Kemirgenlerin, kamp yerini keşfetmeleri için birkaç saat yetmişti. Ancak farelerin varlığı, alışılmışın aksine kötü karşılanmamıştı. İnsanlara evlerini, kilerdeki kemirilmiş peynirleri, yırtılmış keten örtüleri, mutfak duvarının köşesindeki deliği hatırlatmışlardı. Savaş, aile yaşantısını çok gerilerde bırakan sıkıcı ve uğursuz bir ortam yaratmıştı.

Doktor, saygılı bir tavırla emirler vererek muayenelerine devam etti. Hangi alçıların çıkarılabileceğini söyledi, henüz değiştirilmemiş bandajların değiştirilmesini istedi, Hastabakıcı'ya, marangozdan kırık sarmada kullanılmak üzere yeni tahtalar istemesi gerektiğini hatırlattı. Hastabakıcı, elleri önlüğünün ceplerinde, pek estetik durmayan dövmesini açıkta bırakacak şekilde kolları sıvanmış halde Doktor'u takip ediyordu.

"Bazı hastaların durumu ölümcül, Doktor. Belki de ilaç tasarrufu yapmalıyız..."

Doktor, dudaklarını büzdü.

"Ben nişancıların başında değilim."

Bunu der demez Hastabakıcı'sını azarladığı için pişman oldu. Arkasını döndü ve omzuna dostça dokunarak gülümsemeye çalıştı.

"Laboratuvarı hazırlamaya gidiyorum."

Hastabakıcı bu habere sevindi.

"Sakinleştirici, kloroform ve aspirine ihtiyacımız var, Doktor."

Doktor, çökmüş omuzlarını silkti.

"Ve bir de Alaaddin'in Sihirli Lambası'na... Elimden geleni yapacağım, söz."

Odası yan çadırdaydı. Oda, akılcı bir tutumlulukla döşenmişti. İçeride siyah vernikli bir masa ve sandalyeyle yün bir battaniye, bir de yatak vardı. Masanın üzerinde, toprak bir kâse ve testi, küçük bir ayna, bir kalıp sabun, bir tıraş fırçası ve bir şi-

şe saf alkol duruyordu; her şey cerrahi aletler gibi dizilmişti. Etiketli çekmeceleri olan tahta bir dolap, tıbbi arşiv olarak kullanılıyordu. Odanın geri kalanını ise Uluslararası Kızılhaç amblemli sandıklar dolduruyordu. Doktor, satranç tahtasını, dosya dolabının üzerine kaldırdı, sandalyesine oturdu ve gözlerini kapatır kapatmaz uykuya yenik düştü.

Rüya görmeye başladı. Boş bir laboratuvardaydı. Burası, yüksek tavanlı, üzerinde boy boy deney şişeleri, cam tüpler, ölçekler ve steril aletler bulunan sıra sıra tahta masalarla dolu bir odaydı. Üzerinde bir laboratuvar gömleği vardı ve bir mikroskoptan bakıyordu. İçeride uzun süre yalnız kaldıktan sonra odanın öteki ucundaki kapı açıldı ve içeriye koyu renk bir takım giymiş, kolalı gömleğinin üzerine siyah bir papyon takmış yaşlı bir adam girdi ve ona doğru yürüdü. Bu yüzü bir yerden hatırlıyordu, yalnızca giysileri değil, aynı zamanda beyaz sakalı, geniş alnı, taranmış gri saçları da hatırlıyordu. Bu kişi, akademinin ders kitabında yer alan fotoğraftaki adamdı. Doktor, rüyasında bu adamın Louis Pasteur olduğunu düşündü. Yaşlı adam yaklaştı ve sıranın üzerine eğildi.

"Evet?"

Doktor, ellerini havaya kaldırıp iç geçirdi.

"Bu imkânsız, Doktor."

"Mikroplar, evlat." Doktor Pasteur, yavaşça omzuna dokundu. "Bir bardak sütü düşün. Fermentasyon sürecini. Hastalık da aynı şekilde oluşuyor."

Doktor yeniden gözünü mikroskoba dayadı.

"Bu kadar küçük bir organizma ama yine de..."

Zeki bilim adamı kafasını sallayarak bu düşünceyi onayladı.

"Aynen öyle. Çok daha büyüğünü alt edebiliyor."

"Biz onu nasıl alt edebiliriz peki?"

"Aşı sayesinde. Septisemi, kolera, dizanteri, tüberküloz, çiçek hastalığı, kuduz... Ayrıca bu yalnızca bir başlangıç. Daha pek çok başka hastalık var."

"Peki ama ya savaş, Doktor?"

"Savaş mı? Onun aşısını bulacak olan *sensin*."

Doktor, acı acı gülümsedi.

"Aptallığı engelleyecek bir aşı yok, Doktor."

Yaşlı adam omuzlarını silkti ve gence hayattaki en önemli başarılarından birini hatırlattı.

"Ah, evet. Kuduz için de aynı şeyi söylemişlerdi."

Doktor, aniden uykusundan uyandı. Saatine baktı; yatalı yalnızca birkaç dakika olmuştu. Bir süre gözlerinin önünden rüyasındaki görüntülerin gitmesini bekledi; görüntüler tamamen yok olunca sandıkları açmaya koyuldu. Sandıkların içinde, zengin vatanseverler tarafından bağışlanmış basit bir laboratuvar için gerekli malzemeler vardı. Kimyasal maddelerle dolu tüpleri paketlerinden çıkartıp masanın üzerine dizmeden önce teker teker hepsinin üzerindeki etiketleri okudu. Carl Zeiss mikroskobunu çıkarırken daha da dikkatli davrandı. Sandığın en altında, duvara asılacak boyutta bir periyodik cetvel vardı. Kağıdı masanın üzerine yaydı, ışığı yakıp yazılanları okumaya koyuldu.

Arkasından bir ses, "Bir saat önce, ışıkların söndürülmesi gerektiğini bildiren yat borusu çaldı. Kurallara karşı geliyorsunuz."

Arkasını döndü. Binbaşı Porfirio, başparmaklarını kemerine sıkıştırmış, çadırın ortasında duruyordu.

"Şansınız varmış ki ben düşman değilim. Boğazınız kesilebilirdi."

Doktor, ona yorgun gözlerle baktı.

"Düşmana en son ne zaman rastladığımı hatırlamıyorum. Sanırım artık hikâyelerimizle çocuklarını korkuttukları bir masala dönüştük."

"Savaş henüz bitmedi."

Doktor, periyodik cetveli incelemeye devam etti.

"Buna savaş tiyatrosu diyorlar" diye mırıldandı, "fakat bana kalırsa bu daha çok bir sirki anımsatıyor."

Binbaşı Porfirio oraya gelme nedenini hatırladı.

"Jiletinize ihtiyacım var. Görünüşe göre kendiminkini kaybetmişim."

"Sakalınızı mı keseceksiniz?"

"Yaşlı adamın hoşuna gitmiyor."

"Bir ayağımız çukurda ve onun bütün derdi dış görünüşümüz mü?"

Doktor, masasının üzerine eğilip periyodik cetveli topladı. Ancak jiletini ne kadar aradıysa da hiçbir yerde bulamadı. Kafası karışmıştı.

"Ama şurada duruyordu." Parmağıyla durduğu yeri işaret etti. "Tam şurada. Onu her zaman tıraş fırçasıyla ispirtonun arasına koyarım."

Binbaşı Porfirio, masanın üzerine doğru eğildi ve aklına hemen şeker ve şarapların çalınması olayı geldi. Yüzü, hem şaşkınlıktan hem de öfkeden kıpkırmızı kesildi. Binbaşı, boğulmak üzere olan ve yardım çığlıkları atan bir adama benziyordu ve biri ceplerine taş doldurmaktan başka bir şey yapmıyordu. Doktor, Binbaşı'ya şaşkın gözlerle baktı.

Masadaki boşluktan, yani Doktor'un jiletinin bulunması gereken yerden gözlerini ayırmadan, "Çalınmış" dedi Binbaşı Porfirio. "Tam işlerin daha kötüye gidemeyeceğini düşünürken, başımıza bir de hırsızlık alemleri çıktı."

Ay, kumların üzerinde belirip çölün üzerinde gökyüzüne yükselirken, rüzgâr hafifledi ve kuşlar çıplak tepelere tünemek üzere havalandılar. Caleb, kampın bir ucundan ötekine uyuşuk uyuşuk yürüdü. Hava, cam levhalar gibiydi. Bir yandan burnundan soluk verirken bir yandan içgüdüsel bir dürtüyle üzgün gözlerini bir yandan öbür yana çevirip duruyordu. Ara ara tek kulağını dikip sesin geldiği yöne dönüyor, hemen ardından da burnunu kaldırıp havayı kokluyordu. Kuyruğunun tüyleri yolunmuştu; arkasından kopmuş bir ip parçası sürüklüyor gibi görünüyordu.

Hastalığı, hayatındaki tek şanssızlığı değildi. İstanbul'da bir minarenin altında doğduğu gün, bir çöp kamyonu annesini ezmişti. O da başka bir köpek tarafından emzirilmiş ve sıçanlarla kedilerin amansız avcısı olarak büyümüştü; ta ki Hıfzıssıhha'dan bir bekçi onu yakalayıp kafese kapatıncaya kadar. Açlıktan ve susuzluktan ölmeleri için, Anadolu kıyısından uzakta, Marmara Denizi'nde küçük bir adaya götürülen öteki sahipsiz köpeklerle birlikte bir kamyonun arkasına atılmıştı. Ancak vapurun kapısı açılır açılmaz Caleb suya atlamıştı. Asya sahili birkaç kilometre uzaklıktaydı ama Caleb bunu umursamamıştı. Arkasından öteki köpekler korku ve umutsuzluk içinde havlamışlar; ama o, hiç oralı olmamıştı. Günler sonra yorgunluktan ölmek üzereyken Bursa'ya varmıştı. Savaşın ilk yılı, Peder Simeon'un Caleb'le karşılaştığı yer işte burasıydı.

Caleb durup uzun süre kaşındı. Kaşınmayı kestiğinde yeni bir yeri daha tüysüz kalmıştı. Biri ıslık çaldı ve köpek onun yanına gitti; adamın onu kaşımasına izin verdi. Ancak adam, üzerinde biraz et kalmış bir kemiği havada sallayınca köpek uzaklaştı; yalnızca Peder Simeon'un elinden yemek yerdi. Yıldızlar

çıkmıştı; köpek kafasını kaldırdı. Sıkılmıştı. Uludu. Keşke bir arkadaşı olsaydı... Esnedi ve diliyle havadaki nemi hissetmeye çalıştı. Ön dişlerinden biri çürüyüp düşmüştü. Kilisenin önünde yere oturup burnunu kuma koydu. Bir grup asker, ay ışığının altında nöbete gidiyordu.

Gece, kampta ve tepelerde yavaş geçiyordu. Bir süre sonra Caleb ayak sesleri duydu ve bir adamın yaklaştığını gördü. Hemen, ayağa kalkıp görev hissiyle hırlamaya başladı; ancak adam yaklaşınca köpek sahibini tanıdı. Onunla çadırın içine kadar girmeye çalıştı; ama Peder buna izin vermedi. Bir süre içeriden anlaşılması güç mırıltılar geldi; bu sırada Peder Simeon'un battaniyeye sarılı gölgesi içeride dolanıyordu. Mum söndü; artık yalnızca için için yanmakta olan mangalın cızırtısı duyuluyordu. Kısa bir süre sonra çadırın içinden her yeri inleten bir horlama sesi yükselmeye başladı.

Üçüncü Bölüm

Tugay Komutanı Nestor, derme çatma kiliseden aynı ruh haliyle çıktı. Ne kalabalığın karısının ölümünden dolayı taziyelerini bildirmesinin ne de sabah aldığı morfinin bir yararı oluyordu. Kasketini takıp Peder Simeon'un elini sıktı ve hizmetleri için ona teşekkür etti. Güneş henüz doğmamıştı; ama mor renkteki gökyüzünü ağır bir perde gibi kaldırırmışçasına, ufukta mavi bir ışık çizgisi belirmişti. Akbabalar da henüz gelmemişti; rüzgâr dinmişti ama hava hâlâ serindi. Bu, ilaç gibi huzur veren kısacık bir andı. Fakat bu, tedavi etmektense sakinleştiren bir ilaçtı; ordu hâlâ ortada yoktu. Tugay Komutanı bir an durdu, etrafında yola koyulma hazırlıkları devam ederken o, elleri ceplerinde, gözlerini ufka dikti. Hangi yöne dönse labirentin çıkışına ilişkin tek bir işaret dahi bulamıyordu. Anadolu, Ege'nin doğusunda olduğundan, elbette batıya ilerleyip sonunda kıyıya ulaşabilirlerdi. Fakat, ülkenin bir ucundan öteki ucuna gitmek basit bir geometri problemi değildi. İlerideki arazinin durumu neydi? Belki de güneye veya güneybatıya ilerleseler denize daha çabuk ulaşırlardı. Her şey bir yana, düşman şu anda neredeydi? Kesin olan bir şey vardı, o da doğuya gitmemeleri gerektiğiydi.

Doğu... Kısa bir süre önce ilerledikleri yön. İki yılı aşkın bir sürede, Anadolu'nun merkezindeki şehirler, işgal güçlerine teker teker teslim olmuştu. Tugay Komutanı, bu düşüncelerden bıkmıştı, kendine kızdı. Pusulasını çıkarmak için elini cebine attı; Emir Eri'ne ilerleyecekleri yöne ilişkin talimatlar (Emir Eri'nin görevlerinden biri de Tugay Komutanı'na ait karavanı sürmekti) ve sonunda yürüyüş için işaret verdi.

Yürüyüş kolu yavaşça harekete geçti; hedefsiz bir yürüyüşle geçecek yeni bir gün daha başlıyordu. Tugay Komutanı Nestor'un karavanı, arkasında yaralı, cephane, yiyecek ve su taşıyan kamyonlarla birlikte yola devam ediyordu. Konvoyun arkasındaki askerler sessiz bir şekilde yürümeye devam ediyorlardı, biraz cenaze töreninde gibi, biraz da bir sarhoşun yalpalaya yalpalaya eve dönüşüne benzer bir şekilde. Ön saflarda ilerleyen tugaydan geriye iki adet eksik piyade taburu, kirli etekler ve yırtık ponponlu botlar giymiş iki *evzones*,* atlı askerlerden oluşan bir süvari bölüğü ve bir topçu birliği kalmıştı. Birliklerin arkasından, yine erzak yüklü öküzler ve develer geliyordu.

Tugay Komutanı, yatağının kenarına oturup iki eliyle birden gözlerini ovuşturdu. Bir önceki gece az uyumuştu. Papazla yaptığı konuşmanın ardından yatağa girip, bütün geceyi yalnızlık denizinde oradan oraya sürüklenerek geçirmişti. Bir an karısının yerden birkaç santim yüksekte uçan hayaletini görmüştü; o gittikten sonra, kafası ezilmiş olan yılan ocağın bacasından tırmanarak ortaya çıkmıştı. Daha da kötüsü yaşanacaktı. Şafaktan kısa bir süre önce, daha fazla ölünün canlandığı bir hayale kapılmıştı. Uzun zaman önce ölmüş olan dostlarının kül rengi suratları, savaşta öldürülen, yırtık üniformalar içindeki etleri çürümüş subay arkadaşları, kendi askerleri ve ölümcül yaralarından oluk oluk kanlar boşalan düşman askerleri, kafası kopmuş süvari atları, batan savaş gemilerinde boğulan denizciler... Bunlar da yetmezmiş gibi, sürekli, insanın içini ürperten anlaşılması imkânsız fısıltılar bu korkunç festivale eşlik ediyordu. Tugay Komutanı Nestor, sonunda canlıların dünyasına dönebildiğinde, bütün vücudu sanki yaralanmış gibi acıyor ve ağrıyordu.

İnmiş bir lastiği tamir etmek için verilen kısa bir molada Binbaşı Porfirio onu ziyarete geldi. Rotalarıyla ilgili bir tartışmanın tam ortasındaydılar ki General, Binbaşı'nın, sakalını yalnızca biraz kısaltmış olduğunu fark etti ve kaşlarını çattı.

"Sakalın bir ordu subayına yakışmadığını açıkça belirttiğimi sanıyordum. Eğer sakalınız çok hoşunuza gidiyorsa, denizcilere ya da rahipler sınıfına katılmalısınız."

Neden tıraş olmadığını açıklamadan önce Binbaşı Porfirio, şarap şişelerinin ortadan yok olduğunu söyledi. Doktor'un ma-

* Hücum birlikleri olarak kullanılan, seçkin Yunan piyade askerleri.

sasının üzerinden jiletin yok olması onda daha büyük bir etki yarattı. Tugay Komutanı Nestor, suratını asarak yanağını kaşıdı. Binbaşı'nın tersine, o tertemiz tıraş olmuş ve yüzüne kokulu losyon sürmüştü. Tugay Komutanı, şekerin, şarabın ve jiletin çalınmasını, bir yapbozun parçalarını birleştirir gibi birleştirdi kafasında. Sonuç açıkça ortadaydı. Kurmay Subayı bunu açıkça dile getirmişti.

"Bana kalırsa sizin şekerinizle benim şarabımı çalan aynı kişi, General."

General başını sallayarak bu düşünceyi onayladı.

"Tekrar tekrar aynı suçu işleyen birisi."

Cebinden mendilini çıkardı ve alnını silerken aklına yatağının altında bulduğu şey geldi.

"Yılanları sevmeyen biri." Gözlerini mendiline dikti. "Bu iş, ucuz bir dedektif romanına dönüşmeye başladı, Binbaşı. Bu gidişe bir son vermek zorundayız."

Dışarıda, birlikler yürüyüşe devam ediyor, hava da gitgide ısınıyordu. Emir Eri, bir kriko yardımıyla karavanın tekerleğini yerden kaldırdı. Dış lastiğin yan tarafında derin bir yarık vardı; yarık o kadar genişti ki, baktığınızda tamir edilmesi gereken sönmüş iç lastiği görebiliyordunuz. Aynı dış lastikte, önceki kazalardan kalma, deri iplikle dikilmiş başka kesikler de vardı. Emir Eri çalışırken, yanından askerler geçmeye devam ediyordu; fakat ne karavanla ne de yanı başına çömelmiş ön tekerleği kaldırmaya çalışan adamla ilgileniyorlardı. Kriko gıcırtıyla yükseldikçe, masa ve ağır soba aşağı doğru kayıyordu. Tugay Komutanı Nestor, kendisini deniz tutmuş gibi hissediyordu; acı bir sıvı midesinden ağzına doğru yükseldi ve bu sıvıyı birkaç kez yutmak ve kusmamak için dudaklarını sıkı sıkı kapatmak zorunda kaldı. Sonunda kriko durdu. Emir Eri'nin, tekerleğin vidasını gevşettiğini duyunca içi rahatladı. Mide bulantısı yavaş yavaş azaldı ve yeniden hırsızlık konusu üzerinde düşünmeye başladı.

"Emrimdeki ilk bölükte gerçekleşen bir olayı hatırlıyorum" dedi yüzüne yavaş yavaş renk gelirken. "Hırsızı yakaladığımda, kolunu dirseğinden kestirmiştim. Onu öldürmediğim için bana minnettar kalmıştı."

Gübrenin kokusu onlara kadar gelmişti. Tugay Komutanı, karavanın arkasından kafalarını yem torbalarının içine gömerek geçen öküzleri izledi. Boyunlarına takılmış yularlarla kafalarına çuval ve ilmik geçirilmiş darağacına giden masum insanları çağ-

rıştırıyorlardı. Görünüşe göre hayat, bir hükümdar tarafından bağışlanan ve daha sonra sunulanın gereğinden fazla olduğuna karar verilerek geri alınan bir ayrıcalıktı.

"Her şeyin bir yeri ve zamanı vardır" dedi Tugay Komutanı. "Ve hırsızlık barış zamanı uğraşılacak bir konudur."

Binbaşı, kafasını sallayarak söylediklerini onayladı.

"Aklımıza sahip olmalıyız" diye devam etti General. "Bu hırsızlıklar devam ederse moraller daha da bozulacaktır. Bu işte el ilanlarının da büyük etkisi var."

Cephedeki bozgunun getirdiği başıbozukluk yüzünden olsa gerek, kısa bir ateşkesin ardından, iki gün önce kışkırtıcı propagandalar yeniden başlamıştı. Bu kez ilanlar öncekilerden daha da kışkırtıcıydı. Tugay Komutanı Nestor, bir yandan ilanları çılgın gibi cımbızla tutup toplarken, bir yandan da onlara dokunmamaları için adamlarına bağırıyordu. Bu sembolik bir hareketten öte bir şeydi. O sabah, yaşanan felaketten açıkça orduyu ve siyasi liderleri sorumlu tutan savı okuduktan sonra Tugay Komutanı, birliklerinin ilanları okumasına engel olmak için alelacele şöyle bir hikâye uydurdu: İlanları hazırlayan ajitatör, kağıtlara arsenik sürmüş. Ancak bu hikâye işe yaramadı. O öğleden sonra, askerlerin, siyasilerin güç savaşlarının ve generallerinin savaş sahasındaki beceriksizliklerinin ve ilgisizliklerinin kurbanı oldukları haberi etrafa yayılmaya başladı. Tugay Komutanı Nestor umutsuzluğa kapıldı.

Bu kez, "İlanlarda yazanlarla ilgili konuşmalarına bir son vermenin tek yolu dillerini kesmek" dedi.

"İlanlarla ilgili soruşturmayı yeniden açabilirim" dedi Binbaşı Porfirio.

"Bundan sonra bütün soruşturmalarla bizzat kendim ilgileneceğim. Kanın beynime sıçramasını engellemenin tek yolu bu." Karavan hâlâ eğik duruyordu. Tugay Komutanı Nestor dışarıya baktı. "Şu çocuk. Yalnızca lastiği değiştirmesi gerekiyordu, kahrolası motoru elden geçirmesi değil."

Kurmay Subayı'na çocuğa bir göz atmasını emretti. Yalnız kaldığında, biraz olsun dinlenmek umuduyla yatağına uzandı. Sıcaktan bunalmanın yanı sıra, eğimden dolayı yatağından da yuvarlanıp duruyordu. Karavandan çıkıp yürümeye karar verdi. Tam süvari bölüğünün geçtiği sırada kamyondan aşağıya atladı ve yavaşça geçmelerine rağmen atların nallarının ve üzengilerinin gürültüsü ve semerlerinden sarkan kılıçlar yüzünden az kal-

sın düşüp eziliyordu. O kadar şaşırmıştı ki bir süre, yanından tozu dumana katarak, korna çalıp ona küfürler yağdırarak geçen arabalar, at arabaları ve tramvaylarla dolu işlek bir caddenin ortasında donakalmış bir yaya gibi öylece dikildi. Onu bu sersemlikten kurtaran kişi Onbaşı oldu.

"Dikkat edin, Generalim. Atımın orduya karşı garezi var."

Yelesi kırpılmış, kestane rengi donlu, iğdiş edilmiş bir beygir sürüyordu. Tugay Komutanı Nestor kafasını kaldırıp hayvana meraklı gözlerle baktı. Gözlerindeki kararlı bakışlar, gergin ağzı, uzun boynu ona bir imparator edası veriyordu. Gururlu bir hayvan diye düşündü Tugay Komutanı. Hayır, gurur, insana özgü bir özellikti; bir atın hiçbir saygınlığı veya değeri olamazdı. Aynı şekilde kibirli ve kendini beğenmiş de olamazdı. Böyle bir canlı, başarıdan veya hükmetmekten nasıl tatmin duyabilirdi ki? Tugay Komutanı Nestor, hayvanların konuştuğu, akıl yürüttüğü ve duygulandığı masallara burun kıvırıyordu; ancak bu arada o çok sevdiği mitlerde, tanrıların insan biçiminde tasarlandığını unutmuştu.

"Onu erkekliğinden mahrum bıraktığım için beni hiç affetmeyecek" dedi Onbaşı.

At kişneyip kafasını iki yana salladı. Tugay Komutanı, hayvanın alnını okşadı.

"Bazen ben de kendimi iğdiş edilmiş gibi hissediyorum, dostum. Benim yaşımda ademotu bile fayda etmez."

Onbaşı dizginleri gerdi, botlarıyla üzengiyi beygirin karnına bastırdı. Komutanına, atın pek çok kereler savaş alanında nallarını aniden yere gömüp kendisini doğruca düşman siperlerine doğru fırlattığını söyledi. Binicisinin hal ve gidişinden rahatsız olan beygir kişnedi. "Bir gün boynumu ısıracak" dedi Onbaşı. "Ama yine de bu sıcakta yaya gitmekten iyidir."

Saygıyla selam verdikten sonra, Onbaşı yeniden arkadaşlarına katıldı. Kiminin kolu alçıdaydı; kiminin kafası veya göğsü kan içinde kalmış bandajlarla sarılıydı; bazılarınınsa kolu veya bacağı yoktu. Tugay Komutanı Nestor, bu manzara karşısında, onları hayatta tutma sorumluluğunun ağırlığını yeniden hissetti. Kasketini kaldırıp mendilinin arkasıyla alnını sildi. Öğlen olmak üzereydi ve sıcaklık bir perde gibi havada asılı kalmıştı. Birkaç ağacın üzerindeki ağustosböcekleri, sonu olmayan monoton bir telgraf mesajına benzer bir vızıltı yayıyordu etrafa. Yaşlı adam elini gözlerine siper edip kıpırtısız araziyi inceledi. Yan yana sı-

ralı tepelerin ardında bazı yıkıntılar dikkatini çekti; eski bir tapınak mıydı bu? Mümkündü; Anadolu toprakları böyle tapınaklarla doluydu. Kimsenin okumak istemediği bir kitabın dağılmış sayfalarıydı bunlar.

Tugay Komutanı, ordunun, bazı şehirleri Müslüman çetelerin saldırılarından korumak için takviye yaptığını hatırladı. Fazla uzakta değil, öteki taraftaki tarihi şehrin içinde, duvarları yılların yüküne, depremlerin şiddetine, rüzgârların sertliğine rağmen ayakta kalmış İskenderiye'ye ait bir kale vardı. Tugay Komutanı Nestor'un emrinde yıkıntılara ulaşan askerleri, sanki başarılı bir avın ardından ormanda, bitkilerin altına uzanmış yatıyor gibi görünen biri dişi, öteki erkek iki adet kocaman mermer aslan karşılamıştı. Subaylar daha da yakına geldiklerinde, kalın likenlere rağmen, oymalardaki işçilik ve heykellere gerçek görünümü veren uçuk renkler (dillerin kırmızılığı, kıvrılmış kuyruklardaki hafif sarılık) hemen dikkatlerini çekmişti. Bu yüzden de aslanlardan birinin altına yatmış memesini emmeye çalışan öksüz kurt yavrularını görünce fazla şaşırmamışlardı.

Fatihler, kaleye, duvarındaki gizli bir delikten girmeyi başarmışlardı. Burunları kış uykusuna yatmış zamanın ağır kokusuna, gözleri ise zifiri karanlığa alıştığında, hâlâ bu ölü şehri süslemeye devam eden olağanüstü sütunlara, tavan süslerine ve kabartmalara olduğu kadar yerdeki çatlaklardan kendi kendine fidan verip beklenmedik bir şekilde büyüyen ve koca koca mis kokulu meyveler veren incir ağaçlarına hayran kalmışlardı. Tugay Komutanı Nestor, kalbi sızlayarak da olsa bütün mekânı dinamitle havaya uçurma emrini vermeden önce, ordunun kartografına geleceğin tarihçileri ve arkeologları için her şeyi çizmesini emretti. Buradaki taşlarla modern şehrin etrafına koruyucu bir duvar örülecekti.

Emir Eri lastiği değiştirip krikoyu indirmeye başladı. Fırtınaya kapılmış bir gemi gibi tam yol ilerlemek zorundaydılar; tugay, uçsuz bucaksız kum ve toz labirentinde nereye gittiğini bilmeden ilerliyordu. Tugay Komutanı Nestor iç geçirdi ve karavanına doğru yollandı.

"Ne büyük işkence" diye söylendi. "Aptallar Gemisi'nde kaptan olmak."

Çok geçmeden birlik, bir kuyunun önünde yeniden durdu; bu, harç kullanılmadan birbiri üzerine yığılmış taşlardan yapılmış, tahta bir direğin ucunda paslı bir makarası ve keçi postuna

bağlanmış eski bir ipi olan alçak bir kuyuydu. Tugay Komutanı eğilip delikten içeriye baktı ve kendini tutamayarak ellerini ağzının kenarında yuvarlayıp, "Kral Midas'ın kulakları eşek kulağı!"* diye bağırdı. Ses, kurumuş kuyuda hafifçe yankılandı. Kuyuya yaslanıp nemli gözlerle çölü süzdü. O sırada önünden, elinde vaazlarında kullandığı küçük megafonuyla Peder Simeon geçti. Sakalı toz toprak içinde kalmıştı, botları da parçalanmak üzereydi.

"Güneşte çok dolaşıyorsunuz, Peder. Böyle bir günde bir Bedevi'nin bile başına güneş geçer. Delisiniz siz."

Peder kibirli bir tavırla gülümsedi.

"Vaftizci Yahya'ya da böyle diyorlardı."

Dindarlığı Tugay Komutanı'nı etkilememişti. Eliyle şakağını bastırdı; ardından burun kemerini kaşımadan önce kaşına dokundu. İki adam, güneşin altında, çözümü olmayan bir denklemin sayıları gibi dikiliyordu. Dünyevi acıların bağrında bir din kurmak dahice bir fikirdi; bu hayatta hiçbir sözün yerine getirilmesine gerek yoktu. Tugay Komutanı Nestor, cinsel arzunun anında yerine getirilmesini teşvik eden inanışları düşünmeye çalıştı; bir başka deyişle hedonizmi. Var olsalardı bile varlıklarını sürdürüp, Yahudilik, Hıristiyanlık veya İslamiyet gibi günümüze kadar gelebilirler miydi? Bu soruyu cevaplayamazdı; Doğu dinleriyle ilgili neredeyse hiçbir şey bilmiyordu ve Yunan tanrılarının bu konuda nerede durduklarından da emin değildi.

"Bana bir iyilik yap, Peder. Gölgeye git. Komuta bende değilken istersen kafanı bir tabakta sunmalarını sağlayabilirsin."

"Bugünlerde hayat, bir papaza inancını ispatlaması için pek fazla fırsat tanımıyor. İşimin gereklerini yerine getirmek zorundayım."

"Bu gidişle Peder, gideceğiniz yer bir tabut olacak."

Peder Simeon isteksizce oradan uzaklaştı. Tugay Komutanı Nestor gözlerini ovuşturdu ve Tanrı'nın adamını, karavanlardan birine tırmanıncaya kadar izledi. Tugay Komutanı kafasını salladı. "Ne ordu ama. Kimi hırsız, kimi vatan haini, kimi de şe-

* Midas, Anadolu'da Frigya kralıdır. İki tanrı; Apollo ile Pan arasındaki bir müzik yarışmasında, hakemlerden biri olarak Midas'ın Pan'ı kayırması üzerine Apollo, Midas'ın kulaklarını eşek kulağına dönüştürür. Midas, kulaklarını herkesten gizlemeyi başarır başarmasına ama, bunu bir sır olarak saklayamayan ve bir kuyunun içine fısıldayan berberinden gizleyemez. Her rüzgâr esişinde, kuyunun üzerinde büyüyen otlar aynı hikâyeyi anlatır.

hit." Birden karnına bir ağrı saplandı. Çok geçmeden içinde bir yılan varmış da yavaşça kıvrılmaya başlamış gibi hissetti. Ardından yılan iç organlarını parça parça koparıyormuş gibi bir duyguya kapıldı. Bütün bunların ne anlama geldiğini biliyordu; bu bir önseziydi. Tanrıları ve dinleri unutuverdi. Artık tüm kalbiyle inandığı bir şey vardı. Endişeyle etrafına bakındı; ancak görebildiği tek şey Kurmay Subayı'nın, atının ölümünden sonra talep ettiği, yaşlı postacının ağaca yaslanmış motosikletiydi. Binbaşı Porfirio, tıraş olmak için ağacın küçücük gölgesinde durdu. Tugay Komutanı Nestor, bir şeylerin yanlış gittiğine dair bir işaret bulabilmek için etrafına bakındı; ancak arazide tuhaf görünen hiçbir şey yoktu. Fakat o, tuhaf bir olayın gerçekleşmek üzere olduğuna kendini inandırmıştı; yalnızca iyi mi kötü mü olduğunu öğrenmek istiyordu.

Ancak düşünüp taşınmaya zamanı yoktu; Doktor'la konuşması gerektiğini hatırladı. Hemen onu görmeye gitti. Onu, Kızılhaç karavanında oturmuş tek başına öğle yemeğini yerken buldu. Doktor, General'i karşısında görünce yemek kabını kontrol panaline koyup koluyla ağzını sildi.

"Umarım muayeneye zamanında gelmişimdir" dedi Tugay Komutanı.

Doktor gülümsedi.

"Öyle bir zaman gelecek ki, insanlar yalnızca biz doktorlar onlara hastalanmalarını söylediğimizde hastalanacaklar. O zamana kadar bütün gün açığız."

Tugay Komutanı kasketini çıkarıp karavanın sürücü koltuğuna oturdu.

"Lütfen yemeğinizi bitirin, Doktor. Ben bekleyebilirim."

Önündeki dikiz aynasının tozunu sildikten sonra aynadan saçlarının tepesine baktı.

Ellerini saçlarının ince telleri arasında gezdirerek, "Ve bir gün siz doktorlar ölüleri de diriltebileceksiniz" dedi. "Fakat hâlâ kelliğe bir çare bulamadınız."

"Sorun, doğal seleksiyon yöntemiyle çözümlenecek" dedi Doktor. Bir parça kuru ekmek koparıp fasulye çorbasına bandırdı ve lokmasını yavaşça çiğnedi. Yemek yiyişinden kendini bilen biri olduğu belli oluyordu. Kendini beğenmiş değildi; karakterinin ve yeteneklerinin sınırlarını biliyordu. Aynı zamanda mevcut şartlar altında elinden gelenin en iyisini yaptığını da biliyordu. Dünyanın iğrençliğinden sorumlu olmayan, bu yüzden

de her ne kadar oraya düşmeyecek de olsa, cehennemin en kaynar kazanında bile huzur içinde uyuyabilecek o nadir insanlardandı. Tugay Komutanı Nestor, onun Bohem camı gibi içi dışı bir kalbinin içinde bile zaman zaman zalimce duygular barınabileceğini düşündü. Ancak kim bu yaşlı adamın kendi başarısızlıklarını düşünüp o anda Doktor'u kıskanmadığını söyleyebilirdi ki? Tugay Komutanı Nestor ceketinin düğmelerini açtı ve rahat bir nefes aldı. O sabah Emir Eri, onu neşelendirmek için üniformasını fırçalamış, omuzlarındaki düşmek üzere olan şeritleri sağlamlaştırmış, ceplerindeki delikleri yamamış ve vazelinle ayakkabılarını parlatmıştı. Genç çocuk bunlarla bir saatten fazla uğraşmıştı; ancak çabaları boşunaydı; Tugay Komutanı fark etmemişti bile. Tugay Komutanı Nestor, Doktor'un yemeğini bitirmesini beklerken sonunda kıyafetlerinin mükemmel göründüğünü fark etti.

"Vay!" diye bağırdı. "Bir an başkasının üniformasını giydiğimi zannettim."

Doktor, yemek kabından kafasını kaldırdı.

"Daha kötüsü de olabilirdi. Kendi üniformanız içinde kendinizi başka biri de zannedebilirdiniz."

Bu, üstüyle, kendisini bir hayli endişelendiren konu hakkında konuşmak için iyi bir fırsattı: kötü beslenme. Hastalığın semptomları gittikçe daha fazla kişide görülmeye başlamıştı. İşin aslı, yalnızca mısıra dayalı beslenme, pellagra hastalığına yol açıyordu. Hastalığın ilk semptomları aşırı halsizlik, uyuşukluk, uykusuzluk ve kilo kaybıydı; güneşe çıkıldığında deri sertleşiyor, kızarıyor ve dökülüyordu; ayrıca ağızda acı veren yaralar da oluşuyordu; sonra iştahsızlık, sindirim güçlükleri ve ani ishal başlıyordu. Bu hastalık sinir sistemini etkileyecek kadar ilerleyebiliyordu da; sonraki semptomlar ise baş ağrısı, baş dönmesi, kasılmalar, hatta kişilik bölünmesi olarak sıralanabilirdi. Tugay Komutanı Nestor, gittikçe azalan bir ilgiyle, kafasını sallayarak bu dehşet listesini dinliyordu.

Tugay Komutanı, "Kişilik bölünmesi mi?" diye tekrarladı. "Sanki orduda yeterince deli yokmuş gibi."

Tugay Komutanı Nestor, seferlerin ilk yılında Doktor'u kışlasına davet ettiğinden beri arkadaşı olarak görmekteydi. Genç adamla ilgili iyi şeyler duymuştu. Görevini büyük bir şevkle ve beceriyle yerine getiriyordu; mermi ve şarapnel yaralarını iyileştiriyordu, süngü yaralarını dikiyordu, kesilmesi gereken organ-

ları kesiyordu ve hastalarından yarası mikrop kapan kimse yoktu. O gün Tugay Komutanı'nın da onun hizmetine ihtiyacı vardı. "Midemde ülser oluştu" demişti. Doktor, yaranın nerede olduğunu sormuştu. Bir dakikalık sessizliğin ardından, Tugay Komutanı Nestor, kapıyı kilitleyip perdeleri çekmiş ve kemerini açmıştı. Ardından pantolonunu indirmişti.

Doktor, çıbanı görür görmez, "Sanatçı ve şair hastalığı" teşhisi koymuştu. "Frengi."

Tugay Komutanı Nestor'un yüzü, her zamanki ciddi ifadesine bürünmüştü.

"İmkânsız. Ben mutlu bir evliliği olan bir adamım."

Doktor, Tugay Komutanı'nın ne demek istediğini hemen anlamış; yaraya çaktırmadan bir kez daha bakmıştı.

"Belki de bunlar yalnızca mikrop kapmış tahtakurusu ısırıklarıdır."

Tugay Komutanı ancak o zaman gülümsemişti.

"Bence de öyle olabilir."

Doktor yine de bir kutu Salvarsan yazmıştı. Tugay Komutanı Nestor, Doktor'un yanında otururken bu olayı hatırlayıp ona bir kez daha minnet duydu.

"Açılabileceğim tek insan sizdiniz. Başhekime gitmektense ölmeyi tercih ederdim, eşlerimiz birlikte bezik oynuyordu."

Doktor, bir süre önce yapmış olduğu iyiliği bir kenara bırakıp meraklı gözlerle General'i inceledi; sanki esas geliş nedenini söylememek için lafı dolandırıp duruyordu.

"Tansiyonunuzu ölçmemi ister misiniz?"

"Teşekkür ederim; kalbim bir trenin kömür kazanındaki kadar basınca dahi dayanabilir."

Tugay Komutanı Nestor, parmaklarını direksiyona vurdu. Güneş biraz daha yükseldi ve karavanın içi ışık doldu. Tugay Komutanı sonunda daha fazla dayanamayıp:

"Morfine ihtiyacım var" dedi.

Doktor şaşırmamıştı; komuta subaylarının uyuşturucu bağımlısı olduğuna ilişkin söylentileri neredeyse herkes duymuştu. Doktor bunu ilk duyduğunda inanmak istememişti; hem dispanserin anahtarı yalnızca kendisinde vardı ve sayımlarda hiç morfin açığı görünmüyordu. Ancak, ordudaki deneyimleri ona, bir hikâye ne kadar saçma olursa doğruluk payının o kadar fazla olacağını öğretmişti. Söylentinin nasıl çıktığını merak etti. Zihninin gizli kıvrımlarında bir yolculuğa çıktı; önce Hastabakı-

cı'sını düşündü, hafızasındakiler, bir tren yolunun tünele doğru giren ucu gibi kaybolup gidiyordu. Birdenbire hatırladı: el ilanları. Tabii ya! Her söylentinin ya da herkesin inanmakta olduğu gerçeğin kaynağı bu ilanlardı. Kafasını evet anlamında salladı.

"Ne kadar, Generalim?"

General, Doktor'un gözlerinin fal taşı gibi açılmasına neden olacak kadar fazla bir miktar istedi.

"Bu kadarı bir fili bile uyutmaya yeter."

Ancak Tugay Komutanı Nestor, içinde bulunduğu durumdan hiç de utanmıyordu.

"İnan bana dostum, dertlerim bir Afrika filinden bile daha ağır çeker."

Bir hasta edasıyla Doktor'a, düzenli bir uyuşturucu kullanıcısı olduğunu itiraf etmesi gerekiyordu; fakat bağımlı olduğunu inkâr etti. Eskiden ilacını sivil eczacılardan temin ettiğini; fakat tugayın bir haftayı aşkın süredir herhangi bir şehrin yakınına gitmediğini söyledi. İçinde bulunduğu çalkantılı dönemde, morfinin onun için bir kurtarıcı olduğunu söyledi ve her şey yoluna girer girmez uyuşturucuyu bırakacağına dair Doktor'a söz verdi. "Papatya çayları, beynimi uçurma isteğimi bastırmaya yetmiyor" diyerek kendini haklı çıkarmaya çalıştı. Doktor savunmayı, doktorlara özgü bir soğukkanlılıkla dinledi. Sonunda kabul etti, bu fikre katıldığından değil; ama o insanla çevresi arasında ince, geçirgen bir zar olduğuna ve kötülüğün bu zardan içeriye girdiği gibi dışarıya da çıktığına inanıyordu. Her şey kötü giderken insan akıl sağlığını nasıl koruyabilirdi ki? Bu bir ozmoz kuralıydı. Karavandan indi, bir dakika içinde elinde büyük bir şişeyle geri döndü. Tugay Komutanı Nestor, şişeyi yeni doğmuş bir bebek gibi tutarken ziyaretinin öteki nedenini de hatırladı.

"Son günlerde başınıza gelen hırsızlık olayını duydum."

"Değerli bir şey değildi, hem bıçakla da tıraş olmayı biliyorum."

Tugay Komutanı şişeyi kolunun arkasına sıkıştırıp karavanın kapısını açtı.

Aşağıya inerken, "Yine de bu üzücü olaylar zincirinin bir halkası" dedi.

Sıcağın alnında kendi karavanının gölgesine doğru ilerlediği sırada yine aynı uğursuzluğu hissetti. Arkasına baktı; ancak tu-

haf görünen hiçbir şey yoktu. Etrafta yalnızca karavanlar, atlar, develer ve toplar vardı. Askerleri, güneşten afallamış bir halde yürümeye devam ediyordu. Morfin şişesini kolunun altına iyice sıkıştırıp derin bir nefes aldı. Gözleri Emir Eri'ni aradı ve o sırada karavanının yürüyüş kolunun en başındaki yerine geri konduğunu dehşet içinde fark etti. Bir anda dizlerinin bağı çözüldü, kulakları uğuldamaya başladı, uzaklardan bir ses duydu; bu ya kendi kalp atışlarıydı ya da soluk alıp verişi. Güneş çarpmasının semptomlarını hatırladı. Peki ya bu duygu? Gözleri yandı, sanki her şeyi sarı bir camın ardından görüyordu. Nefes almaya çalıştı; ancak göğsü balon gibi sönmüştü. Kendini çok bitkin hissediyordu. Karavanına bir ulaşabilseydi... Karaya ulaşmaya çalışan bir deniz kazazedesine benziyordu. Bir an önce iğneyi yapmalıyım diye düşündü. Morfin şişesi koltuğunun altından yuvarlanıp yere düştü. Sıcaktan gözleri kararmış halde, kumların üzerinde şişeyi aramak için yere eğildi. Ah bu sıcak... Şahdamarları, boyunlarından yakalanmış dehşet saçan yılanlar gibi zonk zonk atıyordu. Bayılmak üzereydi. Bilincini kaybetmeden önce hatırladığı son şey, birinin onu koltukaltlarından kavrayıp kızgın kumların üzerinden kaldırdığıydı.

Binbaşı Porfirio, bıçağı gömleğinin koluna silip ödünç aldığı jileti kağıda sardı. Kısa bir süre, şaşkınlığa benzer bir ifadeyle aynadaki yansımasına baktı, ardından ceketini fırçalayıp giydi. Motosiklete oturup pedal çevirmeye başladı. Kısa sürede soluk soluğa kaldı; fakat motosiklet çalışacağa benzemiyordu.

"Eğer postacıların hepsi bunun gibi birer hurda kullanıyorsa" dedi, "postanın gecikmesine şaşmamalı."

Pedal çevirmeye devam ettiyse de bir sonuca varamadı. Bir süre sonra, at sırtında gelen Onbaşı, Tugay Komutanı'nın bayıldığı haberini verdi.

"Onu bulduğumda kumların üzerinde yüzüstü yatıyordu. Sayemde hâlâ hayatta. Bir madalyayı hak ettim."

Binbaşı söylenenleri soğukkanlılıkla dinledi. Motosikletini çalıştırma çabalarına ara vermeden kafasını salladı.

"Onu orada bıraksaydın ona iyilik etmiş olurdun. Bu, uyuşturucunun verdiği sersemlikten iyidir."

Onbaşı attan indi.

"Nereden bulduğunu merak ediyorum."

"Biri ölmek istediğinde kimse ona yardımcı olmaktan çekinmez. Şu hayatta sıkıntı yaratan, birinin yaşama isteğidir."

Binbaşı Porfirio pedal çevirmeyi bırakıp ağacın gölgesinde biraz soluklandı. Dallardaki ağustosböcekleri nedensiz sustular. Subay, sarf ettiği çabadan dolayı hızla çarpan kalbinin sesini duyabiliyordu. Söylediği şeyi düşündü. Hayat, akıntıya doğru yüzmeye çalışırken omuzlarımıza yüklenmiş bir taş gibiydi; peki ya akıntıya kapılırsak ne olacaktı? Ufka baktı, orada hiçbir şey yoktu. Unutulmuşluk; itiraf etmeliydi ki bu korkunç bir histi. At, biraz yaprak yemek için boynunu uzattı; fakat Onbaşı hayvanın dizginlerini sert bir hareketle çekti. Binbaşı kaşlarını çattı.

"Bunu yapma. Atlar hassas yaratıklardır. Ah, şu motosikleti kim icat ettiyse ona katır inadı vermiş."

Onbaşı'nın boynunda bir süvari tüfeği, belinde ise kılıç asılıydı; botları ise toza bulanmıştı. At çiftesiyle kumları savurduktan sonra ağaçtaki yaprakları yemeye devam etti. Ağustosböcekleri yeniden cırlamaya başladılar ve Binbaşı'yı daldığı derin düşüncelerden çekip çıkardılar. Direksiyonu tuttu, gaz kelebeğini açtı ve sonunda motosikleti çalıştırmayı başardı. Yeniden durmaması için bir süre gaz verdi, ardında gözlüklerini taktı ve Onbaşı'yı geride bırakarak uzaklaştı.

Arazi göz alabildiğine uzanıyordu. Birlikle karşılaşınca Peder'in, karavanın arkasında, megafonundan konuştuğunu duydu; o gün Tesniye'den bir şeyler okuyordu.

"...Gözlerinizin önünde Mısır'da ve buraya ulaşıncaya kadar gittiğiniz onca yol boyunca bir babanın oğlunu koruduğu gibi sizi koruduğu çölde yaptıklarına bakılırsa, Size önderlik eden Tanrınız, O, sizin için savaşacaktır."

Birlikler, vaaza aldırış etmeden yürüyüp geçtiler. Binbaşı Porfirio kafasını kaldırıp gökyüzüne baktı ve göç eden bir karabatak sürüsünü neredeyse kıskanarak izledi.

Tugay Komutanı Nestor, karavanının içinde kendini toparlamaya çalışıyordu. Çaydanlığın kapağını açtı ve cam şırınganın kaynayan suya batışını izledi. Kapağı kapattı ve ellerini ovuşturarak insanüstü bir çabayla masasına oturdu. Önünde haritalar duruyordu. Kafasını eline yaslayıp haritalara şöyle bir baktı. Her birinin üzerinde kurşun kalemle yapılmış çizikler vardı ve

her bir çizgi Ege Denizi'nden daha da içerilere doğru giriyordu. Seferin farklı evrelerindeki cepheleri gösteren bu çizgiler kumsalda akıntının bıraktığı izlere benziyordu. Karısının öldüğü gün neredeydi? Hatırlayamıyordu. Haritalardan birini ters çevirip arkasına kalemiyle iki tane sütun çizdi. Birinin üzerine *Şüpheli* ötekine de *Delil* yazdı; sonra sütunları doldurmaya başladı. Boğazı kuruduğunda çalışmaya başlayalı fazla olmamıştı. Durdu, kendine bir bardak su koydu ve içti; fakat su ılıktı ve susuzluğunu pek gidermemişti. Bir parça buz için her şeyini verebilirdi. Bir bardak daha su içmek yerine çaydanlığa uzandı.Tam kolunu sıvamıştı ki dışarıda bir bağrış koptu. Lastiği telaş içinde bir yere bıraktı ve elinde şırıngayla dışarıya çıkıp da gözleri öğle sonrası güneşinin parlaklığına alıştığında içindeki o garip duygunun nedenini de görmüş oldu.

Dördüncü Bölüm

Pilot Teğmen Kimon, dirseklerini pilot kabinine yaslayıp dürbünüyle aşağısını inceledi. Uçarken hep mutluydu; yükseklerde hava hep serin ve temizdi. Daha da önemlisi müfreze komutanının büyük bir avın doldurulmuş kellesi gibi, subayların karavanlarında sergilediği palabıyığını görmek zorunda değildi. Çift kanatlı uçağının gölgesi, yan yana dizilmiş güherçile tepelerde kocaman bir ok gibi ilerliyordu. Pilot Teğmen Kimon için uçmanın dalmaktan bir farkı yoktu. Suyun sessizliğinde duyulan tek şey kendi nefes alışverişlerinizdir; havada ise bu ses motorun çıkardığı sestir. Sonra ikisinde de her türlü haberleşmeden uzaksınızdır; o yalnızlık hissi, bütünüyle bir sıvının içinde olma hissi... Yüksekten korkan biri olsaydı, Pilot Teğmen Kimon derin dalgıç olurdu.

Bir süre araziyi inceledi, sonra ani bir hareketle dürbününü bir kenara bırakıp kaskını çıkarttı; rüzgâr alnına ve saçlarına çarptı. Gözlerini kapatıp kısa bir süreliğine içinde büyük bir coşku hissetti; sanki askeri görevde değil de bir akrobasi gösterisindeydi. Bir hava gösterisinde yer alabilmeyi nasıl da isterdi; savaştan sonra kendine bir uçak alıp Avrupa'yı dolaşmak ve gittiği yerlerde ölüme meydan okuyarak gösteriler gerçekleştirmek istiyordu. Gençliğin verdiği delilikle ölme olasılığına güldü; sonra tekrar kaskını taktı ve gaz kelebeğini kaldırarak motoru ateşledi. Önünde, motorun sesinden korkan bir kartal güneşe doğru yükseldi. Pilot, gözlüklerinin arkasından sırıtarak yan gözle onu izliyordu. Uçak sarsıla sarsıla ilerliyordu.

O sabah, ölümcül yenilgiden kurtulabilenleri bulmak için günlük keşfini yapmak üzere Ege Denizi'ndeki bir adada bulu-

nan üssünden hareket etmişti. Birkaç saattir keşif uçuşundaydı; ancak hiçbir şey bulamamıştı. Cephenin yenilgiye uğratılmasının üzerinden bir ay geçmişti; kurtulan birlikler olsa bile bu zamana kadar düşman tarafından esir alınmışlardır diye düşündü. O sabah müfreze komutanına da söylediği gibi görevi zaman ve yakıt kaybından başka bir şey değildi.

"Beni iskelet aramam için gönderiyorsunuz."

Amiri, bıyığını burmuştu.

"Soyumuzun üstün hayatta kalma içgüdüsünü hafife almayın Teğmen. Çıkabilirsiniz."

"Çok doğru. Kayıplar da şu anda Büyük İskender'in askerleriyle hayatta kalma içgüdülerinin ebedi doğasını tartışıyorlardır."

Ne olursa olsun, bu görevlerin tümünü havaalanındaki gıcırtıyla sallanan sandalyesine tercih ediyordu. Kartalı gözden kaybedince geri döndü ve bir bulut tabakasına doğru ilerlemekte olduğunu fark etti. Kontrol kolunu itti. Uçak alçalmaya ve hava ılımaya başladı; çok alçaktan uçuyor olabileceğini düşündü. Tam buluttan kurtulmuştu ki bir kum fırtınasına yakalandı. Uçak toz bulutuna girmeden önce yalnızca atkısıyla ağzını ve burnunu kapatabildi. Kontrol levyesini iki eliyle tutup tüm gücüyle çekti. Kum fırtınasının içinde hiçbir şey göremiyordu; fakat rüzgârın uçağı alçaltıp oradan oraya savurduğunu, sonra tekrar yükselttiğini hissediyordu. Pilot, sıvı benzetmesini hatırladı; bu tıpkı fırtınada dalgaların ortasında kalmış bir botun içinde olmak gibiydi.

Bu olay bir dakika sürdü, sonra uçak karanlığın içinden çıkmayı başardı. Pilot Teğmen Kimon, gözlüklerini temizleyip hasar tespiti yaptı. Kabindeki kum dizlerine kadar geliyordu ve kanatlarda delikler vardı; kabloların hepsi bozulmuşa benziyordu. Omzunun üzerinden baktı. Dümen biraz eğrilmişti; fakat hâlâ çalışıyordu. Yalnızca birkaç dakika önce ölümü hafife alıyordu; ancak şimdi o cüretinden eser kalmamıştı, istavroz çıkarttı. Motor teklemeye başladığında Pilot Teğmen Kimon hâlâ Tanrı'ya yardımları için teşekkür ediyordu ve bir anda, karbüratöre kum dolmuş olduğunu anladı. Motor tamamen durduktan bir dakika sonra uçak irtifa kaybetmeye başladı.

Peder Simeon, takma olmayan gözünü ovuşturdu; bir şey köpeğin dikkatini çekmişti ve hayvan ona doğru koşuyordu. Bir te-

peye doğru hayvanı takip ettiği sırada ensesinde bir karıncalanma hissetti. Şahit olacağı şey iyi bir şey mi yoksa kötü bir şey miydi? Bunu düşünmemeye çalıştı, tıpkı bir köprüyü geçmeye çalışan birinin aşınmış iplerin sağlamlığını öğrenmek istemediği gibi... Tepenin eteklerine ulaştığında soluklanmak için durdu ve o sırada onu gördü. Elini gözlerine siper etti ve nefesini kontrol etmeye çalıştı.

"Şükürler olsun!" diye bağırdı. "Bu bizim!"

Bu, kuyruğunda mavi beyaz çizgileri olan sarı bir uçaktı. Bir dakika sonra tepesinden geçerken Peder Simeon, tek gözüyle, uçağın gümüş burnunu, kanatlarını ve sessiz egzoz borusunu gördü. Kaşlarını çattı; *sessizdi.* Bir keresinde müfrezeyi kutsamak ve şans getirsin diye uçaklara kutsal su serpmek için bir uçuş pistine davet edilmişti; bunların ardından kendisine ve öteki misafirlere kalkış, iniş ve çeşitli manevralardan oluşan bir gösteri sunulmuştu. O gün onu, gözü kara pilotların soytarılıklarından daha çok etkileyen şey o katlanılamaz gürültüydü. Tepesindeki uçak ise rüzgârda süzülen bir yaprak kadar sessizdi. Sarı uçak, gökyüzündeki sessiz uçuşunu sürdürüyordu; Pilot inebileceği bir yer aradığından kampın etrafında tur atıyordu.

Kısa zamanda kamptaki herkes uçağı fark etti. Askerler yemek kaplarını fırlatıp, botlarını giymeden sert güherçile topraklara yalınayak basarak alçalmakta olduğu noktaya doğru ellerini kollarını sevinç içinde sallayıp bağırarak koşuyorlardı. Uçak yere değdiğinde onlar da Pilot'un iniş için seçtiği düzlüğe ulaşmışlardı. Ancak motoru durduğundan uçak çok hızlı alçalmıştı; tekerlekleri kuma gömüldü ve bir takla attıktan sonra tepetaklak kalakaldı. O an ortalık sessizleşti; uçak, askerler, Peder Simeon, köpek, hepsi sessizdi; ancak bu sessizlik yalnızca bir dakika sürdü çünkü hemen ardından bir patlama gerçekleşti ve uçak alevler içinde kaldı.

Bu korkunç görüntü dindar Peder için bile katlanılamazdı. Dini inançlarına bağlılığının sarsıldığı nadir durumlardan biriydi bu. Gözlerini felaketten uzaklaştırırken, "Hiç merhametin yok mu, Tanrım?" diye mırıldandı. "Neden susuz bir insana boş bir termos verirsin ki?" İnancının azalması anlıktı. Kendine geldi ve utanç içinde etrafına bakındı; neyse ki kimse onu duymamıştı.

Askerler alevler içindeki enkaza doğru koştular. Pilotu içinden çıkarıp güvenli bir yere taşıdılar, sonra da gözlüklerini, kas-

kını ve alevlerden zarar görmüş geyik derisi ceketini çıkardılar ve Doktor'u beklemeye başladılar. Doktor, içinde bir şişe eter ve saf alkol, bir tomar kirlenmiş pamuk ve daha önce birkaç kez yıkanıp yeniden kullanılmış eski birkaç parça bandajdan başka bir şey bulunmayan ilkyardım çantasıyla geldi. Çanta, Peder'in taşınabilir mozaik resmi gibi bir şeydi; tedavi edici yönünden çok sembolik bir değeri vardı. Ateş hattındaki uzun acemilik dönemlerinde Doktor, inancın yalnızca dinde değil bilimde de tedavi edici bir özelliğinin olduğunu öğrendi. Eteri Pilot'un burun deliklerine doğru tuttu ve kısa süre sonra adam gözlerini açıp derin bir nefes aldı. Gömleğindeki ve pantolonundaki sıcaklığı hâlâ hissedebildiğinden yorgun ve şaşkın gözlerle etrafına bakındı. Uçağı, yanı başında, kızıl alevler ve çölün üzerinde biriken kapkara bir duman çıkararak yanıyordu. Doktor, yarası veya kırığı olup olmadığını tespit edebilmek için vücudunu yoklarken o, uzun bir yolculuğun ardından geldiği yola bakan bir yolcu gibi oturup dumanın bıraktığı izi seyretti. Doktor, hastasının hiç yara almamış olduğunu görünce şaşırdı.

"Bir çizik bile yok. Tavşan bacağı kadar şanslısınız Teğmen."

Doktor'un sözleri, Teğmen'i içine daldığı kötü düşüncelerden sıyırdı.

"Soyumuzun üstün hayatta kalma içgüdüsü" dedi kinayeli bir biçimde.

Doktor'un bütün ısrarlarına, beyin sarsıntısı riskine karşın sedyeyi beklemesi gerektiğini söylemesine rağmen Teğmen ayağa kalkmakta diretti. Ayağa kalkınca içecek bir şey istedi; ona bir şişe su verdiler. Şişeyi titreyen elleriyle dudaklarına götürdü. Su, kaza sırasında yuttuğu dumanlar yüzünden yanmakta olan boğazından geçerken rahatlamadan çok acı verdi. Ağzındaki is temizlenmiş oldu ve bir dakika sonra midesinden yukarı keskin bir koku çıktı. Etrafındaki herkes burnunu kapatmak zorunda kaldı; o da irkilmişti ancak durmadı. Pilot, suyu içerken Tugay Komutanı Nestor'un sesi duyuldu. "Çekilin yolumdan!" Askerler ona yol vermek için kenara çekildiler ve yaşlı adam don gömlek, nefes nefese kalmış bir halde belirdi. Alevler içindeki enkazı görünce kasketini kaldırıp bir ölü yakma merasimine katılmış birinin duygulu bakışlarıyla sessiz bir şekilde yanan uçağı seyretti. Ardından Pilot'a dönüp aşağılayıcı bir bakış fırlattı; onun durumu Tugay Komutanı'nı zerre kadar ilgilendirmiyordu.

"Geri çekilmemizle ilgili son gelişmeler nelerdir, Teğmen?"

Pilot, midesindeki yangını söndürünceye kadar sudan kana kana içti ve ancak suya doyduktan sonra şişeyi dudaklarından çekti.

"Sona erdi, efendim" diye yanıtladı öksürerek. "Artık ateşkes şartlarını tartışıyorlar. Bu, hayatta kalanların yerlerini belirlemek için çıktığım son görevdi."

Tugay Komutanı dönüp bir kez daha yangına baktı.

"Ve bunda da çok başarılı oldun."

Duman yoğunlaşıp karardıkça akbabaların dikkatini çekmişti. Rüzgârın savurduğu odun ve kumaş parçalarını görüp enkazın etrafında daireler çizerek uçuyorlardı; ancak bu yiyebilecekleri bir şey değildi. Sinirlenip çığlıklar atarak kampa doğru yöneldiler. Duman öğle sonrası güneşini kapatırken, Tugay Komutanı Nestor'un hayal kırıklığı öfkesini gölgede bıraktı.

"Sanki bizim için ağıt yakıyorlar" dedi. "Buraya kadarmış, bitti."

Bütün ülkenin, öldüklerini düşüneceği gerçeğiyle herkes, hayalet olarak yeniden dirilen bir ölü gibi hissediyordu kendini. Peder Simeon'un, kalabalığın aklından geçenleri okumak için kendisine verilen günah çıkarma yetkisine ihtiyacı yoktu. Haçını takıp İncil'ini açtı. Kitabın cildi parçalanmış, kapağı yırtılmıştı; Tevrat'ın ilk bölümü olan Yaratılış'ın tamamı ve Çıkış'ın yarısı kayıptı. Birkaç ay önce yapılan bu şey yalnızca korkunç bir günah değil, Peder Simeon için de kişisel bir hayal kırıklığıydı. Suçlu, asık suratlı sahibini eğlendirmek için avcılık yeteneklerini sergilemek isteyen oyuncu Caleb'den başkası değildi. Yedi günlük küslükten sonra Peder sonunda onu affetmişti.

Kasketler çıkarılmış, başlar öne eğilmişti. Alevler yavaş yavaş söndü ve uçaktan geriye yalnızca kömürleşmiş iskeleti kaldı. Peder Simeon, İncil'in sayfalarını karıştırıp derin bir nefes aldı ve okumaya başladı. Okuduğu sırada, kampın üzerine kül yağmaya başladı; kurumlar, insanların şapkalarına, omuzlarına, İncil'in üzerine ve Peder Simeon'un sakalına düşüyordu. Küller, Gospel* süresince ve topluluk ilahi söylerken de yağmaya devam etti. Pilot, elini alnına koydu, yüzü bembeyaz olmuştu; kül tabakasıyla örtülü kumların üzerine pat diye düştü.

* İlk dört İncil'den herhangi birinin okunduğu ayin. (ç.n.)

Doktor, o öğleden sonrayı Kızılhaç karavanındaki eski tıp dergilerini karıştırıp dinlenerek geçirdi. Yere uzanmış dergileri okuyor, bir yandan burnunu karıştırırken bir yandan da tablonun birindeki verileri kontrol etmek için ara ara birkaç sayfa geriye dönüyordu; tıraş olduğu bıçak yüzünden yanağında derin bir kesik vardı. Karavanın hiç penceresi yoktu; etrafı çadır bezinden içeriye sızan güneş ışınları aydınlatıyordu. Birinin geldiğini duydu; ancak gözlerini makaleden ayırmadı.

"İlginç bir şey var mı?" diye sordu Peder.

Doktor sayfayı çevirdi ve parmağını yine burun deliğine götürdü.

"Pek yok. Bu dergiler Hipokrat zamanından kalma."

Peder Simeon bir tabureye oturup başlığını çıkardı. Dışarıdaki boğucu rüzgâr, brandayı kızgın iki el gibi itiyordu; o da sıcaktan kaçıp gölgeye sığınmak istiyor gibiydi. Peder, kasketini ikiye katlayıp alnından akan terleri sildi.

"Eski zamanlarda tıp ve din bir bütünmüş" dedi.

Doktor, arkasına yaslanıp elindeki dergiyi yere fırlattı ve yığının içinden bir yenisini aldı.

"O zamanki ortalama insan ömrü şimdikinin yarısı kadarmış" dedi.

Dergiyi alıp kapağını çevirir çevirmez suratı toz içinde kaldı. Doktor şaşırmamıştı, öksürerek üzerindeki toz haline gelmiş kağıtları temizledi.

"Sansürden sorumlu subay bu canavarları serbest bıraktığından beri tıbbi arşivimde kendilerine ziyafet çekiyorlar."

Peder Simeon omuzlarını silkti.

"Kitap kurtlarını, gizli yazıların yayılmasını engellemek için kullanmak o zamanlar iyi bir fikirdi."

Bu da, Tugay Komutanı Nestor'un, sağduyusunun öfkesine yenik düştüğü bir anda aldığı kararlardan biriydi. Aldığı ilanların kaynağını bir yıl boyunca bulamayınca, Tanrı bilir nereden bulunan bir kova dolusu böceği, larvalarının, hükümet karşıtı sloganların yazılı olduğu kağıtları bulup yok edeceğine dair çılgınca bir fikirle barakaya salmıştı. Ancak bu kınkanatlılara dayalı çözüm kısa zamanda geri tepti; kitap kurtları haritaları, telgrafları, gömleklerin yakalarını kemirirken ilanlar dağıtılmaya devam ediliyordu.

Doktor, konfetiye benzeyen sarı kağıt parçalarını avcuna doldurdu.

"Bu, akut apandisit vakasıyla ilgili bir çalışmaydı."

"Bugünlerde onları dağıtan haini bulacaklar" dedi Peder Simeon.

Doktor, avcundaki kağıtları üfledi ve metal zemine düşmelerini izledi.

"Hırsızlıklar başladığından beri Tugay Komutanı ilanları tamamen unuttu."

Bu arada Peder sıcaktan şikayet etmeyi bir dakika bile kesmedi; bir dişçi muayenehanesinde bekler gibi huzursuz ve rahatsızdı. Gözleri karavanın içinde rasgele dolaşıyordu; ancak ilgisini çeken bir şey yoktu.

"Gökten düşen adamın durumu nasıl?" diye sordu.

"Uyandığında şiddetli baş ağrısı olacak, hafıza kaybı yaşama ihtimali de var."

"Hafıza kaybı mı?" diye tekrarladı Peder.

Bu düşünce ve cehennem sıcağı, zihninde uzun süredir kapalı tuttuğu bir kapıyı araladı. Önce suratı buruştu, ardından dudakları oynamaya başladı ve hemen arkasından kelimeler geldi.

"Hayatta, unutmayı çok istediğim şeyler var."

Doktor, katliamdan bahsettiğini biliyordu.

"Onları hatırlasanız da hatırlamasanız da Doktor, o olayların hepsi gerçekten oldu."

Peder Simeon ensesini kaşıdı.

"İtiraf edilmemiş bir günah omuzlara binmiş bir yüktür."

"Günahlar denizinde yüzüyoruz, sizse günah yağmurundan korkuyorsunuz."

"Her akşam kilisede birinin günah çıkarmaya gelmesini bekliyorum..."

"Peki ya siz, kendinizi bağışlattınız mı?"

Peder Simeon parmaklarını saçlarının arasına daldırdı. Öğle sonrasının sinir bozucu sessizliğinde köpeğin havladığını duydu; muhtemelen bir akbabaya havlıyordu. Doktor'un leş gibi ter kokusu ve giysilerine sinmiş dezenfektan kokusu böyle bir öğleden sonraya çok uyuyordu. Peder cehennemi düşünürken, karavanın etrafına gerili yarısaydam çadır bezinde, koşuşan askerlerin uğursuz bir gölge oyununu çağrıştıran siluetleri belirdi. İçine bir huzursuzluk çöreklendi. Doktor dergiyi indirip Peder'in hareketlerini bir doktor gözüyle inceledi.

Peder, "Cenaze törenleri onların bir işine yaramazdı" diye söylendi kendi kendisiyle konuşur gibi. "Onlar Hıristiyan değillerdi."

Doktor ona acıdı.

"En iyisi unutmanız. Hem ölüleri diriltemezsiniz, Peder."

Peder Simeon gitmek üzere ayağa kalktı. Karavandan inmeden öce durup aşağıya baktı.

"Belki de bu şanssızlık ilahi adaletle ilgilidir."

Üniformasının omuzlarındaki buruş kırış şeritler, sonsuz inancının amblemiyle, haç işaretiyle süslenmişti. Az önceki sözlerinde adeta bir yalvarış gizliydi; onunla aynı düşünceyi paylaşacak birilerinin hasretini çekiyordu. Yerdeki adam ona şöyle bir baktı ve onu bu kadarcık teselliden mahrum bıraktı.

"Belki de bozuk bir pusulayla ilgilidir" deyip dergisini okumaya devam etti.

Doktor'un karavanından çıktıktan sonra Peder, yürüyüş kolu boyunca dolaştı. Kumun yoğun parlaklığı onu sersemletmişti. Akşamdan kalma gibi dolaşıyordu; yalpalayarak, şuursuzca, baş ağrısıyla ve biraz da pişman bir şekilde yürümekteydi. Elini gözlerine siper etti ve araziyi inceledi. Bazı parçalanmış çadırlar yerde düzgünce sıraya konmuştu, karavanlar tekli sıralar halinde dizilmişlerdi, mutfağın bacasından duman tütüyordu; burası geçici bir şehirdi. Yeniden yürümeye başladı. Bu kadar büyük bir topluluk için böylesi bir sessizlik başka yerde olsa tuhaf karşılanırdı; sıcak yüzünden sokağa çıkmak mümkün değildi. Peder Simeon, topallayarak dolaşan bir akbabayı şaşkın gözlerle izledi.

Dağların arasında kaybolmuş küçük bir köydeki evini özlemle hatırladı. Tek katlı, taş bir evdi, kiremit bir çatısı ve küçük bir verandası vardı ve babası tarafından, annesiyle evlendiğinde kendisine verilen araziye inşa edilmişti. Peder Simeon hiç evlenmemişti. Bunun nedeni ne tesadüftü ne de kendine güvensizlikten kaynaklanıyordu. Misyoner olma planlarından vazgeçtikten sonra, piskoposluğun hizmetine girmeye karar verdi ve bunu başarabilmesi için evlenmemesi gerekiyordu. Eski tutkusu şimdi ona nasıl da züppece geliyordu! Sonunda bu hayalden de vazgeçince kur yapmak için hem çok yaşlı hem de çok çekingen olduğunu fark etti.

Ölümünden sonra ev kardeşinin olacaktı. Kendisine bakacak biri olduğu için mutluydu; ancak şu düşünceden de bir türlü uzaklaşamıyordu: Kardeşi ona şimdiden ölmüş gözüyle mi bakıyordu? Sevdiği birinin hatıralarından silinme düşüncesi midesini bulandırdı; bundan kurtulmak için, kendini kocaman ve karı-

şık bir makinenin dişlisi olarak görmenin ve çıkartılınca makinenin de duracağını sanmanın ne kadar boş olduğunu düşündü.

Evi daha sık düşünüyordu. Eski kilisesinin dayanıklılığıyla, Anadolu'daki geçici kilisesinin zayıflığını karşılaştırdı ve geldiğinden beri ilk kez Keşif Gücü'ne verilen görevin imkânsızlığını anladı; onlar istilacıydılar. Oysaki imparatorlukların yavaş yavaş da olsa önünde sonunda yıkıldıklarını biliyordu: Örneğin Hollanda, Habsburglar, Osmanlılar... Anavatan, eski ancak unutulmamış yüce geçmişine gıptayla bakarak savaşa girmişti.

Tugay Komutanı Nestor'un teneke bir kutudan bir radyatörü dolduran Emir Eri'ne rastladı. Genç adam dönüp Peder'e şaşkın bir ifadeyle baktı. Derin düşünceler içindeki Peder, haç işareti yapıp yoluna devam etti.

Çadırın görünüşü hüzünlü düşüncelerini artırdı; biri dua etmek isterse diye çadırın onarılmasını emretmişti. Rüzgârdan ipleri gevşemiş, ağır muşamba da, tıpkı başkente yaptığı bir gezide gördüğü dişleri sökülmüş yetmişlik bir Hint filinin derisi gibi sarkmış ve pislik içinde kalmıştı. Çatıdaki tahta haç bir tarafa yatmıştı. Üstelik içeride onu daha da kötü bir sürpriz bekliyordu: Çadırdaki yırtıklardan içeriye giren rüzgâr, resmi yere düşürmüş ve kalın bir kum tabakasının altına gömmüştü. Peder Simeon bir süre bu karmaşaya bakakaldı; ancak daha sonra mecburen ortalığı toplamaya başladı. Bir bel kapıp kumları dışarı attı, yatak çarşafını çıkarıp silkeledi, ardından resmi yerden kaldırdı, gömleklerinden biriyle onu sabırla sildi. Her şey eski düzenli haline dönünce soyundu, yatağına yattı ve rahat bir nefes aldı.

En azından çadırının içi serindi; tasvirlerin olduğu tahta panel, çadır bezinden giren güneşi az da olsa kesiyordu. Bir sinek bulutu, Peder Siemon'un tepesinde vızıldayarak uçuyordu. Kendi nefes alışverişini dinledi, güçlükle ve hızlı hızlı, sanki balon şişirmeye çalışıyormuş gibi soluyordu. Yorulmuştu, çadırını kalbinin dayanabileceğinden daha büyük bir hızla toplamıştı. Gözlerini kapattı; ancak havadaki toz onu hapşırtıyordu. Çok geçmeden uyumaya çabalamaktan vazgeçti ve ellerini başının altına koyarak tepesinde uçmakta olan sinekleri izlemeye koyuldu. Bu, bütün gün pusuda beklemiş olan bilincinin saldırıya geçmesi için en uygun zamandı; Peder Simeon artık katliamı düşünmeden edemiyordu.

Katliamın üzerinden iki yılı aşkın bir süre geçmişti. Peder, tugayın, kanlı fakat zaferle sonuçlanan bir savaşın ardından ka-

sabaya girişini hatırladı. Olayın üzerinden uzun zaman geçmişti; fakat mekân, Peder'in hafızasında renkli bir kartpostal kadar canlıydı. Terzinin vitrinindeki tahta manken, berber dükkânının önündeki çizgili direk, tuhafiyecinin sarı tabelası... Bir hafta önce kasabanın yakınlarında gerçekleşen bir çarpışmada, düşman, tugayın cephaneliğini bombalamıştı ve bombalar nasıl olduysa hedefe tam isabet etmişti. Tugay Komutanı Nestor, topların birkaç kez başka yere taşınmasını emretmişti; fakat yine de onları bombardımandan kaçırmayı başaramamışlardı. Biri cephanenin yerini açık ediyordu. Askerler, kasabadaki her evi ararken Peder endişe içinde olanları seyrediyordu. Telefonu bulduklarında, düşmana haber vermek için onun kullanıldığını düşündüler.

Meydanda, insanları ve kurumuş bir çeşmeyi çevreleyen ılgın ağaçları vardı. Soruşturma sırasında hainlik yaptığını itiraf eden çıkmamıştı. Askerlerin kurşunlanması uzun süre devam etmişti; çünkü meydana bir seferde on beş kişiden fazlası sığmıyordu. Korkunç bir manzaraydı; ancak Peder Simeon olanları kayıtsız bir şekilde izlemiş; savaşın çetin şartları onun da kalbini taşlaştırmıştı. Şimdi, utanç içinde, nasıl olup da katliamı önlemek için hiçbir şey yapmadığını soruyordu kendi kendine. Olayın ardından, uzun süre o günkü davranışını merhametinin çöküşü şeklinde değil de, mesleki bir başarısızlık olarak değerlendirmişti. Yatağında yattığı sırada gözünün gerçekten yaşardığını hissetti ve koluyla gözlerini kapattı. Ancak o zaman dürüstlüğünü sorgulamaya başlamıştı ve bu durum ruhunu yoruyordu. Bileğinde bir sineğin gezindiğini hissetti. Biri, bir yerlerde bir motoru çalıştırmaya uğraşıyordu. Tam kendisinden nefret edecek hale gelmişti ki, ağır bir uyku onu kurtardı.

Birkaç metre ileride bir akbaba birkaç kez kanat çırptı ve merak içinde genç Emir Eri'ni izlemeye koyuldu. Birkaç deneme daha yaptıktan sonra genç adam kolu bıraktı ve alnındaki teri sildi.

"Peder, içten yanmalı motorlar için bir dua yazmalı" dedi.

Bitap bir halde motor kapağını kaldırdı ve bujileri söktü, bir çubukla hepsini teker teker temizledi ve elektrotlarını birbirlerine daha da yaklaştırdı ve yerlerine taktı. Ön tarafa geçip kolu yeniden yakaladı.

"Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına!"

Kolu hızla çevirdi ve motor bu kez çalıştı. Gürültüden korkan akbaba havalandı ve kampın üzerinde daireler çizerek uçmaya başladı. Tüysüz kafasını bir o yana bir bu yana çevirirken koca gagasını aşağı indirip alçalmaya başladı; aşağıda gördüğü insanlar ve hayvanlar iştahını kabartmıştı. Akşam olmuştu; kuşun, açlığını çöp yığınını karıştırarak bastırdığı bir gün daha geçmişti; birlikleri izlemenin doğru bir karar olup olmadığını düşündü. Kampın ortasındaki direğin gölgesi bir dizi çadırın ortasından geçip doğuya doğru uzanıyor ve kumun üzerinde kaybolup gidiyordu. Öteki kuşlar da akbabanın peşine takılıp cırtlak sesleriyle onu selamladılar. Akbaba cevap vermedi; içinden güzel kokular yükselen ve üzerinde kızıl haçlar olan yuvarlak bir çadırı gözlüyordu. Ölüleri yeniden gömmeye başladıklarından beri taze kan kokusunu neredeyse unutmuştu. Akbaba savaşın ne olduğunu anlamıyordu; tek bildiği güzel geçen üç yılın ardından leş bulmanın yeniden zorlaştığıydı. O da öteki kuşlara cıyaklayarak karşılık verdi; ama bu selamlamadan çok küfür gibiydi.

Emir Eri, gözlerini gökyüzüne çevirip kuşlara şöyle bir baktı. Kocaman açılmış kanatlarıyla renksiz gökyüzünde daireler çizerken Emir Eri'ne, okuma yazma bilmeyen insanların imza yerine kağıda çizdikleri şekilleri anımsatmışlardı. İmza atabildiği için kendiyle gurur duydu; aldığı eğitim bununla sınırlıydı. Karavanın kapısını açtı ve elindeki kolu koltuğun üzerine fırlattı; ön cebinden bir steteskop çıkarıp motoru dinledi. Valfların durumundan memnun bir şekilde motor kapağını indirdi, motoru kapattı ve ellerini pantolonuna sildi. Bu arada Hastabakıcı oradan geçiyordu ve birlikte sigara içmek için durdu.

"Revirde bir mezbahadakinden çok et kesiyoruz" dedi. Bir nefes alıp sigarayı öteki adama verdi. "Her gün bir kesim. Ortalama."

Kesik kol ve bacakları düşününce Emir Eri'nin midesi kalktı. Midesindeki his, tıpası çekilmiş bir yerden boşalan su gibiydi; az kalsın kusacaktı. Hastabakıcı ona yan yan baktı ve rahatsızlığını hemen fark etti.

"Hatta bugün çok acil bir ameliyat yaptık ve bir hastanın kolunu, vasiyetini imzalamasına fırsat kalmadan kestik."

"Korkunç."

Emir Eri sigarayı geri çevirdi ve kusmamak için göğsüne vurdu. Hastabakıcı'ya göre ameliyat yasal bir bilmece yaratmış-

tı. İlerlemiş kangren, acil müdahale tamamlanır tamamlanmaz zavallı askerin ölümüne yol açmıştı, vaşiyeti de imzalanmadan kalmıştı.

"Kolu elime alıp vasiyeti kendim imzalamak zorunda kaldım. Eli hâlâ kalemi tutuyordu; sonuçta vasiyet, sahibi tarafından imzalanmış oldu."

Genç adama acıyıp sigaradan bir nefes aldı ve sesini kesti. Emir Eri yavaş yavaş mide bulantısından kurtulup konuyu değiştirdi.

"Hırsızlık olaylarını duydun mu?" diye sordu.

Hastabakıcı duyduğunu ancak bu olaylarla ilgilenmediğini söyledi. Zaten çalınacak değerli bir şeyi yoktu; endişelenmesi gerekenler subaylardı.

"Ayrıca bu hava, sırları çözmek için fazla sıcak."

Ancak genç Emir Eri ısrar etti. Öteki askerlerin konuyla ilgili ne düşündüklerini bilmek istiyordu.

"Bu kişi herkes olabilir" dedi Hastabakıcı. Durdu ve gözlerini kısarak Emir Eri'ne baktı. "Mesela sen; Tugay Komutanı'na en yakın kişi sensin."

"Ben Tugay Komutanı'nın en güvendiği adamıyım, ona hizmet etmek üzere yemin ettim."

"Revir, hiçbir koşulda görevini bırakmayacağına dair yemin eden askerlerle dolu; ama şu anda hepsinin kıçında bir kurşun var."

Genç adam kızardı.

"Vücuda bağlı olmayan bir elle imzalanmış bir belge geçerli midir?"

Hastabakıcı çenesini kaşıdı. Eğitimi arkadaşınınkinden iyi sayılmazdı; ancak sesinde otoriter bir tını vardı.

"Öyle. Roma Kanunları'na göre, üç tane şahit olması yeterli."

İçemeyeceği kadar küçülünce sigarayı yere attı, alışkanlıktan üzerine bastı ve kendi yoluna gitti. Emir Eri'nin de oradan ayrılması gerekiyordu; Tugay Komutanı az sonra öğle uykusundan uyanırdı ve kahvesinin hazır olması gerekiyordu.

Karavana çıktı ve teneke kutunun kapağını açtığında kahvenin bitmek üzere olduğunu gördü. İçine biraz hindiba koyup kabı iyice karıştırdı. Ardından, karışımdan iki kaşık alıp suyun içinde erittikten sonra suyun altını yaktı. Her zaman alıştığı sırayı takip ederdi; öyle ki, çalındığını unutup şekeri almak için

hiç düşünmeden dolabı açmıştı. Sanki General'in hayatındaki zerre kadar tadın da kaybolmasının sorumlusu kendisiymiş gibi içini o anda bir üzüntü kapladı. Görevine olan bağlılığı kutsal yeminlere benziyordu; sorgusuz sualsiz onlara bağlı kalıyordu.

Kabı ateşten çekip geri koyarak üç kez kaynattığı kahveyi ıslık çalarak üzeri işlemeli bir bardağa döktü; bardağı bir tabağın üzerine oturttu, bir başka bardağa su koyup hepsini tepsiye yerleştirdi. Tugay Komutanı Nestor'un cep saati, haritalarla birlikte masanın üzerinde duruyordu. Emir Eri saati zincirinden tutup kaldırdı; vakit gelmişti. Görevini tamamlamış olduğundan içini, başarılı olmanın verdiği büyük bir gurur kapladı. Subayına, kahvenin yanında verdiği tek bir şey vardı; elini yatağın altına soktu. Başta gayet sakin olan yüz ifadesini bir anda endişe, ardından da bir panik ifadesi kapladı. Göz bebekleri büyümüştü; aceleyle diz çöktü ve öfkeyle yatağın altını didik didik aramaya koyuldu.

Bir süre sonra boğazında bir yumruyla ve biraz da titreyerek subayın odasına girdi; ona, içinde en sevdiği sigaralarının bulunduğu kutunun da kaybolduğu haberini vermek zorundaydı.

Beşinci Bölüm

Eski sirk çadırı güneşte parıldıyordu ve içerideki ısı gitgide yükseliyordu. İki gün boyunca etrafta dört dönen Tugay Komutanı sonunda durmuştu; askerlerden bazıları ise keşfe gönderilmişlerdi. Birlikler gideli bir gün olmuştu; bu, reviri temizlemek ve yaralılara bakmak için yeterli bir süreydi. Çadır bezini tutan kirişte, uçması imkânsız gibi görünen bir uçağı andıran kocaman pervaneli mekânik bir fan asılıydı; ancak fanı kullanan yoktu. Güneş, barakaların ve toprak zemine kurulu çadırların üzerindeki kızıl haçların ve hayvanların üzerine yansıyordu. Kılıç gibi keskin pençeleriyle kasıla kasıla yürüyen bir kaplanın koyu gölgesi, çaydanlığa benzeyen hortumunu kaldırmış bir fil, flüt sesiyle dans eden ve kafasında parlak bir kukuleta bulunan bir yılan, boks eldivenleri takmış bir kanguru bu hayvanlardan bazılarıydı. Bir çocuğun atlı karınca şeklindeki lambasından duvara düşen yansımalar gibiydiler. Her yatağın ayak ucunda, hastaların durumunun kaydedildiği birer yafta duruyordu. Yataklarda koca desenli, üzerleri ter lekeli çarşaflar vardı; haftalardır yıkanmamışlardı. Çarşafların altında, üzerlerinde yalnızca donları olan yaralılar yatıyordu; yüzlerinde, çok kötü bir suç işlediklerinden, affedilme olasılıkları çok düşük olan hayat boyu hüküm giymiş mahkûmların ifadeleri vardı. İnsan enkazına bir bakışta bir suç işlendiği açıkça görülüyordu; ancak bu suçu işleyenler bu insanlar mıydı? Her hastanın yanında, metal bir direğe asılı serumlar bulunuyordu. Bu, umudu ve iyileşebilme ihtimalini temsil ediyor olmalıydı; ancak her biri mezar başına dikilmiş birer haça benziyordu. Yataklardan birindeki kafası bandajlı asker, başucundaki planı anlamaya çalışıyordu. Bir süre sonra

planı eline alıp, "Biri bunu anlamamda bana yardımcı olabilir mi?" diye sordu.

Karşı yatakta, ayağı alçılı bir adam yatıyordu. Gözlüklerini taktı ve gözlerini kısarak koridorun karşı tarafındaki plana baktı. Tartardan ve çürüklerden dolayı dişleri, minyatür bir piyanonun tuşlarını andırıyordu. "Eğer bu bir borsa ekranı olsaydı" dedi, "sana hemen kağıtlarını satmanı tavsiye ederdim."

Birkaç yatak ileride, kafasında buz torbasıyla Pilot Teğmen, hiç sesi çıkmadan uyuyordu. Yastığa gömülmüş uyurken, melez gibi görünüyordu: Buğday rengi ten, sarı saç ve gözkapakları kapalı olmasaydı görünebilecek olan mavi gözler. Tam soyağacını bilemeseler de revirdeki herkesin bildiği bir şey vardı; o da Teğmen'in kesinlikle bir aristokrat olduğuydu.

Kadere birkaç kez bahşiş verecek kadar büyük bir mirasın tek varisiydi. Alman eşini kaybetmiş olan babası bir daha hiç evlenmemiş, hayatını ham pamuğun duygudan yoksun dünyasına adamış ve Pire'de, Marsilya'da ve Manchester'da ofisler açmıştı. Oğlan, kolalı denizci üniformalarıyla labirent bahçelerin içinde, bitmek bilmeyen yatılı okul sömestrleri boyunca aldığı piyano, eskrim, binicilik ve Avrupa dilleri dersleri gibi sevgiden yoksun sosyal faaliyetlerle dolu, yalnız bir çocukluk geçirmişti. Baba disiplininin çekim alanından ancak uçuş dersleri almaya başladığında kaçmayı başarmıştı. Prater'de (ne zaman Catullus'un şiirlerini ezberlemesi gerekse buraya gelirdi) uzun bir yürüyüşe çıktığı sırada bir uçağın papatyalarla bezeli bir çayıra inişine şahit olma şansını yakaladığında Viyana'da klasik edebiyat öğrenimi görüyordu. Motorun gürültüsü ve egzozundan çıkan koyu duman onu bir anda Latin lirik şiirinden koparıp kendisine çekmişti. Bir süre sonra Anadolu seferberliği ilan edilmiş, o da eve döner dönmez Hava Kuvvetleri'ne katılmıştı. Bu, uçma tutkusundan daha çok baba baskısından kaçmak için verilmiş bir karardı. Babasının bağlantıları, Pilot Teğmen'in bir hücum filosu yerine keşif gücüne atanmasını sağlamıştı.

Ancak, o sırada genç aristokrat, geçirdiği beyin sarsıntısı nedeniyle bunların hiçbirini hatırlayamıyordu. Birden gözlerini açtı. Beyaz önlüğü içinde, tekerlekli bir sedyenin yanında heykel gibi dikilen adam ona bakıyordu. Hastabakıcı elinde bir cerrah testeresi tutuyordu ve sırıtarak testerenin ne işe yaradığını göstermeye başladı.

"Bu kötü rüyaları uzaklaştırır, Teğmen" dedi.

Pilot Teğmen Kimon korku dolu gözlerle bakıyor ancak konuşamıyordu. Ağzını güçlükle aralayabildi; sanki dudakları birbirlerine dikilmişti. Durumu, beyninin kas hareketlerini kontrol etmesini engelliyordu. Neredeydi? Öteki hastaların horlamalarını ve uzaklarda bir yerleri kazan kürek sesini duyuyordu. Aklına bir mezar ve bir tabutun içinde kefene bile konmadan mezara atılan bir ceset geldi; annesinin mermer mozolesi o an için hiç de kötü bir son gibi gözükmüyordu. Kafa tasının, bir topun içine sıkıştırılmış pamuğa döndüğünü hissettiğinden, dışarıya yalnızca iğrenç düşünceler çıkıyordu. Sonra bir kum fırtınasına yakalandığını hatırladı; ama bu ne zaman olmuştu? Hastabakıcı yavaşça omzuna vurdu ve ameliyat için hazırlanmaya başladı. Bir yandan ıslık çalarken bir yandan da deri bir kemerle jileti biliyordu. Bu işi bitirince bir miktar gazlı bezi kloroformla ıslattı.

"Anestezi" diye açıkladı. "Bu olmadan kafan, Peder'in vaazlarından birini dinlemişsin gibi zonklar."

Pilot, diri diri gömülen birinin çaresizliği ve paniği içinde Hastabakıcı'ya bakıyordu. Hafızasının derinlerinden bir yerden bir motor sesi geliyordu; kaza olduğunda uçakta mıydı acaba? Kendine olumlu bir yanıt vermesi birkaç saniyesini aldı; fakat uçağın neye benzediğini veya yolcu mu yoksa pilot mu olduğunu hatırlaması imkânsızdı. Hastabakıcı kloroformlu bezi aristokrat suratına bastırdığı sırada hâlâ içinde bulunduğu çıkmazı çözmeye çalışıyordu. Yoğun bir sakarin tadı Pilot'un boğazını yaktı ve uyuşturucu buhar burun deliklerini tıkadı. Kendinden geçmeye başladı.

Hastabakıcı bir şeyler mırıldanarak bilenmiş jileti almadan önce hastasının kafasını sabunladı. Saçının bir kısmını tıraşladıktan sonra onu yataktan kaldırıp sedyeye yatırdı. Doktor, cerrah giysileri içinde odaya girdiğinde hasta, ameliyathaneye gitmeye hazırdı.

"Hazır mıyız?"

Hastabakıcı'sı evet anlamında başını sallayınca Doktor sedyenin üzerine eğildi.

"Beyin içi basıncı azaltmak zorundayız, Teğmen" dedi. "Yoksa kafanız bir balon gibi patlayacak."

Elini hastasının başına koyup başparmağı ve işaret parmağıyla kafasını sıkıştırdı.

"Beyninizle kafatasınız arasında biraz kanama var; endişe edilecek bir şey değil."

Pilot Teğmen Kimon'un son gördüğü şey Doktor'un Hastabakıcı'yı el işaretiyle çağırması oldu.

"Getir onu" dediğini duydu. "Hâlâ yaşıyorken..."

Ay sessizce gökyüzüne yükseldi. Binbaşı Porfirio, çadırının içinde esnedi, çadırın girişindeki yırtık bezi kaldırdı ve kafasını, deniz fenerindeki ışık gibi yavaşça bir o tarafa bir bu tarafa çevirerek kampı baştan sona gözledi. Çölün karanlık gökyüzündeki ay ışığı altında kamp, iki boyutlu bir tiyatro dekoru gibi görünüyordu. Binbaşı Porfirio gülümsedi; sergilediği cesur performansa rağmen başarısızlıkla sonuçlanan bir prodüksiyonda yer alan bir aktör gibi hissediyordu kendini ve bu üniforma... Ellerini cebine soktu. Orduyu seviyordu; ama sefer yüzünden ucuz bir kostüm giymek zorunda kalıyordu. Tepelerin üzerinde bir bulut belirdi ve birkaç dakika sonra kampı gürültüye boğan bir rüzgâr çıktı. Açık karavan kapıları çarpıyor, çadır bezleri direklere vuruyor ve bayrak direğinin tepesindeki haç rüzgârgülü gibi dönüyordu. Binbaşı Porfirio kafasını içeriye soktu, masasına oturdu ve kendine bir bardak likör koydu; ılık su ve biraz kahvenin dışında kalan tek içki buydu. İçkisini içerken Tugay Komutanı Nestor'un en sevdiği özdeyişlerden biri geldi aklına: *Bizi bu cehennemden ancak mumdan kanatlar kurtarabilir.* *

Binbaşı olmak için gençti, kurmay subayı olmak için daha da gençti; fakat yüzündeki süngü yarası ona sert bir ifade veriyordu. Kalbinin derinliklerinde ise daha derin bir kesik vardı; her zaman için bu savaşın amaçsız olduğunu düşünmüştü. Ancak o bir askerdi ve kurallara uymak zorundaydı; sert bir baba tarafından, tabağındakileri bitirmesi söylenen bir çocuktan farksızdı. Bardağındakini bitirir bitirmez yenisini doldurdu. Baştan aşağı bulandığı sarı renkli toz nedeniyle, eski bir fotoğraftan fırlamış gibi görünüyordu. Kendini yorgun hissetti. Likörü içti ve tekrar dışarıya baktı. Kampın ortasındaki gönderde yırtık pırtık üç sancak asılıydı. İkisi piyade alayına aitti; üzerlerinde Balkan Savaş-

* Daedalus, Girit Kralı Minos için bir labirent çizen mimardır. Labirent, insan yiyen bir canavarın, yarı insan yarı boğa Minotaur'un hapishanesidir. Daedalus, kahraman Theseus'a canavarı öldürmesi için yardım edince Kral, Daedalus ve oğlu Icarus'u labirente hapseder. Daedalus, mumdan kanatlar yapar ve ikisi de kaçmayı başarır; ancak Icarus güneşe çok yaklaşır. Kanatları erir ve denize düşer.

ları'nda kazanılan muharebelerin adları yazılıydı ve ayrıca Bakire Meryem tasviri vardı; bu da yer aldığı ve her yönüyle gurur duyduğu görevlerden biriydi. Üzerinde ejderhayı öldüren St. George figürü olan üçüncü ve en küçük sancak ise süvari alayına aitti. Rüzgâr hız ve yön değiştirince, asılı sancaklar da aniden yön değiştirdi. Binbaşı Porfirio, yakınlarda kimsenin olmadığından emin olunca masasına geri döndü ve daktilosunu kutusundan çıkardı.

Ayak sesleri duyduğu sırada yalnızca tek bir cümle yazabilmişti. Kağıdı yuvgudan çıkarıp ceketinin altına sakladıktan sonra geleni içeri aldı. Onbaşı içeriye girip selam verdi.

"Çıt yok."

Binbaşı Porfirio rahatladı.

"Bu saatte uyanık mısınız?"

Onbaşı, çıkarttığı kepiyle giysilerindeki tozu temizledi. Gömleğinin birkaç düğmesi kopmuştu ve göğsünde yarısı boş bir fişek kemeri asılıydı. Onbaşı'da bir hareketlilik vardı; kolları ve bacakları rüzgârda sürekli hareket ediyor gibiydi.

"Devriyedeyim."

"Güzel. Öyleyse işi bu gece yapacağız."

Onbaşı oturdu. Gözlerini girişe dikip rüzgârı dinledi. Geç kalmış bir treni bekleyen bir yolcu gibi ayağını yere vurmaya başladı. Bir tren istasyonunda yapacak çok az şey var diye düşündü; tek yapabileceğiniz beklemek. Mekândaki sıkıntıyı dağıtmak için at binicileri, akrobatlar ve başka eğlenceler de olmalıydı oysa; mesela bir dönmedolap. Bu da bir düşünceydi. Saçma sapan düşünceler, Onbaşı'yı her gizli görevden önce içini kaplayan korkudan uzaklaştırıyordu.

Bir süre sonra, "Hava böyle devam ederse, şafak vaktine kadar çölde hiç kum kalmayacak" dedi.

Komutanı, sallanan sandalyesinde ileri geri gidip sallanarak karavanları ve çadırları kuma gömen rüzgârın sesini dinliyordu. Adamlarını düşündü. Kalın battaniyelerine sarılı bir halde yataklarında yatarlarken beklemekten başka yapabilecekleri hiçbir şey yoktu, tıpkı bir yaylım ateşi sırasında olduğu gibi. İlk ve en önemli sorumluluğu onlara karşı olandı. Gizli çabalarının tümü, onları aydınlatmaya ve topluma karşı sorumluluklarını fark etmelerini sağlamaya yönelikti. Yazık ki tek yardımcısı Onbaşı olmuştu. Hevesi kaçmış bir şekilde kafasın salladı.

"Bin kişinin arasından tek bir yandaş. Hepsi bu."

Onbaşı omuz silkti.

"Siz elinizden geleni yaptınız, Komutanım."

"Ne büyük bir zaman kaybı. İlanlarımız katırlara yem oldu."

Binbaşı sinirli sinirli homurdandı ve gözlerini daktilosuna dikti. Hayal kırıklığına uğramakta haklıydı; ilanların derinden etkilediği tek kişi Tugay Komutanı'ydı. Genelgelerden birinin gramer yapısıyla uğraşırken, Binbaşı elinde olmadan kendini Tugay Komutanı'na hitap ediyormuş gibi hissetti. Sonuçta kışkırtıcı açıklamalarının en yakın takipçisi Tugay Komutanı Nestor'du. Keşke ötekiler de bunun yarısı kadar ilgi gösterselerdi. Başına gelebilecek en kötü şey, askerlerin onun tavsiyelerini kulak ardı etmeleri olurdu; ancak bu son hırsızlık olayları, çevirdiği gizli işlere çok büyük bir darbe vurmuştu.

"Şimdi herkes hırsızla bu ilanları yazanın aynı kişi olduğunu düşünüyor" dedi. "Davamızı lekelemek isteyen kişiyi bir bulsam."

Masa lambasının ışığı, iki cılız surata kehribar sarısı bir gölge düşürüyordu. Birkaç sivrisinek, ışık kaynağını fark etmişti ve devasa bir güneşin etrafında dönen gezegenler gibi etrafında dönüyordu. Hayatın büyüklük, miktar veya güç hiyerarşisi üzerine kurulduğu gerçeği varolmanın temel kuralıydı. Böcek, kertenkele, canavar, insan... Dünyada şu anda sonuncusunun sözü geçiyor diye düşündü Binbaşı Porfirio; ama evrenin tamamı düşünüldüğünde yine de insanın çok küçük bir önemi vardı. İnsanların, servetlerine göre değer kazanmaları hoşuna gitmiyordu.

Onbaşı ceplerini karıştırıp savaşın ilk yılında üstün cesaretinden dolayı kazandığı madalyayı buldu. Bir süre elinde evirip çevirdikten sonra madalyayı ışığa tuttu.

"Yani bunu geri vermem gerekiyor."

Binbaşı kafasını salladı.

"Madalyaların tümü, bu savaşı başlatan emperyalist politikaları protesto etmek için geri verilmeli."

Dava arkadaşının son soruşturmalarından birini hatırladı ve ceketinin cebinden bir kitapçık çıkardı.

"Unutmadan, bu, kalan parayla ilgili bütün sorularınıza cevap verecektir."

Binbaşı, kitapçığı ve madalyayı alıp cebine koydu ve yanaklarını şişirdi. Fırtına dineceğe benzemiyordu. Kum, muşambanın altından çadıra doluyordu; süvarinin içini bir huzursuzluk kapladı, sanki fırtına, barınağına girmeye çalışan kurnaz bir canavar-

dı. Çok geçmeden, havanın düşmanı değil de dostu olduğunu fark etti; bu gece dışarıda kimsecikler olmazdı.

"Şansımız varken gitmeliydik, Binbaşı. Tren yolundaki yoldaşlarımız bize yardim edebilirdi."

"Siz gidebilirdiniz, Onbaşı. Bu konuda Parti'yle aynı fikirde değilim. Tugay varolduğu sürece onu bırakıp gidemem."

Çadırın içi soğuyordu. Onbaşı kollarını birleştirdi ve sıkıntıyla etrafına bakındı. Binbaşı'nın fenere bakmakta olduğunu gördü ve birden, gizli bir görev için işbirliği yapan iki kişi olarak ne kadar da farklı olduklarını fark etti; üstelik bu, ötekinin subay olmasından da kaynaklanmıyordu. Onbaşı'nın davranış şeklinde açıkça görülen bir yalınlık vardı. Eğer davranışları katı bir maddeden yapılsaydı, suyun üzerinde yüzebilirdi, tıpkı süngер taşı gibi. Oysa Binbaşı bir kalıp granitti. Bu öfkeli ve yetenekli adamın, onun gibi basit biriyle aynı görüşleri paylaşıyor olması çok ilginç bir durumdu. Süvari, iyilerin tarafında oluğu için mutlu oldu.

"Nöbetimin başına dönmeliyim."

"Ceplerine taş koy; yoksa rüzgâr seni uçurabilir."

Kucaklaşmaları hem resmi hem de şefkat doluydu.

"Bir saat içinde dönmüş ol" dedi Binbaşı Porfirio. "Her şeyi hazır etmem gerekiyor."

Binbaşı, fenerin sabit ışığının gözlerini aldığını ancak yalnız kaldığında fark edebildi. Gözlerini ışığın etkisinden kurtarmak için uzun süre elleriyle ovaladı. Kışla daha da karardı ve acıyan gözleriyle karanlığın içine girmeye çalışır gibi ışığa arkasını dönüp oturdu. Direkte asılı paltosu ona, ip üstünde yürümeye benzeyen görevinden kaçtığı taktirde onu bekleyen kaderi hatırlattı; bu korkakça bir düşünceydi, kendi kendine kızdı. İlanları basması gerekiyordu. Ceketinin altına sakladığı kağıdı çıkarıp yeniden daktilosuna taktı. Bir kasanın içinde teksir makinesi vardı ve yazmayı bitirince bu makineyi masasının üzerine koydu. Uykusuzluktan esneyerek yazdığı kağıdı yuvguya yerleştirdi ve içine kare kare kesilmiş kağıtlar soktu. Profesyonel bir matbaacı gibi çalışıyordu; ancak kolu çevirirken bir yandan da ilahi mırıldandığı sırada adeta bozguna uğramış gibiydi.

Pilot Teğmen Kimon, karanlık bir odada, ağzında kloroform tadı, uykusundan uyandı. Kimyasalın tadından kurtulabilmek

için birkaç kez yere tükürdü, ardından yatağında doğrulup etrafını incelemeye koyuldu. Çadırın içindeki birkaç gaz lambası, kırık tahtalarına bağlanmış kolları, alçıya alınmış bacakları ve tahta boyunluklarla sabitlenmiş boyunları aydınlatıyordu. Çok net göremiyordu, şoku neredeyse tamamen atlatmıştı; fakat uyuşturucu yüzünden gözlerinin önüne, etrafa periliymiş görünümü veren ve ağır ağır kalkmakta olan bir sis perdesi inmişti; görüntü, sabahın erken saatlerinde, içinde heykeller, küllerin konduğu kavanozlar, yosun tutmuş haçlar bulunan yıkık dökük bir kilisede dolaşmak kadar ürkütücüydü. Pilot, savaşın getirdiği sefaletle ilk kez yüzleşiyordu. Seferberlik başladığından beri, cephenin en az yüz elli kilometre uzağında, askeri izinle el konan çiftlikte ve arsalara kurulan geçici pistlerde rahat ve huzurluydu. Birkaç çarpışmaya şahitlik etmişti; ancak bunların hepsi o havadayken gerçekleşmişti ve oradayken en kanlı saldırı bile bir satranç oyunundan farksız görünürdü. O kadar ilgisizdi ki, gözlerindeki sis perdesi tamamen kalktığında, karşılaştığı cehennemden farksız manzara karşısında, etrafındaki insanların çektiği acıya üzülmek yerine bu görüntüyle Hollandalı bir ressamın bir çalışması arasındaki benzerlik karşısında şaşırmıştı. Bir tek fark vardı: Bu manzara çok daha korkunçtu.

"Hieronymus Bosch aptal bir iyimserdi" dedi.

Cehennemde değil de revirde olduğunu fark etmesi biraz zaman aldı. Elini kafasına götürdü ve kafasındaki tıraşlı kareyi ve ortasındaki, testereyle kesilen kısmı kapatmak için yerleştirilen metal diski fark etti. İçi ürperdi; kafası, tıpkı çanak çömlek gibi işaretlenmişti. Pilot Teğmen Kimon kendini, evine dönüp her şeyin yerle bir edilmiş olduğunu görmüş biri gibi hissediyordu. Ameliyatın hayatını kurtardığı gerçeğini göz ardı edip onu kutsal bir yere, yani vücuduna yapılmış bir saldırı olarak görüyordu. Daha önce hiçbir sağlık sorunu yaşamamıştı; bu ana kadar hayatında hastalığın yarattığı çaresizliğe hiç yer olmamıştı.

Etrafındaki öteki hastalar koro halinde horlamaya devam ediyorlardı. Onu esas rahatsız eden şey insanların acı çekmeleri değil, kendisine yakın olmalarıydı; tıkanan soluk borusundan gelen hırıltılar, leş gibi ter kokusu, berbat gazların aniden salıverilmesi. Ortak yaşam ona her zaman itici gelmişti. Tek çocuk olduğundan ve gençliğinin ilk yıllarında, özel derslerle eğitilerek dünyadan uzaklaştırıldığından müşkülpesent bir insan olup çık-

mıştı. İkna gücü ve babasından gelen paralar sayesinde İsviçre'deki yatılı okulda ve Avusturya'daki üniversitede de tek başına yaşama konusunda kendini güvence altına almayı başarmıştı. Üstelik bağırsak problemi vardı. Pistlerdeki kışlalarda kalırken, kalın mantar tabakalarını kullanarak penceresiz ve ses geçirmeyen bir tuvalet inşa etmesine izin verilmişti; böylece tam bir gizlilik içerisinde mutlu bir şekilde dışkısını ve idrarını boşaltabiliyordu. Bu yüzden bu antiseptik kokulu alacakaranlık zindandan kaçmak için karşı konulamaz bir istek duyuyordu. Yatağından indiği sırada rüzgâr, revirin incecik muşamba duvarlarını zorlamaya başlamıştı bile.

Giysilerini, bir kısmı yanmış pantolonunu, atkıyı, gözlükleri, deri kasketi ve ceketi bulup çabucak giyindi. Dışarıya sıvıştığı sırada herkes uykudaydı. O an, tıpkı çift kanatlı uçağıyla uçarken olduğu gibi muhteşem bir özgürlük hissi doldu içine. Rüzgârın yüzüne çarpması hoşuna gidiyordu; ancak kafasındaki hassas deriye çarpmasından pek hoşnut değildi. Hemen deri kasketini takıp çenesinin altındaki ipi sıkılaştırdı. Kasırgaya yakalandığında, yün atkısıyla ağzını kapatmadan önce güherçilenin tuzlu tadını dudaklarında hissetti. Fırtına, ürkmüş hayvan sürüsü gibi kampın içinden geçerken yırtılmış muşamba parçalarını, boş kap kacakları ve sönmüş kamp ateşlerinin soğumuş küllerini de süpürüp gitmişti. En harikası da rüzgârın, subaylardan bazılarının bir gün önce yıkanan ancak ipte unutulan ceketlerini alıp gitmesi olmuştu. Ceketler, havada kolları uçuşa uçuşa, ceplerine dolan kumlarla bir toz bulutu içinde savrulup gitmişlerdi. (Aslında üniformalar birkaç gün sonra, deniz kasabasının semalarında alçaktan uçarken görüleceklerdi. Renklerinden üniformaların kime ait olduğunu anlayan kasaba halkı iki gruba ayrılacaktı: Hıristiyanlar, ölen askerlerin ruhlarına cennete doğru giden uzun yolculuklarından önce veda ederlerken, Müslümanlar onları taşlayıp hayaletlerin, yaptıkları kötülüklerin cezası olarak dünyada kalmalarını dileyeceklerdi.) Ceketlerin kasırgada kaybolup gitmelerini seyrederken, Pilot, bunların hiçbirini düşünmedi. Pilot, onun yerine, görevlerini aksattıkları için başları derde girecek olan emir erleri için üzüldü. Kilit altına konduklarını duysa hiç şaşırmazdı; aşırı ciddiyetin hüküm sürdüğü yerlerde genelde saçma bir mantık işlerdi. Cesaret, dini inanç ve vatanseverlik işlemezse, en azından dünyada hâlâ bir düzen olduğu düşünülerek disiplinde teselli aranırdı. Bunun da küçük bir

bedeli vardı: Bir çift çamurlu botu parlatmak, kopmuş düğmeleri dikmek, yırtık bir apoleti onarmak gibi.

Bu deliliğe bizzat kendisi de şahit olmuştu. Kısa bir süre önce bir sabah, tıraş olmadığı için bölük başkanı ona kınama cezası vermişti, bir seferinde de düşman uçaklarının yolunu kesmek üzere acilen havalanması emredildiğinde, deri tulumunun içine askeri üniforması yerine ipek pijamalarını giymiş bir halde yakalanmıştı. Az kalsın işinden oluyordu. Pilot Teğmen Kimon, *Titanik*'te de bunun gibi trajikomik olaylar gerçekleşmiş midir diye merak etti. Kafasında, nöbetçi erlerle bir sigarayı paylaşmak vardı. Ağılda nöbetçilerin olacağını düşünüyordu; ancak oraya gelince etrafta hiç kimsenin olmadığını fark etti; muhtemelen bir yere sığınıp havanın düzelmesini bekliyorlardı. Çitin arkasında, develer kuma çökmüş, kopan fırtınadan habersiz geviş getiriyorlardı. Öteki hayvanlar içinse durum farklıydı. Katırlarla atlar, çöle alışkın olmadıklarından anırıp kişniyor, tepişip ayaklarındaki bağlardan kurtulmaya çalışıyorlardı. At gözlüğü takılmış hayvanlar, Pilot'a, ateş mangası önünde cezalarını çekmek için sırasını bekleyen mahkûmları anımsattı. Daha üç tekerlekli bisiklete binmeye başlamadan ata binmişti ve onları pek sevmese de –kafasını kaşıdı; aklında bu kelimeye ilişkin tatmin edici bir tanım henüz yoktu– en azından onlara saygı duyuyordu. O, her zaman savaş alanında atlara yer olmadığını savunmuştu ve otomotiv mühendisliğinde benimsenen yeni disiplinin, en sevdiği dört ayaklı hayvanı er ya da geç özgürlüğüne kavuşturacağı için de çok mutluydu. (Ancak bu yardımseverliği katırlar ve eşekler için geçerli değildi).

Sigara tablasını çıkarır çıkarmaz, rüzgâr tablayı elinden kapıp gitti. Dizlerinin üzerine çöküp karanlıkta onu aramaya koyuldu. Platin kutuyu ararken atların bacaklarının arasında iki bacak daha gördü; bunlar bir adama aitti. Teğmen Kimon ayağa kalkmadı; bir şey arıyormuşçasına gezinen bacakları gözlemeye devam etti. Sonunda durdular. Teğmen Kimon, ay ışığında, adamın atın gözündeki gözlükleri ve beyaz tüylü bacaklarındaki bağları çıkardığını gördü. Adam atı, hayvan serbest bırakıldığını fark etmeden önce yalnızca bir dakikalığına sevebildi, bunun üzerine at, çitlerin üzerinden kolaylıkla atladı, dörtnala kum tepelerine tırmandı ve gecenin karanlığında kaybolup gitti. Hayvanın gidişini izledikten sonra, adam sessizce ahırdan çıktı.

Teğmen Kimon ancak o zaman ayağa kalkabildi. Yaşlı adamı durdurmak için hiçbir şey yapmadı. Ay ışığında yüzünü görür görmez onu tanımıştı; ama ortalığı velveleye vermemeye karar verdi. Platin kutuyu çıkarıp bir sigara yaktı, ellerini uçuşan ceketinin ceplerine soktu ve gördüklerini düşünerek yürümeye devam etti. Fırtına dinmeye başladı; kumlar, karavanların motor kapaklarını, çadırların ve cephanelerin üzerlerini örtmüştü. Kampın ortasındaki direklerde hâlâ bayraklar asılıydı; fakat direkler rüzgârın şiddetinden yan yatmışlardı. Askerler teker teker çadırlardan çıktılar ve güvensiz bakışlarla gökyüzünü incelediler. Emir üzerine, kumların altında kalan karavanları temizlemeye koyuldular. Ancak bu amaçsız bir eylemdi; çünkü çok yakında yeniden fırtına kopacaktı. Alelacele, kurtarabildikleri şeyleri sakladılar, karavanların kapılarını ve muşambaları iplerle bağladılar, topların ağızlarını kapattılar, şanlı bayrakları gönderden indirdiler ve bu sırada fırtına geri geldi.

Ancak bu kez beklenmedik bir şey oldu. Fırtına kampa yalnızca kum değil, beyazlığına bakılırsa ilk başta bir martı sürüsüne benzeyen bir şey daha getirdi. Adamların arasında daha heyecanlı olanları bu görüntü karşısında denizin yakınlarda olabileceğini düşünüp bağırmaya başladı; ancak bir dakika sonra, havada uçuşanların, savaşın neden emperyalist bir girişim olduğunu ve tugayın içinde bulunduğu çıkmazdan neden hükümetin sorumlu olduğunu açıklayan, kocaman ünlem işaretleriyle dolu el ilanları olduğunu gördüler. Fakat alışılmış beyanların yanı sıra ilanlar bu kez, son zamanlarda gerçekleşen hırsızlıkları da sert bir dille kınıyor, bu olayları acımasızlık ve devrim karşıtı hainlik olarak değerlendiriyordu.

Altıncı Bölüm

Tugay Komutanı Nestor, dayanılmaz bir sıla hasreti çektiğinden, haftalardır ilk kez üniformasız uyuyordu. Böyle gecelerde karısının, evliliklerini hatırlatması için valizine koyduğu geniş kollu, tahta düğmeli, beyaz renkli, bol pijamayı çıkarırdı giymek için. Karısının bu önerisine gülmüştü; ancak evden ayrılalı üç yıl olmuştu ve pijama sihirli etkisini hiç kaybetmemişti.

Karısı öldüğünde, giysinin simya gücünü de mezara götürmüştü. Kumaşı, kurutulmuş adaçayı, kekik, nane yaprağı, tarçın kabuğu, sedir ve sandal ağacı, gül ve menekşe yaprağı, anason ve kimyon tohumu, menekşe kökü, portakal kabuğu, kafur ve lavantayla kaynatmış, ateşi söndürmeden önce tropik bölgelerde avlanan ispermeçet balinasının salgıladığı değerli amberden birkaç tutam da eklemişti. Ne zaman bu sihirli pijamayı giyse, o eşsiz kokuyla uykuya dalmadan ve bunak hafızasına hapsolmuş duygusal anılar açığa çıkmadan önce Tugay Komutanı'nı, Yunus Peygamber gibi hissettiren de karışımdaki bu son maddeydi. Bu yüzden o pijamayı giymek ruhuna iyi geliyordu. Fakat böyle gecelerde, romatizma ağrıları tutunca, pijama da işe yaramıyordu. İç geçirerek yataktan kalktı, ellerini ovuştura ovuştura valizinin yanına gidip yün yatak takkesini aramaya başladı. Pijamasının üzerine giydiği tozlu, kalın paltosuna rağmen soğuk, göğsünü bıçak gibi kesiyordu. "Zavallı Bonapart" dedi titreyerek. "Rusya'da hiç şansın yoktu." Takkeyi kulaklarına kadar çekerek yatağına geri döndü, gaz lambasını söndürdü ve kendini battaniye yığınının altına gömdü. Rüzgâr, eski bir çadır bezinin iki direğin üzerine birkaç parça iple bağlanmasıyla kurulmuş

olan savunmasız çadırın içine işlemeye devam ediyordu. Tugay Komutanı Nestor, çapraz ateşe tutulmuş bir asker gibi, soğuktan korunmaya çalışıyordu. Fırtına beklenmedik bir anda diniverince o da uykuya daldı ve hiç şüphesiz rüya görmeye başladı.

Önce savaşın sona ermiş olduğunu ve eve döndüğünü gördü. Tuğgenerallik rütbesiyle emekli olmuştu ve başkentte iyi bir emekli maaşıyla yaşıyordu. Tugay Komutanı bir süre, uyanıkken bulamadığı huzurun tadını çıkardı. Ancak bu dinginlik bir anda yok oldu ve kendini yeniden o kasabada buldu; şimdi rüyasında katliamı görüyordu.

Küçük bir meydanın etrafında tek katlı evlerin olduğu bir kasabaydı. Yağmur yağıyordu ve beyaz badanalı evler sanki çamura batıyor gibi görünüyordu. Toprak meydanda, bir grup asker, hayvan sürüsü gibi ortaya topladıkları köylülerin etrafını çevrelemişti. Askerlerin üzerlerinde ceketleri ve miğferleri vardı; insanlarsa yarı çıplak, sırılsıklam ve dizlerine kadar çamura batmış bir halde sessizce bekliyorlardı. Tugay Komutanı Nestor, yatağında dönüp duruyordu, nefesi tıkanmıştı; rüyasında askerler, tüfeklerinin süngülerini taktılar ve yağmur giderek hızlandı. Tugay Komutanı bir sonraki adımın ne olacağını biliyordu: Bir emir verilecekti. Alnı boncuk boncuk terledi, gerçekte çoktan olup bitmiş bir şeyi rüyasında engellemeye çalışırken korkudan titriyordu... Tekrar tekrar gördüğü rüyası her zamanki akışında devam etti.

Bir süre sonra, ne kadar olduğunu bilmiyordu, yüzü ter içinde uyandı. O anda gözleri fal taşı gibi açıldı; kabusundaki şeytanlar ete kemiğe bürünmüş yatağının ayakucunda duruyorlardı. Battaniyeyi burnuna kadar çekti ve ağlamaklı, tiz bir ses çıkardı; ancak bu rüyasının acımasız oyunlarından biriydi. Aslında hâlâ derin uykudaydı. Gerçekten uyandığında, şüpheli gözlerle çadırı süzdü; Tanrı'ya şükür yalnızdı. Cephe yenilgiye uğradığından beri hendekleri dolduran sayısız ceset görmüştü; ama ölenlerin hepsi askerdi. Her iki tarafın ölüleri için de bir şey hissetmiyordu; yalnızca nasıl öldüklerini merak ediyordu. General için bu ölülerin bir arkeoloji müzesindeki mumyalardan farkı yoktu. Öte yandan kasabadaki utanç kaynağı durum farklıydı: onlar sivil halktı ve öldürülmelerini o emretmişti. Yüzünü lekeli avuçlarına gömdü. Sahibine karşı gelmemesi için beslenmesi gereken bir canavardı o. Tek tesellisini buluncaya kadar çok uğraştı. Yatağında doğruldu ve gözlerinin ovuşturdu. Morfin almasının zamanı gelmişti.

Şafak söktüğünde tıraş olmuş ve pantolonunu, yeleğini ve botlarını giymiş, masasında oturuyordu. Elinde pergel, cetvel ve kalem, haritaların içine gömülmüştü. Çılgınca bir enerjiyle çalışıyor, kaşiflerin raporlarını değerlendiriyordu. Gözlerinin etrafında dün gece yaşadığı işkencenin izleri vardı; ancak morfin mucizevi etkisini göstermişti. Çalışma isteğini tetiklemekle kalmamış aynı zamanda ilhamını da kanatlandırmıştı. Ancak çözmeye çalıştığı sorun iyi niyet ve teşvikten fazlasını gerektiriyordu; tıpkı deneyimsiz bir kaşif gibi hevesi onu cebir işlemlerinin derinliklerine çekmekten başka bir şey yapmıyordu. Hâlâ geri dönmeyi reddediyordu; karalama yapmaya devam etti, önündeki sayısız denklemden sonuca ulaşma ihtimali her satırda biraz daha azalıyordu.

Biri içeri girmek istediğinde hâlâ matematiksel olasılıklarla uğraşıyordu.

"Gel."

Binbaşı Porfirio içeriye girdi ve selam verdi. İçine göçmüş yanakları sonunda tıraş edilmişti; ama özenle şekillendirilmiş, uçları yukarı kalkık bıyığı hâlâ duruyordu. Bıyık, çöl güneşinde yanmış ten ve koyu renk gözler ister istemez Tugay Komutanı'nın dikkatini çekmişti; bu pek tabii düşmana ait bir surat da olabilirdi. Üniformanın nasıl da büyük bir fark yarattığı gerçeğiyle o anda yüzleşti. Renkler olmasaydı, iki orduyu birbirinden ayırmak neredeyse imkânsız olurdu. En azından hayvanlar alemınde... Ancak üzerinde düşününce bu fikrin yanlış olduğunu fark etti. Horozlar birbirini gagalar, koçlar kafa tokuşturur, bir köpek ötekini ısırır... Tugay Komutanı Nestor Emir Subayı'na bakıp kafasını bir şeyi onaylar gibi salladı; ancak son derece tedirgindi.

"Güzel, Porfirio. Sakalın bütün yüzünü kaplamıştı. Ne söylediğini anlamakta zorlanıyordum."

Binbaşı kafasını salladı; bu hemfikir olmaktan çok kabullenme anlamına geliyordu. Biraz utanarak bakışlarını kaçırdı. Pantolonun bittiği yerde bir çift sıska bacak görünüyor ve bağcıksız botlarının içinde yeniden kayboluyordu. Çorap veya deri tozluk giymeyince bacakları aşırı ince görünüyordu; Tugay Komutanı Nestor onu, bir çocuk masalından fırlamış komik bir karaktere benzetiyordu.

"Her neyse" diye ekledi, "yaşlı bir cinin isteklerini yerine getirdiğin için teşekkür ederim."

Ancak Binbaşı, General'in alçakgönüllülüğüne aldırış etmedi. Yalnızca omuzlarını silkti ve şapkasını çıkardı. Geçen gece, Onbaşı'ya ilanları vermek için çok kısa bir süreliğine çadırından çıkmıştı ve rüzgâr kepini başından uçurup götürmüştü; hiç şüphesiz o da subayların ipteki üniformalarıyla aynı kaderi paylaşmıştı. Tugay Komutanı'nın yatağının kenarına oturur oturmaz sancılı bir gecenin izlerini fark etti: Battaniyeler karmakarışık olmuştu, yastıkta ter lekeleri vardı, takkesi yerdeydi. O, merakla ve sağduyuyla delilleri incelerken, General üzerine temiz bir üniforma giyiyordu.

"Hangi aydayız?"

"Eylül."

"Tabii ya. Kemiklerim havanda dövülüyor sanki."

Tugay Komutanı Nestor, yıllardan beri romatizma ağrıları çekiyordu; ancak bu seferler boyunca yaşadıkları mahrumiyet, durumunun daha da kötüleşmesine neden olmuştu. Pijamasını katlayıp valizine yerleştirdi ve evindeki yatağında yatmadığı sürece onu bir daha asla giymemeye yemin etti. Pantolon askılarını indirdi ve sandalyesine oturup dizlerini ovalamaya başladı. Sonra bağcıklarını bağlamak için eğildi. Çok duygusal konuştu.

Binbaşı'ya, "Fosile dönüşüyorum" diye takıldı.

Sonunda Binbaşı, General'e anlayışla baktı. O anda gördüğü şeye şaşırdı. Tugay Komutanı seferberlik süresince adeta çökmüştü. Binbaşı Porfirio uzun süreden beri görmediği bir dostunu görmüş gibi hissetti kendini. Yaşlanma süreci bir merdiven değil bir heyelandı; istikrarlı bir dönemin ardından gelen ani bir çöküştü: Kırışıklıkların oluşması, saçlarının ağarması, presbitlik, nefes darlığı... Bunların tümü bir önceki gece komutanının başına gelmiş olabilirdi. Kafasını bu son yaşanan hırsızlık olaylarına taktığı için mi böyle eziyet çekiyordu acaba? Binbaşı, tam bir şey söylemek için ağzını açmıştı ki, General aklını okumuşçasına ondan önce davrandı.

"Bu, açıkça otoriteme bir meydan okumadır; sigaraya olan düşkünlüğümü herkes bilir."

"Fırtınada bir at da kayboldu" dedi Binbaşı.

Fakat subay pek oralı olmadı. Yüzey hesaplarını çoktan unutmuştu ve kaybolan kişisel eşyalarının derdine düşmüştü; tıpkı yeni bir oyuncak için en sevdiği oyuncağı bir kenara atan bir çocuk gibiydi. Bıyıklarını burdu.

"Şüphelilerin bir listesini çıkardım. Şu anda İskenderiye Kütüphanesi'ndeki kitapların listesinden daha uzun; ama listeyi kı-

saltacağım. Bu çölde azalmak bilmeyen iki şey var, onlar da toz ve zaman."

Hafif bir öfke, kaçamayacağını bilen, kapana kısılmış bir hayvan gibi göğsünü sıkıştırdı. Dün geceki vahşi fırtınadan kalma hafif bir rüzgâr, çadır bezini hafifçe dalgalandırdı ve yaşlı adamı yavaş yavaş gerçek hayata döndürdü.

"Ah evet, fırtına. Biliyorum, birtakım sorunlara yol açtı, Binbaşı."

Emir Subayı, maddi hasarın bir kısmının listesini çıkarmıştı; rulo yapılmış uzun bir kağıda çizilmiş tabloda, düzgün yatay ve dikey çizgilerin içi, bir minyatür ustasının elinden çıkma yazılarla doldurulmuştu. Tugay Komutanı, can sıkıntısıyla listeye bir göz attı ve Binbaşı'nın listeyi okumasına izin vermedi; kafasını eğdi ve hiç konuşmadan parmaklarını masaya vurmaya başladı. O sessizlik anında, çadırın içinde neredeyse diz dize oturmakta olan iki adamın birbirine zıt tepkileri görüldü; Tugay Komutanı rahatlamaya başladığı sırada ötekisi boğulacak gibi oldu. Binbaşı'nın etrafında, Dava'nın adamı olduğundan beri, tedirginliğe kapılmadan birine ne kadar yakın oturabileceğini belirleyen belli bir sınır oluşmuştu adeta. Bu durum fark edilecek diye çok endişelenirdi. Tugay Komutanı ise birinin varlığından hoşlanırdı. Uzun yıllar boyunca yaşadığı yeri ve ihtiyaçlarını bir eş, bir kız ve bir yardımcıyla paylaşmıştı; omuzlarına binen yükü birazcık olsun azaltabilen birilerinin olması güzeldi. Ayrıca saklamasına gerek yoktu; herkes *onun* bu sırrını, katliamı biliyordu. Bir süre sonra ayağa kalktı.

"Bir zamanlar biri bana" diye söze başladı, "adanın birinde insanı çıldırtan mevsimlik bir rüzgâr estiğini söyledi. Estiğinde herkes evine kapanırmış. Dışarıda kalanlar ise delirip ya kendilerini asarlarmış, ya kayalıklardan atlarlarmış, ya da kuyuya atlayıp boğulurlarmış."

Ellerini arkasında birleştirdi ve yüzünde ciddi bir ifadeyle yürümeye başladı.

"Bana anlatılan buydu. Elbette bu, adalıların, sapıklara, zina yapanlara ve koyun hırsızlarına verilen cezaları örtbas etmek için uydurduğu bir efsane de olabilir."

Derin bir nefes aldı.

"Ancak sözü edilen rüzgâr ne kadar uğursuz olursa olsun kimse, koca bir atı alıp uçurduğundan veya insanların kafalarına Bolşevik düşünceleri soktuğundan bahsetmemiş."

İşte yine o çocuk çıkmıştı ortaya, üçüncüsü için ikinci oyuncağını da bir kenara atan. Aklı komplo düşüncesiyle uğraşmak istiyordu; fakat vücudu buna hazır değildi. Gücünün çabucak azaldığını hissetti ve başına saplanan bir ağrıyla sandalyesine geri döndü. Çadırın girişinden içeriye sinekler doluşuyordu. Rüzgâr durmuştu ve hava yeniden ısınmıştı. General, şakağı sanki tirbuşonla deliniyormuş gibi hissediyordu. Elinin tersiyle alnındaki teri sildi.

"Savaş döneminde anti-milliyetçi edebiyat akımını yaymaya çalışmak vatan hainliğidir ve cezası ölümdür."

Cebinden bir el ilanı çıkardı ve patlamak üzere olan bir el bombasına bakıyormuşçasına endişeli, aynı zamanda da iğrenen gözlerle kağıda baktı.

"Kızıl Bela. Çöl ikliminde de başarılı oluyor demek. Sığınağımızdaki kan gölü vatan hainini tatmin eder sanıyordum; ancak bunları yazan her kimse nefretinin sonu yok gibi."

Kağıdı buruşturup küstahça yere fırlattı; kağıttan bomba patlamadı, yatağının altına girdi ve gözden kayboldu. Tugay Komutanı Nestor yerine oturup ellerini göbeğinin üzerinde birleştirdi.

"Bu macera bana gittikçe daha çok *Odyssey*'i anımsatmaya başladı."

Dışarıda, askerlerden biri, tüfeğini omzuna asıp bacaklarındaki uyuşmadan kurtulabilmek için volta atmaya başladı. Belirli bir alanda bir ileri bir geri yürürken bir saat kulesinde, saate göre hareket eden kurulmuş bir heykele benziyordu. Bu, barışı çağrıştıran bir manzaraydı; savaşın yıkıcı etkisinin belki de hiçbir zaman ulaşmayacağı yerlerde, İsviçre'de veya Norveç'te bir meydanda çanların tatlı tatlı çalışı gibi... Tugay Komutanı Nestor bu hayale öylesine dalmıştı ki, çadıra giren askeri fark edemedi.

Bir anlık şaşkınlığın ardından, "Atı kaybolan adam işte bu" dedi Binbaşı Porfirio.

General'in, hayal gücünün derinliklerinden çıkıp Emir Subayı'nın sesini duyması biraz zaman aldı.

"Ne atı?"

Onbaşı, General'in önünde selam duruyordu. Üniforması, incecik vücudunda, korkuluğa giydirilmiş gibi görünüyordu. Elini indirdi ve dimdik beklemeye başladı; ağzı soğan kokuyordu. Yürüyüş için pek uygun olmayan, uzun süvari botlarını giy-

mişti; fakat artık atı olmadığı için denize ulaşıncaya kadar yürümek zorundaydı. Tugay Komutanı Nestor, Onbaşı'yı rahat bir tavırla selamladı.

"Hiç tanık var mı?" diye sordu.

Binbaşı, hiç tanık olmadığını söyledi. General hâlâ Bolşevik komplosunu aklından çıkartamıyordu.

Dün geceki öteki olaydan haberiniz var mı? Şu ilanlar..." diye sordu General.

Onbaşı olumsuz yanıt verdi. Tugay Komutanı Nestor dudaklarını büzdü.

Onbaşı, "Şiddetli bir fırtınaydı, Generalim" diyerek özür diledi. "Barınaklara girmek zorundaydık."

"Fırtına mı?" Tugay Komutanı Nestor, konsantre olmaya çalıştı. "Fırtına. Elbette; barınaklara girdiniz."

Morfine duyduğu aşırı ihtiyaç yüzünden bir türlü konsantre olamıyordu. Kendini toparlamaya çalıştı.

O sabah, ölenler haricinde herkesin orada olduğu yoklamada, bütün tugayın önünde, atı salıverenin bir adım geri çıkmasını emretmişti.

"Bunun bir tek açıklaması var" dedi. "Bolşeviklerce tasarlanan bir sabotaj eylemi."

Ancak rüzgârın, General'le işi henüz bitmemişti. O sabahki sakinlik yalnızca kısa bir ateşkesti, tıpkı korkunç bir hastalığın uzun ve sancılı bir tedavinin ardından nüksetmesi gibi. Aslında rüzgâr eski şiddetiyle esmiyordu; ama yine de tehditkârdı. Tugay Komutanı Nestor bunu eklemlerindeki barometreden hissedebiliyordu. Dizlerini ovaladı ve sinirli sinirli öksürdü. Kontrol edemediği olaylar; en azından düşman yakınlarda olsaydı da hava ona olduğu kadar düşman tugayına da acımasız davransaydı. Fırtınayı düşününce aklına kayıp at geldi; çenesini kaşıdı.

"O hayvanın serbest bırakılması büyük önem taşıyor olabilir."

Onbaşı bir an silkinip soruşturmaya faydası dokunabilecek bir şeyler düşünmeye çalıştı.

"Testislerine kavuşmak için yanıp tutuşuyordu."

Tugay Komutanı Nestor, ona ciddi bir ifadeyle baktı. Hayvanın üreme isteğiyle kaçması arasında bir ilişki olabilir miydi? İçinden bir ses bu soruşturmayı ilerletmesi gerektiğini söylüyordu. Ancak bunlar beklemek zorundaydı. Romatizma ağrıları yet-

mezmiş gibi, baş ağrısı da iğneyi yapmaya direnen mantığına karşı ayaklanmıştı.

"Teşekkür ederim Binbaşı, size de Onbaşı. İkiniz de çıkabilirsiniz."

General'in çadırından çıktıktan sonra Onbaşı ağılı görene kadar nereye gittiğini bilmeden bir süre etrafta dolaştı. Çitlerin önüne geldi ve iç geçirerek tellere dayandı. Ceplerinde sigara arayıp bulamayınca morali daha da çok bozuldu. Beygirin kaybolması onu derinden etkilemişti. Yalnızca yayan kaldığı için değil. İşin aslı kendini yalnız hissediyordu; hayvanın, bu koşullar altında kendisi için eşsiz bir arkadaş olduğunu yeni yeni anlıyordu. İnsan ona erkeklik içgüdüsünün reddettiği şefkati gösterebilirdi. Peder'in bile bir köpeği var diye düşündü Onbaşı. Peki ya yemeklerden sonra artanları bir yere döküp saatler boyu farelerin gelmesini bekleyen Aşçı'ya ne demeliydi. Atına saygısızca ve acımasızca davrandığı için kendinden utandı; o hayvan nankör bir çocuktan geri alınmış bir hediyeydi.

Yalnızlık Onbaşı'nın hassas noktasıydı. Aslına bakılırsa kendini Parti'nin kollarına atmasının nedeni de duyduğu yalnızlıktı. Seferberliğin ikinci yılında erkenden askere alınınca, birkaç hafta içinde kendini çok yalnız hissetmeye başladı. Bir milli gazeteye genç kadınlarla mektup arkadaşı olmak için ilan vermeye karar verdi. Şöyle yazmıştı: *Madalyalı kahraman...* O ana kadar cepheyi yalnızca dürbününden görmüş olsa da, yetenekleri sayesinde o madalyayı alması fazla uzun sürmezdi. İlanına cevaben yazılmış Selanikli bir kadının mektubu henüz kendisine ulaşmadan madalyayı almış, hatta onbaşılığa terfi etmişti.

Birbirlerine sık sık ve hevesle yazdılar; ancak defalarca istediyse de kadın, Onbaşı'ya fotoğrafını göndermedi. O ise hemen güzel bir fotoğrafını eliyle renklendirip siyah bir kartonun üzerine yapıştırmıştı. Üzerinde gösterişli bir üniforma ve koltuğunun altında kepiyle, Doğu'ya özgü bir kır manzarasının önünde dirseğiyle alçı bir sütuna yaslanmış duruyordu. Birkaç mektup sonra kadın siyasi durumdan bahsetmeye başladı; bu, Onbaşı'nın ilk başta sıkıcı bulduğu bir konuydu. Ancak mektup arkadaşına karşı ilgisi arttıkça, kadının düşüncelerini desteklemekle kalmadı, aynı zamanda onu memnun etmek için uç görüşlerine katılmaya başladı. Sonra kadın, dokuzuncu mektubunda Binbaşı Porfirio'nun adını verdi; tugay içinde ideolojiyi gizlice yayan kişi oydu.

Onbaşı, ağılın çitlerine yaslanıp aynı şefkati katırlara ve eşeklere göstermese de atları teker teker fırçalayan askeri seyretti. Hayvanlara karşı yeni yeni şefkat duygusu beslemeye başlayan Onbaşı, seyisin adaletsizliği karşısında çok sarsılmıştı. Hayvanlar kuyruklarıyla sinekleri savuşturarak ağır ağır yürüyorlar, arada durup yabangüllerini yiyorlar, bir yandan da yanlarından geçen askerlere bakıyorlardı. Rüzgâr, hayvanların kötü kokusunu Onbaşı'ya taşıdı. Bu kokuda ona evini hatırlatan bir şey vardı. Aklına birdenbire bir fikir geldi: Selanik'e gidip mektup arkadaşını bulmalıydı; kadın onu seviyordu, onu geri çevirmezdi. Fakat bu labirentten canlı çıkabilecek miydi? Aklına bu cesurca düşünceyi sokan olay, beygirinin ortadan kaybolmasıydı. Çölde yolunu bulmanın zor olduğunu kabul ediyordu; ancak tek bir kişi, ağır silahları, yaralıları ve saat başı bozulup duran karavanları olan koca bir tugaydan daha hızlı hareket ederdi; tek bir kişi düşman saflarından kolayca sıvışabilirdi; ancak bir tugay böyle bir durumda savaşmak zorunda kalırdı ve sonuçta pek çok insan ölürdü.

Onbaşı'nın içini bir coşku kapladı. Kendi kendine bu olayı çok iyi planlaması gerektiğini söyledi. Bu bir kaçış planıydı ve eğer yakalanırsa öldürülürdü; yine de yüzündeki, kendine olan güvenini simgeleyen o gülümsemeyi silmeye hiçbir şeyin gücü yetmezdi. Ağıldan uzaklaşırken, kaçışını planlamaya başlamıştı bile.

Fırtına, gökyüzünde durmak bilmeyen bir devinime yol açmıştı. Gün boyunca bir girdabın merkezine toplanır gibi yavaş yavaş bir araya gelen bulutlar, öğleden sonra bütün gökyüzünü kaplamıştı. İyice alçalmış, kurşuni bulutların arasından güneşin, çok uzaklardaki bir fenere benzeyen cılız ışıkları görülebiliyordu. Hava nemliydi. Akşam olunca atıştırmaya başlayan yağmur kısa sürede, kupkuru toprağı eriten tropikal bir fırtınaya dönüştü. Askerler, karavanları ve cephaneyi iyice çamura batmadan kurtarabilmek için birkaç saat boyunca çok çabaladılar. Birlikler, ancak teçhizatı sert bir zemine yerleştirdikten sonra aralıksız yağan yağmurun altında soluklanabildiler. Sonbahar gelmişti; artık ilerlemek daha da zor olacaktı.

Aşçı, ocağın önünde durmuş ağlıyordu. Kafasını kaldırıp yaşlı gözlerle, yağmurun ağırlığından çökmek üzere olan çadırın

tepesine baktı. Halatlar gerilmiş, direkler, dalgalarla boğuşan bir geminin direkleri gibi gıcırdamaya başlamıştı. Çatırtı kopmadan ne kadar zamanın geçeceğini merak ederek bilenmiş bir süngüyle soğanları doğramayı sürdürdü. Ocak başında geçirdiği uzun çıraklık döneminin sonucunda uçları yanmış kalın ve yaralı parmakları, yarısı içilmiş sigaralara benziyordu; fakat bu yaralar ellerinin hünerinden hiçbir şey eksiltememişti. Soğanları doğradıktan sonra kızgın tavaya attı, gözlerindeki yaşları önlüğünün kenarına sildi ve bir şarkı mırıldanmaya başladı. Soğan sotelenirken, üzerindeki küfü sıyırıp öteki malzemelerle birlikte eti de tavaya koydu.

Kavrulmuş soğan ve yağ kokusu ağzını sulandırıyordu. Halinden memnundu; basit zevklere sahip bir insan olarak bu çorak topraklarda dahi zevklerini tatmin edebiliyordu. Yağın ve kir tabakasının temizlenip ayrılması gerektiğini düşünen insanların önünde sonunda açlığa mahkûm kalacaklarını düşünüyordu; oysa kendisi hayatın sunduğu her şeyi minnetle kabul ediyordu.

Tentenin kenarından süzülen yağmur suyu her şimşek çakışında ortalığın aydınlanmasıyla civa gibi parıldıyordu; fırtınanın çıkması yakındı. Eti tahta kaşıkla karıştırırken mecburi askerliğinden önceki hayatını düşündü. İki haftada bir Pire ile adalar arasında sefere çıkan eski bir vapurun mutfağında çalışıyordu. O kadar basit bir yaşantıydı ki, Aşçı'nın nefsini terbiye etme konusundaki sonsuz çabası olmasaydı akıllıca bir yaşam biçimi bile sayılabilirdi. İşte bu nedenle o anda, ne sancak başında bir anda belirip yok oluveren mavi gözlü denizkızını, ne Halley Kuyrukluyıldızı'nın göründüğü geceyi, ne de arkadaşlarının yüreklerini yakan günbatımlarını hatırlamamıştı. Bunların yerine, geminin penceresinden ağ atıp kocaman bir kılıçbalığı yakaladığı anı hatırlamıştı; tadı şimdi bile damağındaydı.

Bir soluma sesiyle anılarından sıyrıldı. Peder ve köpeği Caleb gelmişti. Peder Simeon'un gözü, çadırın çökmek üzere olan çatısına takıldı.

"Bu konuda ne yapmayı düşünüyorsunuz?"

Aşçı, büyümekte olan belayı kestirmeye çalıştı.

"Yemeğimi yer yemez ilgileneceğim."

Caleb, arka ayaklarının üzerine oturup gözlerini Aşçı'ya dikti. Bu, sahibinden öğrendiği bir numaraydı. Peder Simeon, üniformasının içinde, usta bir akrobat gibi eklemlerini büküp kol-

larını ve bacaklarını şekilden şekile sokarak vücudunu enine ve boyuna birkaç santim küçültebiliyordu. Bu haldeyken, camdan gözünün ifadesizliğini telafi edercesine, gerçek olan gözüyle Aşçı'ya yalvaran bakışlar fırlatırdı. Ancak ondan sonra, lamba için bir damla gaz veya mum yapmak için yağ isterdi. Bunun aksine Caleb'in tek yapabildiği kuyruğunu sallamaktı.

"Belki köpek için bir şeyiniz vardır" dedi Peder.

Aşçı, gözlerini dökme demirden yapılmış tavadan ayırmadan bıkkın bir ifadeyle, Peder'e içinde tuzlanmış et bulunan paslı konserve kutusunu uzattı. Sonra, tavanın sapına bir havlu dolayıp içindekileri birkaç kez çevirdi. Ocağın üzerine yağmur suyu boşaldı ve köpek ocağın cızırtısıyla irkildi. Tenekede hâlâ birkaç parça et kalmıştı.

"Bunun içinde kurtçuklar var" dedi Peder Simeon.

Aşçı, tavayı ocağın üzerine koyup havluyu omzuna attı.

"Öyleyse onu geri vermeniz gerekiyor. Doktor, bir kutu kurtçuğa karşılık bir düzine sigara veriyor."

"Doktor mu?"

"Yaralardaki mikropları yiyorlar; asit fenikten tasarruf ediyor."

Peder Simeon, kıvrıla kıvrıla hareket eden kurtçuklara hayret dolu gözlerle baktı. Bu kurtçuklar, yumurtalarını açık et kutusunun ağzına bırakmış olan et sineklerinin larvalarından başka bir şey değillerdi; ancak onun için bir mucizeydiler. Tanrı'nın sonsuz bilgeliğine bak; ilaçlar tükenmek üzereyken bu kurtçukların ortaya çıkması Tanrı'nın bir armağanıydı.

Peder, "Çürümüş ette bir anda kurtçukların oluşması, dinsiz Darvin'in asla açıklayamadığı bir olaydır" dedi.

Aşçı, kutuyu Peder'in elinden aldı ve güvenli bir yere koydu. Tavayı ateşten aldı, kızarmış etin yarısını kendine koydu ve eti ayakta yedi. Peder, yanında durmuş hâlâ kurtçukları düşünüyordu. Çok geçmeden yağmur, ocaktaki ateşi söndürdü. Tenteden süzülen yağmur taneleri, boncuklardan yapılmış bir perdeye benziyordu. İki adam ve köpek, soğumakta olan ocağın etrafına dizilmişti. Aşçı, pis kutuyu çenesinin altına tutup, içindekileri parmaklarıyla yiyordu.

"Erzak tükeniyor, Peder. Yakında bana, İsa'nın yedi somun ekmekle beş bin kişiyi nasıl doyurduğunu göstermeniz gerekecek."

"Mucizeler yalnızca olağanüstü durumlarda gerçekleşir."

"Ölümümün de olağandışı bir durum olduğunu düşünüyorum."

"Sana Ayinler Kitabı'nı alıp dua etmeni öneriyorum; üstelik yalnızca kendi iyiliğin için değil, bütün tugayın kurtuluşu için. Böylesine büyük bir görevi tek başıma yerine getiremem."

Yağmur iyice bastırmıştı; damlalar, su dolu çatıya kurşun gibi düşüyordu. Aç köpek, Peder Simeon'un bacaklarının arasında dolaşıyordu. Peder sözlerine devam etti.

"Mucizelerden bahsetmişken, bir keresinde yakınlardaki bir bölgeye gökten balık yağdı. Kendi gözlerimle görmemiş olsam buna inanmazdım."

"Balık mı?"

"Ringa balığı; insanoğlu Tanrı'nın işine akıl sır erdiremez."

Aşçı kafasını salladı ve yemeğe devam etti.

"Bir keresinde Peder, kayık büyüklüğünde bir kılıçbalığı yakalamıştım, tadı çok güzeldi."

Yemeğin kalanını da kendine koyup ağzını şapırdata şapırdata hepsini yedi. Peder Simeon, arkadaşının nasıl büyük bir iştahla tabağındakileri yediğine bakıp kendini bir koyun sürüsünün başında gibi hissetti. Onu İyi Çoban olarak temsil etmenin ne kadar yerinde bir davranış olduğunu düşündü.

"Hiç gece vakti uyandığın oldu mu, Aşçı?"

Karşısındaki adamın yüzünden bir gölge geçti; Peder'in katliamdan bahsettiğini gayet iyi biliyordu. İşin aslı ölülerin ruhları kendisine de görünüyordu; ama o, ruhlara inanmak yerine, gördüklerini, gece yatmadan önce domuz yağında kızarttığı ekmeklere yormayı tercih ediyordu.

"Genelde iyi uyurum."

"Ve yaşananların hatıraları..."

İri adam, "Burada olmamın nedeni yemek yapmak, Peder" diyerek onun sözünü kesti. "Tek ilgilendiğim şey şu anda ne pişireceğimdir."

Yemeğinden çıkan kemik parçasını yere tükürdü ve sinirli bir şekilde ekledi, "Geri kalan kararların hepsini üstlerime bırakmış durumdayım."

Peder Simeon, gözlerini karanlık gökyüzüne bakmak üzere yukarı çevirdi; ancak tek gördüğü kafasının iki üç santim yukarısında, yağmurdan sırılsıklam olmuş ve her an düşecekmiş gibi sarkan çadır bezi oldu.

"Sana nasıl da özeniyorum arkadaşım. Benim üstüm, bütün kararları bana bırakıyor."

Ağzı dolu bir halde, "Anlıyorum" dedi Aşçı. "Piskopos mu?"

"Hayır. Yaratıcımız."

Aşçı kayıtsızca başını salladı. Kafasını tenteye doğru uzattı ve su yüzüne bir kamçı gibi çarparken süzülen yağmur suyunu içti. Kamp ile tepeler arasında uğuldayan rüzgâr yüzünden yağmur, kum, toz ve çakıl taşlarıyla karışıyordu. İki adamın tek yapabildiği çadırın çatısının altında beklemekti. Bir dakika sonra Peder, cebinin düğmesini açtı ve cebinden bir tomar kağıt çıkardı. Bunlar, Caleb'in İncil'inden kopardığı Yaratılış ve Çıkış bölümleriydi. Peder Simeon, bu sayfaları nişastayla yapıştırmayı denemiş ancak başaramamıştı, bu yüzden de o günden beri bunları hep yanında taşıyordu. Gözlerini ovuşturarak sayfalara şöyle bir göz attı ve sonra boğazını temizledi.

"Ve Tanrı Nuh'a bütün canlıların sonu benden önce gelecektir, dedi. Dünya onlar yüzünden şiddetle dolduğunda ve bunu gördüğümde, onları dünya ile birlikte yok ederim."

Daha fazla okuyacak zamanı olmadı; gök gürültüsüne benzer bir ses lafını kesti. Kafasını çevirdiğinde tentenin yavaş yavaş yırtıldığını ve direğin devrildiğini gördü. Sonra tente, bağırsakları çıkarılmış bir hayvanın karnı gibi ikiye ayrıldı ve iki adam ile köpeğin üzerine inip üçünün de yüzüstü çamura kapaklanmasına neden olan yağmur suyunu sel gibi çadırın içine bıraktı.

Yedinci Bölüm

Bu işkence ne zaman bitecek? Binbaşı Porfirio aynadaki yansımasına bu soruyu sordu. Aynanın gümüş çerçevesi pul pul dökülmeye başlamıştı. Baktığı şey inatçı bir hoşnutsuzluktu: çatılmış kaşlar, burun kemiğindeki küçük iz, kıvrık, inatçı dudaklar. Pek çok yetki sahibi erkek gibi o da suratını, görevinin ilk yıllarında sabırla ve titizlikle kendisi yaratmıştı. Ancak artık bu sert ifadeden hoşlanmıyordu, yanlışlıkla çizilmiş bir şekli çıkarmak istercesine nasır tutmuş elleriyle yüzünü ovuşturmaya başladı. İfadesinin eskisinden daha beter bir hale dönüştüğünü fark edince uğraşmayı bıraktı; deri pantolon askılarını çıkarır çıkarmaz pantolonu ayaklarına düştü; uçarken vurulup yere düşen ve bir toz bulutu oluşturan bir kuş gibi ağır ve hantaldı. Yalnızca yorgun değil, aynı zamanda çaresiz de hissediyordu kendini; o ana kadar yürüttüğü propaganda çalışmalarının başarısızlıkla sonuçlandığını kabul etmek zorundaydı. Bu işi daha fazla sürdürmenin bir anlamı yoktu; tek yaptığı kendini tehlikeye atmaktı. Çadıra çarpan yağmur damlalarının sesiyle içini garip bir huzur kapladı; "Bu gece çadırımı sel basmasın da..." diye düşündü. Gaz lambasının fitilini biraz daha kaldırdı ve aynaya daha da yaklaşarak meraklı gözlerle elmacık kemiklerinin gölgesini, çenesindeki çukuru ve uzun bıyığını inceledi; bu, dayak yemiş bir adamın portresiydi.

İç çamaşırları, yırtık pırtık bir fanila ve lekeli bir uzun dondan ibaretti. Fanilasını çıkardı. Güneş, yüzünü ve ensesini yakmıştı; fakat vücudunun geri kalan yerleri, kirleri görmezden gelirsek beyaz ve yumuşaktı. Vücudunu, bir savaşçınınkinden çok bir köylünün vücuduna benzetti. Aslında tugay, karavanların te-

kerlekleri, cephaneleri, hayvanların toynaklarıyla ve kendi botlarıyla çölü süren binlerce işçiden ibaretti. Haftalardır tek bir atış dahi yapmamışlar, yalnızca daireler çizerek yürüyüş yapmışlardı. Binbaşı, savaş boyunca seferberliğe karşı ideolojisini, düşüncelerinden bir an dahi şüphe etmeden geliştirmişti; ancak yine de kendini savaşta düşmanın önüne genç bir subayın heyecanıyla atardı; onun işi savaşmaktı. Sert bir fırça buldu. Çadırının direğinde, yakası kalkık bir süvari ceketi, yırtık pırtık püsküller olan bir kılıç ve her tarafı şarapnel parçaları yüzünden ezilmiş bir kasket asılıydı. Binicilik üniforması, ona atını, alnında beyaz bir yıldız olan boz renkli Türk'ü hatırlattı. Geri çekilmenin ilk haftasında, aslında binicisini hedefleyen bir mermi boynuna saplanınca, kan kaybından ölmüştü. Binbaşı Porfirio'nun yüzü bulutlandı; keşke onu kurtarabilecek, en azından acısını dindirebilecek kadar zamanı olsaydı; ancak düşman bir kıyıdaki dalgakıranlar gibiydi. Fırçayla sırtını kaşırken, nazik hayvanı sevgiyle andı; şimdiyse bir postacı motosikleti kullanıyordu...

Birdenbire yakın bir yerden gelen, yırtılan çadır bezi sesi ve bir gümbürtü duyuldu. Bu, muhtemelen yağmurun ağırlığına dayanamayıp çöken bir çatının gürültüsüydü. Önce Peder'in sesini, hemen ardından ise köpeğinin ulumasını duyar gibi oldu; ancak kendi derdiyle uğraşmakta olduğundan hiç oralı olmadı. Masasının altında ata binerken giydiği çizmeleri, onların yanında da içinde ikinci el kitapların durduğu bir sandık bulunuyordu. Kitapların, *Sosyalizm: Ütopik ve Bilimsel... Politik Ekonominin Eleştirisi... Emperyalizm: Kapitalizmin Son Aşaması...* gibi isimleri vardı. Bunların dışında birkaç kitap daha vardı. Binbaşı Porfirio içlerinden birini aldı ve yavaş yavaş sayfalarını çevirdi. Bu kitapların tam olarak neyi savunduklarını anlamakta güçlük çekiyordu; ama içinden bir ses hepsinin son derece önemli ve geçerli bir tezi savunduğunu söylüyordu. Modern toplumdaki adaletsizliği fark etmemek için kör ve sağır olması gerekiyordu; haksızlıklara karşı takındığı tavır içgüdüseldi. Kitabı yerine koyup yeni bir tane aldı; deri keseyi bulması için iki kitabı daha karıştırması gerekiyordu. Binbaşı Porfirio keseyi alıp içindekileri masasının üzerine boşalttı.

İçinde, Balkan Savaşları'nda kazandığı madalyalar vardı. Makedonya'ya gönderildiğinde askeri okuldan yeni mezun olmuş bir teğmendi. O süre boyunca yalnızca yüzbaşılığa terfi etmemiş, aynı zamanda komutasındaki bölük tarafından özgürleş-

tirilen köydeki bütün kahvelerin duvarları kötü çizilmiş portresiyle süslenmişti. Bu portreleri, gezgin ruhlu bir ressam yapmıştı. Ordudaki askerler onu, bir meşe ağacına elleri arkasında bağlı, ağzında domuz kılından yapılmış fırçalarıyla baş aşağı asılmış bir halde bulmuşlardı. Boynunda da bir not asılıydı; notta şöyle yazıyordu: *Bu, yüce sultanımızı bir ineğe benzettiğim tablomun cömert karşılığıdır.* Yüzbaşı Porfirio, askerlerine onu ağaçtan indirip çözmelerini emretmişti. Kan, yeniden vücudunun alt kısımlarında da dolaşmaya başladıktan sonra ressam, değerli malzemelerini çantasına doldurmuş ve kurtarıcısının ellerini öpmüştü.

"Selam, Büyük İskender" demişti.

"Sen de Leonardo da Vinci olmalısın" diye yanıtlamıştı Subay.

Savaş süresince, ressam, Makedonya'da gittikleri her yerde Yüzbaşı Porfirio ve birliklerinin peşinden gitmiş ve eğlenceli sanatıyla minnet borcunu ödemeye çalışmıştı. Binbaşı Porfirio, belinde asılı bir kemerden sarkan tabancasıyla kasketli, zırhlı, kalkanlı ve mızraklı resimlerinin hâlâ bir yerlerde asılı duruyor olabileceğini düşündü utanç içinde.

Madalyaları, en sevdiklerinden başlayarak değerli mücevherler gibi deri kesenin içine yerleştirdi: açık mavi ve beyaz şeritli bir kurdeleye takılmış gümüş bir haç ile kırmızı ve lacivert çizgili bir kurdelenin ucundan sarkan, çapraz şekilde üst üste konmuş iki adet bronz kılıç. Madalyalardan ilki kendisine Milli Savunma Bakanı tarafından verilmişti. Bakan, genç subayın kendini, birkaç askeriyle birlikte gizlendikleri sipere atılan bir el bombasının üzerine attığını duyduktan sonra ona bu madalyayı takmıştı. Sonradan el bombasının, yakınlarda patlayan bir topçu mermisinden korkup kendini sipere atan bir kaplumbağa olduğu anlaşılmıştı; ancak bu durum Bakan'ın, Gümüş Kahramanlık Madalyası'nı cesûr subayın göğsüne takmasına engel olmamıştı. Öteki madalyayı ise, ağzında bir kamışla bataklıkta saklanmakta olan bir Osmanlı generalini yakaladıktan sonra almıştı.

Binbaşı Porfirio, bir yandan fırçayla sırtını kaşıyıp bir yandan bu anıları düşünürken, ne gururunu ne de üzüntüsünü gizleyemiyordu; seferberlik biter bitmez, politik görüşleri nedeniyle ordudan ayrılırken bu madalyaları da geri vermeliydi. Bu zor verilmiş bir karardı; ancak kendi kendine Avrupa'nın heyecan verici bir dönemden geçmekte olduğunu söylüyordu; Sovyetlerin kurulması... Birdenbire evine ne zaman dönebileceğini me-

rak etti. Seferberlik düşüncesine katılmasa da görevini yerine getirmişti; bu, görevinin başında kalmasını sağlayan adamlarına karşı yerine getirmesi gereken bir sorumluluktu. Fakat şimdi savaşı kaybetmişlerdi ve generaller evlerine dönmüşken o, bu düşman topraklarında kalakalmıştı. Binbaşı Porfirio, istasyona erken gelmiş olmasına rağmen trenini kaçırmış biri gibi hissediyordu kendini.

Komünizmi kabul ettirebildiği tek askeri düşünüp acı acı gülümsedi; Onbaşı Parti'ye katılmayı bir kadının onu baştan çıkarması sonucunda kabul etmişti. Parti'nin, askerlerin milli gazetede yayımlanan ilanlarına cevap yazması gerektiği fikri Binbaşı'dan çıkmıştı. Onbaşı, mektup arkadaşının, hayallerindeki o genç kadın değil de Selanik'te yaşayan göbekli ve sakallı bir partili olduğunu öğrense acaba nasıl bir tepki verirdi?

Binbaşı Porfirio, fırçaya bakıp kan içinde kalmış olduğunu gördüğünde, uzun süredir sırtını kaşımakta olduğunu fark etti. Fırçayı bir yerlere sokuşturdu ve üzerine paltosunu geçirdi; sonra kasketini çıkardı ve fenerin camını çıkarıp kasketini alevin üzerine tuttu. Kasket tutamayacağı kadar ısınınca onu battaniyenin altına soktu. Yatağının ısınmasını beklerken sandıktan bir kitap aldı. Kitabın adı: *Ailenin Kökenleri, Özel Mülkiyet ve Devlet* idi. Elinde kalem, kısa süre sonra kafasını sayfaların üzerine koyup horlamaya başladı.

Tente çöktükten bir süre sonra göğüslerine asılı cephanelikleriyle kısa ceketli bir grup *evzon* askeri tesadüfen mutfağın yanından geçti. Köpeğin acı acı havlayışını duymasalardı, her şeyden habersiz oradan geçip gideceklerdi. Olanları görünce tüfeklerini çıkarıp adamları kurtarmak için mutfağa koştular.

Önce Aşçı'yı çıkarıp yere oturttular. Aşçı, ancak derin derin nefes alıp neredeyse bir kova çamur tükürdükten sonra konuşabildi.

"Peder, onu kurtarın! Sıkıcı vaazları için onu affetmeye çalışın."

Caleb, var gücüyle çamuru eşeliyordu. Çöken tentenin ağırlığıyla ocak devrilmiş, köpeğin sahibi de altında kalmıştı. Sonunda askerler, devasa dökme demir kütleyi kaldırıp Peder'i kurtarmayı başardılar.

"Peder? Yaşıyor musunuz?"

Onu sarstılar. Yavaş yavaş kendine gelmeye başladı ve yaptığı ilk şey ceplerine bakmak oldu.

"İncil'im! İncil'imi bulun, günahkârlar!"

Suratındaki çamur kilden bir maskeye benziyordu. Maskenin ardında, sol gözü panik içinde bir sağa bir sola oynayıp duruyordu. Peder Simeon, kurtarıcıları itiyor, bağıra çağıra anlaşılmayan bir şeyler söyleyip etrafta dört dönüyordu. Bu, korkunç bir manzaraydı. Askerler geri çekilip onu seyretmeye koyuldular; yağmurun kulaklarından sızıp kafatasına girmiş ve bu yüzden yaşlı adamın beyninin sulanmış olabileceğini düşündüler. Bir pagan töreninde trans halinde dans eder gibiydi. Gençliğinde okuduğu, onu misyoner olma düşüncesinden caydıran, yamyamlar üzerine yazılmış şu resimli kitaplarda gördüğü bir sahneyi mi canlandırıyordu? Peder, yerlere baka baka dönüyordu ki birden dizlerinin üzerine çöküp sustu; bu tuhaf koreografisi aslında İncil'ini bulmak için deli gibi etrafa bakınmaktan ibaretti. Ayaklarının dibinde bir tomar kağıt duruyordu. Peder, kağıt topunu eline alır almaz kağıtlar parçalandı.

"Mahvoldu..." diye fısıldadı. "İşte şimdi gerçekten kaybolduk."

Söylediği şeye bütün kalbiyle inanıyordu; her zaman için, Kutsal Kitap'ın kurtuluşa giden yolda kılavuzluk ettiğine inanmıştı. Umutsuzluk içinde kağıt parçalarına baktı. Tugay Komutanı'nın coğrafi haritaları böyle parçalanmış olsa bu kadar yıkılmazdı. Ayağa kalktı; ancak çamurun içinde neredeyse boğuluncaya kadar nefessiz kaldığından başı döndü. Sendeledi, tekrar çamura düşmemesi için askerler yardımına koştu.

"Tanrı" dedi, "tövbe etmeyen ruhları cehennemden asla çıkarmayacaktır."

Sözleri adamların üzerinde kehanet etkisi yaratmıştı. Sonbahar selinin gümüş boncuklarına bakmak için kafalarını kaldırdılar. Bir nehrin doğduğu yeri arayan kaşiflere benziyorlardı; ancak bulutlardan öteye geçemediler. Bulutlar, bir fabrikanın bacasından çıkan duman kadar koyu ve yoğundu. Peder, acıyan bakışlarla etrafındaki ıslanmış suratları süzdü.

"Ey Yüce Tanrım! Her tarafımda ölü insanlar var." Korkudan tir tir titriyordu. "Yoksa ben de mi ölüyüm?"

Aşçı eline yağmur suyu doldurup Peder'in suratındaki çamuru temizledi. Bu hareketi, Peder'in uzun sakalı, kırışık alnı ve

çatlamış dudakları ortaya çıkmaya başlayıncaya kadar artan bir şefkat duygusuyla birkaç kez tekrarladı.

"Onu revire götürün. Hastabakıcı'nın deliliğe iyi gelecek bir iğnesi vardır."

Peder, "Beni yalnız bırakın!" diye fısıldadı. "Kiliseye gitmem gerekiyor. Sizin değersiz ruhlarınız için dua etmem lazım."

Evzon askerleri bir adım geriye çekildiler; Peder Simeon'un sesinde hâlâ biraz otorite seziliyordu. Sonra yavaşça kepini çıkardı, içindeki suyu boşalttı ve çadırına doğru uyurgezer bir halde yürümeye başladı. Köpek de hemen arkasından onu takip etti.

"Bırakın" dedi Aşçı. "Gece kafayı yemezse sabaha düzelmiş olur."

Peder, bir sonraki yoklamada bulunmadığı gibi bütün gün de etrafta görünmedi. Yalnızca Kapadokyalı Pederler Kilisesi'nin önünden geçenler sesini duyabildiler. Bu, vaaz verirken çıkardığı o güçlü sesine hiç benzemeyen sanki çok uzaklardan gelen bir iniltiydi.

Kaza ve kazanın Peder'in üzerindeki etkisiyle ilgili haberler çabuk yayıldı ve akşam yemeğinin ardından, Binbaşı'dan, Tugay Komutanı'na rapor vermesi istendi. Tugay Komutanı Nestor, Emir Subayı içeriye girdiği sırada masasında oturuyordu. Önünde bir yığın tütün yaprağı, sigara sarıyordu. İşine öylesine dalmıştı ki; kafasını kaldırıp parlak ışığın arkasındaki ince silueti görene kadar, Binbaşı'yı fark etmedi. Binbaşı Porfirio, Tugay Komutanı'nın dikkatini çekebilmek için odanın ortasında durdu; yaşlı subay Binbaşı'nın selamına karşılık vermedi.

"Yakına gelin Binbaşı Porfirio. Bu dişsiz köpek ısıramaz merak etmeyin."

Masasında, mengene ve kırık bir silahın namlusundan yapılmış, sigara sarmak için kullanılan uyduruk bir alet vardı. Binbaşı Porfirio aparatı, minyatür bir işkence aletine benzetti; içine rahatlıkla bir parmak girebilirdi. Tugay Komutanı Nestor, birkaç yaprağı birleştirip sarmaya çalıştı; ancak çok kuru olduklarından parmaklarının arasında kırılıyorlardı. Dudaklarını kullanmayı dik kafalı bir çocuk gibi yeniden denedi; ne zaman ince bir iş için ellerini kullanması gerekse, romatizması yüzünden ellerinde eldiven varmış gibi hissediyordu. Birkaç kez daha deneyip başarısız olduktan sonra vazgeçti.

İşe yaramıyor" diye püfledi ve öfkeyle ellerine baktı. "Bir yengeç bile kıskaçlarıyla bundan iyisini yapar."

Gömlek cebinden bir pipo çıkarıp içine masasına saçılmış tütünlerden doldurdu. Arkasına yaslanıp piposunu içmeye başladı, arada tekrar yakıp dumanını derin derin içine çekiyordu. Binbaşı'yı unutmuşa benziyordu; gözleri çadırının içinde dolanıyordu. Sigara sarmak için masasını boşalttığı sırada yere düşen haritalar hâlâ masasının altında duruyordu. Yatağının üzerinde, özel mektuplarıyla örtüleri birbirine karışmıştı. Yerde dallardan, bir öbek saman ve çiriş otundan oluşan bir odun yığını vardı; yaşlı subay geçen gece, sarhoşluğun etkisiyle bunların üzerine düşmüştü. Bütün bunlar, mekânın biraz daha eve benzemesini sağlıyordu; Tugay Komutanı doğuştan gelen dağınıklığı sayesinde çadırında ev sıcaklığını yaşayabiliyordu. Çadır her gece kuruluyor, her sabah yürüyüş başlamadan önce kaldırılıyordu. Binbaşı Porfirio, odanın dağınıklığına bakakalmıştı; içerisi arkeolojik bir kazı alanını andırıyordu. Eğer dün geceki kum fırtınası bütün tugayı canlı canlı gömseydi ve yıllar sonra bir arkeolog kalıntılarımızı bulsaydı, özel eşyalarımızın bakımsızlığından, yenilgimizin nedenini hemen anlardı. Düşünceleri, Tugay Komutanı'nın sesiyle bölündü.

"Bu sigaralarda hiç iş yok. Bunlar, kağıt ve samandan başka bir şey değil, ortalarında da en ucuzundan bir tutam tütün var." Bir duman bulutunu dışarıya üfledi. "Ben, paramı pipo işine yatırırdım."

Şifalı yapraklar etrafa o kadar güzel bir koku yayıyorlardı ki, Binbaşı'nın korkunç rüyasına dönmesi imkânsızdı. Hayatı yaşanır kılan şey, ufak zevklerdi; bunlar, hayat ipini değerli bir kolyeye dönüştüren eşine az rastlanır taşlardı: müzik, yemek, güzel bir mekân, dans... Binbaşı'nın aklına listesine aşkı da eklemek gelmedi.

"Yani" dedi Tugay Komutanı Nestor, "Peder aklını kaçırdı. İlginç bir gelişme." Tam kıkırdamaya başlamıştı ki, kısa süre sonra kahkahalar atmaya başladı. "Gece gündüz İncil'i okuya okuya kendi kendine beynini yıkadı."

Binbaşı Porfirio, "İncil'i yağmurda zarar görmüş" dedi.

Tugay Komutanı Nestor, haberleri duydukça dizine vurup gülüyordu.

"Sonunda barış ve huzur sağlandı. Megafonu, *Furiler*'den* bile beterdi."

* Yeraltında yaşayan ve suçluları cezalandırmak için yeryüzüne çıkan üç tanrıça. Adil ancak acımasızdılar; hiçbir cezayı hafifletmez, insanlığa karşı işlenen her türlü suçu cezalandırırlardı.

Piposu sönünce General, gaz lambasının camını kaldırıp pipoyu yeniden yaktı.

"Her zaman için, tavrının birlik üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşündüm" diye ekledi.

Tütün kokusu Binbaşı Porfirio'nun ağzını sulandırıyordu; kendi içtiği sigaralar o kadar adiydi ki, adeta ciğerleri sökülüyordu.

Zenginliğin getirdiği savurganlığı hep eleştirmişti. Savaştan önce başkentte yaşıyordu ve maaşı, büyük şehrin sunduğu pek çok olanaktan faydalanmasına yetecek kadar çok olmasına rağmen basit bir hayat sürüyordu. Şimdi, Tugay Komutanı'nın karşısında, sigara dumanının içinde dikilirken, barış zamanının günlük zevklerini özlediğini fark etti; sokak kahvesinde gazete okumak ve kahve içmek, öğleden sonra Royal Gardens'da gezinti, Subaylar Kulübü'nde şömine başında akşam yemeği...

Tugay Komutanı Nestor, yerden bir harita alıp büyük bir kısmını yırttı ve içine tütünleri sardı.

"Bu tütünleri yanımdan ayırmamalıyım. Bunların da çalınmasını engellemenin tek yolu bu."

Binbaşı, çatık kaşlarla yırtık haritaya baktı. General, kayıtsızca elini sallayarak:

"Bunları kafana takma, Porfirio. Kolomb'un haritalarından bile beterler."

Binbaşı çıkmak için izin istedi ve kalın duman tabakası içinde önünü göremeden zar zor çıkışı buldu.

O gece, yıldızların parladığı açık bir gökyüzü vardı. İki gün önce parlak bir dolunay vardı; ama şimdi hilal çok soluk ve çirkindi, siyah, kaliteli bir kumaşın üzerindeki iz gibi duruyordu. Binbaşı Porfirio boğulacak gibi oldu. Üstlenmiş olduğu çevresindekileri aydınlatma görevi, inzivaya çekildiği günlerde onu meşgul etmekle kalmamış aklını kaçırmasına da engel olmuştu. Şimdi görevinde başarısız olduğuna göre, adamları kadar o da eve dönmek istiyordu. Gözlerini gökyüzüne çevirdi. Keşke yıldızları takip ederek denize ulaşabilselerdi. Ancak bu imkânsızdı. Arazi, düz bir çizgide ilerlemeye uygun değildi, bu yüzden dolambaçlı yollardan gitmek zorundaydılar. Önce Akrep Takımyıldızı'na, sonra Şilyak Takımyıldızı'na ulaşabilmek için parmağıyla kuzeydoğuya doğru ilerledi. Şilyak'ın en parlak yıldızı olan Vega bu gece ancak bir ateşböceği kadar ışık saçıyordu. Cennet ile dünya arasına kağıttan bir perde veya ince bir ke-

fen çekilmiş gibiydi. Kafasını eğdiğinde askerlerin hâlâ kamp ateşinin etrafında oturmuş konuşuyor olduklarını görünce şaşırdı. Bir kibrit yakıp saatine baktı, dudaklarını büzdü. Borazancı yarım saat önce ışıkların kapatılması için işaret vermiş olmalıydı. Biraz bakındıktan sonra onu bayrak direğinin altında oturmuş Pilot'la konuşurken buldu. Borazancı, Binbaşı'yı görür görmez ayağa kalktı, borazanı kolunun altına sıkıştırdı ve selam verdi.

"Binbaşım; ben de tam borazanı çalmak üzereydim."

Binbaşı Porfirio borazana baktı. Üzerindeki pirinç tabaka yolunmuş, altın renkli askısının püskülü kopmuştu. Kemer kısmında, borazancının, kendisini öldürmeye çalışan bir haydutun kafasına borazanı indirdiği geceden kalma bir eziklik vardı. Binbaşı borazancıya rahat komutu verdi.

Borazancı, "Biz de terhisimden bahsediyorduk, Binbaşım" dedi. "Bütün bunlar sona erince, Teğmen bana bir kabarede iş ayarlayabileceğini söyledi."

"Böyle bir iş eminim senin açından çok yararlı olur. Orada en seçkin vatandaşlarımızla tanışma fırsatı yakalarsın."

Asker borazanı kaldırdı. O kadar gerilmişti ki, borazana üfleyince çok tiz bir ses çıkardı.

Binbaşı, askeri fazla sinirlenmeden de olsa, "Lütfen hareketli bir fokstrot çalmak yerine ışıkların söndürülmesi için komut ver, borazancı" diyerek azarladı.

Daha borazanın sesi kesilmeden kamp ateşleri söndürülmüş, askerler ortadan kaybolmuştu. Sonradan ciddi sonuçlar doğuracak olan o olay, borazancı işini bitirip içeriye girdikten sonra gerçekleşti.

Zaten bu tip uğursuz olaylar genelde kendilerini bir masumiyet maskesinin ardına gizler: Yasak meyvenin yenmesi, bebek Achilles'in Styx Nehri'ne sokulması ve böylece, annesinin onu nehre daldırırken tuttuğu ve sonunda ölümcül bir ok yarası aldığı topuğu dışında vücudunun hiçbir yerinden yaralanmaz olması ya da daha da ilginci, bir çocuğun kibritle oynaması. Bu seferki olay, Pilot Teğmen Kimon'un çantasını açıp Binbaşı'ya sigara uzatmasından ibaretti. Binbaşı sessizce sigaralara baktı ve sonra tiksintiyle dudaklarını buruşturdu. Sorgu ışığı gibi yüzüne vuran cılız ay ışığının altında öfkesini gizleyemiyordu ve sonunda Pilot bir terslik olduğunu fark etti; fakat yanlış bir tahminde bulunmuştu.

"Hayır, bunlar herkese dağıtılanlardan değil" dedi heyecanla. "Bunlar, Türk malı, en kalitelisinden. Yakın bir tane, Binbaşı."

Fakat, Binbaşı'nın kınayan bakışlarının nedeni de zaten pahalı olmalarıydı.

"Bundan daha azı için ailelerin öldürüldüğünü gördüm" dedi.

Genç Teğmen kaşlarını kaldırdı ve kafasını salladı.

"Evet, filoda bu tip hikâyeler duyuyorduk."

Binbaşı, sıkıntıyla karanlık gökyüzüne baktı. Takımyıldızlarını göremiyordu.

"Savaş, oradan daha önemsiz görünüyor olmalı" dedi.

"Daha önemsiz?"

"İnsan oradayken dehşeti yaşamaz."

"Sizi bulmaya çalışırken neredeyse ölüyordum, Binbaşı."

"Kör bir insanın elinden bile daha iyisi gelirdi." Binbaşı Porfirio, gözlerini sigara kutusuna çevirdi. "Bunu ortalarda bırakmayın, Teğmen. Bu ara birtakım hırsızlık olayları yaşanıyor."

Pilot gülümsedi.

"Bir subaya bile güvenemeyecek miyim?"

Binbaşı, karşısındaki bu aristokrattan çok farklı olduğunu hissetti; üstelik yalnızca düşüncelerinden dolayı değil, koyu renk gözleri, siyah saçları ve esmer teniyle, genç Pilot'un Alman ırkına has güzelliğinin tam zıttı özellikler taşıyordu. Karşısındakinin gözlerinde dikkatle kendini izledi.

"Zaman zaman subaylar da insan olurlar, Teğmen."

Ancak Pilot'un üzerindeki zırhı bu tip iğnelemelere karşı dayanıklıydı.

"Deneyimlerim aksini ispatlıyor" diye karşılık verdi.

Küstahlığı Binbaşı Porfirio'nun kızgınlığını artırmaktan başka bir işe yaramadı. O ana kadar aristokrasiye karşı benimsediği aşağılayıcı tavır kuramsal soyutlamalardan ibaretti: burjuvazi, devler, yabancı emperyalist güçler. Ancak şimdi, düşüncelerini yansıtabileceği somut bir suret vardı. Sinirini karşısındaki insandan çıkarabilirdi. Bir süredir büyük devrimcilere karşı şefkat beslemekteydi; ancak bir doktrinin ilahları olduğu gibi şeytanları da olmalıydı. Kamp zifiri karanlığa bürünmüştü. Yıldızlar, iki adamın gözbebeklerindeki parlak noktalardı; gözlerindeki gizli duyguları yansıtmaya yetmese de, Pilot'un gözlerindeki aydınlık, Binbaşı'nın saldırılarını yöneltebileceği bir noktaydı. Binbaşı yeniden saldırıya geçti.

"Savaş!" diye iç geçirdi. "Egemen sınıflar için bir av seferi!"

Tehlikeli sularda yüzüyordu; devrimci ağzı, gizli görevini her an ele verebilirdi. Dudaklarını ısırmak canını yaktıysa da söylediklerinin üstünü örtmek konusunda pek bir işe yaramadı. Ancak, Pilot bir şeyin farkına varmadı. Deri kasketinin altından kafasını kaşıdı.

Binbaşı, "Yarın sabah, Doktor'a gönüllü görevinize başlayacağınızı haber verin" diye emretti. "Umarım yatak lazımlıklarını boşaltma konusunda, uçak kullanmada olduğunuzdan daha başarılısınızdır."

Doğuştan gelen aristokrat soğukluğu bile, Pilot Teğmen Kimon'un o anda sabrının sınırlarına ulaştığı gerçeğini saklamaya yetmedi. Aşağılamalara aldırış etmemişti; ancak emirleri yerine getireceğine elini kızgın mangala yapıştırmayı tercih ederdi.

Otoriteye karşı engellenemez bir nefret besliyordu. Bu durum, tek oğluna, hizmetinde çalışanlara davrandığı gibi davranan aristokrat bir babanın suçuydu. Sanki yanında çalışan insanlar, ondan maaş alan işçiler değillerdi de, her ay ofisindeki kasadan maaşlarını çalan bir çeteydiler. Pilot, evdeki kararların, üst düzey yetkililerden gelen yüce emirler gibi açıklandığını hatırladı; aniden, haklılığı tartışılmadan ve babacan bir tavrın yumuşaklığı olmaksızın, "En iyisini baba bilir" sözleriyle...

Başka şeylerin yanı sıra, babası onu buzlu suyla banyo yapmaya zorlardı; çünkü bunu bir erkeğin bünyesi açısından çok yararlı bulurdu. Modern şiir okumasını yasaklamıştı; çünkü bu tarz şiirler, onu melankolinin ölümcül pençesine sürükleyebilirdi.

Pilot Teğmen Kimon, suratını astı. Sonra aniden ayağa kalkıp Binbaşı'yı selamladı.

"Nasıl isterseniz, Binbaşı."

Bir süre sonra iki subay ters yönlere doğru yürürken, aralarında büyük bir düşmanlık oluşmuştu.

Birdenbire lamba yandı ve çadır bezine yansıyan gölgeler sinematografik imgeler gibi dans etmeye başladı. Peder Simeon, lambanın altındaki hazneyi çıkartıp içine birkaç damla gaz ekledi. Tepesinde gerili ip, çadırın bir ucundan öteki ucuna uzanıyordu; çamaşır mandallarıyla tutturduğu İncil'in ıslak, sarı sayfaları, ipe tünemiş yarasalar gibi görünüyordu. Peder gözlükle-

rini takıp bazı sayfaları inceledi ve mürekkep lekeleriyle dolu sayfalardan bazılarının okunabildiğini görünce yüzünde delice bir gülümseme belirdi. Birkaç sayfayı ipten aldı ve gaz lambasını boynuna astı. Haçı yapmak için kullandığı alet yığınının içinden megafonunu bulup çadırdan çıktı.

Yakınlarda bir yerde, battaniyeyi kafasına kadar çekmiş olan General, rüyasında, güneşli bir günde, zeytin ağaçlarıyla dolu bir arazide lüks bir trenle yolculuk yaptığını görüyordu. Özel kompartımanda, deri koltuklarda oturmuş kalın bir puro içiyordu. Elindeki kalın kitaba bakılırsa Eski Yunan ve Roma mitolojilerinin labirentlerinde kaybolmuş gibiydi; önündeki masada ise vagonun hipnoz etkisi yaratan sarsılmalarıyla çınlayıp duran kristal bir kadeh, yarısına kadar sert bir likörle doluydu. Ağzı, rüyasındaki gittikçe hızlanmakta olan lokomotif gibi şapırdayan General, başarılı bir operayı ilk kez seyrederken duyulan hazza yakın bir memnuniyet duyuyordu. Ancak bir dakika sonra, uzaklardan gelen bir ses, tıpkı bir biletçinin anonsu gibi mutlu yolculuğunu berbat etti.

"Cehennem çukuruna getirildiğinizde, sizi görenler, size, Dünya'yı titreten, krallıkları sarsan, dünyayı çöle çeviren ve şehirleri yok eden, mahkûmlarının kapısını açmayan adam bu mu diyerek bakmalı."

General, başını yastığından kaldırıp gözlerini ovuşturdu; aslında uyanık olduğunu algılaması biraz zaman aldı. Nefesini tutup dinledi.

"Ama mezardan çıkışınız iğrenç bir dalın topraktan çıkışı ve çukurun en dibindeki taşlara kadar uzanan bir kılıçla doğranmışların giysileri; ayaklar altında ezilmiş bir ceset gibi olacaktır."

Binbaşı, sesin sahibini tanıyınca uyur uyanık bir halde, "İnsaf be" dedi. Görünmez anlatıcı aynı ağır ve monoton tavırla konuşmaya devam etti.

"Sizler onlar gibi gömülmeyeceksiniz; çünkü siz, dünyaya zarar verdiniz ve insanları öldürdünüz..."

Peder, yoluna devam edip ortalık yeniden sessizleşince Tugay Komutanı Nestor titremeye başladı. Ayakları, yatağının dışına çıkmıştı ve kendini Procrustes'in yatağında* gibi hissetti. Bu kadarı da fazlaydı. Kendini kaybedip, askeriyede kutsal ka-

* Procrustes, Atina'ya giden yolu mesken tutmuş bir soyguncudur ve kurbanlarına, yatağına sığamayacakları kadar uzunlarsa keserek veya fazla kısalarsa çekiçle döverek ve çekiştirerek işkence etmektedir. Soyguncu, sonunda, kurbanlarına yaptığı aynı işkencelerle Theseus tarafından öldürülür.

bul edilen her şeye küfürler yağdırmaya başladı. Ancak bildiği küfürlerin hepsini sayıp bitirdikten sonra gözlerini yeniden kapattı. Kampın bir başka yerinde başını ağrıtacak bir başka olay gerçekleşmek üzereyken General henüz uykuya dalmamıştı. Onbaşı, sırtüstü yatmış, ellerini kafasının altına yerleştirmiş, gözleri açık bir halde sakin sakin, bir sonraki dolunayda gerçekleştireceği kaçışını planlıyordu.

İkinci Kısım

Kasaba

Birinci Bölüm

Hamam, pazarın arkasındaki tenha bir sokaktaydı. Kubbesinin sıvaları dökülmüş eski toprak bir binaydı; mütevazı bir taşra kilisesini andırıyordu. Girişin hemen ilerisinde, taş bir çeşmenin etrafında, oturakları ve rafları olan odacıkların bulunduğu bir alan vardı. Geometrik mozaiklerle süslenmiş bu odacıklar oldukça geniş ve buharlıydı. Kömür ocağıyla ısıtılan odanın etrafı, kalem kalınlığında kemerlerle süslüydü. Ortadaki mermer yuvarlağa, kubbenin küçük yuvarlak camlarından gün ışığı sızıyordu. O sırada mermerin üzerinde, etrafını yoğun duman bulutu sarmış olan Okul Müdürü, çıplak bir halde yüzükoyun yatıyordu.

Sırtüstü döndü, ağır hareketlerle tası kovaya daldırarak kor halindeki kömürlerin üzerine su serpti. Ocaktan sıcak buhar ve bitki özlerinden elde edilen yağların kokusu yükseliyor, bütün vücudunu sarıyordu. Gözlerini kapattı ve ellerini karnının üzerinde birleştirdi. Duman bulutunun altında öylece hareketsiz yatarken, kefene sarılmış bir cesede benziyordu. Kısa bir süre hareketsiz durduktan sonra doğruldu ve vücudunda olgunluğun izlerini inceledi. İlerleyen yaşının ona bol bol bahşettiği bazı şeyler vardı: burun kılları, kollarının sarkmış derisi, bir zamanlar dümdüz olan karnının yerinde koskoca bir akordeon.

"Hayatın cimrilik etmediği tek şey, sarkmış, pörsümüş etler" diye düşündü.

Kendini yeniden sırtüstü mermer zemine bıraktı ve derisi, oklavayla açılmış hamur gibi mermere yapıştı. Gençliğinde gittiği bir panayırda, yağlı güreşe tutuşmuş iki dev gibi Türk'ü gördükten sonra güreş öğrenmeye karar vermişti. Okul Müdü-

rü, beden eğitimi hocasının bu durumu öğrendiğinde onu nasıl da azarladığını hatırladı. Sokak kavgasındansa klasik ülkülerin gelişmesine katkıda bulunacak spor dallarıyla uğraşması gerektiğini söylemişti. O da bu yüzden Greko-Romen tarzını benimsemek zorunda kalmıştı.

İzmir'de katıldığı bir spor turnuvası sırasında, hayatının aşkıyla tanıştığında okulu bitirmesine daha bir yıldan fazla bir zaman vardı. Aşık olduğu kız ise, Kız Lisesi'nden mezun olmuştu ve ödül töreninde, üzerinde defne ağacı ve ödül belgesi bulunan gümüş tepsileri taşıyan genç kadınlardan biriydi. Podyumun en üst basamağına tırmandığı sırada gözleri buluşunca delikanlı, giysisi üzerine küçük geliyormuş gibi hissedip kıpkırmızı kesilmişti.

Birlikte, ergenlik döneminin büyülü dünyasını paylaştılar, örneğin evlilikten söz ettiler. Bu aldatmacadan ilk uyanan kız oldu; turnuva sona ermeden, delikanlının beden eğitimi hocasıyla kaçtı.

Midesinden yükselen gaz, ağzına, sabah içtiği kahvenin ve yediği haşlanmış yumurtaların tadını getirdi. Orospu, diye geçirdi içinden; ondan sonra hiç evlenmediği gibi, bir daha da hiç spor yapmadı. Şu anda vücudunun bu acınası halinin nedeni de buydu. Kelinde biriken terleri bir süngerle sildi ve yeniden mayıştı. Kapı gıcırtısıyla uyandı. Okul Müdürü, gözlerini kısarak kalın buhar bulutunun ardında hareket eden gölgeyi izledi.

"Yusuf, sen misin?"

"Hizmetinizdeyim" diye yanıtladı neşeli bir ses.

Delikanlı, yaşına yakışmayan bir güçlükle ortadaki yuvarlağa doğru ilerledi. Ergenlik döneminde geçirdiği ağır tüberküloz nedeniyle sırtında kocaman bir kambur vardı. Gözleri, Arap suratında, zeka ve tevazu karışımı bir duyguyla parlıyordu. Tahta kovasını yere koydu ve gülümsedi. Birbirlerini iyi tanımalarına rağmen Okul Müdürü, Arap'ın diş minelerinin, gözlerinin akı kadar beyaz olduğunu yeni fark ediyordu. Yıllardır geçtiği bir sokakta ilk kez kafasını kaldırıp da sokaktaki binaları gören birinin şaşkınlığını yaşıyordu. Kovanın içinde, büyük bir havlu, bakır bir maşrapa, bir kalıp sabun ve fırça vardı.

"Bay Othon uyumuyor mu?"

Okul Müdürü gözlerini araladı ve eliyle Yusuf'u çağırdı. Delikanlı, kollarını sıvadı, kovaya sıcak su doldurdu ve ötekinin sırtını ovalamaya başladı. Çıplak elleriyle, hamuru suyla yoğuran bir fırıncıya benziyordu; gözleri tavan süslerinde, sütunlarda ve

duvarlarda gezinirken bir yandan da sistemli bir şekilde önündeki bu karışımı yoğuruyordu. İlk bakışta nar ağacını ve şatafatlı çiçek resimlerini andırsalar da, birkaç saat inceledikten sonra Yusuf desenlerin sırrını çözdü. Dikkatle çizilmiş süslerin arasına coşkulu aşk sahneleri gizlenmişti. Genç Arap sırıttı; böylesine rezil bir durumun farkına varan tek kişi olduğu için büyük mutluluk duydu. Köpükleri duruladıktan sonra, adamın vücudunu bir güzel ovdu ve sonra kovaya soğuk su doldurup müşterisinin üzerine döktü. Okul Müdürü bir anda ayağa fırlayıp kaba etini ovalamaya başladı.

"Birader!" diye bağırdı. "O suyu Antarktika'dan mı getirdin?"

Havluya sarındı ve titremesi geçince giysilerini istedi. Delikanlı, elinde kovasıyla terliklerini sürüye sürüye kapıya geldi.

Okul Müdürü arkasından, "Yusuf" diye seslendi. "Dolabımda çantam da olacak, onu da bahçeye getir lütfen."

Delikanlı kafasını salladı.

"Bay Othon nargilesini de istiyor mu?"

Okul Müdürü ağzını şapırdattı.

"Harika bir fikir, Yusuf."

Islık çalarak bahçeye çıktı. Avluya vardığında havanın güzelliği neşesine neşe kattı. Etrafı, mayhoş ve tatlı bir aydınlığın sardığı güneşli bir öğleden sonraydı; sonunda sonbahar gelmişti. Bahçenin dört tarafı, üzerleri yabani sarmaşıklarla süslü şeftali rengi duvarlarla çevriliydi; duvarların üzerlerindeki bal peteklerine ise güvercinler yuva yapmıştı. Bahçede, çalılıklar ve üzeri kiraz dolu bir ağaç vardı. Öğleden sonra bu saatlerde gölgesi, içinde kırmızı balıkların yüzdüğü, yosun kaplı oval havuza düşüyordu. Balıklar, yeşil suyun içinde birbirlerine hiç değmeden tembel tembel yüzüyordu. Okul Müdürü duvarın gölgesinin düştüğü yere bir sandalye çekti.

Bir dakika sonra Yusuf giysilerini, paçavraya dönmüş, deri okul çantasını ve nargileyi getirdi. Bay Othon'un takımı, onun medeni durumunu ele veriyordu; yıllar boyunca üzerinde yapılan tamiratların bir hanım tarafından yapılmadığı belli oluyordu. Beyaz gömleğinin eskimiş yakası, bej rengi bir gömleğinkiyle değiştirilmişti, pantolonunun arkasına yamanan kumaşın çizgileri pantolonun çizgilerine ters gidiyordu ve ceketindeki kopuk düğmenin yerinde bir ataç vardı. Bekar adam, Arap'ın yardımıyla mırıldanarak giyindi.

"Artık böyle takımlar yapmıyorlar, Yusuf" dedi. "Bunu, öğretmenliğe atandığım ilk yıl diktirmiştim."

Parmağıyla yaka düğmesini aradı; ancak o da ev hayatını yöneten anarşiye yenik düşüp kopmuştu. Düğmeyi, buharlı odaya çırılçıplak bir halde girmeden önce, camekân bölmede alelacele soyunurken düşürmüş olabileceğini düşündü. Kabullenmiş bir ifadeyle gömleğinin yakasını ilikleyip kravatını sıkıştırdı ve ceketini istedi. Yusuf ceketi tuttu.

Bay Othon, "Bu, mükemmel bir kumaş" dedi ve kollarını ceketin kollarına geçirdi. "İnanılmaz, on dört yıllık öğrenci bombardımanına dayandı."

Kendini beyinin yardımıyla zırhını giyen bir Ortaçağ şövalyesi gibi hissediyordu. Yere oturup sırt çantasını açmadan önce beyaz fötr şapkasını yanına koyup amber çiçeğinin yanı başında duran kum saatine baktı. Etrafına lastik geçirilmiş kalın kağıt tomarında, bir önceki gün yerçekimi kanunuyla ilgili hazırladığı soruların cevapları vardı. Gözlüklerini taktı ve kaşlarını çatıp "cık, cık, cık" diye sesler çıkarması için kağıtlara şöyle bir bakması yetti; doğru tahmin etmişti. "Geri zekalılar" dedi, öğrencilerini kastederek, "Isaac Newton'un elmalarını haşat ettiler." Nargile'yi ağzına götürdü ve hamama girenlere seslendi.

"Şu işe bak dostum; Heraclitus'un soyundan geldiklerini iddia ediyorlar!"

Yusuf, onun yorumu karşısında homurdanmakla yetindi. Müşterisinin aksine, daha az gösterişli ama böyle ılık bir öğleden sonrası için fazla temkinli giyinmişti: yakası açık beyaz bir gömlek, siyah keten pantolon ve tabanları iple bağlanmış eski terlikler... Havuzun kenarında durmuş, elleri belinde, hiç konuşmadan suya öylece bakıyordu; Okul Müdürü dua ettiğini zannetti. Bir süre sonra Arap içeriye girdi ve bir kova ve ucunda ağ bulunan bir sopayla geri geldi.

"Balıklar çok büyümüş" dedi.

Ağı suya sokmasıyla birlikte balıklar, zambakların altına kaçıştı.

Okul Müdürü oturduğu yerden dalgın dalgın, "Balıkların tadı güzel oluyor mu, Yusuf?" diye sordu. Delikanlı, ağı suya daldırıp çıkarırken kafasını iki yana salladı.

"Güzel değil; çok kılçıklı. Belediye Başkanı'nın kedisi için güzel sayılırlar."

Okul Müdürü sınav kağıtlarına bakıp not vermeye devam etti.

"Neden o işe yaramaz kediye baktığını bir türlü anlamıyorum."

Yusuf, belli belirsiz başını salladı. Böyle bulanık sularda kırmızı balık yakalamak zor işti, hele ki onun gibi kamburu olan biri için... Gözlerini kıstı ve ağı, suyun hemen altındaki turuncu siluete doğru daldırdı. Mırıldanmayı bırakıp nefesini tuttu ve aniden ağı çekti. Bahçe duvarına tünemiş bir güvercin havalandı. Yusuf ağı yavaşça kaldırdı; içinde büyükçe bir kırmızı balık vardı. Yusuf, balığın parıldayan pullarına yakından baktı ve dişlerini göstererek sırıttı.

"Sen cennetin kapılarından geçmek için fazla şişmansın" dedi ve kafasını iki yana salladı.

Okul Müdürü, oturduğu yerden, "Ama kedi için fazla şişman sayılmaz" dedi.

Yusuf, balığı kovaya koyup ağı tekrar havuza daldırdı. "Belediye Başkanı'nın Madam ile evleneceği doğru mu?" diye sordu.

Okul Müdürü, cevap kağıdının kenarına kırmızı mürekkepli kalemle şunları yazdı: *İki beden arasındaki mesafe artarsa, aralarındaki çekim gücü o mesafenin iki katı değerinde azalmalıdır!* Sonra kaleminin kapağını kapattı, gözlüklerini çıkardı ve gözlerini ovuşturdu.

"Böylesine önemli bir mevkiye sahip bir adamın düşkün bir kadınla ilişkisinin olması son derece uygunsuz kaçar" dedi.

Arap, Okul Müdürü'nün düşüncesine katılıyordu; ancak bu, fahişeye bundan böyle değer vermeyeceği anlamına gelmiyordu.

"O düşkün bir melek" dedi, "ama Belediye Başkanı'nın suratı eşeğe benziyor."

Okul Müdürü, çenesini kaşıdı.

"Başkan, o kadının himayesinde muazzam bir seçim kampanyası yürütecek" dedi yüzünde acı bir gülümsemeyle.

Okul Müdürü, evlilikle ilgili dedikoduları duyduğundan beri geceleri uyanıp duruyordu; bu gibi zamanlarda, öğrencilerinin çalar saatiyle oynayıp ona şaka yapmış olmalarını nasıl da istiyordu! Birkaç kez yatak odasına girmişlerdi. Bir keresinde küçük, aşağılık yaratıklar battaniyesini yatağına zımbalamışlardı ve sabah, komşularından biri yardım çığlıklarını duyup onu kurtarmaya gelinceye kadar bir saat beklemişti. Bir başka seferinde ise

gözlerini açtığında burnunun bir santim üzerinde sunta bir levhayla karşılaşmış, kalpsiz şeytanlar tarafından canlı canlı gömüldüğünü düşünmüştü; ama neyse ki yalnızca onu uyurken yatağının altına sokmuşlardı.

Şimdiki uykusuzluğunun nedeni daha elimdi. Violetta'yı sonsuza dek kaybetmekten korkuyordu. Okul Müdürü, nargileyi ağzına götürmüş fokurdatırken, bahçeye bir kelebek girdi. Gizli bir duygusallıkla, kelebeğin çalıların arasında pır pır uçuşunu seyretti. Hamamcı sonunda, yeni bir kırmızı balık yakalama sevdasından vazgeçti ve ucunda ağ takılı sopasına yaslandı.

"İlk geldiği günü hatırlıyorum" diye aklından geçirdi. "Onun Saba Kraliçesi olduğunu zannetmiştim."

Kadın kasabaya, on bir yıl önce, sakin bir öğleden sonra, iki tembel mandanın çektiği küçük bir landoyla gelmişti. Altında pantolonu ve üzerinde kolsuz bir gömlekle balkona çıkan Okul Müdürü, çiçeklerle süslü şapka takmış birinin at arabasının camından kafasını dışarıya uzattığını görmüştü. Violetta, pırlanta gerdanlıklarla süslü uzun boynunu camdan dışarıya uzatıp havayı koklar koklamaz hayal kırıklığıyla yüzünü ekşitmişti.

"Ah non" diye iç geçirdi öğle sonrasının sessizliğinde, *"Une autre ville qui sent la merde."**

Sürücüye, üst üste konmuş geyik derisinden bavullarını çok dikkatli bir şekilde indirmesini söyledi. Okul Müdürü, odasının meydanı gören balkonundan nefesini tutmuş kadını seyrediyordu. İncilerle süslenmiş kısa ceketini, küçük el çantasını, beline taktığı zinciri ve basamağı bulabilmek için eteğini kaldırdığında görünen üç kat plili iç etekliğini bugün bile hatırlıyordu. Arabadan iner inmez, kolluğundan dantelli bir mendil çıkardı ve üzerine biraz kolonya döktü. Solgun yanaklarını mendiliyle sildikten sonra hizmetçisine döndü.

*"Annina, ma petite, on est arrivé chez nous."***

Bay Othon, doğu bahçesinin gölgesinde, nargilenin fildişi marpucunu tutmuş oturuyordu. Delikanlı, kalbinin yangınını alevlendiren anıları canlandırmıştı; Okul Müdürü haklı olarak sinirini ondan çıkardı.

* "Hayır" ..... "bok kokan bir başka şehir daha." (ç.n.)

** "Annina, küçüğüm, evimize geldik." (ç.n.)

"Aslında Saba Kraliçesi" dedi küçümseyerek. "Siz Türklerin sorunu, aşırı duygusal olmanız."

Yusuf hiç üzerine alınmamıştı; Okul Müdürü'nün bu Fransız kadına duyduğu saplantılı aşktan haberdardı. Kafasını salladı ve ağını, tembel tembel yüzen bir başka kırmızı balığın üzerine attı.

"Ben Türk değilim, Bay Othon" dedi gülümseyerek. "Ben Arap'ım."

Bakkal, hamamın sokağının karşı tarafında, gölgede oturmuş keçi sakalını kaşıyordu. Öğle yemeğinden sonra yürüyüşe çıkmak istedi; çünkü arpa ve yoğurt yine midesini rahatsız etmişti. Bir yandan karnını ovalayarak, diğer yandan kör talihine üzülüp karısını suçlayarak yürürken kendini pazarın arka tarafındaki sokaklarda buldu. Okul Müdürü'nü hamamdan çıkarken gördüğünde hâlâ bağırsaklarındaki patlamalarla uğraşıyordu.

"Karıma göre, Müdür Bey" diye seslendi adama sokağın karşısından, bu bina Osmanlı'nın gözden düşüşünü tam anlamıyla yansıtıyor."

Okul Müdürü toprak yolun öteki tarafına geçti ve banka, Bakkal'ın yanına oturdu.

"Kadınlar, erkeklerin yüzünü güldüren her şeyden şüphelenirler" dedi. "Boş laflardan bile."

Bakkal, ağrıyan karnını usulca ovaladı ve Okul Müdürü'ne karısının en affedilemez günahının, pişirdiği arpalı, yoğurtlu çorba olduğunu söyledi; diğerleri göl gibi zeytinyağının, bazen de tereyağın içinde kızarttığı bıldırcın ve tam yedi dakika dinlendirdiği arpalı pilavdı. Bay Othon söylenenlere katılırmışçasına kafasını salladı ama anlatılanların tek kelimesini bile dinlememişti. Onun bu duymadan dinleme yeteneği yıllar içinde çok gelişmişti; bunun, en çok da sınıfta yararını görüyordu. Arkadaşının omzuna hafifçe vurdu.

"İncil yalan söylüyor, Müdür Bey" diye devam etti Bakkal ve yüzünde acı bir ifadeyle kemerini gevşetti. "Yılan, Havva'ya elma vermemiş, ona yemek yapmayı öğretmiş."

"Neden evlendiğini hiçbir zaman anlayamadım" dedi Okul Müdürü.

Bakkal'ın yüzünde çaresizlik ifadesi belirdi.

"O şeytan kadın beni baklavayla kandırdı."

Bunun gerçekle uzaktan yakından bir ilgisi yoktu. Onun ilk görüşte aşık olduğunu herkes biliyordu. Müstakbel karısı, dükkândan içeri girip büyükannesinden yadigar kalan yüzüğü parmağına göre ayarlamasını istediğinde, bizimki küçük bir Ermeni köyünde bir gümüşçüde çalışıyordu. Yüzük için para almamıştı ve bir anda aklına, yüzüğün içine kendi adını yazmak gelmişti. Birkaç gün sonra kızın annesi bu olayın farkına varınca bizimki işten atılmıştı.

Yeni bir asrın arifesindeydiler. Çok geçmeden köyleri, Ermenileri kan gölünde boğacak olan katliamcıların akınına uğrayacaktı; bu durumda çiftin birlikte kaçışı yalnızca aşklarını değil hayatlarını da kurtarmıştı. Yeni evlerine varır varmaz evlendiler; büyükanneden kalan yadigar, gelinin evlilik yüzüğü oldu.

Bakkal, saatini çıkardı; dükkânı açma vakti gelmişti. İki adam, labirent gibi daracık yollardan geçerek meydana yürüdüler; burası Müslüman Mahallesi'ydi. Açık balkon kapılarından miskin horlama sesleri duyuluyordu. Bir yerlerde dikiş makinesinin pedalı çalışmaya başladı; sesi öğle sonrasının sessizliğinde uzaklardan geçen bir treninkini andırıyordu. Bir cibinliğin tülleri açık bir kapıdan cansız dokunaçlar gibi uçuşurken, adamların önlerinden bir o tarafa bir bu tarafa geçen kertenkeleler kireç rengi duvarlara tırmanıyordu. Bir başka kapının önünde tenekeler içinde sardunyalar diziliydi. Yollar, iki adamın yan yana yürüyebilmesi için fazla dardı, bu yüzden Bakkal önden gidiyordu. Arkasından yürüyen Okul Müdürü arada sırada durup okul çantasını bir omzundan diğerine geçiriyordu. Soluk alıp verişi duvarlarda yankılanıyordu; bir dakika sonra kendi soluğunun sesini ardında duyuyordu. Mendilini buldu ve alnını kuruladı; bütün bir yıl boyunca takım elbise giymenin ne kadar zor olduğunu düşündü kendi kendine; ancak bu alışkanlığını sorgulamadı. Bir okul müdürü her zaman saygın görünmeliydi.

"En kestirme yol buysa, insan nasıl olur da yolunu bulmak için bir iplik yumağına ihtiyaç duyar?" diye sordu.*

Durup da arkasına bakmadan, "Düz yol her zaman en kısa mesafe olmayabilir" diye yanıtladı Bakkal.

* Yunan kahraman Theseus, Atinalıların her yıl Minotaur'a sunmak zorunda oldukları kurbanlardan biri olarak Girit'e geldiğinde, Minos'un kızı Adriadne ona aşık olur. Ona bir yumak verir; o da labirentin girişinden başlayarak gittiği yere kadar yumağı açe açe ilerler, sonra da Minotaur'u bulup öldürür. Yumağı tekrar sararak labirentin girişine ulaşır ve böylece kurtulmayı başarır.

"Pythagoras bu fikre elbette katılmazdı" dedi Bay Othon soluk soluğa.

Sineklik takılı bir pencereden etrafa yeni pişmiş yemek kokusu yayılıyordu. Okul Müdürü, mendilini tekrar göğüs cebine koyup Bakkal'a yetişebilmek için hızlı hızlı yürümeye başladı.

Dükkân, meydanın Belediye Sarayı'na bakan köşesindeydi. Üzerinde CORNUCOPIA BAKKALI yazan dikkat çekici bir tabelası vardı. Bakkal kapının kilidini açıp içeriye girdi. "Önüne bak Müdür Bey" dedi. Okul Müdürü, bir ayağı içeride, öteki ayağı eşiğin üzerinde, havada leylek taklidi yapar gibi dondu kaldı. Okul Müdürü, ancak Ermeni Bakkal lambayı yakınca uyarının nedenini anlayabildi: Yere saçılmış talaşların arasında içlerine peynir konmuş fare kapanları vardı. Bakkal, duvardaki bir çividen beyaz önlüğünü alıp yerine bir deste anahtar astı. Tavanda asılı duran gaz lambasının etrafında sinekler uçuşuyordu. Okul Müdürü çantasını çıkarıp sırtını ovaladı. Gözleriyle daireler çizerek uçuşan böcekleri takip ediyordu.

"Tanrım bana acı" diyerek iç geçirdi. "Haftaya merkezkaç kuvveti öğreteceğim."

Dükkân tıka basa doluydu ve mallar düzenli bir şekilde yerleştirilmişti. Tezgâhın arkasındaki rafta somun somun ekmekler diziliydi ve hemen yanındaki masada kahve değirmeni duruyordu. Masanın altında, kahve çekirdeklerinin durduğu teneke kutular ve tezgâhta, üzerinde ağırlıklarıyla iki tane terazi duruyordu. Etraftaki leziz yiyeceklere rağmen, dükkânı saran kötü bir koku vardı ve bu koku, tuzlanmış morina balığı fıçısından geliyordu. Tezgâhın arkasında dikilen Ermeni, kendini gemisinin güvertesinde dikilen bir kaptan gibi hissetti. Ancak artık midesinin iyileşmesi gerekiyordu; bir bardak suda bir kaşık yemek sodasını eritti ve bunu bir dikişte içti. Neden sonra Okul Müdürü'ne oturması için bir sandalye uzattı.

Brendi şişesini açarken, "Belediye Başkanı evleniyormuş diye duydum" dedi.

Okul Müdürü birden ciddileşti.

"Ortodoks bir papaz olmadan evlenemez."

Bakkal dükkânının camından, St. Gregorius Theologus'un gök mavisi kubbesini ve kasabanın seramik çatılarının arasından yükselen çan kulesini görebiliyorlardı. Bir zamanlar kilisenin, dindar bir papazı ve cemaati, korosu ve bir hademesi vardı. Koruyucu azizinin yortusunda, bir hafta boyunca yemekli ve müzik-

li bir panayır düzenlenir, uzak Asya ülkelerinden nüfuzlu kişiler gelirdi. Sonra papaz hasta oldu ve iyileştikten hemen sonra emekliliğini istedi. Kum saatindeki kumların azaldığını hissettiğinden, Kudüs'teki Kutsal Mezar Kilisesi'ne girmeye karar verdi. (Uzun hac yolculuğunu tamamlayacak kadar yaşamadı ve Erika'nın kutsal duvarlarını gördükten sonra hayata veda etti.) Kasaba halkının yeni bir rahip talebine cevaben bir Osmanlı paşasının kaleme aldığı bir mektup geldi. Paşa, her yıl katıldığı yortulardan güzel hatıralarla ayrılan ve imansız olsalar da misafirperverliklerini esirgemeyen kullarına şefkatle yaklaşan makul bir adamdı. Mektubunda, Balkanlardaki siyasi durumdan bahsetmişti. Savaşın sona ermesi ve İmparatorluğun parçalanmasıyla birlikte Anadolu'ya Müslüman mültecilerin akın edeceğini ve bu durumun sonucunda, Hıristiyanlarla aralarında husumet doğabileceğini yazmıştı. Bu durumu engellemek için elinden bir şey gelmediğini itiraf etti; ancak bir çözüm yolu vardı: Kasaba dininden uzaklaşabilirdi. *Bu yüzden sevgili dostlarım, kendinize bir sorun; ruhun selameti, bedenin korunmasından önce gelir mi?* diyerek samimi mektubunu tamamlamıştı paşa. Güzel el yazısıyla koyduğu soru işareti günlerce kasaba halkının kafasını kurcalamıştı. Sonunda bir rahip gönderilmesi için ısrar etmeme yönünde karar almışlardı.

Kilisenin kapılarının kilitlenmesinin ve Bizans mimarisinden izler taşıyan pencerelerine tahta kepenkler kapatılmasının üzerinden yıllar geçmişti. Kilise kapatıldıktan kısa bir süre sonra farelerin akınına uğramıştı. İçeride kalan mumlardan mimber kumaşına ve yerdeki halılara kadar her şeyi kemirdikten sonra bakkal dükkânına akınlar düzenlemeye başlamışlar ve Ermeni Bakkal'ın başına bela olmuşlardı. Ardı arkası kesilmeyen şikayetleri sonunda, Belediye Başkanı bir kedi almıştı; ancak kedi, yırtıcı içgüdülerine göre davranmak yerine Belediye Sarayı'nın pencerelerinin pervazında oturmayı tercih ediyordu.

Bakkal, iki bardak brendi koydu ve Okul Müdürü'ne yan gözle baktı.

"Papazın yokluğu Belediye Başkanı'nın en son kendine dert edeceği şey olacaktır. Bir sonraki kasaba yalnızca üç saat uzaklıkta ve orada bir Ortodoks Kilisesi var."

Okul Müdürü teşekkür etmeden içkisini aldı ve bir dikişti içti.

"Eğer içeride bir papaz varsa bile büyük ihtimalle avizede sallanıyordur."

Cümlesini bitirirken bardağını sertçe tezgâha vurdu; Ermeni Bakkal bardağı anında yeniden doldurdu.

"Her neyse" dedi Bakkal, "Başkan evlenme konusunda kararlı. Evlendiren ister papaz olsun, ister imam."

Okul Müdürü kin dolu bir ifadeyle işaret parmağını kaldırdı. Tam ağzını açmıştı ki, öğle sonrasının sessizliği nal sesleriyle bölündü ve Okul Müdürü'nün lafını ağzına tıkadı.

Belediye Sarayı'nın lobisi, rengarenk çinilerle süslenmiş geniş bir yerdi; üst katında iki yanlı geniş merdivenlerle çıkılan ofisler vardı. Çift kanatlı geniş kapıların cilaları zamana yenik düşmüştü; Lübnan sedirlerinin kokusundan geriye neredeyse bir şey kalmamıştı. Böyle kapılardan birine el yazısıyla bir not asılmıştı, notta *odamda değilim* yazıyordu; ancak kapının öteki tarafından, açıklamayı yalanlarcasına ortalığı inleten bir horultu duyuluyordu.

Ellerini göbeğinin üzerinde kavuşturmuş, kafasının arkasında kocaman bir yastıkla koltuğuna gömülmüş kestiren Belediye Başkanı, yutkunmak için bir an durup horlamaya devam etti. Kedisi de, horlama sesiyle sarsılan pencerenin pervazında yatmış uyuyordu. Başkan, çok geçmeden gözlerini açtı ve kafasını pencereye doğru çevirdi. Avludaki mermer büstün etrafında sıra sıra, çiçek açmış ılgın ağaçları vardı. Rüzgâr, bütün gece ağaçları sallamıştı ve şimdi meydan pembe çiçeklerle kaplıydı; iki adam, dizlerine kadar çiçeğe batmış bir halde meydandan geçiyordu. Başkan, Ermeni Bakkal'ı ve Okul Müdürü'nü tanıdı; büyük olasılıkla akşam için bakkal dükkânını açmaya gidiyorlardı.

Ofisin içi sıcaktı. Başkan uyku sersemliği içinde etrafına bakındı. İncelmiş badana, pul pul dökülen sıvalar ve çatlamış çiniler onu hüzünlendirdi. Bu küçük kasaba savaşın büyük yıkım dalgasından kaçmayı başarmış ama artçı dalgalardan kaçamamıştı. Keşif Gücü geldiğinden beri para yardımı kesilmişti, son iki yıldır kasada da para kalmamıştı. Başkan püfleyerek, uyurken tutulan boynunu ovdu. Hayat neden bu kadar zordu? Biraz kendine gelir gelmez kalktı ve ofisin öteki ucunda duran Victrola marka maun gramofonun iki yanına konmuş sandalyelere doğru yürüdü. Yerde duran tozlu plakları karıştırdı. İçlerinden birini seçip gramofona yerleştirdi ve masasına geçmeden önce müziğin başlamasını bekledi. Pencerenin pervazında uyumakta olan

kedi esnedi, gerindi ve miyavlamaya başladı. Başkan ona hayran hayran baktı ve çekmecelerden birini açtı. Çekmecede, tel zımba, siyah saten kollukları ve kuğu biçiminde bir mürekkep hokkası vardı. Bu hokkayı, birkaç yıl önce kendisine, hizmetlerinin karşılığı olarak Osmanlı paşası hediye etmişti; Başkan, il çapında merkezi hükümet adına en çok vergi toplayan belediye başkanı olmuştu. Resmi mektupların altında Levanten gazetesinin sanat sayfasına sarılmış, tütsülenmiş balıklar buldu. Balıkların kafalarıyla kuyruklarını kağıt bıçağıyla kesti ve kediye verdi. Kedi, balıkları asil bir tavırla kabul etti ve sanki Başkan ona borçluymuş gibi teşekkür bile etmedi. Başkan, hiç oralı olmadı; onunki koşulsuz bir sevgiydi. Kağıt bıçağını pantolonuna sildi, parmaklarını yaladı ve kalan balıkları tekrar gazeteye sardı.

"Kraliçelere layık bir yemek, benim küçük bürokratım" diyerek kediyi okşadı.

Bu, gür ve sağlıklı tüyleri ve beyaz bir çenesi olan bir Habeş kedisiydi. Başkan, kasabanın kütüphanesinde bulduğu, içinde kedi resimleri olan bir kitaba bakıp kararını verdikten sonra onu postayla ısmarlamıştı. Kedi yemeğini yerken, Başkan onunla şefkatli bir ses tonuyla konuşmayı sürdürdü; kedi ise onunla hiç ilgilenmiyordu. Bir dakika sonra kapı açıldı ve içeriye kulağının arkasında bir kalemle birisi girdi. Bu, sekreteriydi ve bezgin gözlerle kediyi okşayan patronuna baktı.

"Bu hayvan sahibini evcilleştirdi" dedi iç geçirerek.

Böyle der demez hapşırıp burnunu çekmeye başladı. Mendiliyle burnunu silerken gözleri yaşarmaya başladı.

"Kediler, şeytanın varlığının kanıtlarıdır" dedi ve gidip balkon kapısını açtı. Temiz hava yavaş yavaş alerjisini hafifletti. "Ben bir yılı aşkın süredir maaş alamazken, kasada kalan son bozuklukları da bu canavara harcıyoruz" diye çıkıştı.

Belediye Başkanı gözlerini kediden ayırmadı.

"Onun atalarının tarihi, Pharaohs zamanına dek uzanıyor. Sen ise Procopio, kasabın mı yoksa berberin mi baban olduğunu bile bilmiyorsun."

Sekreteri omuz silkti, babasıyla ilgili konu aslında kendisinin de henüz çözemediği matematiksel bir sorundu.

"Herkes, birinin yarık çenesini, ötekininse sivri burnunu aldığımı söylüyor."

Rüzgâr, meydandaki ılgın ağaçlarını salladı, çiçek havuzunu dalgalandırdı ve belli belirsiz kokularıyla birlikte taçyaprakları-

nı, açık balkon camından ofisin içine taşıdı. Başkan, katıldığı devlet törenlerini düşündü; saygın ölüyü taşıyan cenaze arabasının geçeceği yola her seferinde aynı güller konuyordu. Birkaç kutlamadan sonra çiçekler, çöp sepetindeki kağıtlar gibi kurur, solar ve kötü kokardı. *Sic transit gloria murdi...* diye düşündü. Yeniden gerçekçi düşünmeye başladığında müziğin sona ermiş olduğunu ve Victrola'nın iğnesinin, dönmekte olan plağı çizdiğini fark etti.

"Artık savaş bittiğine göre" dedi ve motoru kapattı, "her şey iyiye doğru gidecek."

Sekreteri gürültülü bir kahkaha patlattı.

"Böyle bir çözümü ancak son üç yılını uyuyarak geçirmiş biri bulabilirdi."

Patronu, ağır başlılığını bozmadı. Kedi yemeğini bitirip miyavladığı zaman yeni bir çekmece açtı, bir şişe süt çıkardı ve sütü yemek kabına döktü. Kedi, bu kez de öncekinden farklı davranmadı.

"Onu istediğin kadar besle" dedi sekreter, "geceleri hamamda uyumaya devam edecek. Onun gerçek sahibi Mameluke."

Başkan kaşlarını çattı ve hamamın olduğu tarafı işaret ederek, "Bunun onunla hiçbir ilgisi yok. Oraya, buhar kemiklerine iyi geldiği için gidiyor."

Kedi sütünü bitirir bitirmez rutin öğle sonrası temizliğine geçti. Başkan kediye bakıp gülümsedi ve arkasına yaslandı. Kollarını kavuşturmuş otururken son çıkan fırtınada gerçekleşen hasarı düşündü.

"Ah, evet" dedi. "Çatının durumu nedir?"

"Rapor burada."

Sekreteri, elini pantolonunun arka cebine attı ve katlanmış bir sayfa çıkarttı. Kağıdı açarken, Başkan onu seyretti. Kulağının arkasına taktığı kalem yüzünden Ermeni Bakkal'a benziyordu. Başkan'ın yüzü yavaş yavaş asılmaya başladı.

"Bu mesleğe on bir yılını vermiş biri olarak bir bakkal gibi davranmak yerine, bir devlet memuru gibi davranmayı öğrenmelisin."

Birkaç gün önce sonbahar, kasabayı açık denizde yelken açmış bir tekne gibi ansızın yakalayan bir fırtınayla geldiğini belli etmişti. Sokakları, balkonları, dükkânların çoğunu ve sonunda da kiliseyi sel basmıştı. Çok geçmeden, duvarlardaki ve tahtalardaki her boşluktan dışarıya fareler akın etmişti. Kilisenin ka-

pılarına ve çinilere tırmanmışlar, hatta panik içinde, çatıya ulaştıklarında dahi durmamış, cik cik sesler çıkararak çan kulesine çıkmışlardı.

Kemirgenlerin istilasına uğrayan kilise, korkunç, harap bir haldeydi; ancak esas hasar, rüzgâr, yardım derneğinin deposunu yıktığında ortaya çıkmıştı. Kuvvetli rüzgâra bir saat dayanabilen taş kirişler sonunda korkunç bir gürültüyle çökmüştü; bu, en az yarım asırlık bir binaydı. Bina, bir süreliğine havada asılı kalmış; ancak çok geçmeden rüzgârın şiddetiyle yerle bir olmuştu. Binanın çatısı harabeye döndükten kısa bir süre sonra, kurutulmuş tütün balyaları rüzgârla, çöle doğru savrulmaya başlamıştı.

Sekreter, bir yandan kaleminin arkasını dişlerken bir yandan da elindeki kağıdı inceliyordu.

"Hesaplarıma göre" dedi, "mahsulün üçte birini kaybettik."

Başkan, "Üçte birini mi?" diye sordu. "Fırtına biraz daha uzun sürseydi, hepimiz sahil şeridine inip yardım dilenmek zorunda kalacaktık."

Savaş boyunca kasaba, huzur içinde yaşadı ve neredeyse hiç yokluk çekilmedi; on altı ay boyunca maaşını alamayan sekreter bile, bahçesinde yetiştirdikleri ve tavukları sayesinde yaşamını iyi bir şekilde sürdürmeye devam etti. Yokluğun düşüncesi bile hiç eksik olmayan alaycılığını silip süpürüyordu.

"Duyduklarıma bakılırsa, Başkanım, o da bir işe yaramazdı. Savaş sona erdikten sonra yardım için uzatılan eller, eğer kesilmemişlerse, kazanın dibinde kalanları kazımakla meşgullermiş."

Boş boş balkondan dışarıya bakarken, birden ilginç bir manzarayla karşılaştı; meydanda, yelesi kırpılmış, kestane rengi bir at, ılgın ağaçlarından dökülen çiçeklerin içinde koşturuyordu. Bakkal dükkânının dışında, Okul Müdürü ve Ermeni Bakkal elleri bellerinde hayvanı seyrediyorlardı. Bir anda bir yerde bir balkon kapısı, bir başka yerde bir pencere, başka bir yerde yine bir kapı ve bir başkası daha açıldı; kadınlar ve erkekler pijamalarıyla hiç ses çıkarmadan atı seyretmeye koyuldular. At, tam Belediye'nin balkonunun altından geçerken, sekreter şaşkınlık ve dehşet içinde atın üzerinde Keşif Gücü'nün amblemi olduğunu fark etti.

İkinci Bölüm

Şişeyi açtı, kendine, koca bir bardak dolusu içki koyduktan sonra bir damlasını bile dökmemek için dikkatle kadehini kaldırdı; ancak eli titreyiverdi. Tam dudakları bardağa değecekken, parmakları sanki bir bardak değil de, kocaman bir tuzluk tutuyormuş gibi titremeye başladı ve içkisi masaya döküldü. Bir depremin sona ermesini bekler gibi, sabırla, ellerinin titremesinin geçmesini bekledi. Titreme geçince, parmaklarına dökülen içkiyi yaladı ve elinin tersiyle dudaklarını sildi; bardağını bu kez daha makul ölçüde tekrar doldurdu ve kapalı pencerenin ardından bahçeyi seyrederken sessizce rakısını yudumladı.

Odasındaki mobilyalar ihtiyaca göre seçilmişti. Masanın iki tarafında birer sandalye, dağınık bir yatak, çatlamış bir lavabo, çekmeceli bir konsol ve duvarda, tozlanmış bir haçın altında asılı bir ayna vardı. Dışarıda, koridorun sonunda ortak bir tuvalet bulunuyordu; ancak sidik torbasından geceleyin aniden gelen uyarılar için yatağının altında bekçi köpeği misali bir de kap duruyordu. Sıkı sıkıya kapalı pencereler, o öğleden sonra ve bir önce hatta bundân önceki bütün geceler boyunca odada oluşan nemi içeriye hapsediyordu. Dışarıda hafif bir rüzgâr vardı. Caddeye bakan ön cephenin balkonundan, her biri paslı tellerle bağlanmış mavi renkte harflerden oluşan bir tabela sarkıyordu, tabelada OTEL ŞAHANE yazıyordu; ancak tabelanın görkemi otelin köhneliğini gizlemeye yetmiyordu. Savaş Muhabiri sıkıntıyla iç geçirdi.

Yüzünde kirli sakalı vardı ve saçları da darmadağınıktı. Parmaklarını saçlarının arasında gezdirdi ve bir dikişte bardağını boşalttı; sırada öteki içki bekliyordu. Düğmeleri açık gömleği,

terden sırılsıklamdı ve üzerinde bir önceki içki aleminden kalan izler duruyordu. Savaş Muhabiri bardağını yine doldurdu.

Başına gelebilecek en kötü şey, savaşın sona ermesiydi. Birkaç hafta önce, bu kasabada, cephenin düştüğü haberini almadan önce iki beygirin çekmekte olduğu bir at arabasında aheste aheste cepheye doğru ilerliyordu. İzmir'deki bir kumarhanede bir hafta boyunca rulet oynamanın mantıksızlığını itiraf etme zamanı gelmişti. Hayatı boyunca yaptığı birikimin büyük bir kısmını kaybetmekle kalmamış, kariyerinden de olmuştu. Savaşın kaderini belirleyen çarpışmayı kaçırmıştı. Bu koşullar altında bir tek seçeneği kalıyordu, kasabanın oteline yerleşmek ve içki şişesine sarılmak.

Bir keresinde ulusal bir derginin kültür bölümünde muhabirlik yapıyordu. Meslekteki onuncu yılının ardından artık kariyerinde ilerlemesi gerektiğine karar verdi; yaptığı en önemli haber, dişleri sökülmüş yetmişlik bir filin ulus çapındaki turundan haftalık raporlar vermekten ibaretti. Savaş süresince, Anadolu'ya giden meslektaşlarını kıskanıp durmuş, Keşif Gücü'nün başarılarını anlatan makalelerini okumuştu. Sonunda bu insanların her biri meşhur olmuştu ve bu durum onu düşündürmeye başlamıştı. Kafasında o dönemlerde oluşmaya başlayan düşüncenin kanatlanması kısa sürmemişti, uçmayı öğrenmesi ise daha da uzun sürmüştü. Ancak sonunda, işinden ayrıldı, makaleleri satmaya başlayıncaya kadar yeteceğini varsaydığı bütün parasını bankadan çekti ve İzmir'e gitmek üzere yerini ayırttı.

Rakısını yudumlarken Gazeteci'nin gözleri gösterişsiz odanın içinde dolandı. Gerçek şuydu ki, geri dönmek için hiçbir nedeni yoktu. Bir örümcek, giysi dolabının üzerindeki daktilosunun etrafına ağ örüyordu. Duvardaki rafta, öylece açıkta duran Kodak marka fotoğraf makinesinin körüğü ve lensleri tozlanmaktaydı. İçkisini bitirdi, pantolon askılarını taktı ve ayakkabılarını aramaya başladı. Ayakkabıları, tozlu bir çorap yığını ve geldiğinden beri açmadığı, iple bağlanmış bir valizle birlikte geçen gece fırlattığı yerde, yatağının altında duruyordu. Çorap yığınının içinden yeşil bir çift çorap buldu ve bekarlığın getirdiği vurdumduymazlığı yüzünden kendine kızdı. Çoraplarını çekmeceye koymalıydı; farelerin saldırıları yüzünden hepsi delik deşik olmuştu. Savaş Muhabiri, çıplak ayaklarına ayakkabılarını geçirmeden önce bir an sessizce çoraplarına baktı ve sonra odadan çıktı.

Lobide, kolunun altına sıkıştırdığı şemsiyesiyle içeriye giren Otel Sahibi'ne rastladı. Gazeteci, adamın elinde tuttuğu torbanın içinde otelde pişirilen yemeklerin malzemeleri olduğunu gördü: lahana, tatlı patates, ve domuz paçası. Otel Sahibi eşikte durdu ve ayakkabılarını silmeden önce müşterisini hafif bir tebessümle selamladı.

"Çiçekler!" diye bağırdı. "Sonbahar bizi çürümüş çiçeklere boğuyor!"

Savaş Muhabiri'nin yüzünde anlamsız bir ifade belirdi; neden sonra bir anlık şaşkınlıkla gözü, ayağının altına yapışan çiçekleri temizlemeye çalışan adama takıldı. Yemekte o akşam da haşlanmış lahana ve tuzlanmış domuz paçasının olacağı fikri içini sıktı.

Gazeteci, "Çamurdan iyidir" dedi. Domuz ayaklarından yerlere yağ damlıyordu. "Bana öyle geliyor ki yağmur başladığı zaman buranın bir domuz ahırından farkı kalmayacak."

Otel Sahibi ayakkabılarının altını iyice kontrol etti. Temiz olduklarından emin olunca içeriye girdi. Alışveriş torbasını resepsiyon masasının arkasına koyup kuru şemsiyesini duvardaki at kafası seklindeki bronz kancaya astı.

"Bu kasaba olmaz" dedi sakin bir şekilde. "Bu topraklar, St. Gregorius yolunu kaybedip buradan geçtiğinden beri kutsaldır."

Ceketini de çıkartıp kancaya astı. Üzerinde, düğmeleri, eprimiş yakasına kadar iliklenmiş bir gömlek vardı; sarkmasın diye gömleğin kollarını birer çorap lastiğiyle kıstırmış ve beline de üzerine fazladan birkaç delik açılmış bir kemer takmıştı. Savaş Muhabiri bir bardak daha içkiye ihtiyacı olduğunu hissetti.

"Hiçbir zaman bir mucizenin gerçekleşmediği bir köyde olmak istiyorum" dedi.

Otel Sahibi gömleğinin kolundaki düğmeleri açtı ve kollarını sıvadı.

"Bizim durumumuz farklı. Azizin sandalet izleri hâlâ yol kenarındaki bir kayanın üzerinde duruyor; bunu yazmalısınız."

Savaş Muhabiri ellerini ceplerine soktu. Ünlü bir gazeteci olma hayali de sonunda, sonsuza dek kötü eserler yaratan bir yazar olarak kalma kabusuna dönüşmüştü.

"Her gün yeni bir mucize yaşanırken nasıl oluyor da bu millet her gün yeni bir karabasana uyanıyor bir türlü anlamıyorum" dedi.

"Tanrı bizi sevdiği için bizleri sınıyor."

Otel Sahibi, birden müşterisinin ayaklarında çorap olmadığını fark etti ve otelin parasını ödeyip ödeyemeyeceğini düşündü; ancak o, kibar bir insandı.

"Akşam yemeği saat sekizde" dedi neşeyle. "Bu akşam mönüde lahana çorbası, domuz eti ve tatlı patates var."

Gazeteci otelden çıktığında karşıki tepeler güneşi saklamaya başlamıştı. Sakin ve ılık bir akşamdı. Kumun verimli topraklara dönüştüğü kasaba, çölün hemen yanına kurulmuştu. Yüksek tepelerin üzerindeki evler, sakin bir limana demir atmış gemileri andırıyordu. Savaş Muhabiri kasaba meydanına doğru yürümeye başladı. Meydana yaklaştıkça o öğleden sonra, büyük bir şenliği kaçırmış olduğunu düşündü. Yerler, Belediye Sarayı'ndan dükkânlara kadar çiçeklerle bezeliydi; çıplak ılgın ağaçlarının altında kasaba halkı, heyecanlı bir kalabalık oluşturmuştu. İçini saran merak duygusuyla adımlarını hızlandırdı. Ayağıyla çocukları bir kenara itekleyerek, büyüklerin omuzlarını dürterek kalabalığı yarıp yolunu açtı ve sonunda bir atla karşı karşıya kaldı. Atın terkisinin arkasında eğilmiş bir adam vardı; yeleğinin klapasına takılı nazar boncuğundan ve altın künyesinden Gazeteci, adamın kim olduğunu çıkarmaya çalıştı.

Belediye Başkanı, "Evet" dedi ve güçlükle doğruldu. Ellerini temizlemek için ovaladı. Bu atın kesinlikle Keşif Gücü'ne ait olduğunu söyleyebilirim. Ayrıca testislerinin olmadığını da belirtmeliyim.

Kalabalıktan bir uğultu yükseldi. Ateşkes imzalanalı epey oluyordu ve her iki tarafın esirleri evlerine dönmüştü; o halde atın burada ne işi var, diye şaşkın şaşkın birbirlerine soruyorlardı. Bazılarına göre at, yenilgiye uğrayan cepheden kaçmayı başarmış ve haftalarca çölde ilerleyip buraya ulaşmıştı. Bu imkânsızdı: Bir defa çölde yiyecek ve su olmamasına rağmen hayvan oldukça besili görünüyordu; hem çölde bulunan hiçbir çakal böyle bir ziyafeti kaçırmazdı. O yüzden atın, arkadan vurularak öldürülen ve şu anda büyük ihtimalle kendini vuran kişiyi aramakta olan bir süvarinin hayaletini getirdiği fikri daha mantıklıydı. Bu düşünce herkesi korkudan titretmiş olsa da atın, eski bir tapınakta bulunan ve cephedeki trajik yenilginin ardından canlanan mermer bir heykel olabileceği ihtimali kadar korkutucu değildi. Ağır ağır kuyruğunu sallamakta olan atın boş bakışları karşısında yeni tahminler yürütülüyordu.

Başkan en sonunda, "Yeter" dedi. "Yılın en kalabalık pazar yerinden daha çok gürültü çıkarıyorsunuz. Ayrıca küçükleri de korkutuyorsunuz."

Kadınlar ve erkekler ancak o zaman korkunç hikâyeleri dinleyip hıçkıra hıçkıra ağlamakta olan çocukları fark ettiler. Olaylardan uzak duran tek kişi Savaş Muhabiri'ydi; kendini çoktan kasaba halkından soyutlamış ve lokantanın demir masalarından birine oturmuştu. Kalabalığın arasına karışan garson ortalıklarda görünmüyordu, bu yüzden Gazeteci şişeyi gidip kendi getirmek zorunda kalmıştı. Her akşam bu lokantaya gelmeyi âdet edinmişti; ilerleyen saatlerde Başkan ona katıldığında çoktan sarhoşluktan kendinden geçmiş oluyordu.

"Bir fotoğraf makineniz olduğunu biliyorum" dedi Başkan.

Savaş Muhabiri gözlerini kapatıp akşamın ilk içkisini yudumladı. Görünüşe göre, alkol onu yeniden neşelendirmişti; inandığı tek sihir buydu. Hüzünlü hüzünlü iç geçirdi.

"Doğru" diye yanıtladı.

"O halde, atla bir resmimizi çekebilirsiniz."

Gazeteci'nin makinesinde, İzmir'de çektiği fotoğraflar vardı; Antik Tiyatro, St. Anthony Katolik Kilisesi, İngiliz Ticaret Lisesi, Ermeni ve Yunan kiliseleri... Ardından Anadolu sahil şeridinde rastladığı deve ve mandaların fotoğraflarını çekmişti. Fakat en kaliteli ve pahalı filmlerini, rıhtımlardaki ucuz otellerde çalışan kadınları çekmek için kullanmıştı; bu fotoğraflar yatağının altındaki valizinde gizliydi. Başkan'ının ricasına cevaben kafasını iki yana salladı.

"Bu söz konusu bile olamaz. Son filmlerimi saçma sapan anı fotoğrafları için harcayamam."

Başkan altdudağını büktü.

"Mallarına el koyma hakkına sahip olduğumu hatırlatmak isterim."

Kısa fakat ikna edici bir tartışmaydı. Tartışmanın hemen ardından, etrafı kasaba halkı tarafından çevrelenen Başkan, saçlarını düzeltti, kollarını göğsünde kavuşturdu ve Belediye Sarayı'nın avlusunda duran büsttekine benzer bir ciddiyetle gözlerini makinenin lensine dikti. Biri bir parça ip getirip atın boynuna sardı ve ucunu Başkan'a verdi. Başkan ipi sertçe çekti ve fotoğrafçıya objektif kapağını açmasını söyledi. O fotoğrafta bulunan herkes toprak olup gittikten yıllar sonra, dizginleri beyaz gömlekli, siyah yelekli ufak tefek bir adamın elinde olan koca-

man bir atın iki yanına dizilmiş kasaba halkının bu siyah beyaz fotoğrafı, Savaş Müzesi'ni ziyaret edenlerin önünde kısa bir süre durup baktıkları bir anı olmuştu.

Fotoğraf çekilir çekilmez genç bir kadın telaşla meydandan ayrıldı; bu kadın, Madam Violetta'nın hizmetçisi Annina'ydı. Hanımının akşam yemeğini hazırlamak için geç kaldığından eve, daha kestirme olan Müslüman Mahallesi'nin labirent gibi sokaklarından gitmeyi seçmişti. Daracık yollarda hiç çekinmeden ilerliyordu; hatta gerektiğinde önünü görmesine engel olan gölgelerden korkmadan, kerpiç duvarlar arasındaki daracık geçitlerden bile geçiyordu. Yalnızca bir kez ve çok kısa bir süreliğine saçını toplamak için durdu. Kendi güzelliğinin farkında olmayan bir kadındı. Kafasında bir kirpinin dikenlerinden daha fazla toka vardı, mücevher takmaz, makyaj yapmazdı; bir tek halis zeytinyağından yapılma sabun kullanırdı ve göğüsleri zırh gibi bir korsenin içine gizlenmişti.

Görüntüsü hanımının emirleriyle uyumluydu. Madam onu sevdiğini söylediğinde Annina içtenlikle hanımının elini öpmeye yeltenmişti; ancak Violetta elini çekmişti. Annina onun hizmetçisiydi.

"Evimde iki tane güzel kadına yer yok" demişti.

Zavallı Annina ne demek istediğini anlamamıştı.

"Bu kibir değil, canım" demişti Madam, "ticaret kafası."

Onun mesleğinde çok acımasız bir rekabetin olduğundan bahsetti ve onu yatak odasına davet etmeye hiç niyeti yoktu. Genç kadın kıpkırmızı kesildi.

"Öyle bir şey olacağına öleyim daha iyi" diyerek karşı çıktı. Ancak bir anda kendisini yoksulluk denizinde boğulurken gördü ve kendine bir can simidi fırlattı: "Nasıl yaparım? Bende Madam'ın çekiciliğinden ve zarafetinden eser yok."

Ancak bir rahibe gibi giyinmesi koşuluyla işe alınacaktı. Aslında, şimdiye kadar hayatı Victor Hugo'nun romanlarına konu olacak şekilde geçmiş biri için bunun pek de bir önemi yoktu. Yirmi üç yıl önce, çamurlu bir halice demirlemiş bir mavnanın ambarında dünyaya gelmişti. Sık sık baş dönmesi nöbetleri geçiriyordu ve bunun nedenini, sallanan bir gemide doğmasına bağlıyordu. Oysa gerçek çok daha sıradandı. Doğum sırasında bir yandan güvertede volta atıp bir yandan piposunu içmekte olan babası, Annina doğduktan birkaç dakika sonra yıkamak için onu aşağıya götürmüştü. Bir anlık dikkatsizlik sonucu, tam

pipoyu ağzından çıkarıp cebine koyduğu sırada bebek, kocaman nasırlı ellerinden kaymış ve kafa üstü tahta zemine düşmüştü; bu nedenle de beyinciği hasara uğramıştı.

Bu, hayatı boyunca başına gelecek şanssızlıklardan ilkiydi. Sonra, on dört yaşındayken, dul bir kadın olan annesi kilisenin gotik sundurmasından içeri girdiği sırada, şiddetli bir rüzgâr kulenin sivri tepesindeki demir pineli yerinden sökmüş (annesi St. Vincent de Paul'e onları yoksulluktan kurtarması için dua etmeye gelmişti), pinelin sivri oku zavallı kadının kalbine saplanmış ve kadıncağız kızını dünyada yapayalnız bırakarak oracıkta ölmüştü.

Bu yüzden, hayır, mütevazı giysiler giymek sorun değildi. Hanımının isteği üzerine adını değiştirip, Violetta'nın en sevdiği operadan bir karakterin adını almak da aynı şekilde, onun için önemsizdi. (Sonradan Violetta'nın da *La Traviata*'daki başrol oyuncusunun adı olduğunu fark etti; büyük ihtimalle hanımı da gerçek adı yerine bu takma ismi kullanıyordu). Müslüman Mahallesi'nde yürürken, hizmetçi, bir kez daha yaşamın ne kadar adaletsiz olduğunu düşündü.

Ancak, Madam aslında onun hayatını kurtarmıştı. Kapısını çaldığı günlerde, Annina pazarın dağılması ardından sokaklarında kalan artık meyvelerle besleniyordu. Aylar boyunca kursağından bir kap sıcak yemek geçmemişti; içinde sebze olmayan bir kâse sebze çorbasıyla karnını doyuruyordu. Annina nasıl olup da bunca zaman hayatta kalmış olduğuna hayret ediyordu. Tıpkı bir sofunun oruç tutması gibi, gerçekliği aşmış ve bir hayal aleminde yaşamakta olduğu duygusuna kapılmıştı. Kendisini, dünyanın bir parçası değil de, dünyayı kendi mahrumiyetinin penceresinden izleyen bir yabancı gibi hissediyordu. Fakat çektiği acılar ne Tanrı'yı memnun etmişti, ne de ruhunu temizlemişti; tam aksine, onu zehirlemişti. Eskimeye yüz tutmuş kilisenin kubbesi Müslüman bölgesinin düz çatılarının üzerinden göğe yükseliyordu. Acı dolu düşüncelerinden bir anlık kurtulan Annina başını çevirip dışarıdan izlendiğinin farkında olanların hissettiği rahatsızlıkla ona baktı. O an rüzgârın ona doğru savurduğu dışkı kokusuna –Tanrı'ya saygısızlığının bir göstergesi miydi bilemiyordu– yere tükürerek karşılık verdi ve yoluna devam etti. (Eskiden, yine de Tanrı'ya inanıyordu; fakat şimdi kendisinin acımasız ya da beceriksiz bir simyacı olduğunu düşünüyordu.)

Elbette, hanımına minnettardı. Ama hiçbir şekilde Madam'ın yaptığı işi onaylamış veya onu affetmiş değildi. Kaderindeki sıkıcı işlere rağmen onurunu korumuştu. Sokaklarda yaşarken ve hatta daha sonra Paris'te Madam Violetta için çalıştığı sıralarda, kız kurusu gibi giyinmesine, şekilsiz ayakkabılarına ve darmadağınık saçlarına rağmen onurunu, gururunu hiçe sayabileceği anlar olmuştu; ama o bunu yapmamıştı. Örneğin şişman Doktor, tahta ayağına mobilya tekerleği takılı olan emekli general (Verdun Savaşı'nın kahramanı, ki topallığının tek sebebi serseri bir topçu mermisiydi), ya da Annina'nın anladığı kadarıyla İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ülkesi haritadan silinen haşarı elçi... Hepsi de soytarıydı; hizmetçi kız en ufak bir iğnelemeyi bile sineye çekemez, olgunluğunu bir anda unutuverirdi.

Sonunda labirentin dar sokaklarından kendini kurtardı. Müslüman bölgesini hendek gibi çepeçevre saran lağımın üstünden geçerken burnunu kapadı. Yakın zamanda meydana gelen bir fırtına toprak sıva yığınını çatıdan sürükleyip kirişi açıkta bırakmıştı; Annina Yusuf'tan sıvaları yenilemesini istemeliydi.

Beyaz sıvalı evin insanda merak uyandıran, camdan büyük kapıları ve pencereleri vardı. Ayrıca, kepenkler ve perdeler içerisini güneş ışığından ve kasaba halkının meraklı gözlerinden koruyordu. Odanın havalanması için tahta kepenkler açıldığında, camın önüne hemen mor bir perde çekiliyordu. Beyaz tırabzanlı geniş balkonlu ev, Riviera'daki evleri andırıyordu. Evin kısa ancak ilginç bir hikâyesi vardı. Demir yolunun yapımından bir servet kazanmış olan bir müteahhit tarafından yapılan ev, duvarlarının boyası henüz kurumadan Osmanlı paşasına geçmişti; herkes bunun bahşiş olduğunu biliyordu. Osmanlı paşası, yıllarca, ocak ayında gerçekleştirilen panayır boyunca bu evde kalmıştı; ancak Violetta kasabaya gelir gelmez, eve o taşınmıştı. Osmanlı paşası, kasabaya bir daha hiç uğramadı; kasaba halkı bu konuyla ilgili de yorumlar yapmıştı ve bu yorumlar, yabancı kadının Osmanlı paşasını belli aralıklarla ziyaret etmeye başlamasıyla doğrulanmış oldu.

Ev güzel bir bahçenin ortasında duruyordu. Demir giriş kapısının her iki yanından fışkıran uzun ömürlü çiçekler binanın arkalarına doğru yerini ordu gibi muntazam dizilmiş bitkilere bırakıyordu. Hizmetçi kapıyı kapattı ve güllerin kokusunu içine çekmek için kısa bir süre duraksadıktan sonra geriye döndü. Her zamanki gibi mutfak kapısını kullanarak içeriye girdi; ana

girişi evin hanımının misafirleriyle paylaşmak onu rahatsız ediyordu. Sebze bahçesinde bir adam sakin sakin otları biçiyordu. Onu görür görmez Annina ev işlerini unutmuştu.

"Seni meydanda görmedim" dedi.

Arap irkildi. Fakat başını çevirince şaşkınlığı mutluluğa dönüştü; yine de suratı asıktı.

"Belediye Başkanı beni evime gönderdi." Çapasını toprağa sapladı. "Katır bile resimde vardı; ama Yusuf yoktu."

Kadın şefkatli bir ifadeyle kaşlarını çattı. Sık sık dünyanın bir saat olduğunu, Yusuf ve kendisi gibi insanların da sadece kadranın arkasındaki çarklar olduğunu düşünürdü. Ön taraftaki bahçeyi işaret etti.

"Güller muhteşem kokuyor. Ölmüş bir insanı canlandırabilirsin."

Bahçıvan omuzlarını silkti.

"Sırrı manda gübresi; ne kadar bok, o kadar güzel koku."

Annina sevecen bir şekilde gülümsedi.

"Sevgili Yusuf, Babil'in Asma Bahçeleri'ni bile inşa edebilirdin."

Bahçıvan, "Olabilir" dedi, göğsü gururdan kabarmıştı. "Biraz daha para alsaydım eğer..."

"Madam evlendiği zaman istediğin bütün bitkileri satın alabileceksin."

Yusuf başını şüpheyle salladı.

"Başkan'ın eli şişedeki mantar kadar sıkı."

"Üzülme, harcadığı onun parası olmayacak, kasabanınki olacak."

Arap'ın yüzüne bu düşüncenin getirdiği ışıltıyla birlikte bir gülümseme yayıldı ve Arap mükemmel dişlerini sergiledi.

"Sonra da bir havuz kazacağım ve nilüfer yetiştireceğim, bana evimi ve muhteşem Nil Nehri'ni hatırlatması için."

Kadın etrafına bakındı; kimse yoktu. Peşinden gidip bahçıvanın kambur sırtına dokundu.

"Sevgili Yusuf" diye fısıldadı. "Bize ne olacak?"

Arap, "Allah büyüktür" diye yanıt verdi ve kadının elini sıktı. Elini yumruk yapıp göğsünün üzerine koydu. "Ve eğer değilse, bir yolunu bulacağım."

Çapasıyla otları kesmeye devam ederken, kadın onu izledi. İkisi de tek kelime etmiyordu. Bir süre sonra Arap uzaklara baktı ve seslendi.

"Akşam geliyor musun?"

O anda genç kadın evin hanımı için yemek pişirmesi gerektiğini hatırladı. Başını utana sıkıla sallayarak teklifi kabul etti ve hızla oradan uzaklaştı. Mutfağın eşiğinden girer girmez üst kattan hanımının sesini işitti.

*"...Peut-être d'un injuste effroi ma tendresse est alarmée / Écoute, amour, et dis-moi, si je suis encore aimée."**

Aşırı hüznün etkisiyle iyice ağırlaşmış arya, her satırının sonunda bitecek gibi olup son anda devam etmeye karar veriyor gibiydi. Mutfak kapısı açıldığında şarkı kısa bir mola verdi.

"Annina?"

Hizmetçi dudağını ısırdı. Yemeğin hazırlanmasından çok hanımının Yusuf'la olan ilişkisini öğrenmiş olmasıyla ilgileniyordu. Üzülmesine gerek yoktu; Violetta gerçekten de banyosunun penceresinden ilişkilerini gizleyen bu çifti gözlemişti ve bu ilk sefer de değildi. Fakat başkalarının bunu bilmesine izin vermese de, çok daha hoşgörülü ve sevecen bir insandı. Annina holdeki aynanın karşısında elbiselerini ve saçlarını kontrol ederken üst kattaki şarkı acımasız bir sesin ellerinde kaldığı yerden devam etti.

*"...Un seul object avait rempli mon âme je ne voyais / Que lui dans ce vaste univers."***

Hafif bir kapı vuruşuyla hizmetli içeriye girdi. Oda, dökme demirden yapılmış kayık büyüklüğündeki küvetle dolmuş vaziyetteydi. Beyaz bir mine tabakasıyla kaplanmış olan küvet, dört tane aslan pençesinin üzerinde duruyordu. Kenarında üreticisinin logosu vardı: *L. Wolff & Co., Chicago.* O kadar büyüktü ki, taşıyıcılar onu üst kata çıkarttıktan sonra banyoya sokabilmek için banyo duvarını yıkmak zorunda kalmışlardı. Madam boynunu uzattı ve hizmetçisine devekuşu gibi baktı, ardından tekrar küvetin köşesinde kayboldu.

*"Grâce à Dieu"**** dedi. "Geri döndün. Kocam on yedi yıl önce bir yürüyüşe çıkmıştı; fakat geri dönmeyi unuttu."

Bu küvet Gezgin Yahudi'den daha fazla yer gezmişti. İlk yolculuğu trenle üreticisinden Mexico City'ye götürülmesiyle başlamıştı. Orada Milli Saray'ın onlarca banyosundan birine kurul-

* "Belki haksız bir korku yüzünden şefkatin bitti / Dinle aşkım ve söyle bana hâlâ kalbin bende mi?"
** "Tek bir şey yüzünden kabarmıştı ruhum / Ve onu sadece bu dünyada görüyordum." (ç.n.)
*** "Tanrı'ya şükür." (ç.n.)

muştu; bundan birkaç ay sonra bina ordu tarafından işgal edilmişti. Bir sene sonra, *Île du Diable*'de,* Fransız Guyanası'nın sahilden uzak bir ceza kolonisinde pek tanınmayan bir cezaevi müdürünün evine doğru yola çıkmıştı. Uzun süredir, kronik dizanteri sancılarıyla boğuşan münzevi bürokratın tek tesellisi görkemli çeşmelerden çıkan mentollü buharlar olmuştu. Bir siyasi mahkûm firar ettikten altı ay sonra, bahsi geçen küvet bir Panama balıkçı köyünün sahilinde dalgalarla yıkanıyorken bulunmuştu. Müdürün amirleri, gözü dönmüş mahkûmun bu küvetle yelken açarak Güney Amerika'nın bütün kuzey kıyı şeridini katettiğinden şüphelenmişlerdi. Müdürün insanlık virüsü kapmış olmasını ve mahkûma yardım etmesini ise bunun suçlusu olarak görmüşlerdi. Böylece müdürün tam olarak doğru zamanda işinden çıkartılması etkileyici bir başarı olarak kabul edilmişti.

Belediye Başkanı, İzmir'deki bir ikinci el mağazasında, örümcek ağlarının arasında bu küveti keşfettiği zaman kendisine bir sürü hikâye anlatılmıştı. Kimilerine saflıkla inanmasına rağmen, diğerleri inanılmayacak kadar korkunçtu. Örneğin hikâyelerin birinde çok zengin bir Portekizli pamuk çiftliği sahibi, karısını bu küvetin içine bastırarak kendi elleriyle boğuyordu. Bunları işiten Başkan'ın suratı asılmıştı.

"Peki bu kadar bilgi size kadar nasıl ulaştı?" diye sormuştu.

Tüccar başını sallamıştı. Bu soruyu bekliyordu. Anlattığına göre, ucuz incik boncuk alıp Doğu Akdeniz'e döndüğünde bunları yirmi misli fiyata satmak için Kara Kıta'ya yaptığı düzenli ziyaretlerden birinde katille tanışmıştı. Vicdan azabı çeken Portekizli, tüm malını mülkünü dağıtıp hayatının geri kalan kısmını suçunu affetmesi için Tanrı'ya yakararak geçiriyordu. Kırları, çölleri yalınayak yürümüş, küveti de bir iple beline bağlayarak çekmiş, geçtiği bütün köylerin orta yerinde yine bir iple bağladığı çelik tavalarla küveti kutsal sularla doldurmuştu. Sonra köyün şaşkın yerlilerini ayna parçalarıyla, cam boncuklu tespihlerle ve renkli kumaş parçalarıyla kandırıp, olabildiğince çok sayıda insanı vaftiz etmişti. Bu sade ve içten pişmanlık gösterisi işe yaramamıştı; çünkü öteki suçunu affettirmek günahkârın aklına hiç gelmemişti: Karısının Afrikalı sevgilisini timsahlara yedirmek.

* Şeytan Adası. (ç.n.)

Başkan'ın isteğiyle küvet, Yunan motifleriyle ve altın yapraklı rozetlerle süslenmişti. Sayısız evlenme teklifine çok uzun zaman sonra olumlu bir yanıt almasından kaynaklanan sevinci göstermek istemişti; Troya bile daha kısa süren bir kuşatmadan sonra düşmüştü. Bunun yanı sıra, bu pek havalı nişan hediyesi, kendisine yalnızca bir mektuba mal olmuştu. Bakanlığa mektup gönderip savaştan önce Müslüman bölgesinde kapalı bir lağım kanalı inşası için ayrılan paranın sağlıkla ilgili başka bir projeye yönlendirildiğini söylemişti. Söz konusu projenin müstakbel gelin için sızdırmayan bir küvet alımı olduğundan bahsetmemişti.

Annina, Madam'ın karşısında bir tabureye oturdu ve örümcek ağına benzeyen ellerini kalçasına dayadı.

"Meydanda alıkoyuldum Madam. A..."

"Fırçamı uzat lütfen."

Hizmetçi duvarda asılı duran tahta saplı fırçayı alıp hanımına uzattı. Sonra derin bir nefes alıp ordu atının nasıl birden belirdiğini anlattığı heyecanlı bir konuşmaya başladı. Sırtını fırçayla ovan Violetta anlattıklarıyla pek ilgilenmedi.

Annina "Başkan da oradaydı" dedi.

Madam, fırçayı suya daldırmak için durdu ve dalgın bir biçimde temizlenme rutinine geri göndü.

"Şaşırmadım" dedi. "O adam yüzünü Efendimiz İsa'dan bile çok fotoğrafa koydu."

Annina'nın yüzü kızardı.

"Müstakbel kocanız hakkında bu şekilde konuşmamalısınız" demeyi göze aldı.

Hanımı başını çevirip pencereden dışarıya baktı. Arap, bahçede paslı bir makasla ağaçları budu yordu. Madamın içi ürperdi, birden aklına *giyotin* geldi. Kendine geldiğinde Başkan hakkında konuşuyor olduklarını anımsadı.

"Mine kaplı bir küvet için kamburumuzla bile evlenebilirim."

Annina, kendisini yılan ısırmış gibi hissetti.

"Yusuf Bey çok centilmendir."

Madam fırçasını bıraktı ve sabun köpüklerinin üzerinde duran süngeri aldı. Süngeri sırtının üzerinde sıkıp sabunun o mükemmel omuzlarından aşağıya doğru süzüldüğünü hissetti ve yavaş bir şekilde omuz silkti.

"*D'accord.** Centilmen ama sırtı deve gibi."

* "Anlaştık." (ç.n.)

Kan hizmetçinin beynine sıçradı; ama hiçbir şey söylemedi.

"Tek hörgüçlü develere ne denir?" diye sordu evin hanımı. Küvetin yanında duran kalaylı ibriğe doğru elini uzattı. Hizmetçisi ona yardım etmedi.

"Dromadar denir, Madam."

"*Un dromadaire.* Tabii ki."

Violetta ibriği küvete daldırıp doldurdu. Suyu omzunun üzerinden dökerken yeniden şarkı söylemeye başladı.

"*...Mais je sens qu'elle approche et va finir mes peines / Le poison des douleurs a coulé dans mes veines.*"*

Küvette ayağa kalktı ve şehvetli vücudunda kalan sabuk köpüklerini yıkayıp temizledi. Bitirdiğinde hizmetçisi pencereden dışarıyı izliyordu. Dikkatini çekmek için ellerini şaklattı.

"*Allons, ma petite*;** bornozum!"

Bu emir hizmetçinin gözlerinden Yusuf'un silinmesine sebep oldu; fakat aklından çıkmamıştı. Pamuklu kumaştan lavanta kokulu bornozu eline aldığı anda kapı çalındı. Madam duvarda asılı duran saate baktı.

"*Putain!*"*** diye içini çekti. "Bu taşralılara dayanamıyorum. Yakında kahvaltı vakti rahatsız etmeye başlayacaklar."

Annina, hanımının küvetten çıkması için tabureyi yanaştırdı. Bornozu giymesine yardım ettikten sonra kapıya doğru yöneldi; fakat Madam onu durdurdu.

"Bırak. Her kimse birazdan gider."

Gitmedi. Violetta bornozuyla kurulandı, çiçek desenli, kırmızı ipek bir kimono giydi, saçlarını düzgün bir külah şeklinde tutan tokaları çıkardı ve kendini beğenmiş bir şekilde makyaj yapmak için tuvalet masasına oturdu. Bu sırada zil hiç durmadı.

"Kim olduğuna bak" dedi sonunda. Ses tonu cevabı biliyormuşçasına dingindi. Gerçekten de, birkaç dakika sonra Bay Othon merdivenleri aceleyle çıktığı için nefes nefese kalmış bir halde banyonun kapısına geldiğinde kim olduğuna bakmak için başını bile çevirmeyecekti. Bunun yerine, saçlarını taramayı bitirdi, pudra kutusunu eline aldı ve hizmetçinin gitmesine izin verdi. Okul Müdürü, kaşları çatık bir halde onu izliyordu.

* "Ama yaklaştığını hissediyorum ve son verecek acılarıma / Aktı acıların zehri damarlarımda." (ç.n.)

** "Hadi, yavrum." (ç.n.)

*** "Anasını satayım!" (ç.n.)

Hizmetçi dışarıya çıkarken Violetta, "Yemeğin hazır olup olmadığına bir bak, tatlım" diye seslendi.

Baş başa kaldıkları anda Othon sarılmak için ona doğru yöneldi; ama kaç kez denerse denesin bunun imkânsız olduğu kanıtlanıyordu. Violetta, vahşi bir hayvan talimcisi gibi bu girişimlerden kendini korudu. Yenildiğini itiraf eden Othon, parmaklarını küvetin minelerinin üzerinde dolaştırdı.

Küçümseyerek, "Otuz parçalık gümüş" dedi.

Kadın allık setini açtı. Bu tür eğretilemeler onu sıkıyordu; ama bu sefer Maria Magdalane yardımına koştu:

"Eğer ayaklarının yağlanmasını istiyorsan yanlış yere geldin, *mon ami!*"*

Bay Othon çenesini kaşıdı ve somurtmanın yanlış bir strateji olduğuna karar verdi. Daha düşük bir hedefe doğru manevra yaptı.

"Aramızdaki" dedi ve öksürdü. "Sağduyuya dayanan birlikteliği kaybetmek için hiçbir sebep yok. Karşılıklı çıkarımız için, tabii ki."

Yine yanlış bir taktikti, Violetta taburesinin üzerinde döndü ve elindeki allıkla Bay Othon'un çenesine vurdu.

"*Ce n'est pas une façon de s'adresser à l'épouse d'un représentant de l'etat Monsieur!*"**

Allık Bay Othon'un çenesinde kırmızılık bıraktı. Kısa zamanda yüzünün geri kalanı da kızardı; derisinin altındaki kan fokurduyordu. Fransızca bilmiyor olması ve eski sevgilisinin aniden ona çıkışarak söylediklerinin tek kelimesini bile anlamaması sinirini artırmıştı. Elini yavaşça havaya kaldırdı; ordunun beyaz bayrak çekmesi gibi isteksizce.

"Sen istedin" dedi. "Şeytanın güçleri kazandı. Sana uyumlu bir evlilik diliyorum." Ama ayrılık vuruşunu yapmadan teslim olamazdı. "Sadece şunu hatırlamanı isterim tatlım. Eğer bir gün..."

Kehanetini tamamlamaya fırsatı olmadı. O anda ikisi de uzaktan bir davul sesi duydular. Violetta o akşam ikinci kez giyotini hatırladı.

* "..., dostum!" (ç.n.)

** "Bir devlet temsilcisinin karısına böyle davranılmaz ki ama!" (ç.n.)

"*Merde!*"* diye mırıldandı ve iğrenç hislerini bastırmaya çalıştı. "Hangi aptal, şeytanın keman çaldığını söylemiş? En beğendiği enstrüman Cellat'ın davulu olmalı."

Eski sevgililer hareketsiz ve sessiz, öylece davulu dinlediler. Ritmik bir şekilde çalıyordu, askeri merasime ya da cenazeye uygun, yavaş bir tempoydu. Nereden geldiğini bilmiyorlardı; meydan mı, Müslüman Mahallesi'nden mi? Bir an Okul Müdürü sesin çöl yönünden geldiği izlenimine kapıldı. Bu düşünceyi hemen savuşturdu; bu imkânsızdı, o tarafta kimseler yoktu. Armoni hocası Belçika Kongo'sunda bulunan büyük çiftliğindeki yatırımlarını kontrole gittiğinden beri, Bay Othon okulda müzik dersi de veriyordu. Alışkanlıktan marşın ölçüsünü çıkartmaya çalıştı. Müzik düzensizdi, hatta neredeyse çocukçaydı. Eğitimsiz bir çift elin çaldığı gibi çalıyordu ya da yorgunluktan bitkin düşmüş biriydi. Sesin yaklaştığını fark etti. Birden hizmetçinin sesi kapının diğer tarafından duyuldu: *"Madame! Madame!"*

Onun sesi ikisini de kendisine getirdi. Violetta kimonosunun kuşağını bağlayarak kapıyı açtı. Annina evin ön tarafına bakan pencereye gelmesi için ona elini salladı; Bay Othon sinirli bir şekilde onları takip etti.

"Nedir bu, *ma petite?*"** diye sordu Violetta.

Hanımının cevabı öğrenmesi için hizmetçi yalnızca ağır kumaş perdeyi yana çekti. Gözleri alacakaranlıktaki şekilleri algılamaya başlayınca onları görebildi: Ucu bucağı görünmeyen bir asker konvoyu, kimi yaya kimi atlarının üzerinde, ta uzaklardaki kum tepelerine kadar uzanıyordu. Şehre giren askerlerin üniformaları, botları ve yüzleri o kadar tozla kaplıydı ki, Madam yine bunların kilden yapılmış adamlar olduğunu düşünmekten kendini alamadı.

* "Allah kahretsin!" (ç.n.)

** "..., yavrum?" (ç.n.)

Üçüncü Bölüm

Güneş meydandaki camlardan içeriye sızıyor, yere haç gibi bir bulmaca sütununa veya bir çeşit dini mozaiğe benzeyen eğri büğrü gölgeler yansıtıyordu. Oda içindeki mobilyalar –sandalyeler, dolaplar, mermer bir toplantı masası– tozdan bir çarşafa bürünmüş bir halde duruyordu ve ucuz tiyatro oyunlarında görülebilecek tuhaf hayaletleri anımsatıyorlardı. Öğle vakti kapalı pencerelerin arkasında, dünya sıcak ve sessizdi. Kasaba meydanı boyunca, silahlı askerler geziniyordu. Bir subayla karşılaşınca gözlerini yere indiriyorlardı. Ne başkaldırma ne de hor görme işaretiydi bu, sadece felaket başladığından beri askerlerin yüzüne yerleşen utanç ifadesiydi. Subay da aynı şeyi yapıyordu; adamlarının gözlerinden ve pencerelerden içeriye sızan güneşin parıltısından uzakta, kışlasındaki ranzasına uzanıp, göndermesi olanaksız bir başka mektup daha yazıyordu eve.

Tugay Komutanı Nestor mermer masanın etrafını arşınladı. Odada yalnızdı, o ve toz çarşaflarına bürünmüş hayaletler... Kendini iyi hissetmek için bin türlü sebebi vardı: Tugay haftalarca çölde kaybolmuş, yine de pek çok durumda ölümün tırpanından kurtulmuştu; sıcağın, susuzluğun ve düşmanın tırpanından. Ordu, batan bir gemideki mürettebat nasıl bir sala sıkıca tutunursa, küçük kasabayı o şekilde işgal etmişti. Burada yemek ve su vardı ve denize –en azından– fazla uzak olmadığından emindiler. Keşke şansları biraz daha devam etseydi. Ancak kasabanın keşfi tamamen şans eseri olmamıştı; ayrıca büyük kısmı ona ait bir başarıydı bu ve Tugay Komutanı Nestor kendisiyle gurur duymayı hak etmişti. Bunun yerine, umutsuzluğa benzer bir duyguya kapılmıştı.

Kalın toz tabakasının altından kocaman masanın ayakları zar zor görünüyordu. Birisi dışarıda el arabası sürüyordu, el arabasının gıcırtısı öğle sonrasının sessizliğini jilet gibi kesiyordu. Tugay Komutanı Nestor'un burnuna, geniş toplantı salonunun ırak köşelerinden yayılıp gelen bir zakkum kokusu ulaştı. Birisi yakın zamanlarda odaya fare zehri serpmiş, diye düşündü. Zemin üzerindeki kuru mürekkep lekeleri, donuk bir hal alan ancak yine de görkemli binanın bir zamanlar işleri tıkırında giden kâtip ve kurul üyelerinin yaşam alanı olduğu gerçeğine delalet ediyordu; şu an ise unutulmuş bir anıtmezarın sessiz ve gölgeli iç kısmından başka bir şey değildi. Kendi bedeninin de ebediyen gömülme ihtimali yaşlı adamı ürpertti.

Katlanır ranzası masasının, sandalyesinin ve haritalarının arasına kurulmuştu. Onların yanında, sandığı duruyordu, kilidini açması çok zor olan kapağı açıktı; gömlekleri ve pantolonları yerlere dağılmış veya sandığın demir çerçevesine asılıydı. Tugay Komutanı Nestor büyük bir hayvanın lime lime edilmiş leşine bakarcasına sandığına baktı. Aniden hatırladı; tören botlarını buldu ve ellerini içine soktu. İşte oradaydı; sol ayağına giydiği bottan küçük bir şişe çekti çıkardı.

"Sıçan gibi saklanmışsın" dedi.

Şırıngayı sakladığı kutuyu buldu ve bir kibrit yaktı, temel bir dezenfekte yöntemi olarak ateşi kısa bir süre iğnenin altına tuttu, şırıngayı doldurdu ve nihayet, içindekini damarına boşalttı. Uyuşturucunun etkisini göstermesini beklemeden öteki koluna da bir iğne yaptı. Artık dinlenebilirdi.

Belediye Sarayı'ndaki ikametgâhını tugay üç gün önce kasabaya vardığında tayin etmişti. Belediye Başkanı girişteki basamakların üzerinde dikilerek, derin kuşkusunu gizlemeyen duygusal bir konuşmayla Tugay Komutanı'nı karşıladı. Birlikte Belediye Başkanı'nın gezdirmekte ısrar ettiği binanın içine girdiler. Çölde yaptıkları körlemesine yolculuk Tugay Komutanı'nın azmini kırmış, teklifi geri çevirecek gücü kalmamıştı. Zemin kattaki mütevazı belediye kütüphanesine götürüldü. Bu, hoş bir sürpriz olmuştu; çürük rafların üzerinde, bir örümcek imparatorluğunun tozlu ağlarının arkasında, alfabetik sıraya göre dizili, unutulmuş bir hazine yatıyordu. Klasiklerin ilk baskıları, İskenderiyeli şairlerin birçok kitabı, Batlamyus'un en eski Tevrat çevirisi ve sırtında dünyayı taşıyan Titan Atlas'ı gösteren ayrıntılı haritalar bulunan parşömen kağıtları vardı. Tugay Komuta-

nı yorgunluğunu unutmuş, büyük bir merakla onları inceliyordu. Ödünç kitap kayıt defteri tezgâhın üzerinde açık bırakılmıştı; ev sahibi üstündeki tozu üfleyip parmağını eski kayıt listesinin altlarına doğru gezdirdi.

"Buradan ödünç kitap alan son kişi Musa'ymış" dedi. "*On Emir*. Kayıtlara göre de geri getirmemiş."

Tur tekrar başlamıştı. Tugay Komutanı Nestor'dan, başka bir odada, yakınlardaki bir manastır kundakçılar tarafından harap edilmeden birkaç gün önce Belediye Sarayı'na getirilen paha biçilmez Bizans ikonalarının sanatsal güzelliğini takdir etmesi beklendi. Sonra üst katta, cam bir dolabın içinde korunmuş ve siyah ipekten yapılmış çok büyük bir şapkaya ilişti gözü; hakkında bilgi aldı.

Belediye Başkanı, "Yılda bir kez düzenlediğimiz fuarda bir sihirbazdan almıştık" diye açıklamada bulundu, "bir tavşan kolonisi kurma niyetindeydik. Ancak içinden bir tek hayvan bile çıkaramadık henüz."

Başkan, General'i çabucak, üzeri –Kooperatif Birliği'ne muhteşem tütünü için verilmiş olan– çerçevelenmiş onur belgeleri ve çeşitli uluslararası ticari fuarlarda verilen ödüllerle kaplı bir duvara doğru yönlendirdi. Belediye Başkanı tokalaştığı elini bıraktı ve parmaklarını göğüs kemiğinin üzerinde tıkırdattı.

"Sevgili Generalim, şüphesiz ki tütünümüzün zevkleri tatmin etmesinin yanında, göğüs ağrısını da hafiflettiği ispat edilmiştir. Göstereyim size..."

Yaşlı adam bir süre sabırsızlıkla başını salladı.

"Yeterli sevgili Başkanım. Bu Firavunlara layık mezarlıkta ranzamı kurabileceğim bir yer var mı?"

Tabii ki vardı; Tugay Komutanı'nın, ev sahibini koridor boyunca takip etmesi yeterliydi. Toplantı odasının kapısına vardıklarında Belediye Başkanı kapıyı açmaya çalıştı ancak kapı kilitliydi.

Tırabzanların arkasından seslendi: "Procopio!"

Sekreteri merdivenleri tembel tembel tırmandı.

"Bana bu kapının anahtarını getir."

Ancak uzun uzadıya süren arayışlar sonucunda kayıp anahtarın yeri bulunamadı ve kapıyı kırmak zorunda kaldılar. Tadını yitirmiş, durgun ve pis bir hava kütlesi onları içeride bekliyordu. Savaş başladığında ve vali olağanüstü hal ilan edip kurulu dağıttığında üstü örtülen unutulmuş mobilyalara takılıp düşme-

mek için mum yaktılar. Belediye Başkanı Tugay Komutanı'nın karargâhını hazırlaması yönünde sekreterine talimatlar verdi.

"Ve dinleyin" diye fısıldadı kulağına. "Fare zehirine kıymayın. Uyurken Tugay Komutanı'nın etini kemiklerinden ayırmaları çok talihsiz bir olay olur."

Morfin Tugay Komutanı Nestor'u bir koltuğa doğru savurdu; koruyucu örtüsünün üstüne oturur oturmaz bir toz bulutunun içinde kayboldu. Öksürük ve kesik kesik nefes almalar arasında çıplak kollarını düşündü, iğnenin açtığı deliklerin bıraktığı yara izlerinin bulunduğu kollarını... Kendi trajedisinin gülünç manzarasından kaçınmak için gözlerini kapadı ve yine yapılmasını emrettiği günkü kadar canlı bir şekilde köy katliamını hatırladı. Vicdanı, bir kaplumbağanın kabuğunu taşıması gibi işlediği suçu sırtında taşıyacağını söylüyordu durmaksızın ve olay meydana geldiğinden beri ilk defa hayatını mahveden utancının kendisinden de uzun yaşayabileceğini düşündü. Düşünce, kaburgalarını delip kalbine geçmişti; kibir değildi. Keşif Gücü'nün savaşın ilk yılındaki ilerlemesini izleyen çıkmazdan beri, ölümden sonra geride şanlı bir isim bırakma hayallerinden vazgeçmişti; onu esas üzen şey, torununa bırakacağı mirastı. Oğlan bu utancın vereceği acılara katlanmak üzere büyüyecekti. Okulda bir numaralı alay konusu olmaktan, toplum dışına itilmekten kurtulamayacaktı.

Şöyle düşündü: Düşman elbette ne olduğunu biliyor ancak bizim akademisyenlerimiz bunu bir propaganda olarak kolayca görmezden gelebilirler. Asıl sorun kendi birlikleriydi. Önünde sonunda bazı askerler aileleriyle, arkadaşlarıyla, bir kahvehanedeki herhangi bir yabancıyla konuşacaktı. Böylece olup bitenin basına yansıması an meselesi olacaktı. Peki ya tugay denize hiç ulaşamazsa? Bu düşünce büyük bir fantezi gibi aklına girdi. İyice düşündü: Kendisinin kaybedecek çok az şeyi vardı; kum saatinde daha ne kadar yıl kalmıştı ki? İki, üç... belki de beş? Onun yaşında, ölüm bir göz kırpışı kadar yakındı. Üstelik, ondan halim selim bir emekli olmazdı; yalnız, sevgisiz bir varoluş (şimdi karısını ne kadar da özlemişti) ve çocuklar ve torunlar için bir yük. Birden düşmanla karşılaşma ihtimali gözüne eskisi kadar korkutucu gelmedi.

Kapının gıcırtısı onu irkiltti ve Tugay Komutanı Nestor tabancasına uzandı; yüksek dozda morfine rağmen, hayatta kalma içgüdüsü onu tamamen terk etmemişti.

Gelen Emir Eri'ydi.

"Bir sivil sizi görmek için ısrar ediyor, Generalim."

Tugay Komutanı Nestor tabancanın ahşap kabzasını sıkıca tutan elini gevşetti.

"Seni terhis ettikleri zaman, Korku Sarayı'nda bir iş bulmalısın" dedi.

Bir çift kırılgan göz evcilleştirilmiş bir hayvanın boyun eğen edasıyla ona karşılık verdi; bu gözler yaşlı subaya torununu hatırlatmıştı yine.

"Bugünlerde beni korkudan öldüreceksin, asker; eğer şanslıysan. Yoksa yanlışlıkla seni vurabilirim.

İki adam odanın loş ışığına gömülmüştü. Birisi genç, uzun boylu, sıska ve iyi görünüşlüydü; başlangıç çizgisindeki bir atletin olağan heyecan ve endişe ifadesini taşıyordu. Öteki ise yaşlı, kısa boylu, şişman ve yorgundu; bej bir ceket giyiyordu ve nişanlarının sorgulanamaz otoritesi olmasa düzensizliği bağışlanamazdı.

"Neyse" diyerek iç geçirdi Tugay Komutanı Nestor, "kimmiş? Şu geveze Belediye Başkanı mı?"

O değildi; Emir Eri eline buruşuk ve kirli bir kartvizit verdi. Tugay Komutanı Nestor üzerindeki barok baskıyı incelemek için gözlüğünü alıp taktı. Koruyucu bir kılıfın altında, *Lux in Tenebris* yazıyordu. Dudaklarını büzdü.

"Karanlığın içindeki ışık" diye tercüme etti. "Tam da bizim bu odada ihtiyacımız olan şey." Gözlüğünü çıkardı ve bıyıklarının ucunu burdu. "Çok güzel. İçeriye getir."

Savaş Muhabiri toplantı odasına öyle bir özgüvenle girdi ki, Tugay Komutanı ona büyük bir maiyetin eşlik edeceğini sandı. Yalnız geldiğini fark edince, Tugay Komutanı Nestor eliyle bir işaret yaparak Emir Eri'ni dışarı gönderdi ve şüpheyle ziyaretçisinin nasıl biri olduğunu anlamaya çalıştı. Savaş Muhabiri kendini tanıttı.

"Dördüncü tereke" dedi Tugay Komutanı Nestor. "Cehennemin dibindeki kuyularda bile sizlerden birinin haber iletmek için bulunacağı kesin gibi."

Savaş Muhabiri, mesleğine karşı gösterilen alışılmış sabırsızlığı önceden kestirecek kadar tecrübeliydi.

"Tabii ki Generalim. Adı Dante Alighieri'ydi."

O öğleden sonraki görünüşü daha birkaç gün önce alkolün etkisiyle yerin dibine geçen adamınkiyle benzerlik taşımıyordu. Yanaklarında uzun bir sıcak havlu tedavisinden sonraki pürüzsüzlük vardı; saçı bol miktarda kokulu yağ ile şekillendirilmişti

ve el tırnaklarına Ermeni Bakkal'dan ödünç alınan, bir gümüşçünün elinden çıkma törpüyle manikür yapılmıştı; mahalle berberinin ellerinin marifeti olan bu tür bir diriliş ancak ve ancak cömert bir itibarla gerçekleşebilirdi.

Tugay Komutanı Nestor, Savaş Muhabiri'ni şöyle kısaca süzdü. Tarihe çok az saygı duyuyordu; fakat masallara duyduğu hayranlığın sınırları yoktu. Hor görmeyi bir kenara bırakıp, ellerini beline attı ve bir pencereye doğru yürüdü.

"Bir alegori dehası" dedi pencereden dışarıya bakarken. "İnsanlarımızın çoğu İtalyan şairi tanımıyor."

Gazeteci, rakibinin zayıf noktasını yakaladığını hissetti ve kendisiyle iftihar etti.

"Aile adımız Venedik Cumhuriyeti Asiller Kütüğü'nde kayıtlıdır" dedi.

Şivesinin farkına vardığında Tugay Komutanı Nestor'un alnı buruştu; Gazeteci İyonya Adaları'nın yerlisiydi.

Ülkenin geri kalanı Osmanlılar tarafından fethedilirken, batıdaki takımadanın da Venediklilerin himayesine geçme ihtimali vardı. Yaklaşık dört yüzyıl süren işgal, yerlileri kültür konusunda ateşli bir tutkuya yöneltti. Tugay Komutanı ziyaretçisinin havasını söndürme fırsatını elbette kaçırmadı.

"Ah evet, Asiller Kütüğü, tabii ki. Ne yazık ki, insanlar artık kasa hesaplarına daha fazla önem veriyor.

Gazeteci, Tugay Komutanı'nın son söylediklerinin keyfini çıkarmasına izin verdi; ne de olsa, acı gerçek böyleydi. Ancak bir nedenden dolayı gelmişti; tugayın macerası hakkında bir şeyler duyduğunu söyledi ve bu macerayı askeri maharetin inanılmaz bir başarısı olarak gördüğünü belirtti. İçten içe bir merakla Tugay Komutanı'nın, umudunu yitirmiş ordusunu çölün dolambaçlı yollarından nasıl çıkardığını sordu.

Tugay Komutanı "Pegasus"* diye yanıtladı hemen. "Eminim onun hikâyesini biliyorsundur."

Gazeteci bildiğini söyledi ve Tugay Komutanı orduya kurtuluşu getiren kaderin kaprislerini anlatırken onu dinledi. Birinin

* Poseidon ve Medusa'nın oğlu olan, kanatlı bir at. Herkes onu yakalayıp eğitmek ister; ancak bunu bir tek, Tanrıça Athena'nın yardımlarıyla kahraman Bellerophon başarabilir. Pegasus, maceraları süresince, kahraman Bellerophon'a çok yardımcı olur; ancak bir gün Bellerophon gururuna yenik düşer ve Olympos Dağı'nın zirvesine uçup tanrılara katılmaya çalışır. At onu sırtından atar ve etrafta amaçsızca dolaşıp duran Bellerophon bütün tanrıların nefretini kazanır. Zeus, Pegasus'a yıldırım düşürme ve fırtına yaratma yetkilerini verir.

Kitabı Mukaddes'tekine benzer bir fırtınalı gecede saldığı, ordudan hoşlanmayan bir iğdiş edilmiş atı ve bu atın –dolayısıyla onu geri getirmek için gönderilen müfrezenin– labirentin çıkışındaki kasabayı şans eseri nasıl bulduğuna ilişkin hikâyeyi dinledi. Tugay Komutanı Nestor odanın etrafını arşınladı ve botlarının parkenin üzerine vurunca çıkardığı ses çıplak duvarlarda yankılandı.

"Atı salan adamı bulunca onu vurayım mı, yoksa ödüllendireyim mi bilmiyorum" diyerek bitirdi sözlerini.

Savaş Muhabiri çenesini ovaladı.

"Anlıyorum... Askerleriniz onun toynaklarının izlerini takip etti."

Yanılıyordu; çoğu zaman atın izlerini takip etmek olanaksızdı çünkü hain bir rüzgâr izleri silmiş olmalıydı.

Tugay Komutanı Nestor, "Aslında, dışkı izlerini takip ettiler" diyerek alçakgönüllülükle gerçeği itiraf etti ve atın düzenli aralıklarla sıçarak onlara kazara nasıl yardım ettiğini anlattı.

"Tanrı'ya şükür kabızlık çekmemiş" diye ekledi kolunu havaya kaldırırken. "Yoksa hepimiz akbabalara yem olurduk."

Tugay Komutanı Nestor sonraki bir saat boyunca, geri çekilme süresince birliğini rahatsız eden hırsızlık olaylarından bahsetmekten de kaçınmayarak olanaksız yolculuklarındaki öteki olayları anlattı. Birdenbire anlayışlı bir papazla karşılaşmış bir günahkârın rahatlığıyla konuşmaya başlamıştı. Sesini fısıldar gibi iyice kıstı.

"İnanıyorum ki hırsız ve atları serbest bırakan aynı kişiydi. Yakında öğreniriz. İşi daha sıkı tutuyorum şimdi."

Gazeteci dudaklarını yaladı; şaşırtıcı hikâye iştahını kabartıyordu. Daha üç gün önce şansı hiç yaver gitmiyordu, kasabadaki pis mekânlarda ucuz içkilerle kendini harap ediyordu; lanet olsun, intihar etmeye karar verse bile ödünç para almak zorunda kalacaktı. Ancak bütün bunlar geçmişte kalmıştı artık; çoktan gazete başlıklarını düşünmeye başlamıştı bile. Bütün yazı dizisine *Labirent Günlüğü* adını verse nasıl olurdu? Yaratıcı sessizlikte başka başlıklar da düşündü. Ayrıca doğal olarak, dramatik yazısını süsleyecek birçok fotoğrafa da ihtiyaç duyacaktı; birkaç makara film saklama öngörüsü olduğu için ne kadar da minnettardı. Anadolu'daki felaketten sonra yaşanan utancın ardından kaybolan ordunun eve dönüşü çok büyük bir olay olacaktı. Bu, ulusun kendisiyle yeniden gurur duyması için bir fırsat olacaktı.

Yıllar süren arayışın ardından kefesinde ilk külçeyi bulmuş maden arayan biri gibi hissetti kendini.

"Generalim!" dedi, şevkini zapt edemeyerek. "Sizin yardımınızla sizi İthakalı Odysseus'tan daha ünlü yapacağıma söz veriyorum."

Subay isteksizce uzatılan eli sıktı. Şeytanla yapılan bir antlaşma, diye düşündü. Ancak düşündükçe bu fikir daha da çok hoşuna gidiyordu. Eğer tugaydan kahraman bir ordu olarak bahsedilirse –ve şüphesiz talihsiz katliam kısmı hariç öyleydi– o zaman gülünç suçla ilgili doğruluğu kanıtlanmamış her hikâyeyi örtbas etmek bu Gazeteci'nin ve hükümetin işiydi. Ayrıca, kendisi de saygın birisi olacaktı; birinin ailesine miras olarak bırakabileceği daha iyi ne olabilirdi ki? Teklif, beyhude gururunun hamuruna maya katmasının yanında, keyfini yerine getirmeye de başlamıştı.

Büyüklüğüne rağmen, Aziz Gregorius Theologus Kilisesi insana hüzün veren bir görünüşe sahipti. Sessiz çan kulesi ve yosun tutmuş kapılarıyla devasa kilise yere serilmiş kocaman bir deve benziyordu; zamanın önemini silerken büyüklüğünü bağışladığı bir anıt.

Peder Simeon pek ilgilenmiyordu ama kilisenin kendi odasından görünen manzarası ona çok değerli bir teselli sunuyordu. Peder, Ermeni Bakkal ve karısıyla bibloların işgal ettiği bir evde konaklıyordu. Caleb'in de evde kalması için ev sahiplerini ikna etme konusunda başarısız olmuştu. Sonunda köpeğin arka bahçedeki terk edilmiş tavuk kümesinde kalması konusunda pazarlık yapmış ve onlarla anlaşmıştı. Caleb, Peder Simeon onu sokağa salmaya razı olana kadar orada uzanırken inleyip surat asmıştı; Peder yine de hayvandan her akşam kümese dönme sözünü alana kadar buna izin vermemişti.

Peder Simeon odasına göz gezdirdi ve başını kaşıdı. Duvardaki asılı şeyler arasında göze çarpan yaldızlı ağır bir çerçevenin içinde, Bakkal'ın karısının ninesinin portresi vardı. Takdire şayan biriydi; ölümü ne de olsa iki gencin tanışmasına yol açan olaylar silsilesine neden olmuştu. Odanın içinde oraya buraya saçılmış geleneksel müzik aletleri (bir tef, bir kanun ve bir zurna), çizik gramofon plakları, pirinç bilezikler, kör bıçaklar, lime lime olmuş eski halılar, çerçevelenmiş keçi kafaları vardı. İna-

nılmaz kargaşa Peder'in gözlerini yormuştu. Üzerinde kristal bir küre bulunan yuvarlak bir masanın altındaki aygıtın işlevini anlamaya çalıştı; çark ve pedallardan oluşan bu aygıt çalıştırıldığı zaman masayı usulca havaya kaldırıyordu. Ev sahibesinin bir büyücü olarak nam saldığını hatırladı ve baktığı şeyin kurnaz bir havaya yükselme düzeneği olduğuna karar verdi. Başka bir rafta, körüğünün üzerine gülümseyen sarıklı bir surat çizilmiş olan, tozlu bir akordeon duruyordu. Körük açıldığı zaman, resim ÖZGÜR ERMENİSTAN kelimelerinin üzerine kan akıtan kesik bir başa dönüşüyordu. Peder, aleti dikkatle aldığı yere koydu.

Masanın üzerinde ağır sunak haçı, küçük bir buhurdan, ipek atkısı ve bir parça telle bağlanmış buruşuk kağıtlardan oluşan bir yığın duruyordu: Kutsal Kitabı'ndan geriye kalanlar.

İncil'inin yok olmasına neden olan olayı hatırlayarak, "Ne kadar trajik bir kaza" diye mırıldandı.

Duvardaki yarı uçar halde donup kalmış, içi doldurulmuş bir kartal sarı cam boncuk gözleriyle Peder'e bir bakış attı; Peder bir kez daha yıkılmış imparatorlukları düşündü ve kendini boğuluyormuş gibi hissetti. Odasından çıktı ve omuzlarına çökmüş köhne eşyaların melankolisiyle Ermeni kadının akşam yemeğini hazırladığı alt kata indi. Küçük mutfak da çiftin çılgınlığından nasibini almıştı. Ne dolapların üstündeki ahşap ve pirinç havanların, ne de duvarlardaki güzelce oyulmuş kepçelerin bir işe yaramadığı besbelliydi. Kadının asıl kullandığı aletler onlara karşı takdir ve hayranlık duyulmadan çarpık çekmecelerin içinde saklanıyordu.

"Ah" dedi Peder, hayranlıkla havayı koklayarak. "Lezzetlerin simyası!"

Kadın ellerini önlüğüne silerek duman bulutunun içinden çıkıverdi. Peder'e bir sandalye uzattı.

"Erkekler baştan çıkarıcı zevkler ararken nice kısmetleri teperler" dedi kadın, ağır şivesinin şakrak melodisiyle. "Bilmedikleri ise hazzın bir enginarın kalbinde bile bulunabileceğidir."

Peder Simeon nasıl yanıt vereceğini bilemedi. Hayvani cinselliğin lanetlenmeye giden en kısa yol olduğuna katılıyordu; ancak diğer taraftan kadının önerisi de çok büyük bir günah olan açgözlülüğü destekler gibi görünüyordu.

"Bedensel arzuların günahkâr olanları" diye atıldı, "midenin-kileri de içerir."

Kadın omuzlarını silkti ve enginarlarına geri döndü. Peder hayranlıkla enginarların yeni doğmuş bebekler kadar büyük ol-

duğu yorumunda bulundu ve kadına onları nereden aldığını sordu. Kadın –Peder'in iltifatını kısa kesip– kendi bahçesinden topladığını söyleyerek yanıt verdi ve toprağın Aziz Gregorius'un ayaklarıyla kutsandığını ekledi. Peder Simeon birden anlayışlı bir dinleyici bulduğunu anladı.

Anadolu'ya gelmeden önce can düşmanımızın soyunu sopunu iyice araştırdım" diye başladı sözlerine. "Araştırmam, anlatmaya değer birçok gerçeği ortaya çıkardı. Belki ilginizi çeker de dinlemek istersiniz?"

Kadın ocağı bırakıp dar bir ahşap sandalyeye oturdu. Sandalye de çiftin zarif eşyalarından biriydi; kadın ortopedik yapı olarak sandalyenin keskin hatlarına uyum sağlamış görünüyordu.

"Anlatın, Peder."

Ve böylece Peder Simeon bilge söylemine başladı. Düşmanlarının soyunun, Moğolların eskiden Kuzey Çin'in dağlarında yaşayan, zalimlikleri ve hayvani içgüdüleriyle ünlü yaratıklar olan başka antropomorfik alttürlerle şeytani birleşmesine dayandığını anlattı. Nesiller boyunca hayvan derisi giyerek veya çoğu zaman çıplak halde, kökleri, yemişleri ve kalın sopalarla hatta çıplak elle öldürdükleri kemirgenleri ve başka hayvanları yiyerek dünyayı dolaşmışlardı. Bir gün medeni bir insan onlara savaş sanatını öğretmişti ve böylece, doğal vahşilikleri sayesinde kısa bir sürede Asya'yı, Bizans'ı ve Orta Avrupa'nın bir kısmını fetheden, yenilmesi güç bir ordu kurmuşlardı.

"Hunları duydunuz mu hiç?"

"Hunlar" diye mırıldandı kadın, dramatik öykünün etkisiyle şaşkınlıktan donup kalmıştı.

Peder Simeon'un mantığı onu terk etmişti; fakat hitabet gücü en sadık muhafızı olmuştu her zaman.

"Bir düşmanı öldürürken ilk yaptıkları şey" diye devam etti, uyduruk hikâyesini bol mimiklerle süsleyerek, "gırtlağını kesmek ve sıcak kanını içmekmiş." Bıçağın hareketini göstermek için işaret parmağıyla boğazını enine katetti ve sonra da yumruğuyla göğsüne vurdu. "Sonra da göğüs kafesini açıp kalbini iştahla yerlermiş."

"Yamyamlar" diye homurdandı kadın.

Peder samimi bir gülümsemeyle kadını ödüllendirdi.

"Şu anki düşmanımız bir zamanlar Attila Han tarafından yönetilen o disiplinsiz, kana susamış ve acımasız kavimlerin torunları."

"Allah'ın cezası."

Peder Simeon sakin bir şekilde gerçeği onayladı.

"Aslında çağdaş tarihçilere göre Attila donuk bir yüze, kısa bir boyna ve bir çift zalim göze sahip kısa boylu çirkin biriymiş. Bizim kahramanımızla –kafasındaki güzel söz hazinesinin dağarını karıştırmak için bir ara duraksadı– ihtişamlı generalimiz Büyük İskender birbirine ne kadar zıt, öyle değil mi?"

Kadın kafasını hızlı hızlı sallayarak onayladı.

"Bu gerçekleri, tartışmasız tarihi kaynaklardan bulup çıkardım" dedi Peder. "Günlük vaazlarımla askerlerimizi eğitme çabalarım sonucunda. Ne yazık ki yalnızca birkaçı dinledi. Ancak ben çölün ıssızlığında pes etmedim ve bu Hıristiyanlık vahasında da pes etmeyeceğim. İnanıyorum ki bu her şeye kadir Tanrı'nın gerçeği ve kalben dileğidir."

Kadın, "Amin" dedi.

Peder Simeon kadranına Ağrı Dağı'nın resmi çizilmiş olan sarkaçlı duvar saatine baktı. Yerli ressamın eline hayranlık duydu ancak tarih bilgisine duymadı. Karla kaplı zirvenin üzerinde bacalarından duman tüten karaya oturmuş bir gemi vardı.

"Kocanız nerede?" diye sordu teklifsizce.

Kadın içini çekti ve sebzelerini terbiye etmek üzere lavaboya döndü.

"Baştan çıkarıcı zevkler ve tatlar, Peder."

Peder, kapı açıldıktan sonra ıslık çalarak ve bir dizi boncukla oynayarak içeriye giren Bakkal'ı görünce kadının yanıtını ancak kavrayabildi. Ütülenmiş, kadın parfümü kokan siyah bir takım giyiyordu ve iş elbisesini kolunun altına sıkıştırmıştı.

"İyi akşamlar, Pe..."

Enginarları görür görmez derin bir üzüntü duydu kalbinde.

"Sana kaç defa daha söylemek zorundayım?" dedi karısına. "Madam Violetta sana çok derin bir saygı duyuyor."

Karısı meydan okuyan bir tavırla enginarları haşlama tenceresine yerleştirmeye başladı.

"O ismi bu evde ağzına alma."

"Onu sadece şifa veren hizmetleri için ziyaret ediyorum."

"Öyleyse bunlar da öyle" dedi enginarları ima ederek. "Şifa veriyor."

Çiftin tartışmasına kulak misafiri olan Peder dudaklarını ısırdı ve ayağa kalktı.

"Misafirperverliğiniz için teşekkür ederim. İzninizle."

Evde bir dakika daha kalamayacağını hissetti. Üst kata çıkıp dini eşyalarını askeri sırt çantasına doldurdu ve evden ayrıldı. Sokak şüpheyle karşıladı onu. Yol boyunca ılgınlar sıralanmıştı; ancak çiçeklerinin rengi günbatımı karanlığında kaybolmuştu. Dükkân kapılarının üstündeki tabelalar da karanlıkta okunmaz hale gelmişti. Gün boyunca bol miktarda mal bu kapılardan akıp gitmişti ve ağaçlardaki ötücü kuş sürüleri bunu Peder Simeon'un kulaklarına fısıldamıştı. Ama akşam sokaklar ilkel bir hapishanenin koridorlarından daha sonsuz göründü ona.

Harikulade bir bahçenin çevrelediği, beyaz sıvalı duvarları olan bir eve yaklaştı. Artan karanlık güzelliğini gizleyemiyordu; aslında tam tersineydi. Haram yasemin ve leylak kokuları Peder'e biraz avuntu verdi. Ancak sıra halindeki askerleri görünce sıkıntısı çabucak geri geldi. Duvara yaslanmış, sigara içiyor ve usulca konuşuyorlardı, uygar insanlara yakışan bir sabırla kendi sıralarını bekliyorlardı; bazıları onu selamladı.

"Hepiniz akşam ayinine katılıyor olmalıydınız şimdi" dedi Peder Simeon. "En zifiri karanlık bile bir günahı gizleyemez. Tanrı hepimizi gözetliyor."

Genelev civarından kahkaha sesleri yükseldi. Karanlık ve korku Peder'e yönünü şaşırtmıştı. Kısa bir süre sonra, karanlıkta el yordamıyla yolu bulmaya çalışırken ayaklarının altındaki yol açılır gibi oldu ve bir hendeğe düştü. Şu ana dek dikkat etmediği mide bulandırıcı koku onu bir kanalizasyonun içinde durduğuna inandırdı. Aşağıya baktı ve üzüntü içinde homurdandı. Ay, kanalın içindeki küçük ve zayıf akıntının üzerinde parlıyordu.

"Ebedi adaleti olan yüce Tanrım. Neden mütevazı hizmetkârını pisliğe batırdın?"

Nerede olduğunun farkına vardığında iki ayağı da boka batmıştı. İlk gölge, durduğu yerden çok uzakta olmayan harap bir duvarın üzerinde göründü ve her kapıda bir an duraksayarak bir evden ötekine sinsice geçmeye başladı. Kısa bir süre sonra başkasıyla, sonra başka biriyle birleşti, ta ki badanalı duvarlarda pencerelerdekinden daha fazla gölge olana ve Müslüman Mahallesi'nin dar sokaklarında kesik kesik fısıltılar yankılanana kadar. Peder Simeon ürperdi ve nefesini tuttu. En sonunda daha da yakına geldiklerinde onların yırtık pırtık, yamalı elbiseler giyen, yalınayak insanlar olduklarının farkına vardı.

Onu göremediler. Peder Simeon'un korkusu meraka dönüştü ve geceye özgü esrarı çözmeye karar vererek karanlığın için-

de çömeldi. Çok sürmedi. Kısa süre içinde zavallıların yiyecek, ama çoğunlukla da onarıp kanalizasyonun ardındaki komşularına satmak üzere her türlü döküntü bulmak için çöpleri karıştırdığının farkına vardı. Botları pis suya batmışken, Peder korsana benzeyen kalabalığın mahalleye delik soba boruları, yırtık makine kayışları, yemek tencereleri ve kırık çanak çömlek taşırken ileri geri gidip gelişini seyretti. Aynı zamanda çocukları da, bir grup askerin etrafında dolanıp kibarca ama isteksizce bozuk para veya bir sigara dileniyordu; alabilme ihtimallerinin çok az olduğunu bilerek...

Sonsuza dek cezalandırılmasına mal olsa bile bir insan yine de zaaflarını itiraf etmeyebilir; ama sonra her şey bir anda değişebilir. Yokluğun dehşetiyle kendinden geçmiş olan Peder Simeon, içinde bir değişimin gerçekleştiğini hissetti.

"Bu geri çekilişin, benim Calvary'ye* giden yolum olduğunu sanıyordum" diye mırıldandı. "Meğer Şam'a giden yolmuş."**

Milliyetçi ve dini gözbağının çözülmesi ve nüfusun öteki kısmının çektiği yoksulluğun ve ıstırabın farkına varması Anadolu'da üç yıldan fazla kalmasına mal oldu; yeni bir kıta keşfetseydi daha az şaşırırdı. Anladı ki, düşman tarafından yapılan tarifsiz zulmün üzerinde dolanıp duran bir toplumun bağrından çıksa çıksa korku ve hınç çıkar. Sanki biz kendi payımıza düşen suçu işlemedik, diye düşündü bir ürpertiyle, katliamı tekrar hatırlayarak. Aslında düşmanın da, buna rağmen en az onlar kadar insan –veya insanlık dışı– olduğu sonucuna vardı.

"Sadece sağ gözümün değil" dedi kafasını sallayarak, "bunu görmemek için iki gözümün de camdan yapılmış olması gerekir."

Müslüman kalabalığın sessiz sedasız sürdürdüğü alışverişleri izledi ve bu ona, silinmez mürekkeple bir sayfanın kenarına dolmakalemle yazılmış bir notu hatırlattı. Tipografik karakterlerin törensel sıralarının yanına çiziktirilmiş düzensiz bir karalama, bazen kullanışlı ancak çoğu zaman hoş karşılanmayan ama silinmesi imkânsız bir not. Kendisini tamamen ikna etmesi için çok az bir zamana daha ihtiyacı vardı. *Bu kalabalık* onun kayıp cemaatiydi. En azından gençliğinin abes hayallerindeki misyoner ola-

* Calvary, Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği, Kudüs yakınlarında bir tepedir. (ç.n.)

** Yeni Ahit'e göre, sonradan Saul olarak bilinen Havari Paul, Şam'a giderken dramatik olaylar sonucunda din değiştirmiştir. (ç.n.)

bilirdi. Sözcükleri yavaşça yan yana getirdi: "Bütün Anadolulu-ların Havarisi." Kulağa şahane geliyordu. Kanalizasyondan çık-mak için bir kez çabaladı; ancak hem ağır sırt çantası hem de yılların sırtına çöken ağır yüküyle yumuşak kenarlardan yukarı-ya tırmanmak imkânsızdı.

"Yardım edin arkadaşlar!" diye bağırdı. "Tanrı aşkına yar-dım edin." Başlarının üstünde demir bir karyola taşıyan bir grup adam, durup onun bulunduğu yöne doğru baktı.

"Buradayım!" dedi Peder, elini sallayarak. Derin kanalizas-yonun içinde eşyalarına pislik bulaşmasın diye sırt çantasını yu-karıda tutmaya çabalayan bıyıklı adamı ancak o zaman fark ede-bildiler ve sonra da gülmeye başladılar. Gücenmekten ziyade, Peder Simeon da gülerek onlara katıldı.

"Ya kanatlarım çıkana kadar beni bu çukurun derinliklerin-de bırakırsınız ya da bir el verip beni ve kendinizi de kurtarabi-lirsiniz."

Papaz ağzıyla ne söylediğini tam olarak anlamadılar; fakat acınası ganimetlerini uzatıp onu çukurdan çekip çıkardılar.

"Benimle gelin" dedi Peder.

Telaş içinde yola koyuldu. O kadar merak ettiler ki, onlar da Peder'i takip ettiler; ancak giysilerinin tiksindirici kokusundan kaçındıkları için biraz uzaktan yürüyorlardı. Kiliseye vardıkla-rında onları başka bir engel bekliyordu. Peder Simeon inatçı bir kuşatmayla kapıları zorladı fakat büyük ve ağır kapıları açmak imkânsızdı. Ona içeriye nasıl girileceğini gösteren Müslümanlar oldu; kale duvarını sarmış sık bir sarmaşık ağının arasındaki bir geçitten giriliyordu içeriye. Gizli geçit onu mabede götürdü.

"Geri çekilin!" diye emretti. "Burası Kutsalların Kutsalı ve sadece bir rahip buraya girme hakkına sahiptir."

Emre uydular. Peder Simeon bir fener istedi ve fener geldiği zaman tek başına ve huşu içinde mabedi dolaştı. Kapılar bu ka-dar uzun süre önce kilitlendiği ve pencereler tahta çakılarak ka-patıldığı için, kilisenin çapulcuların –belki de şu an birlikte ol-duğu insanların– merhametine bırakıldığını çok geçmeden anladı.

"Yabaniler" diye kendi kendine mırıldandı. "Ama onlara ışı-ğın yolunu göstermeliyim." Sunak masası, muhtemelen duvar-daki gedikten geçirilemeyecek kadar ağır ve büyük olduğu için hâlâ oradaydı; ancak ne kutsal ekmek ve şarap mahfazasını, ne de İncil'i bulabilmişti. Elini masanın tozlu üst yüzeyinde gezdir-di.

"Tanrı artık burada yaşamıyor" dedi. "O'nu tekrar geri çağırmalıyız."

Yağmacılardan arta kalanlara da zaman acımamış, putperest bir hoyratlıkla davranmıştı. Sunağın arkasında bulunan resim ya da heykel sökülüp götürülen ilk parçalardan biri olmalıydı; ancak piskopos koltuğu hâlâ yerinde duruyordu, kadife örtüsünün yırtık şeritleri bir yaban asmasının dalları gibi aşağıya sarkıyordu. Yalnızca birkaç kırık sıra bırakılmıştı geriye; ilahi bestecisinin kürsüsü ve şu an yerde yatan kollu şamdanın büyük bir kısmı vardı bir de. Peder Simeon kilisenin harap edilmiş büyük salonunu incelerken sükûnetini sürdürüyordu; fakat ceplerindeki yumruklarını dini bir öfkeyle sıkıyordu. Bir şekilde ana dehlize uzanan antreye giden yola çıkan karanlık şekle yaklaştığı zaman, artık korkusunu daha fazla bastıramıyordu. Pirinç vaftiz kurnasının içi sıçanlarla dolup taşmıştı. Ağlamaya başladı.

Üstlendiği görevin –Aziz Gregorious Theologus'un bedenini ve ruhunu tekrar canlandırma görevinin– büyüklüğü karşısında ezilmişti; Peder, Kutsal Kapılar'a çıkan basamaklar üzerine oturdu ve muazzam boşluğu seyretti. Bir süre sonra birisi omzuna vurdu ve ona sıra dışı bir şey uzattı. Fenerin ışığı ne olduğunu belli etmeden önce Peder parmaklarıyla anladı ne olduğunu; ağır ve temiz İncil, yirmi dört ayar altın yaldızının parıltısıyla yüzünü aydınlattı. Tanrı'ya şükürler olsun! Çapulcular kemirgen hayvanlardan kurtarmışlar onu. Paha biçilmez hediyeyi göğsüne bastırdı ve gözleri yine doldu; nihayet eve varmıştı. Farkında olmayan cemaatinin İncil'i satın almayı düşünüp düşünmediğini sorması kısa süreli saygı dolu bir sessizlikten sonra oldu.

Dördüncü Bölüm

Deve tüyünden fırça, bitirici hamlelerine başlamadan önce, her iki sayası da bol cila ve tükürükle parlatıldı. Ancak ve ancak deri ayakkabılar yeni oldukları dönemdeki unutulmuş görkemlerine döndüklerinde, fırça geri çekildi ve ayakkabılar artık üniformanın geri kalan parçalarının yanındaki yerlerini hak etmişti. Yeşil jartiyerlerle yamanmış diz altı çorapları, ütülenmiş bir kısa pantolon, üzerinde rozet ve broşlar bulunan kolalı bej gömlek, lekesiz mavi atkı, geniş kenarlı şapka... Belediye Başkanı iç çamaşırına kadar soyunmadan önce masanın üzerine dizilmiş elbiseleri son bir kez inceledi, sivil takımını ve gömleğini dikkatlice askıya astı. Arkasındaki kapı açıldığı zaman dar kısa pantolonunun içine sığmaya çalışıyordu.

"Eğer izci olmak için yaş sınırı yoksa" dedi arkasından bir ses, "en azından kilo sınırı olmalı."

Belediye Başkanı yüzünü ekşitti ama arkasını dönmedi; bunun yerine derin derin nefes alıp mümkün olduğunca çabuk bir şekilde fermuarını çekti. Anadolu güneşinin yakıcılığından bürokratik kariyerinin panjur ve perdeleri sayesinde kurtulan cildi yumuşak ve solgundu ve pamuklu fanilasından dökülen tüylerle kaplanmıştı.

Düğmeleri ilikledikten sonra kemerini bağladı ve ancak o zaman soluk vererek karnını rahatlatabildi.

"Sana kim içeri girme izni verdi?" diye sordu; sırtı hâlâ girişe dönüktü.

Okul Müdürü kapıyı kapadı ve Victrola'ya doğru yürüdü.

"Bir kamu çalışanı olarak kapınız Sultan'ın bütün saygılı tebaasına açık olmalıdır."

"Duymadınız mı? İmparatorluk artık yok."

"Bu dediğim bir Cumhuriyet için daha çok geçerli."

Belediye Başkanı alnını ovuşturdu ve derin bir nefes aldı. Kamuda çalışarak geçirilen bir ömür, kendi bürosunu iş kanunlarından nasıl uzak tutacağını öğretmişti ona. Ancak savaş Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünü hızlandırmış ve yeniliği onu korkutan siyasi bir durum ortaya çıkarmıştı: Kahrolası Keşif Gücü ayağının altındaki halıyı kaydırmıştı. Osmanlı dönemini ne kadar da özlemişti.

"Hangi dahinin seçim fikrini ilk önce ortaya attığını bilmek istiyorum" dedi.

Bay Othon Victrola'nın kapağını kaldırıp, kirpiklerini kırpıştırarak içine baktı.

"Bilge atalarımız."

Belediye Başkanı hazırlanmaya devam etti. Atkısını aldı ve bir üçgen şeklinde katladı. Bir ucu ensesinden aşağı sarkacak, öteki iki ucu da göğsünün üzerinde düzgünce düğümlenecek şekilde atkıyı omuzlarına attı. Böyle ciddiyetle ve özenle giyinmesi bunun bir boş zaman faaliyetinden daha fazla bir şey ifade ettiğine işaret ediyordu; önemli bir işti. Dudaklarını büktü.

"Eski insanlar da güneşin, altından savaş arabası süren bir adam olduğuna inanıyordu" dedi.

Plak yığınlarını hızlıca gözden geçirdikten sonra Okul Müdürü döner tablaya bir tanesini yerleştirdi.

"Sizin ucuz Victrola'nız benim gramofonumla kıyaslanamaz" dedi, kolu döndürürken.

Eğri büğrü plağın titreşerek dönüşünü seyretti elleri cebelerinde.

"Bu Galli-Curci'yi sana ödünç verdiğimde sesi bir bıçak kadar düzgündü."

Aynanın önünde duran Belediye Başkanı, maun dolaba doğru ilgisiz bir bakış attı.

"Sıcaktan olmalı. Plağı içi buz dolu bir kutunun içinde saklamam gerektiğini söylememiştin."

Öbür adam duruma uygun bir şekilde yüzünü buruşturdu.

"Hâlâ aday olmayı düşünüyor musun?" diye sordu.

"Siyaset konuşmak için vakit henüz çok erken."

Tam o an Amelita Galli-Curci bir koloratur* tekrar tekrar söylemeye başladı. Okul Müdürü büyük sopranoyu ıstırabından kurtarmak için ton koluna hafifçe dokunmak zorunda kaldı.

"Bu plak çizilmiş. Bahse girerim kediniz yine Victrola'da uyumuştur."

Belediye Başkanı aynada kendine baktı. Şapkasını biraz daha yana yatırdı; kusursuz olmuştu.

"Onun hatası değil. Gramofon plaklarını ellemek doğanın ona bahşettiği bir içgüdü değil."

"Ah, evet" dedi Okul Müdürü. "*Bir izci, hayvanların dostudur.* Bunun elkitabında bir yerde olduğunu hatırlıyorum."

Belediye Başkanı başını sallayarak onayladı.

"İzci Yasası, madde beş."

Giyinmeyi bitirir bitirmez oymak başının değneğine bakındı. Masasının çekmecelerinde ya da evrak dolabında yoktu; ne yapmıştı değneği? Bay Othon garezle onu seyretti.

"Ve bir izcinin bir adamı arkadan vurabileceğine ilişkin maddenin hangi bölümde yazdığını tekrar hatırlatsana."

Değneği en son –Başkan hatırlamıştı, geçen hafta kullanmıştı– tavanın köşelerindeki örümcek ağlarını almak için kullanmıştı. Belki de yanlışlıkla toz alma sopasının yanına koymuştu?

Küçümseyerek, "Hatırlarsanız bir zamanlar arkadaştık" dedi Bay Othon.

Gerçekten de aradan bir çağ geçmiş gibi görünüyordu. Ancak aslında iki adam, samimi iki dosttan iki yeminli düşmana dönüşeli henüz yalnızca iki hafta olmuştu. Lokantada buluşup bir fincan aromalı çay ve tavla sayesinde öğle sonrası uyku bastırmalarını geçiştirdikleri zamanlar geride kalmıştı. Ya da anavatanlarından gelen bir tiyatro kumpanyasının oyununu izlemek için hafta sonunda İzmir'e yaptıkları uzun seyahatler ve ardından da onların çapındaki beyefendiler için en iyi müesseselere gitmeler de...

Evet o zamanlar arkadaş olmuşlardı; ancak aynı zamanda da aralarında şiddetli bir rekabet her zaman suyun altından yürüyordu. Bir keresinde Belediye Başkanı yeni sandaletle çıkageldiğinde, Okul Müdürü bir gece içinde vilayetin başkentine gidip bir sonraki gün İngiliz derisinden yapılmış bir çift binici çizme-

* Bir opera, oratoryo ve benzerinde, solo şarkıcının söylediği zor ve süslü pasajlar: bezekli müzik, zor ve süslü müzik. (ç.n.)

siyle geri gelmişti; birkaç gün sonra Okul Müdürü sömestrin sona erişini kutlamak için lokantada herkese rakı ısmarlayınca Başkan çok pahalı *apsent** ile misilleme yapmıştı... İkisi de, dünyanın, sonsuz parçalarını büyüklük, değer ve önemlerine göre sıralayarak listelenmek için var olduğunda uzlaşmış ve sonra da kendileri için her şeyin en iyisini almaya başlamıştı. Aralarındaki bu rekabet tatsız olmasa da kansız bir çekişme olmuştu, ta ki Fransız güzelliği bu rekabetin çapraz ateşinde kalana kadar.

Belediye Başkanı, içinde temizlik aletlerinin olduğu kovayı buldu; değneği faraşın altındaydı. Değneği kısa pantolonuna sildi ve diz altı çorabını düzeltmek için eğildiğinde koltukaltına sıkıştırdı. Eğilirken zorlanan omurgası yaşını hatırlattı ona. İzcilere, on yıl önce, postadan yanlışlıkla genç bir adaşına gönderilen bir broşürü aldıktan sonra katılmıştı. İzci Hareketi'nin, esarete yenik düşmüş zihninin köşelerinde kalan dürüstlük tortusunu çözüp eritmesi üzerine onun yararına çalışmaya başlamıştı. Kasabadaki erkeklerden kalabalık bir oymak kurmuş ve hareketli açık hava etkinlikleri düzenlemişti. Okul Müdürü de kısa süreliğine onlara katılmış –şüphesiz ki kısa zamanda arkadaşını sollayacağının hesabını yaparak, diye düşündü Belediye Başkanı alaycı bir edayla– ancak pazarlarını iş günlerinin şeytanlarının eşliğinde geçirme ihtimali kısa sürede taşınamayacak kadar ağır bir haç halini almıştı.

Diğer yandan bu konu Belediye Başkanı için bir eğlence konusu oldu. Londra'daki ilk eğlence hakkındaki haberleri okuduktan sonra, bir sonrakine erkeklerin birkaçıyla katılmak için para biriktirmeye başlamıştı. (Kesinti yaptığı şahsi lüks zevkleri değildi, belediye sandığından para ayırıyordu bir kenara.) Bununla birlikte, kısa süre önceki münasebeti İzci haccını ertelemek zorunda kalabileceği anlamına geliyordu; nişanlısı bir bebek istiyordu.

"Herhangi bir arkadaş" dedi Okul Müdürü.

Hâlâ eğik vaziyette duran Başkan aniden karnının ağırlığının onu yere yıkmakla tehdit ettiğini hissetti.

"Senden en iyi adamım olmanı istemiştim, değil mi?" diye yanıt verdi kendini toparlarken.

Bay Othon küfürle yanıt verdi; bu durum yalnızca düşmanının kabadayılıkla sırıtmasına neden oldu.

* Pelin otu ve anason aromalı, çok sert ve acı, yeşil renkli bir likör. (ç.n.)

"*Bir izci her türlü zorlukta gülümser ve ıslık çalar!*" dedi Başkan. "İzci Yasası, madde sekiz. Hareket'e yeniden katılmanda sana yardımcı olacaktır, Othon."

Okul Müdürü dişlerini sıktı.

"Sen ve oy hakkını savunan şu Fransız!"

Belediye Başkanı bastonuyla kapıyı işaret etti.

"Görüşme saati bitti. Yapmam gereken önemli bir iş var."

Eski arkadaşından önce odadan çıktı. Bir grup erkek izci meydanda, güneşin altında onu bekliyordu. Başkan onlara doğru yürürken, ceplerinde düdüğünü aradı. Rüzgârların hırpaladığı sokağın her iki yanındaki ılgınlar iskelet gibi çırılçıplak kalakalmıştı; çiçekler meydandan sürüklenmiş, duvar kenarlarına, eşiklere ve kanallara yığılmış, çürüyordu. Bir sürü sessiz ekinkargası almıştı yaprakların yerini. Belediye Başkanı değişen mevsimin uyandırdığı duyguların etkisiyle ürperdi; düdüğünü çaldı ve izciler sıraya dizildiler, eşyalarını yan taraflarında tutuyorlardı. Hazır olduklarında Başkan, İzci selamını verdi, ellerini arkada kavuşturup denetime başladı.

Erkeklerin üniformaları kolalanmış ve ütülenmişti; lavanta kokuyordu. Bir erkek çocuğu, Belediye Başkanı'nın bir süre önce bir Ermeni sirkinin sahibinden aldığı ahşap bir davul taşıyordu. Davul, maymun bir gün elini ısırınca, terbiyecisinin öfkeye kapılıp neredeyse öldürdüğü Hieronymus'a aitti. Rezil bir ilişkinin üstünü örtmek için uydurulmuş basit ama etkili bir yalandı bu. Belediye Başkanı'nın bilmediği ise, insanoğlundan sıtkı sıyrılan maymunun bir gün bakıcısının şefkatinden kaçıp yakınlardaki bir medresede sığınmış olduğuydu. Belediye Başkanı sirkin şu an nerede olabileceğini merak etti; uzun zamandır dansçılardan haber almamıştı. Gömleğinin bir düğmesi eksik olan bir çocuğun önünde durdu.

"Destekleyen taşlardan birini al" dedi, "büyük Çin Seddi bile yıkılır."

Bastonunu avcunun içine hafifçe vururken erkeklerin pasaklılığı için uygun bir ceza düşünüyordu.

"Seni çaylak! Geçit töreninden sonra, grup liderine *Anabasis*'in ilk sayfasını ezbere okuyacaksın."

Daha fazla azarlamadan denetlemeyi tamamladı ve sıranın ortasına döndü.

"İzciler, dikkat!" diye emir verdi. "Andımız neydi?"

İzciler söylemeye başladı: "Tanrı'ya karşı olan görevimi yerine getirmek için elimden gelenin en iyisini yapacağıma, başka insanlara her zaman yardım edeceğime ve İzci Yasası'na uyacağıma şerefim üzerine ant içerim."

Başkan tatmin olmuş bir şekilde başını salladı.

"Bugün bayrak taşıyıcısı kim?"

Yüzü ergenlik sivilcelerinin saldırısına uğramış bir birinci sınıf izci öne çıktı. Kollarının ve ceplerinin üzerinde Hareket'e fanatik bağlılığının kanıtı olan cankurtaran adam, kâşif, kurtarıcı, iz sürücü, ormancı, hava durumu uzmanı ve sanatçı rozetleri dikilmişti. Başkan gururla çocuğu inceledi; bir kez daha kendi hesabına para geçirmek gibi bir ahlaksızlığın üzerini bu gençlere öğretmeye çalıştığı ideallerle örtmeye çalıştı; bir kez daha başarısız oldu.

"Bayrak" dedi Başkan.

Çocuk bir önceki gece kendi kendine çizip boyadığı ve eşyalarının içine yerleştirdiği kağıttan bir Yunan bayrağı çıkardı.

"Askerler gider gitmez o bayrağı yakmayı unutma" dedi Belediye Başkanı. "Artık Türk Cumhuriyeti'nin gururlu vatandaşlarıyız."

Çocuk başını sallayarak onayladı. Üstü cep saatine baktı; Tugay Komutanı geç kalmıştı. Dudaklarını ısırdı. Geçit töreni o yaşlı katırın şerefine düzenlenmişti ve o... Uzaklardan gelen patlak bir egzozun sesi kötü düşüncelerini böldü. Bir dakika içinde eski bir postacı motosikleti süren, yıpranmış bir üniforma giymiş bir subay gözüktü. Sıra halindeki izcileri fark edene kadar meydanın çevresinde dolandı, sonra motorunu hızla onlara doğru sürdü. Belediye Başkanı zar zor ilerleyen motosikleti seyretti.

"Ben Tugay Komutanı'nı bekliyordum" dedi motosikletliye onun yanına varır varmaz.

Motosikletin üstündeki subay motoru durdurdu, motosikletten indi ve motosikleti ayağa alıp selam verdi.

"Özürlerini bildirdi; ben onun emir subayıyım. Onun adına etkinliklere katılmaktan gurur duyarım."

Haberler Belediye Başkanı'nın yüzüne tokat gibi inmişti. Sultan'ın yerel temsilcisi olarak bu tip hakaretlere alışkın değildi; demokrasinin eksiklerinden biri, diye geçirdi aklından. Mevsimin değişmesinden dolayı hissettiği hüzün şiddetlendi.

"Demokrasi asla işe yaramaz" dedi. "Bir kurşun da aynı sonucu sağlayabilecekken kim oy sandığına kağıt tıkıştırmakla vaktini harcamak ister?"

Şapkasını arkaya yatırıp alnını ovuşturdu. "Öyle olsun" diye ekledi ve İzci takımına döndü yüzünü. "Dikkat!" diye bağırdı. "Bayrağı indirin."

Sivilceli erkek, askeri yetkiliye saygılarının bir sembolü olarak bayrağı indirdi. Binbaşı Porfirio acıklı renkleri saygıyla selamlamak için çaba gösterdi; çentikli İzci gönderine raptiyelerle tutturulmuş olan, suluboyayla renklendirilmiş buruşuk ve küçük bayrak, onunla alay ediyormuş gibi görünüyordu. Lider İzci, başka bir emir verdi.

"İzciler, sağa dön!"

İzciler kusursuz bir uyumla talimlerini yapıyorlardı. Çakıllara pat pat vuran ayaklarının çıkardığı ses ılgınların üzerindeki ekinkargalarını ürküttü ve bazıları gaklayarak kiliseye doğru uçtu. Onları zor bir kış bekliyor, diye düşündü Belediye Başkanı nikel kaplama düdüğünü öttürmeden önce.

"İleri, marş!"

Başka bir kısa düdük sesi daha duyuldu ve genç İzci grubu davul eşliğinde harekete geçti. Meydanın etrafında dolanmaya başladılar; bir haftadan fazla süren günlük talimlerinin işe yaradığı belli oluyordu. Marş hızlı olmasına rağmen kimse ne ayak hareketlerinde şaşırdı ne de geride kaldı. Gurur duyan Belediye Başkanı misafirini ağaçlardan birinin gölgesine doğru yönlendirdi.

"Eylemin amacı, birini iyi vatandaş yapan kişilik özelliklerini geliştirme fırsatları sunmaktır" diye başladı. "Onur, disiplin, özgüven, kendi halkına hizmet etme hevesi ve kabiliyet."

Binbaşı Porfirio yürüyen çocukları üzüntüyle izledi. Önde, bayrak gidiyordu; onu davul ve grubun geri kalanı takip ediyordu. Kolalı, bej rengi üniformalarının ve yüksek tepeli şapkalarının içinde ona, Doktor'un satranç tahtasındaki piyonlarını hatırlatıyorlardı. Kendisini misafir eden Belediye Başkanı'nın şatafatlı sözlerine karşılık bir şey söylemesi gerektiğini hissetti.

"Bunlar gerçekten de çok önemli ilkeler" diye söze başladı.

"Platon'un gençlikten itibaren erdem eğitimi dediği şey" diye devam etti Belediye Başkanı. "Bir insana doğru dürüst nasıl yönetileceğini ve nasıl itaat edeceğini göstererek iyi bir vatandaş olmayı öğretir."

"İtaat" diye tekrarladı Binbaşı Porfirio. "Önemli tabii ki."

"İzcilik yöntemleri gençliğin doğal arzularına dayanır. Gençlere uygulamalı ve çekici çıkış noktaları göstererek onları toplumsal açıdan değerli gayelere yönlendirir. Genç bir İzci, eğitiminin arkasında ne yattığının farkında değildir; bu onun için arkadaşlarıyla oynadığı bir oyundur sadece."

Çocuklar, davul geri kalan son ekinkargasını da kaçırırken, meydanın etrafında bir tur daha attılar. Kara kuşların uçuşu bütün o sabah boyunca Belediye Başkanı'nın aklını kurcalayan önseziyi güçlendirdi; Başkan ne diyeceğini unuttu.

"Savaştan önce işler saat gibi işlerdi..." dedi içini çekerek.

Binbaşı Porfirio, Belediye Başkanı'nın hüznüne kaşlarını kaldırarak yanıt verdi. O da, Anadolu seferberliğini doğuran Büyük Savaş'tan önceki koşulları düşündü. Ne gibi zorluklar yaşanmıştı?

Kesin bir yargıyla konuşamadığını anlayınca şaşırdı. Yenilginin neden olduğu sarsıntı geçmişin talihsizliklerini azaltmıştı. Ev sahibini, hafıza kaybına uğramış birinin şaşkınlığıyla seyretti. Başkan, Sosyalist Dava'yı benimseyebilecek türden bir insan mıydı? Karar vermeye çalışırken aklına ilk gelen sıradan cümleyi söyleyiverdi.

"Tarihin tekerleri gıcırdıyor."

Belediye Başkanı, bu tatsız yorum karşısında omuz silkti. Düdüğünü öttürdü ve izciler bir zafer marşı söylemeye başladılar; ancak bunda talimde oldukları kadar başarılı değildiler. Bir gece önce Okul Müdürü'nün bastonu eşliğinde yapılan prova iyi geçmişti; ancak Belediye Başkanı'nın Bay Othon'dan özellikle rica etmesine rağmen, erkeklerin yürürken söyleme alıştırması yapmadıkları belli oluyordu ve izciler adımlarını atarken şaşırmaya başlamışlardı. Manzaradan utanan ve eski arkadaşına kızan Belediye Başkanı başını yere eğdi.

"Cenazesinde şeytan şarkı söyleyesice" diyerek söylendi. "Bu bir şenlik geçidi."

Yanında duran Binbaşı olan bitenin farkında değildi; aklı hâlâ Dava'ya yeni bir üye kazandırmaktaydı. Başkanın nabzını yoklamaya karar verdi.

"Bazıları bir milletin bayrağının, renkli bir kefenden başka bir şey olmadığını düşünüyor" dedi.

Yaşlı Oymak Başı uzun uzun ona baktı. Belediye Sarayı'nda hangi bayrağın dalgalandığı, içindeki büroyu o işgal ettiği müd-

detçe umurunda olmazdı; ancak askeri bir görevliden böyle bir yorum duymak şaşırtıcıydı. Daha fazla bu konu üzerinde düşünmedi; o an için geçit töreni daha önemliydi.

"Evet, tabii, şiddet" dedi telaşla. "Belki de hiçbir neden yoktu şiddet uygulamak için."

Sahtekâr, ılgının altındaki idealist duruşunu bozdu ve birliğinin komutasını almaya koştu. Döndüğünde izciler marş söylemeyi bırakmış, sessiz geçitlerine yeniden başlamışlardı. Meydanın etrafında yürüyorlardı ve ter bej rengi gömleklerinin koltukaltlarına, yakalarının etrafına ve gömleklerinin liyakat madalyaları takılı ön taraflarına akın etmeye başlamıştı. Belediye Başkanı takdir eden bir edayla başını salladı; ta ki Müslüman Mahallesi'nden rüzgârla birlikte gelen iğrenç kanalizasyon kokusuyla sevinci kursağında kalana kadar.

"Avrupa'da olsaydı" dedi, "burası güzel bir kasaba olurdu."

Pilot Teğmen Kimon, Binbaşı Porfirio'nun atı serbest bıraktığını gördüğü günden beri bir sırrı paylaşmanın hem heyecanını hem de sıkıntısını yaşıyordu. Bu sır, onun değerini bilecek güvenilir birini bulana kadar koruması gereken eski bir hazine gibiydi. İşlenen suç da sivil mantığıyla düşününce o kadar önemli gelmiyordu ona. Ancak iğdiş edilmiş bir ata kötü muamele edilmesini engellemek uğruna kariyerini riske atan bir subaya da insanlık namına arka çıkılmalıydı. Bu sır saklayan adamın elinden başka ne gelirdi? Havacı gözlerini kaldırıp uçsuz bucaksız gökyüzüne baktı ve birkaç gün önce o gece kampta Binbaşı'yla arasında geçen, birbirlerine karşı duydukları husumetin temellerini atan tartışmayı hatırladı. İntikam alma isteği, yavaş yavaş ayakları yere bastığı sürece hissettiği can sıkıntısına dönüştü. Toza, taşlara, sokağın çakıllarına, neredeyse küçümser bir tavırla baktı; uçağını nasıl da özlemişti. Kasabanın öteki ucunda bir kum fırtınası koptu.

Dikkatle, kazadan kalan yanıklarına baktı; yavaş da olsa iyileşiyorlardı. Ateş yanaklarını, ensesini ve ellerini yalayıp geçmişti; ancak güzelliğine zarar verememişti. Bir sinek alnındaki kabuğa kondu, ancak eliyle onu ezme fırsatını bulamadan sinek kaçtı. Evet, Binbaşı'nın küçük düştüğünü görmek eğlenceli olurdu; böyle disiplinli ve gururlu birini gülünç bir durumda

görmek... Bu düşünceyle kıkırdayan Pilot Teğmen Kimon yürüyüşüne devam etti.

Bir kumru öttü; bakkal dükkânının tavanında bir kafes asılıydı. İçinde, sıcaktan sersemlemiş dört güvercin çırpınıyordu. Bir şey düşünmeden onları izlerken, havacı acilen işeme ihtiyacı duydu. Sessiz bir yer bulmak zorundaydı. Belediye parkına dalmaya karar verdi. Uzun ağaçlarla çevrili parka girer girmez, görünmez bir kuş orkestrası cıvıldamaya başladı. Bir palmiyenin arkasında pantolonunun düğmelerini çözdü ve palmiyenin gövdesine doğru işemeye başladı. İşemesi bitince, bir hurma ağacının sık dallarını taşladı. Düşürdüğü hurmaları iştahla yedi ve ancak bitirince yaptıklarının kuşları susturduğunun farkına vardı. Tatlı meyve onu susatmıştı, su aramaya koyuldu. İyice boy atmış sarmaşığın içine gömülmüş, tepesinde kuş pisliklerinin birikmiş olduğu bir kapıya ulaşıncaya kadar, ilerledikçe karanlıklaşan ve daralan, servi ağaçlarının gölgesindeki bir patikayı takip etti; kapının arkasında kasabanın mezarlığı vardı. Kapının menteşeleri gıcırdadı ve botlarının altında yumurta kabuğu gibi çatırdayan kuru kavak yapraklarıyla döşenmiş bir patikadan yürüyerek yoluna devam etti. Her şey yosun tutmuştu: taş haçlar, dua eden melekler, mozolelerin çatıları, hepsi. Yerdeki yaprakların içinde bir şey hareket etti; bu, yılan mıydı yoksa kuş muydu? Gözleri bir sümüklüböcek ordusuna takıldı ve durgun suyla dolu bir çeşmeye varana kadar onları takip etti. Susuzluğunu giderirken salyangozun bıraktığı sümüğü elinin ucuyla bir kenara sıyırdı; şakıyan kuşlar şarkılarına devam ettiler.

Büyük kahramana bir ders veriliyordu. Pilot Teğmen Kimon elinde olmadan dişlerini sıkarak yine Binbaşı'yı düşünmeye başladı. Askeriyedeki görevini kaybedebilirdi; bu, hava filosu komutanının labirente inmesinden ve üç kanatlı uçağının takla atmasından daha iyiydi. Mezarlığın uzak ucunda nihai hedefi olan büyük bir ev gördü. Ham üzümleri olan asmaların, limon ağaçlarının ve kişniş filizlerinin arasından kendine bir yol açarak arka bahçeden içeriye girdi. Evin içinde de kapılar ve pencereler açıktı; perdeler oyuncu rüzgâra teslim olmuştu. Taraçada pişmiş topraktan yapılma bir çömlek parçalar halinde yerde duruyordu; Pilot, suçluyu salonda buldu: Bir koltukta yatan kedi döşeme kumaşını tırmalıyordu. Mermer döşemeli oturma odasında aristokrat, büyük piyanonun üzerine çıkmış fildişi tuşları diş-

liyordu. Arkasındaki ayak seslerini duyana kadar Binbaşı'yı ispiyonlamakta kararlıydı.

Bir ses, "Bu günlerde güzel müzik dinleyebileceğin tek yer genelevler" dedi.

Tugay Komutanı Nestor hemfikir olduğunu gösteren bir tavırla sırıtarak işaret parmağıyla gizlilik işareti yaptı.

"Lütfen Belediye Başkanı'na beni gördüğünüzü söylemeyin. Topçu sınıfını teftiş etmekle meşgul olduğumu zannediyorlar."

İki gün önce izcilerin törenine katılma daveti geldiğinde, Tugay Komutanı bunu büyük bir heyecanla karşılamış, emir telakki etmişti. Düşünüp taşındıktan sonra, sabahı Violetta'nın kırmızı saten çarşaflarının içinde geçirmeye karar vermişti. Pilot Teğmen Kimon onu selamladı.

"Rahat, Teğmen. Bildiğim kadarıyla ikimiz de aynı şeyden sorumluyuz. O yüzden bu kurumun hücrelerinin içinde olduğumuz sürece eşit sayılırız."

Pilot Teğmen kendi sırrını hatırladı; bu onun için bir fırsattı.

"Generalim. Bir şey söylemek istiyorum."

Amiri saatini kontrol etti.

"Şimdi olmaz evlat. Topçuların teftişinden daha önemli..." Göz kırptı. "Bir işim var. Kimse akıllı bir büyücüyü bekletmemeli. Yarın gelip beni gör." Bunları söyledikten sonra Tugay Komutanı Nestor veda etti.

Tugay Komutanı kasabaya geldiğinden beri Ermeni Bakkal'ın büyücü karısı hakkında hikâyeler işitiyordu. Görünüşe göre, kadın doğaüstü güçlere sahipti; çünkü, bütün Doğu Akdeniz bölgesinde tanınıyordu.

Tugay Komutanı Nestor seansları esnasında, odanın içinde gaipten seslerin yankılandığını, birçok eşyanın havaya kalktığını, müzik aletlerinin kendiliğinden çaldığını, ağzının içinde karanfil çiçekleri göründüğünü duymuştu. Meziyetlerinin listesi çok etkileyiciydi. Bunları duyar duymaz Tugay Komutanı rahmetli karısını düşünmeye başlamıştı. Belki de büyücü kadın ona son kez elveda demesine yardım edebilirdi.

Ermeni Bakkal bekliyordu. Kaldırım taşı döşeli yol ağzındaki iki katlı evi, bir savaş gemisinin pruvasına benziyordu. Evin dar ön cephesindeki çiçeklerle dolu balkon, duvara çivilenmiş bir sokak lambasının üzerinden dışarı uzanıyordu. Badanalı yan duvarlarda panjurlu pencereler vardı; bir tek sokağın sol tarafı-

na açılan kapı panjursuzdu. Bakkal, subayı görünce sigarasını söndürdü ve paketi cebine koydu.

"Çok şanslısınız Generalim. Bugün dolunay var. Ruhlar karanlığı sever; ne kadar karanlıksa o kadar iyi. İçeri buyurun."

Evlerin badanalı ön cephelerine, oradan da kaldırım taşı döşeli sokaklara karanlık çöktü. Tugay Komutanı Nestor eşiği geçer geçmez gizemli bir dünyaya adım attığı hissine kapıldı. Ev sahibi ağır bir gaz lambası kaptı ve ışığı karanlığa tuttu.

"Beni takip et dostum" dedi. "Ama adımlarına dikkat et. Etrafta ruhlar var. Bir seanstan sonra yeraltına dönmeyi reddettiler ve tehlikeli olabilirler. Onlardan kurtulmak zordur." Müşterisine göz ucuyla baktı.

"Bazen karım ve ben kayıp ruhlar için bir otel işlettiğimiz hissine kapılıyoruz." Kapının gıcırtısı sözlerinin etkisini perçinledi. Tugay Komutanı Nestor kendini tutamayıp yutkundu. Bir müşterinin batıl inançlarını abartmak için tasarlanmış bir koreografinin korkunç durakları arasından Tugay Komutanı'nı geçiren ev sahibi sakin ifadesinin altında büyük bir memnuniyet gizliyordu.

Büyük bir evdi ancak birkaç dakika sonra Tugay Komutanı daireler çizerek yürüyüp yürümediklerini merak etti. Ayak seslerinden başka seslerin de yankılandığı dar koridorlar boyunca ve Ermeni Bakkal'ın kemerine takılı bir avuç anahtarın arasından çıkardığı anahtarlarla açıp hemen kilitlediği (böylece dolaşan ruhlar evin geri kalan yerlerine bulaşamayacak, diye açıklamıştı) kapılardan geçerek bir sürü merdivenden inip çıkmışlardı. Alnındaki örümcek ağları ve zehirli kokular Tugay Komutanı'nı maddi dünyayı terk ettiğine inandırmıştı. Nihayet, bir döner merdivenin ucundaki bir odaya ulaşmışlardı.

"Generalim" dedi bir ses iki adam içeriye girince. "Hoş geldiniz. Yetkinizi kapı dışında bırakın ve içeri gelin."

Tugay Komutanı şapkasını ve paltosunu çıkardı ve saygıyla başını eğerek medyumu selamladı. Medyumun salonu, siyah bir örtünün baştan başa bir duvarı ve tavanı kapladığı yuvarlak bir odaydı. Kadın üzerinde kristal bir küre bulunan yuvarlak, küçük bir masanın arkasında oturuyordu.

"Oturabilirsiniz" dedi.

General'in şapkasını ve paltosunu alan Bakkal ona bir sandalye uzattı ve bir köşeye çekildi. Medyum, bir bakışta müşterisinin batıl inançları olan bir adam olduğunu anlamıştı.

"Yanıtlar bende değil, General; ben sadece ruhlara hizmet ediyorum. Merak ettiğiniz yanıtları verecek olan onlardır."

Bu zırvalıklar, Tugay Komutanı'nın kafasını karıştırmıştı; ancak mizah duygusunu etkilememişti.

"Ancak ücreti alacak olan *sizsiniz.*"

Ev sahibi, nükteli saygısızlığı üzerine ona dik dik baktı. Doğaüstü güçleri göstermenin zamanı gelmişti. Gizemli elbisesinin gizlediği ayağı, gizli makinenin pedallarına bastı ve küçük masa esrarengiz yükselişine başladı. Hile Tugay Komutanı'nı susturmayı başardı. Bir müddet sonra odaya parfüm kokusu doldu.

"Ey ruh, adını söyle" dedi büyücü.

Bunu söyler söylemez yüzündeki ifade bozulmaya başladı. Tekrar konuştuğunda sesi daha boğuktu.

"Kont Alessandro di Cagliostro."

Hakkını vermek gerekir ki, ismi doğru telaffuz etmişti. Belediye kütüphanesinden ödünç aldığı bir kitapta raslamıştı bu adı kötüye çıkmış serüvenciye. Rönesans'ın kötü bir şey olduğunu düşünen sayısız şarlatandan biri, kendini kont ilan eden bu kişi, kalpazanlıktan falcılığa kadar her konuda uzmanlaşmıştı. Bir doktor, ipnozcu veya Farmason gibi davranarak bütün Avrupa'yı dolaşmış, kapı kapı dolaşarak sonsuz gençlik iksirlerini satmıştı. En sonunda Engizisyon tarafından tutuklanıp isyankâr olarak ölüme mahkûm edilmiş ancak cezası ömür boyu hapse çevrilmişti. Onun hayat hikâyesinden etkilenen Ermeni büyücü, bu adamı öteki dünyanın en gözde temsilcisi seçmişti.

Tugay Komutanı Nestor, bu tanışmadan memnun kalmamıştı.

"Ama ben karımla konuşmak için buradayım, hanımefendi. Herhangi bir aristokratla konuşmak için değil."

Kont itiraz etti.

"Birliklerinizi iyi komuta ediyorsunuz, General. Bakalım şeytan alaylarında da o kadar yetkin olabilecek misiniz."

Tugay Komutanı ürperdi.

"Görünüşe göre bir yabancı için dilimizi kusursuz konuşuyorsunuz, Kont. Sözdiziminiz kusursuz, aksanınız da yok."

Ruh bu yoruma aldırış etmedi.

"Sizi kalbinin en derin yerinde saklayan birinin selamını getirdim size" dedi medyum aracılığıyla.

Tugay Komutanı Nestor ciddi bir tavır takındı.

"Onun da hayatımın aşkı olduğunu söyleyin ona. Onu her şeyden üstün tuttum ve tutacağım."

"*Üstün tutmak*" dedi Kont küçümseyerek. "*Zina yaptınız.*"

Tugay Komutanı Nestor sandalyesinin üstünde kıpırdandı.

"O uzun zaman önceydi. Ondan sonra ben..."

"*Tekrar tekrar. Bütün o uzun evlilik hayatınız boyunca.*"

General, yaklaşık iki yüzyıllık bir asilzadeyi kurnazlıkla alt etmenin mümkün olmadığını fark etti.

"Bunun Kont Cagliostro olduğundan emin misiniz, hanımefendi?" diye sordu medyuma. "Üvey anneme daha çok benziyor."

Ermeni kadının küstahlık yapmaya zamanı yoktu.

"Dalga geçmeyin, General. Ölüm insanın espri anlayışını da alıp götürüyor."

Kıdemli subay, kadının sözlerine uydu. Ancak Gazeteci'yle yaptığı görüşmeden beri ruhlara sormak istediği başka bir şey daha vardı.

"Şan şöhret sahibi olacak mıyım, Kont?"

Medyumun yanıtı hazır olduğu kadar, kesinlikten uzaktı.

"*Başarılarınız bir gün bütün dünya tarafından bilinecek, General.*"

Kehanet Tugay Komutanı'nın aklına katliamı getirdi; bu, dünyanın bilmesini kesinlikle istemediği bir başarıydı. Ruh tekrar konuştuğunda hâlâ kendisine verilen yanıtı düşünüyordu.

"*Dikkat edin efendim. Başınızın üstünde akbabalar dolaşıyor; bazıları da yanınızda yürüyor.*"

Tugay Komutanı dudaklarını ısırdı. Ruh, şüphesiz, ordusundaki hırsızı ve haini kastediyordu.

"Kim onlar? Onların adını söyle bana!"

Şu ana kadar Kutsal Cagliostro'nun doğrudan yanıtlar verme alışkanlığının olmadığını öğrenmiş olmalıydı.

"*Sade bir ceket gerçeği yeterince ortaya çıkarır. Üzerinde rütbesi olan bir ceket ise daha çok işe yarar.*"

Tugay Komutanı Nestor'un sabrı tükeniyordu. Yine de başka bir soru sormaya çalıştı.

"Evlerimizi tekrar görebilecek miyiz?"

Çok uzak olmayan bir yerlerden silah sesleri duyulduğunda İtalyalı serüvencinin ruhu onu tekrar sevindirmek üzereydi. Subay sandalyesinden sıçradı ve tabancasını çekti.

"Gitmeliyim, hanımefendi" dedi ve tabancasını kontrol etti. Doluydu. "Bir şeyler oluyor. Şapkam nerede?"

"General!" diyerek onu durdurdu medyum akıldan çıkmayacak sesiyle. "Henüz gidemezsiniz; ruh sinirleniyor!"

Tugay Komutanı Nestor'un belkemiğinden aşağı başka bir ürperti daha indi.

"Özür dilerim ama bu acil bir durum. Hazır bulunmam gerekli olabilir."

Durum, büyücünün hile cephanesinden ölümcül bir silah gerektiriyordu. Bir parmağını uzattı. Parmağının ucu, derinin altından geliyormuş gibi görünen titrek bir ışık saçıyordu. Tugay Komutanı donakaldı; açıklaması imkânsız mucizeye fal taşı gibi açılmış gözlerle bakakaldı.

"Kont... Kont'un... is... istediği... nnnedir, hanımefendi?" diye sordu ipnotize olmuş bir halde.

Yanıt verdiğinde, büyücünün sesinde ince bir alaycılık vardı.

"Öncelikle paramı ödemeniz, efendim."

Beşinci Bölüm

İlk olay paniğin yol açtığı bir durumdu: İsa'nın son akşam yemeği töreninde, ev sahibi yoktu ve Aşçı ona yardım etmeyi reddetmişti. Geri çekilme başladığından beri yiyecek dağıtılıyor ve tek bir dilim ekmeğin bile ziyan edilmemesi için emirler veriliyordu. Ancak Aşçı yufka yürekli biriydi ve uzlaşabileceklerini söylemişti. Böylece, bir sabah Tugay Komutanı gözcülük yapmak için dışarı çıktığında Aşçı onu şeker çalmaya gönderdi. Tahmin ettiğinden daha kolay olmuştu; göğsünde taşıdığı haçın her kapıyı açan bir anahtar olduğunu gördü. Kutsanmış şarap bittiğinde ise Emir Subayı'nın özel mallarını yağmalamıştı. Ondan sonra sıra, Doktor'un pahalı tıraş bıçağına gelmişti... Aşçı'yla suçortağı olmuşlardı.

İşler, bir tek Tugay Komutanı'nın kıymetli purolarını ararken ters gitmişti. Bir yılan nasıl olduysa kamyonun içine girmiş ve dişlerini hırsızlık yapan elinin bir santim üstünde takırdatmıştı. Bir süre sonra ceketinin altındaki değerli ganimetiyle ayrılmadan önce yılanı topuğunun altında ezmişti. Şimdi bir an lanet yılanın uğursuzluk getirip getirmediğini düşündü; ancak çabucak bu putperest düşünceyi aklından çıkardı.

Çaldığı şeylerin günlük hayatta, en azından şimdikine benzer berbat bir durumda, onlar olmadan da yapabileceği lüks şeyler olduğunu düşünerek kendini temize çıkarıyordu. Elbette askerlerin güvenliğini tehlikeye atacak hiçbir şey yapmazdı. Geleneklere karşı gerçekleştirdiği bu eylemi, aslında onların kurtuluşunu, en önemlisi ruhsal kurtuluşunu güvence altına almak için yapıyordu.

Peder Simeon iç geçirdi ve kollarını ovuşturdu; kilisenin içi soğuktu. Kilisenin bahçesinde yaktığı ateşe bir parça odun daha

attı. Duvarlardaki pul pul dökülen freskler sert bir ifadeyle ona bakıyordu. Küçük ateşinden yükselen kıvılcımlar birkaç santim yukarıya yükselip yok oluyorlardı. Yeni evinin soğuk döşemesinin üstüne çömelen Peder gece harekâtının ganimetlerini inceledi; bir çift gümüş mahmuzlu deri binici çizmesi ve kakmalı kınının üzerinde altın bir tel bulunan bir süvari kılıcı. Peder, işinin ehli bir hırsızınkinden farksız gururunu bastırmayı başaramadı. O sabah Tugay Komutanı'nın akşamını, bakkalın köşesindeki konakta geçireceği haberi kulağına gelmişti. Bu mükemmel bir fırsattı. Peder Simeon Müslümanların ona gösterdiği İncil'in altın kapağına dokunduğundan beri tek bir şey düşünüyordu: Bu kutsal kitap onun olmalıydı. Gerekli parayı tedarik etmesi yeterliydi.

Kolay bir iş değildi. Puroları kaybolduğundan beri Tugay Komutanı Nestor'un gözlerinden ateş fışkırıyordu ve hırsızı yakalamak için birkaç tuzak kurmuştu.

Peder'in Belediye Sarayı'nda karşılaştığı labirent gibi tuzaklardan en etkileyici olanı birinci kattaki sahanlığa çekilmiş ve horlayan bir muhafızın ayağının başparmağına bağlanmış ipek bir iplikti. Toplantı salonunun kapısının üstünde tehlikeli bir şekilde dengede duran bir kova sarı boyanın devrilmesi an meselesiydi. Başkaları da vardı; ancak Peder her birini teker teker savuşturmayı bilmişti.

Çizmelerin ve kılıcın, tarihi İncil'i almaya yeteceğini düşündü. Yine de ertesi sabah Müslüman Mahallesi'nde esaslı bir pazarlık için kendini hazırladı. Kilisenin kubbesini destekleyen kolonlardan birine asılı parkasına büründü ve gözlerini kapadı. Soğuğa rağmen kendini Noel'den bir önceki gece yatağına uzanan bir çocuk gibi hissetti.

Bu karanlık gece sözde onun yararına olacaktı; ancak nereye gittiğini zar zor görebiliyordu. Onbaşı kalbinin ceketinin altında tuzağa düşmüş bir hayvanınki gibi hızla attığını hissetti. Her gece sabırsızlıkla ayın batışını izleyerek, uzun zamandır bu anı bekliyordu; o gece nihayet ay tamamen kaybolmuştu. Etrafta uyurgezer askerlerden başka kimse olmayacaktı. Borazan, çoktan gecenin karanlığına hükmetmişti; sokak lambaları söndürülmüş, pencerelerin perdeleri çekilmiş ve kasaba semavi bir karanlığa gömülmüştü.

Onbaşı, konakladığı evin dededen kalma saati gece yarısını vurana kadar bekledi ve sonra yola koyuldu. Böyle anlarda komünist inançlarının değerini hissediyordu; bir duanın aldatıcı cesaretinin yararlı olabileceğini düşündü. Yine de vakit kaybetmeden gitti.

Işığın olmaması gölgesinden kurtulması anlamına geliyordu; ancak botlarının çıkarttığı sesler peşini bırakmıyordu. Her adım sıvalı duvarlarda yankılanıyordu. Durdu ve botlarını çıkardı, bağcıklarını birbirine bağlayıp botları boynuna astı. Yola yırtık yün çoraplarıyla devam etti, bu şekilde rahat olmasa da daha az ses çıkarıyordu; kalp atışları dışında duyulan tek ses ılgınların hışırtısıydı. Dikkatli adımlarla ilerlerken pazar yerine geldiğini düşündü. Oradaki kaldırım taşını daha önce fark etmişti; ancak tam olarak nerede olduğunu bilmiyordu. Sokaktaki ve dükkânların üzerindeki tabelaları okumak imkânsızdı. Pantolonunun arka cebindeki, karanlıkta okuyamadığı haritayı hatırladı. Odaklanmaya çalıştı. Kışlası... genelevin önünden geçen yol... park... Meydan bir sonraki köşenin ardında olmalıydı.

Ama değildi. Nefesini tutmak için dimdik durdu. Sadece yürümüş olmasına rağmen göğsünün saatlerdir talim yapıyormuş gibi kabardığını hissetti. Açık kanalizasyonun kokusunu aldı. Müslüman Mahallesi'ne doğru mu ilerliyordu? Kurtuluşu için özenle çizdiği güzergâhta burası görünmüyordu. Ancak geri dönmek için çok geçti; bir baykuşun kısa ötüşleri ıstırabının soluklarına eşlik ederken Onbaşı isteksizce yola devam etti. Bir süre sonra kaybolduğunu kabul etti.

Ceplerinde, uğur getirsin diye haritadan başka, Selanik'teki gizli sevgilisinden gelen *billet-doux** taşıyordu. Sırt çantasında birkaç konserve kutusu, bir battaniye, su dolu birkaç şişe, kendini savunmak için bir kasatura ve Parti'nin katma değeri anlatan kitapçığı vardı. Kitapçık eğer düşmanın eline geçerse, ki bu son ihtimal özgürlük için vizesi olabilirdi, düşmanı onlara karşı olmadığına ikna edebileceğini düşündü. Durdu, sırt çantasını yere koydu ve kulak kabarttı. Bir şey duyduğunu sandı. Hayır; kimse yoktu. Tekrar yola koyulmak için hazırlanırken bir şeyler gördü. Bir çift sarı göz, karanlıkta uzaklardan gelen bir arabanın farı gibi parlıyordu ve ona bakıyordu. Bir süre hiçbir şey ol-

* Sevgiliye gönderilen şahsi mektuplar. (ç.n.)

mamışçasına put gibi durdu. Ancak Onbaşı sessizce ve sinsice uzaklaşmaya kalkışır kalkışmaz Peder'in köpeği ortalığı birbirine katarcasına havlamaya başladı.

Koştu. Sırtındaki ağırlıkla ve boynundan aşağı sallanan botlarla koşmak çok zor oluyordu; ister istemez çantasını bırakmak zorunda kalana kadar birkaç yüz metre koşabilmişti. Birdenbire güzergâhının artık sahile uzanmayacağını anladı; en azından tepelere doğru uzanmasa mutlu olacaktı. Acil durum aklını başından almıştı. Yemeksiz, susuz ve kendini soğuktan korumasını sağlayacak araçlar olmadan uzun süre Anadolu ovasında hayatta kalamazdı. Ancak şimdilik kısa süreli bir kurtuluş ona bütün ümitleri vaat ediyordu. Neredeydi? Keskin bir köşeden döndü ve birdenbire bir engele takıldı; kırılırken çıkardığı sesten anlaşıldığı üzere bu bir çiçek saksısı olmalıydı.

Hâlâ peşinde olan Caleb kısa süreliğine durakladı; ses hayvanı şaşırtmıştı. Birisi ona taş mı atıyordu? Kimsenin taş atmadığını anlayınca, Caleb takibine devam etti.

Keyfi yerindeydi. Böyle soğuk bir gecede bu tür bir macera beklemiyordu; aslına bakılırsa, bu kasabada günün herhangi bir saatinde yapılacak çok az şey bulunuyordu. Hamam ile Belediye Sarayı arasında dolaşan, takip ettiği o melun kedi vardı; ancak onu kovalamaya kalkışır kalkışmaz kasaba ahalisi onu taşlamaya başlamış, Caleb de kuyruğunu bacaklarının arasına kıstırıp oradan kaçmıştı; ne utanç verici bir yenilgiydi. Olsun; bu gece eğlencenin en mükemmeline denk gelmişti. Dişini dışarı çıkardı, yutkundu ve yeniden hayat bulan vahşilikle havlamaya başladı.

Ayağıyla çiçek saksısına takıldıktan sonra aksamaya başlayan Onbaşı, sarhoş gibi koşuyordu. Aysız gecenin zifiri karanlığında kurtuluş güzergâhındaki her yol aynı belirsizliğe açılıyordu. Bir çıkmaza varana kadar koştu, arkasını döndü ve başka bir yol bulmaya çalıştı. Bir süre sonra karşısına çıkan bir çukurun üzerinden atladı. Kokuya bakılırsa bu bir kanalizasyon çukuruydu. Müslüman Mahallesi'ne giriyordu. Ümitsizliğin son perdesinde botlarını kanalın içine attı ve ardından sefil karanlığa gömüldü.

Bütün o süre boyunca kötü şansına küfretti; ancak çölden geçme fikrinden ötürü bir an bile pişman olmadı. Panik kasırgasında mektup arkadaşının hayali şimşek gibi gözlerinin önünde çakmaya devam etti. Doğru, defalarca yalvarmasına rağmen ondan bir fotoğraf alamamıştı; ancak el yazısından ve üslubundan yüzünün şeklini hayal edebiliyordu.

Muhtemelen düz (yöntemi tamamen bilimsel değildi), uzun, kuzguni saçları, badem gözleri, keskin hatlı uzun bir burnu ve ince dudakları vardı. Kuşkusuz, platonik aşkını temsil eden bu tasvir bir bakıma bir ressamın Mısır kraliçesi yorumunu andırıyordu; insanların cüzdanlarında sevgililerinin fotoğraflarını koydukları yerde buruşuk bir gazete kupürü saklıyordu.

Yalvarışlarının ve beddualarının başaramadığını uzaktan gelen bir düdük sesi birdenbire gerçekleştiriverdi. Köpek durdu, kulaklarını havaya dikti ve kuyruğunu sallamaya başladı. Ne güzel, diye düşündü Caleb, gece oyununa daha çok kişi katılıyordu.

Hayvan, devriyeleri alarma geçirmişti. Onların şu an, uzaklardan koşarak geldiklerini duyabiliyordu. Onları kendine doğru yönlendirmek için tekrar havladı. Köpeğin sesi, karanlıkta devriyelere deniz feneri gibi yol gösteriyordu ve çok geçmeden fenerlerinin ışıkları dar sokağın başında parıldadı. "Dur!"

Onbaşı tersini yaptı. Havada silah sesleri yükseldi ve devriyeler avlarının yerini saptamak için duvarlardan birbirlerine bağırıyorlardı. Ancak zordu, fenerlerinin ve köpeğin yardımıyla bile zordu. Labirent askerlerin sadece yollarını şaşırmasına değil, aynı zamanda kendi arkadaşlarına ateş etmelerine de yol açan aldatıcı karmaşık yankılar ve gölgeler doğuruyordu. Şans eseri yaralı yoktu; ancak ölümü enselerinde hisseden takipçilerin arasında uzun uzadıya tartışmalar çıkınca zamanın çoğu bu şekilde boşa geçti. Bütün bunlar giderek kenar mahallelerin kalbine ilerlemekte olan Onbaşı'nın lehineydi.

Artık çorapları yırtılmıştı ve tabanları kanıyordu. Ancak nasıl olduysa askerlerden ve köpekten kurtulmayı başarmıştı. Bu kadar adamın kokusu köpeğin burnunu mu yanıltmıştı? Nasıl olduysa olmuştu, umudunun kapısı biraz aralanmıştı. Kasabanın geri kalan kısmından kerpiç duvarlarla ayrılmış olan bu mahallelerdeki evler, birbirine çivilenmiş veya iple bağlanmış tahtalardan, tenekelerden, çadır bezlerinden yapılmış kabus gibi evlerle doluydu. Onbaşı durup bir çıkış için etrafa bakındığında insanlar ellerinde mum ve gaz lambalarıyla barakalardan dışarı çıkmaya başlamışlardı ve pencerelerden dikkatle bakan yüzlerin sayısı artmıştı. Onbaşı kendini bilinmeyen bir kabileyle karşılaşmış gibi hissetti. Ardından daha sıra dışı bir şey oldu; bir el, ona yanan bir gaz lambası uzattı. Değerli hediyeyi kabul etti ve devriyenin sesi korkusunu tazelediğinde kurtarıcısına teşekkür etmek üzereydi.

Takip devam ediyordu; ancak Onbaşı da ışıktan yararlanıyordu. Işığın yardımıyla birkaç dakika sonra labirentten çıktı. Ancak tıslayan bir mermi keyfini bozdu. Sağ kolunun etini sıyırdıktan sonra kana bulanan mermi, değerli lambasını parçalara ayırmak üzere yoluna devam etti. Onbaşı karanlık gökyüzünde St. Gregorius Theologus'un devasa kubbesini gördü. Ortasından dalgalanan bir ışık yükseliyordu; yoksa bu bir yangın mıydı? Genç adam Peder'in kiliseye taşındığı söylentisini hatırladı. "Kurtuldum" diye mırıldandı nefes nefese.

Bu, Peder'in yıllardır zevkine varmadığı türden çok güzel bir rüyaydı. Hâlâ kasabadaydı; ancak askeri üniforması yerine eski papaz cüppesini giyiyordu. Uzun zaman olmuştu. Tam olarak ne kadar geçtiğini bilmiyordu; pek çok şey değişmişti. Artık varoşların yerini güzel bahçeli mütevazı evler almıştı. Genelev, kızların ev ekonomisi öğrendiği bir okula dönüştürülmüştü. Dahası, açık kanalizasyonun üstü kapatılmış ve bir zamanlar kasabayı boğan koku yok olup gitmişti. Bütün bunlar Peder Simeon'un eseriydi. Olağanüstü başarısının taçlandırılmış ihtişamı kendini çabucak gösterecekti. Çatırdayan çanları çalar çalmaz, onarılan kiliseye Müslüman Mahallesi'nden Hıristiyanlığa dönmüş insan seli aktı.

Rüyasında tuhaf başka bir şey daha vardı. Nereye giderse gitsin omzunun üstünde büyük çirkin bir karga ötürüyordu. Peder Simeon'a göre bu karga, gençliğinde misyoner olma amacını gerçekleştirmediği için duyduğu suçluluğu simgeliyordu. Ancak en sonunda kendini affettirmişti ve işte rüyasında bunun kanıtı görülüyordu. Karga kanatlarını açtı ve omzundan uçup gitti. Peder Simeon, Bütün Anadolulların Havarisi, baygın gözlerle böyle düşündü...

Kapı çalındı. Peder'in kulakları uzaktan gelen sesi güçbela işitti ama Peder rüyasına devam etti. Karga, St. Gregorius Theologus'un kubbesinin üstünden çığlıklar atarak uçtu gitti. Kapı ikinci kez vuruldu; ancak Peder Simeon kıymetli rüyasını bölmedi.

Nerede kalmıştı? Ah evet; suçluluğunun kargası. İşte oradaydı, uzaklara uçuyordu, birazdan ebediyen ortadan kaybolmak üzere; ne kadar muhteşem bir görüntüydü. Ancak, beklenmedik bir şekilde kuş döndü, doğruca geri geldi ve yine Peder'in omzuna tünedi. Peder Simeon ağlamaya başladı.

"Katliam" diyerek iç geçirdi uykusunda. "Tanrım, beni bağışlayacak mısın?"

Kapı bir kez daha çalındı. Bu sefer Peder'in uyanmamak için daha az nedeni vardı.

"Git, iblis!" diye bağırdı kapıya doğru ve son bir hamleyle şuurunun açılmasına engel olmak için paltosunu başının üstüne çekti. "Ve efendine *benim* komutanımın Yüce İsa olduğunu söyle!'

Ancak kapının yumruklanması devam etti. En sonunda Peder ayağa kalktı ve parkasını omuzlarına attı. Uyurgezer gibi kapıya doğru yürüdü, kapıyı kapalı tutan ağaç parçasını çıkardı ve kapıyı açtı. Gözlerini ovaladı ve kısık gözlerle baktı. Kilisenin basamaklarında Onbaşı duruyordu. Peder Simeon hâlâ rüya gördüğünü sandı.

"Oğlum, eğer günah çıkartmak için buradaysan" derken esnedi, "yatmadan önce iki kez ve bir kez de sabah vakti 'Babamız' de. Sonra gel beni gör."

Onbaşı kilisenin basamaklarının üzerinde ileri geri sendeledi. Ayaklarında botlarının olmadığı görülüyordu. Peder daha dikkatli baktı. Aslında ayaklarında yalnızca çorapları vardı; onlar da lime limeydiler.

"Bırakın gireyim, Peder. Hiçbir tövbe beni bu pislikten kurtaramaz."

Ancak o zaman Peder, Onbaşı'nın kolunu tuttuğunu fark etti; kolu kanıyordu.

"Tıbbi yardıma ihtiyacın var" dedi. "Burada hiçbir şeyim yok."

"Peder, beni saklamalısınız."

"Sargı bezi... pansuman..." diye mırıldandı Peder.

Karanlıkta bir düdük sesi duyuldu ve Onbaşı aniden kafasını çevirdi. Kulak kabarttı; takipçiler hâlâ Müslüman Mahallesi'nin dar sokaklarındaydılar.

"Peder, lütfen."

Peder Simeon ellerini ceplerine soktu. Artık tamamen ayılmıştı. İçgüdüsü onu her zaman muhtaçlara yardım etmeye yönlendirmişti.

"Ancak bu ciddi olabilir. Doktorun..."

Genç asker Peder'in kaygılarını kibarca savuşturdu.

"Endişelenecek bir şey yok. Tıraş olurken bile daha derin kesiklerim oluyor."

Yarasının üstüne bastırdığı eliyle alnındaki terleri silmeye çalıştı; ancak tek yaptığı alnına kan bulaştırmak oldu.

"Peder, lütfen."

Peder'in içgüdülerinden biri de onu kurallara uymaya yöneltiyordu. Yakın zamanda birtakım istisnalar olmuştu tabii ki; şu an bunu daha fazla düşünmeye gerek yoktu. Ancak kilisenin merdivenleri üzerinde yaşanan durum gerçek ve yadsınamaz bir suçla ilgiliydi.

Peder Simeon ürkekçe, "Ben ahlaki değerlerin... Vereceğim her karar..."

Sonra o anda kilisenin içinde bulunan, Tugay Komutanı'nın kışlasından çaldığı şeyleri hatırladı. Ya devriyeler arama yaparlarsa? Risk çok yüksekti.

"İmkânsız" diye mırıldandı. "Yataklık etmek... Ve benim suçortağı olmam."

Serin bir rüzgâr esti ve yanından geçerek yarı açık kapının arasından kiliseye girdi. Kilisenin ortasında yer alan geniş boşluktaki karoların üzerinde yanan ateş dalgalandı. Küçücük kıvılcımlar Onbaşı'nın ümitsiz gözlerinde parladı. Peder başını yere eğdi.

"Senin için yapabileceğim hiçbir şey yok, evladım."

Müslüman Mahallesi'nden bağrışmalar duyuluyordu; muhtemelen askerler arasında bir tartışma çıkmıştı. Sonra bir köpek havlamaya başladı. Peder, Caleb'dir, diye düşündü çabucak, sonra işkencesine devam etti. Zalim Tanrı, neden âciz hizmetkârını sınıyordu? Artık o da ter döküyordu.

"Bence teslim olmalısın. Bu durumda nereye gidebilirsin ki?"

Onbaşı, sokakta bulduğu bir şeymişçesine koluna baktı. Giysisinin kolu kana bulanmıştı.

"Peder, ben bir kaçağım" dedi.

Uzaktaki tartışma sonlandı ve sadece köpeğin havlaması duyuluyordu; köpek yaklaşmaktaydı.

"Sana yardım etsem bile... Issız yerlerden başka yol yok" dedi Peder. "Çakallar seni yemeden önce..."

"Çakallar ateş eden asker mangasından daha merhametli olacaktır."

"Tugay Komutanı'yla konuşacağıma söz veriyorum. Çok anlayışlı biridir. Durumun daha çok kişinin çıldırmasına yol açmaması bir mucize."

Genç adam yaralı kolundan aşağı doğru inen bir uyuşukluk hissetti. Yorgundu; bütün bunların olmaması gerekiyordu.

"Sadece eve gitmek istedim, Peder."

Peder gülümsemeye çalıştı; ancak çözümlenemeyen trajedinin vahameti çok büyüktü. Niyet ettiği yüz ifadesinin sadece karikatürüne benzer bir halini takınabildi.

"Ev. Tabii ki. Gençsin. Ülkemizin senin gibi adamlara ihtiyacı var. Bu savaş felaketinden sonra senin gibi adamlar..."

"Yalvarırım size, Peder."

Peder yavaş yavaş sabırsızlanmaya başladı.

"Evet, tabii. Yardım etmek için gücümün yettiği her şeyi yapacağım."

Caleb sokağın ucunda gözüktü. Safkan bir tazı gibi başını kaldırdı ve havayı kokladı; sahibi işte oradaydı. Peder Simeon elini genç adamın omzuna koydu.

"Risk çok yüksek. Konumum... çok hassas."

Köpek onlara doğru geldi. Harika bir oyun oynamıştı ve bunun için adama minnettardı. Kuyruğunu sallayarak geldi, yorgun ama memnundu. Sokağın her iki ucunda fenerler karanlığın içinde sallanıyordu.

"Yüce Meryem." Onbaşı titremeye başlamıştı. "Yüce, Meryem."

Peder Simeon kendi işkencesi sona ereceği için oldukça mutluydu.

"Tanrı'dan af dile. Sadece O..."

Onbaşı son bir kaçış hamlesiyle kilisenin merdivenlerinden aşağı koştu. Ancak etrafı sarılmıştı; Onbaşı diz çöktü ve konuşmadı. Birisi arkasında bıraktığı çantasını getirmişti; sokağın ortasında içini boşalttı ve içindekileri inceledi. Birkaç parça eşyanın içinden komünizmle ilgili kitapçığı alıp cebine koydu.

Sonra Onbaşı'yı bağladı, Peder'e minnettarlığını gösteren bir selam çaktı ve askerler kaçağı alıp gitti.

Binbaşı Porfirio'nun ranzasında uzandığı yere oldukça yakın bir yerde yaşanan hengâme, onu da uyandırmıştı. Devriyenin penceresinin altından sessizce yürüyerek geçtiğini duyunca, hemen ne olduğunu tahmin etti. "Aptal" diye mırıldandı. "Öyle veya böyle... Son bu kadar yakınken..." Ardından lambayı söndürdü ve uykusuna geri döndü.

Bir şişenin ağzına yerleştirilmiş mumun zayıf ve aciz ışığı, bölmesiz ve tek odalı içler acısı bir mesken olan barakanın içini aydınlatıyordu. Odanın zemini kuru kilden bir tabakayla kaplıy-

dı. Mobilyalar ve usta bir elin onardığı eski ve atılmış eşyalar, ölmek üzereyken sürünerek oraya kadar gelmiş hasta hayvanlara benziyordu. Bir köşede içi su dolu büyük bir çömlek vardı: lavabo. Savunmasız çatıyı destekleyen kirişlerde ipe dizili soğanlar asılıydı. Odanın bir kenarında, üstü kuru meyve kabuklarıyla dolu, kil zeminin üzerine konmuş bir döşek duruyordu. Yırtık pırtık bir battaniye gizlenmekte olan çifti güzelce saklıyordu; ancak soğuktan çok az koruyabiliyordu. Annina battaniyeyi boynuna kadar çekti.

"Vakit gelince bana söyle" dedi. "Madamın sabah uyanıp kayıp olduğumu öğrenmesini istemiyorum."

Yusuf üstünü örttü ve battaniyenin altından kadının göğsüne doğru neşeyle bir çift parmak hareket etti.

"Merak etme! Sıçanlar, zamanı bir İsviçre saatinden daha iyi gösterirler. Her sabah hepsi kiliseye döner."

Dalga geçmiyordu. Güneş tepelerin arkasına saklanır saklanmaz kasaba sıçanların istilasına uğrardı. Bütün gece tavan aralarında mekik dokuyan ayaklarının sesi, farelerin ciklemeleri ve kıtırtıları duyulurdu. Ancak ilk ışık demetleri, görevlerini terk etmeleri ve kaçarak kilisenin yeraltındaki Bizans tarzı odalarına saklanmaları için yeterli olurdu. Bu, şafakla birlikte gelen hayvani bir içgüdü müydü? Onlara ait olan kasabayı insanlara devretmek için ilahi bir müdahale miydi? Ya da parlak gün ışığında, ortalıkta görülen her farenin merhametsiz bir bel küreği tarafından ezileceği gerçeği mi?

Genç hizmetçi dişlerinin tıkırdamasını durdurmaya çalıştı.

"Bu gece biraz üşüyorum, sevgilim."

Yusuf yataktan fırladı.

"Dert etme. Sana sıcak su şişesini getireceğim."

İspirto ocağını buldu ve biraz su kaynattı. Sonra çömleği aldı ve barakanın karanlık bir köşesinde karanlıkta kayboldu; Annina, üzerindeki yırtık pırtık giysileri düzelttiğini duydu. Geri döndüğünde göğsünde kauçuk bir boru vardı.

"Bir dakika içinde yatak cehennem kadar sıcak olacak" dedi.

Annina, Yusuf'un sözünü sakınmadan öteki dünyadan bahsettiğini duyunca ürperdi.

"Böyle bir gecede bu şekilde konuşma, sevgilim. Korkuyorum."

Yusuf tekrar yatağa girmeden önce boruyu örtülerin altına yerleştirdi.

"Neden? Sen cennete gideceksin; kesinlikle. Cehennem zenginler ve katiller için."

"O zavallı askeri düşünüyorum."

Yusuf da aynı şeyi düşünüyordu.

"Zavallı, evet. Cennete gidebilir veya belki de cehenneme; Tanrı bilir."

O geceki olay her ikisini de endişelendirmişti ve bu yüzden ikisi de tekrar uyuyamadı.

"Ona lambayı vermen çok nazik bir davranıştı." Kadın soğuğa meydan okuyarak elini örtülerin altından çıkardı ve sevgilisinin yüzüne dokundu. "Tatlı Yusuf'um" diye fısıldadı.

Arap, Annina'nın parmaklarını öptü.

"Ama benim artık bir lambam yok" dedi alçakgönüllü bir tavırla. "Ve o da hapiste."

Annina başını sallayarak onayladı.

"Böyle bir şeye kalkıştığına göre çok ümitsiz biri olmalı."

"O aptalın teki. Hiç şansı yoktu."

"Sadece âşık biri bu kadar ümitsiz olabilir" diye devam etti sözlerine Fransız kadın.

Bir süslemeye, zıt yönlerden bakan iki insan gibiydiler. Kadın insani içgüdülerin romantizminden etkilenmişti; ancak *Yusuf'un* görebildiği tek şey seyrek iplikler ve kötü düğümlerdi.

"Hiç şansı yoktu" dedi Yusuf. "Kurtlar, haydutlar, yiyecek yok. İmkânsız."

"Aşk çağrısı Sirenler* gibi onu kendine çekti" dedi sözlerinde ısrar ederek Annina.

Arap eski miti biliyordu.

"Öyleyse kulaklarını tıkasaymış."

"Ah, acımasız Yusuf'um. Aşk içten gelen bir şarkıdır."

Yusuf'a bunu anlatmasına gerek yoktu. Arap, dişi aslanı yanı başında kükrerken, aşka susamış efendisine uysal bir köle gibi hizmet etmişti. Gözbebeği Annina'yla, geçmişe dönüp baktığında ona yüce bir amaç uğruna gidilen hac gibi gelen uzun ve

* Kuş gövdesine ve kadın başına sahip deniz perileri. Sesleri o kadar tatlıdır ki, şarkılarını duyan denizcilerin kendilerini bu şarkılara kaptırması üzerine tekneleri kayalara çarpıp batar. Bununla birlikte, Odysseus, onların adalarının yakınından geçerken adamlarının kulaklarını balmumuyla tıkayarak ve kendini de geminin direğine bağlatarak tuzaklarından kurtulmayı başarır.

maceralı bir yolculuğun sonunda tanışmıştı. Asuan'dan fazla uzakta olmayan Sudan'daki küçük köyünü iş bulma umuduyla terk etmişti. Annina hikâyeyi biliyordu; Yusuf ilk işini bulduğunda henüz on yaşındaydı. Birinci Asuan Barajı'nın inşaatında taş taşımıştı. On ikisinde bir taşocağında iş bulup çalışmaya başlamıştı bile; şafak vaktinden artık uzaklarda kalan nehirdeki lüks buharlı gemileri göremediği akşamın geç saatlerine kadar granit işliyordu. Annina'ya sık sık, özlem ve övgüyle memleketinden bahsederdi. "Dünyadaki en iyi yer" derdi. "Evler kutsal Nil'in içinde yüzer. Bir gün seni oraya götüreceğim." Keşke tatlı sözlerinin içinde ne kadar derin çukurlar gizlendiğini bilebilseydi. Kırk yıldan daha az bir süre sonra, hayatının son demlerinde, Asuan'da daha büyük bir baraj inşaatı başlayacaktı ve devasa bir yapay göl biricik memleketini önünde sonunda yutacaktı.

Her türlü koşullar altında, ergen Yusuf çekici ve çivisiyle kendine basit bir hayat oyabilecekti. Ve on altıncı doğum gününden önce tüberküloza yakalanmış olmasaydı, şimdi hâlâ orada yaşıyor olacaktı. Hastalık savunmasız çocuğu merhametsizce hırpalamıştı.

İki yıl sonra, kambur bir sırt ve ciğerlerini sıkıştırarak nefes almasını zorlaştıran bükük kaburgalarla kalakalmıştı. Yusuf taşocağında daha fazla çalışamamıştı. Uzun bir süre çöpçülük, ayakkabı boyacılığı ve bileyicilik gibi bayağı işler yaparak Doğu Akdeniz bölgesinde dolanmıştı. Vücudundaki şekil bozukluğunun verdiği utanç yüzünden sürekli yer değiştiriyordu. Bir yerde birkaç hafta geçirdikten sonra, insanların onu sokakta görünce tanımaya başlayıp, bakışlarını omuzlarında güçlükle taşıdığı yüke yönelttiklerini düşünüyordu; herkes kamburundan etkileniyordu. Bu yanlış kanısı yüzünden bir keresinde bir kasaba girip yaşlı gözlerle yalvararak satırıyla onu bu yükten kurtarmasını istemişti.

Sonunda bûtün dünyadan kaçarak, maymunuyla yaşayan doksan yaşlarında bir bahçıvanın yanında çırak olarak, uzak bir medreseye sığınmış, kamburunu fark etmeyecek olan bu iki canlıyla yaşamaya başlamıştı. Ona asla açıklanmayan bir sır ise bir evliya kadar sakin ve sabırlı olan ustasının bir köstebek kadar kör olduğuydu; suskun maymunun derdi ona yeterdi zaten. Yaşlı adamın himayesinde sadece yeteneğini keşfetmekle kalmamış, en sonunda utangaçlığından biraz olsun –en azından yakındaki kasabayı sık sık ziyaret etmesine yetecek kadar– kurtulmuştu. Hayallerindeki Annina'sıyla Ermeni Bakkal'ın dükkânında kar-

şılaşmıştı. O, kızın gözlerinin çekiciliğinden, kız da onun kavruk teninden etkilenmişti; bunda elbette, o sıralar hanımının *Notre Dame'ın Kamburu* kitabını okuyor olmasının ve işkence gören kahraman, kambur Quasimodo'dan derinden etkilenmiş olmasının da payı vardı.

Yusuf donan ayak parmaklarıyla örtülerin altında, sıcak su dolu boruyu aradı.

"Deniz balık için, çöl deve için, yol da insan içindir" dedi. "O asker sabırlı olmalıydı."

Sevgilisi ona sokuldu ve onu omzundan öptü.

"Sen çölleri aştın, değil mi?"

Arap karanlığın içinde gülümsedi.

"Ama ben zaten deveyim; hörgücü görmüyor musun?"

Kadın, yavaşça Arap'ın yüzüne bir tokat attı.

"Hayatın bana bir kitabı hatırlatıyor, sevgilim." Kadın başını kaşıdı. "Adı sanırım *Robinson Crusoe'nun Hayatı ve Maceraları*'ydı."

Yusuf başını kaldırdı.

"Onu biliyorum; kral, değil mi?

"Hayır, o bir gemiciydi."

Adam omuzlarını silkti.

"Öyleyse bilmiyorum. Deniz her gün bir sürü adam yutuyor."

"Cesur bir adamın gerçek hikâyesi. Keşke onunla tanışabilseydim; ne hikâyeler anlatırdı."

Arap kıskançlıkla kadına çimdik attı ve kendini battaniyenin altına gömdü.

"Geç oldu. Artık uyuyalım."

Kısa bir süre sonra Annina omzuna hafifçe vurduğunda çoktan uyuyakalmıştı.

"Bence zavallı asker için dua etmeliyiz."

Yusuf esnedi ve itaatkâr bir tavırla kafasını salladı.

"Çok güzel. Duaya çok ihtiyacı var. Sen İsa'ya dua et, ben de Allah'a."

Ve böylece dua etmeye başladılar, sessizce, her biri kendi dilinde, ta ki yorgunluk ikisini de susturup sert bir baba gibi uyumalarını emredene kadar.

Altıncı Bölüm

Ertesi sabah kasaba şiddetli bir sağanak yağmur eşliğinde gelen fırtınayla uyandı. İnsanlar uyurken batı rüzgârı denizden karaya doğru esmeye başlamıştı; bu rüzgâr, yaklaşmakta olan meteorolojik şiddetin habercisiydi. Güçlü bir tuzlu hava akımıyla kasabaya taşlaşmış deniz kabukları, kurumuş süngerler ve ölü deniz yıldızları taşıyordu; eğimli çatılar okyanus tabanındaki mezarlıklara benzeyene kadar ardı arkası kesilmeden süren bir dolu gibiydi. Şimdi, göç etmeyen kuşların hak ettikleri cezalarını çekme vaktiydi; kargalar dar saçakların altına saklanmak için telaşla uçuştular. Çok geçmeden yağmur başladı, akıl almaz bir hızla çabucak şiddetlendi. Sonbahar yağmurlarının darbesinden sonra, yağmur da talihsiz ılgınlara son darbeyi vurmak için gelmişti işte; geri kalan yapraklarını da o yoldu.

Kasaba yağmurun ağırlığı altında kıvrandı. Çatılardaki kiremitler uçtu, su giderleri tıkandı, çamur, çiçek tarhlarını yuttu; ancak olabilecek en kötü şey henüz yoldaydı. Güneş tepelerin üstünde kısa bir süre parlayıp çok geçmeden bulutların arkasında kayboldu; açık kanalizasyonu sel bastı ve Müslüman Mahallesi'ni mide bulandırıcı bir bataklığa dönüştürdü. Mahalle sakinleri iğrenç koku ve salgın hastalık gelgiti karşısında evlerinden kaçtılar ve kasaba meydanındaki daha yüksek yerlere sığındılar; yalınayak ve yırtık pırtık elbiseler içinde titreye titreye fırtınanın geçmesini beklediler. Doktor, Belediye Sarayı'nın en üst katının bir penceresinden sessiz, hayalete benzer suretlerin yağmurun altında ıslanışını seyretti.

"Ayın sonuna doğru" diye teşhiste bulundu, "birkaçı zatürreeden ölmüş olacak."

İşine geri göndü. Onbaşı, odanın ortasında, elleri arkasında bağlı, ayakları zincirlenmiş, başı öne eğik bir halde, bir sandalyenin üzerinde oturuyordu. Hayattaydı; ancak gece yarısı kaçma teşebbüsünün yorgunluğu ve başarısızlığı gözlerinin ferini söndürmüştü. Masada, üzerinde solgun kırmızı bir haç olan eski bir metal kutu duruyordu; Doktor makasla hastasının elbisesinin kolunu rütbe işaretlerine kadar kesti. Kan ve irin derinin yüzeyinde pıhtılaşmıştı; yara tuhaf bir çiçeğe benziyordu. Yarayı temizledikten sonra, Doktor bir eliyle nazikçe kolu tuttu ve bir büyüteçle merminin verdiği hasarı inceledi.

"Giriş noktası" dedi not alan bir sekretere konuşuyormuşçasına. Öbür tarafa baktı. "Delip geçmiş. Kol arkasındaki kaslar biraz hasar görmüş."

Bir süre sonra rahatlamış bir yüz ifadesiyle güldü; daha kötüsü de olabilirdi. Tıbbi malzeme kutusunu karıştırdı.

"Büyük Houdini'ye* bunu asla yapmamalıydılar" dedi. "Kaçma konusunda, satrançta olduğundan da kötüsün, Onbaşı. Bu canını yakacak."

Antiseptiği yaranın üzerine döktü ve asidin cazırdayarak ölü hücreleri yakışını izledi. Acı, Onbaşı'yı ayılttı.

"Doktor" diye bağırdı dişlerini sıkarak, "sizi beraberlik için zorladığımdan ötürü beni asla affetmediniz."

Satrançtaki rakibi yaraya daha fazla antiseptik döktü, her ne kadar gerekli olmasa da. İster istemez, Onbaşı ciyak ciyak bağırdı.

"İngiliz Açılışı'nın korkaklar için olduğu çok iyi bilinen bir gerçek" dedi Doktor. "Başka her oyun beraberlikle biter."

Doktor'un elindeki küçük asit şişesi hastayı, kendisini tedavi eden kişiye tek zaferini hatırlatmaktan vazgeçirdi. Dışarıdaysa, yağmur sinirli bir müşteri gibi pencereyi dövüyordu ve su yavaşça eşikten içeri sızıyordu. Küçük ve yuvarlak kafalı bir asker geviş getiren bir hayvanın ilgisiz tavrıyla, silahı duvara yaslı bir

* Asıl adı Erich Weiss olan ve 1874 yılında Wisconsin'de doğan Houdini, bir süre trapezci olarak çalıştıktan sonra 19. yüzyılda yaşamış olan Jean Eugene Robert-Houdin adlı ünlü sihirbazın adını alır. 1894'te Wilhelmina Beatrice Rakner ile evlenir. Bundan sonra karı-koca Harry ve Bessie Houdiniler adıyla birlikte çalışmaya başlarlar. 1899'da Haudini, bir çeşit "meydan okuma" sanatı gösterilerine başlar: Seyircilerin gösterdiği kelepçeleri takmak, deli gömleği giymek, bir cezaevi hücresine veya kutu gibi şeylerin içine girip sonra bunların hepsinden kurtulmayı başarmak gibi. Houdini'nin daha sonraki yıllarda yaptığı gösteriler arasında tepetaklak suya batırılmış işkence hücresinden kurtulmak ve duvardan geçmek gibi oyunlar da vardır. (ç.n.)

şekilde kapının yanında bir taburenin üzerinde oturuyordu. Doktor ona baktı; asker botlarını ve çoraplarını çıkarmış parmaklarını kaşıyordu.

"Bu adam revire götürülmeli" dedi Doktor.

"Bu, söz konusu bile olamaz."

Doktor muhafızın gözlerinin içine baktı. Gözleri o kadar boş bakıyordu ki, Doktor neredeyse arkadaki göz kemiğini görecekti. Şefkat, doğuştan gelen bir vasıf değildi.

"En azından ellerini çöz. Ameliyat edilmesi gerek."

Asker yine ret anlamında kafasını salladı.

"Generalim kesin emirler verdi."

"Onu bu şekilde tedavi edemem. Eğer kangrenden ölmesini istemiyorsan tabii."

Geviş getiren muhafız omuzlarını silkti.

"Ne yapacaksan o sandalyenin üstünde yap. Kışlasından kaçan asker umduğunu değil bulduğunu alır."

Yağmur kısa bir süre için hafifledi ve yerini rüzgâra bıraktı. Belediye Sarayı'nın çatısındaki kiremitler uçtu ve mermer büstün bulunduğu avluya düşerek parçalandı.

"Doktor" dedi Onbaşı. "Ameliyattan önce bana bir şey okumanı istiyorum. Cebimde.'

Doktor, hastanın ceketinin ceplerini aradı; ancak aşk mektuplarını bulamadı.

"Bütün belgeler Tugay Komutanı'na verildi" dedi muhafız. "Soruşturmadan bizzat kendisi sorumlu."

Onbaşı başını tekrar öne bırakıverdi.

"Sevgilim" diyerek iç geçirdi. "Sana ulaşamadım."

Doktor, gazlı bezi kloroforma batırmadan önce Onbaşı'nın omzunu hafifçe vurarak okşadı.

"Bunca şeyi bir kadına duyduğun sevgi için yaptıysan beynini ameliyat etsem daha iyi olur."

Onbaşı gülmedi.

"Sevginin neye kadir olduğunu bilmiyorsun, Doktor."

"Bir mermiyi durduramayacağını biliyorum."

Doktor, anestezi maddesi içeren tamponu hastasının ağzına ve burnuna dayadı. Kısa bir süre sonra, yüzünde tuhaf bir gülümseme ifadesiyle, Onbaşı çabucak kendinden geçti. Doktor, merhamet dolu gözlerle arkadaşına baktı ve sonra gözleri yüksek dozda kloroform içeren gazlı beze takıldı. Doz, kalp krizine neden olabilecek kadar yüksekti. Birden Doktor'un aklına kötü

bir fikir geldi. Zavallı, diye düşündü; sonsuza dek o rüyada kalmasını sağlayarak belki de ona çok iyiliğim dokunabilir...

Bu düşünce, zihninden sadece bir an geçmişti; ancak derin bir iz bırakmıştı. Düşüncesindeki saygısızlık onu ürpertti. Ancak kendine Hipokrat Yemini ettiğini ve bu yemini bozma niyeti olmadığını hatırlatarak çabucak toparlandı.

Daha fazla varoluşsal düşüncelere dalmadan, steril aletlerle metal kutunun kapağını açtı ve işe koyuldu. Tutuklu hastasının elverişsiz duruşu nedeniyle bu, istisnai bir ameliyattı. Merminin çıkış noktasının bulunduğu kolun iç tarafına ulaşmak için bazen çömelmek, eğilip bükülmek zorunda kaldı.

"Bu savaş boyunca çok daha zor koşullarda ameliyat yaptım" dedi neşteri vururken, "ancak görevimi bir araba tamircisi gibi yapacağımı hiç düşünmezdim."

Peder, çok uzaklarda değil, kilisede giyiniyordu. Geceyi, kaçağın ona sığınmasını reddetme kararının şeytanlarını defetmeye çalışmakla geçirmişti. Başarısız olmuştu. Hâlâ olayların etkisi altındaydı. Rüzgâr kayalara çarpan dalgalar gibi kilisenin duvarlarını dövüyordu. Peder Simeon, kendi kendine söylenerek botlarının bağcıklarını bağladı ve bacaklarındaki dolaklarını* sarmaya başladı.

"Ama suç işlemişti; benim kurallarıma göre."

İnancını sorgulamaya alışkın değildi. Tanrı'nın, her kararını O'nun yüceliğini onaylamak için aldığını bilmesi gerektiğini düşünürdü; öyleyse neden hâlâ onu çıldırtmaya kararlıydı? Dolaklarıyla işi biten Peder pantolon askılarını omuzlarından aşırdı. Yağmur tekrar yağmaya başladı.

"Dün gece hakkında düşünen yalnızca ben değildim" diye mırıldandı. "Hayır, Tanrım. *Sendin!*"

Rüzgâr kırık ve lekeli camları yalayıp geçerken ıslık çalıyordu. Peder Simeon, fazilet kalesinin duvarlarında bir gedik açılmış gibi hissetti kendini. Elleriyle kulaklarını tıkadı.

"Bu rüzgâr... Neredeyse Jericho'nun borazanlarından daha güçlü."

* Asker giysilerinde baldıra sarılan ensiz uzun kumaş. (ç.n.)

Kilisenin loş köşelerinden birinde köpek sıçanları kovalıyordu; ancak ona göre fazlasıyla uyanıktılar. Peder arkadaşını izledi. Caleb burnunu duvarda bir yere sıkıştırdı.

"Fazilet" dedi Peder Simeon. "Ne sıçan ama. Sen onu yakalamaya çalış, o seni aldatıp kaçsın. Kendi haline bırak, sonra da her gece kulaklarını kemirmek için ortalıkta dolansın."

Gömleğini düğmeledi. Elbiselerini asacak bir yer yoktu; ceketi, üniformasının öteki parçaları gibi kirli zeminin üzerindeydi. Onu yerden aldı ve eliyle çırptı; bir toz bulutunun etrafını sarmasıyla hapşırmaya başladı.

"Hayatımı Sana adadım" diye devam etti çekişmesine. "Beden ve ruh. Bu camgözü görüyor musun? O da senin şanın için."

Tartışmasının girdabına kapılmıştı ve onu burdan çekip çıkaracak hiçbir şey yok gibi görünüyordu. Havadaki sıkıntı artmıştı. St. Gregorius Theologus'un koruyucu duvarları yağmurun saldırılarını savuşturuyordu; ancak soğuk rüzgâr kırık camların arasından kendine bir yol bulmayı başarmıştı. Sinirini, zemine dağılmış kutsal döküntülerden çıkarmıştı. Kilisenin ortasında yaktığı ateş söneli çok olmuştu ve Peder Simeon titriyordu. İnce ceketi, onu soğuktan pek koruyamıyordu.

"Baştan çıkarmalar... O kadar çok ki. Birisi içine düşünce..."

Neredeyse unuttuğu gençliğinin naftalinlenmiş hikâyelerini ortaya çıkararak hüsranının alt çekmecelerini açıyordu şimdi.

"*Sen* anlamalıydın Tanrım. İnsanın ayaklarını yerden kesen bir Maria Magdalene hep olmuştur."

O yaşında ve göz mağduriyetiyle bile, savını destekleyecek bir kanıt vardı. Köyünün dini lideri olmasının yanı sıra cemaatinin erkek üyelerinin en yakışıklısıydı. Vaazları, dindar kadınlara her zaman bir iki damla gözyaşı döktürmüştü. Birçok kez... Durdu ve bir parmağını havaya kaldırdı.

"Ama *ben* hiç başarısız olmadım, Tanrım" dedi gururla.

İnancının marifeti zevki inkâr etme, hatta acıyı kabullenme yoluyla bir şekilde mutluluğa yol vermesinde gizliydi. Peder Simeon genç bir rahip olarak eskiden nasıl kendini kırbaçladığını hatırladı; kaba olsa da bu, aklını günahtan arındırmak için etkili bir yoldu. Bu, elbette uzun süre önceydi. O zamandan beri, şeytanın casusları en derin düşüncelerine nüfuz etmeden önce onları yakalamak için ussal bir yetenek geliştirmişti.

"Tek istediğim Sen'in sözlerini bu dinsizlere benimsetmek. Ve bunu yapmak için de İncil-i Şerif'e ihtiyacım var.

Caleb, ciyak ciyak bağırdı ve burnunu duvardaki sıçan deliğinden çıkardı. Havlaması tüm kiliseyi katedip bir süre sonra kilisenin öteki ucunda yankılandı. Sese aldanan köpek oynadığı oyunu bıraktı ve kuyruğunu sallayarak orada kendi türünden birini bulma umuduyla sese doğru koştu.

"O kitaba ihtiyacım var; kilisenin de ikonalara ihtiyacı var" dedi Peder Simeon inatla. "Ayrıca vaazlar için şaraba, gaz ve muma da ihtiyacım var."

Peder O'na, "İnanç, güç ve şöhret olmadan neye yarar?" diye sordu.

Doyurucu bir yanıt almış olmalı ki, çok geçmeden günahının onu terk ettiğini hissetmeye başladı; tıpkı ilk hırsızlıklarından sonra olduğu gibi. Yerden paltosunu alır almaz paltonun kolunun içinden bir sıçan çıktı ve bir sütunun arkasında gözden kayboldu. Peder Simeon paltosunu ışığa doğru tuttu; göğsüne doğru ve etek uçlarında büyük delikler vardı.

"Fazilet bir sıçan gibi. Kesinlikle."

Giymeden önce, başka davetsiz misafir olmadığından emin olmak için paltoyu salladı. Sonra da kasketini giydi. Havanın öfkesi dinmeyecek gibi görünüyordu. Peder Simeon memnundu; bu, sokaklarda daha az asker olacağı anlamına geliyordu. Bir tek sözle köpeği susturdu, elini kulağına koyup dikkatle dinledi. Binanın içinde kendinden başka biri olmadığından emin olunca yere çömeldi ve ağır mozaik seramiklerden birini kaldırdı. Zemindeki gizli bir deliğin içinde, katranlı muşambaya sarılı halde, Tugay Komutanı Nestor'un kılıcı ve gümüş mahmuzlu binici çizmeleri duruyordu. Ayrılmadan önce ipi çözüp onlara kısa bir süre bakmaktan kendini alamadı. Parlatılmış metalin ve pahalı derinin parıltısı yorgun yüzüne neşeli bir ifade verdi; hiç şüphesiz, çok yakında değerli İncil onun olacaktı.

"Zephyrus'un kim olduğunu biliyor musun, asker?"

Genç adam omuzlarını silkti; hiçbir fikri yoktu. Tugay Komutanı Nestor birkaç kez başını sallayarak hayal kırıklığını ifade etti.

"İnsanın kendi tarihini bilmemesi çok üzücü. Ancak birinin kendi mitolojisini umursamaması neredeyse suç sayılır."

Emir Eri'nin yüzü pancar gibi kızardı; sert bir fırçayla komutanının kemerini ve tabanca kılıfını cilalamaya devam etti.

"Çünkü mitoloji tarihten daha önemlidir, evlat. O, aynı zamanda bir bilimdir. Sabahtan beri bizi mahveden batı rüzgârını al mesela. Atalarımız sorumlusunun Zephyrus olduğunu söylerlerdi. Bir Titan'la Şafak Tanrıçası'nın oğlu. Ayrıca, Gökkuşağı Tanrıçası Iris'le evliydi."

Tugay Komutanı Nestor dışarıya baktı; savunmasız kasabanın üzerinde daha fazla bulut toplanıyordu. Dudaklarını büktü.

"Erkek kardeşleri Boreas ve Notus" diye devam etti daha hevessiz bir edayla. "Sırasıyla kuzey ve güney rüzgârlarının tanrıçaları."

Oğlan cilalamayı bitirdi ve ardından amirinin tabancasını temizlemeye koyuldu. Bir mermi yatağı içine yağlı bir mendil tıkıştırdı, öteki ucundan çekti, dönen silindirin üzerindeki deliklere de aynı işlemi uyguladı. Namlunun içini eski püskü bir diş fırçasıyla temizledi. İşinde çok titizdi; silahını, talihsiz sefer boyunca bir kez kullanılmasına rağmen her hafta bir kez mutlaka temizlerdi.

Uzun zaman olmuştu; ancak genç Emir Eri bütün korkutucu sesleriyle ve insanlık dışı görüntüleriyle olayı hâlâ hatırlıyordu. Bir yılandan ürken yük katarından bir katır kendi kendine bir çukura düşmüş ve bacağı kırılmıştı. Tugay Komutanı Nestor'un kamyonu o sırada oradan geçiyordu ve yaşlı adam olaya tanık olmuştu. Genç adama silahını vermiş ve meseleyi halletmesini emretmişti. Kendi parmaklarından birini kesmesi istense onun için daha kolay olurdu. Erin tepkisi böyle olunca arkadaşları durumu alay konusu yapmış, bütün tugaya yaymışlardı. Namluyu acı çeken hayvanın alnına dayadığı zaman tereddüt etmiş ve sonunda tetiği çektiği zaman da ağlamıştı. Katırın kocaman, aptal bakışlı gözleri, kocaman dişleri, biçare anırışı aklından çıkmamıştı. Kim ne derse desin bu, vicdansızca işlenmiş bir cinayet olmuştu.

Tugay Komutanı mitolojik meditasyona dalmış bir halde odayı arşınlamaya devam ederken, asker dalgın dalgın komutanının teçhizatına dikmişti gözlerini.

"...Zephyrus da tanrıların habercisiydi. Eğer atalarımız bugün burada olsaydı, dışarıdaki bu rüzgârın ilahi bir mesaj taşıdığını düşünürlerdi."

Belediye Sarayı'nın çatısının üstünde duran sırığa yıldırım düştü; pencereler çatırdadı. Genç Emir Eri korkuyla irkildi.

Elektrik boşalması ıssız gökyüzünün kubbesini sonuna kadar yarmış gibiydi; sağanak yağmur boşaldı.

"Bu meteorolojik mesaj muhtemelen tanrıların durumdan memnun olmadığını söylüyor" dedi çenesini ovarak.

Emir Eri, terk edilmiş toplantı salonunu rahat bir konuta dönüştürmek için çok çalışmıştı. Tozlu çarşaflar ortadan kaldırılmış ve mobilyalar on dokuzuncu yüzyıl ihtişamına kavuşana kadar temizlenmişti. Döşeme de bezle silinmiş ve cilalanmıştı; tahtalardan dışarı çıkan çiviler çekiçle yerine çakılmış ve görkemli büyük odayı kaplamak için başka odalardan halılar getirilmişti.

"*Ben* de memnun değilim" diye ekledi Tugay Komutanı. Soluk alıp verişi ağırlaşıyordu. "Haber var mı?"

Uyandığından beri sekizinci kez sormuştu. Aldığı yedinci yanıt da olumsuzdu. Hayır, çizmelerini ve kılıcını aramakla görevlendirilen Binbaşı Porfirio henüz dönmemişti. Tugay Komutanı Nestor sinirli sinirli bekliyordu. Kaçağın –her ne kadar inkâr ettiyse de– onları çalıp sattığını düşünüyordu; karşılığında da muhtemelen dağları nasıl aşacağına dair gerekli bilgileri almıştı. Odanın orasına burasına yerleştirilmiş çömleklerin içine tavandan sızan sular damlıyordu. Son çalınan parçaların maddi değeri yoktu; ancak yüksek rütbeli subay için manevi değerleri her zaman çok yüksek olmuştu. Askeri Akademi'den mezun olduğu zaman verildiğini söyledi tekrar askere; hayatındaki en mutlu günlerinden biriydi.

"Sene 1881'di" dedi Tugay Komutanı melankolik bir ses tonuyla. "Yirmi bir yaşındaydım."

Şanlı kariyerini bir orkestra senfonisi gibi hayal etmeyi sevdiği için, mezuniyeti de uvertürü oluyordu. Keza, Anadolu'dan geri çekiliş de onursuz bir bitişin habercisiydi; ancak vicdansız Gazeteci belki de kahramanca bir son yazması için ona yardımcı olabilirdi.

Her neyse, mezuniyet töreninde, çok iyi hatırlıyordu, öğretmenlerinin elini sıkmış, katılan generalleri selamlamış, bayrağı öpmüş ve o kadar vatansever bir konuşma yapmıştı ki, arkadaşları galeyana gelmişti. Mezuniyet üniformasına bir kez bakmak bile o muhteşem günü hatırlamasına yetiyordu. Birden Tugay Komutanı Nestor'un gözleri karardı ve neşeli hikâyesi bölündü.

"Tazım sadece birkaç ay sonra sorgucumu yedi" dedi.

Bu, gösterişli takımını mahveden kazalar dizisinin ilk zinciriydi. Tugay Komutanı Nestor ötekileri de Emir Eri'ne teker teker anlattı.

"Bir sene dolaba naftalin koymayı unuttum ve güveler ceketimi ve pantolonumu acımasızca delik deşik etti; sonbaharda onları bostan korkuluğuna giydirmesi için bahçıvanımıza verdim. Ve son kez Anadolu'dan eve döndüğümde, torunum kasketimi lazımlık zannetti.

Genç asker günlük işlerini bitirmişti. Tugay Komutanı Nestor kemerini taktı, tabancasını alıp beklenmedik bir şekilde namlusunu şakağına dayadı; yağ kokusunu alabiliyordu.

"Yanılmıyorsam tabanca en son bir katırı ıstırabından kurtarmak için kullanılmıştı. Bazen bir dahaki sefere de benzer bir nedenden dolayı kullanılacağını düşünüyorum."

Tetiği çekti. Boş silindir döndü ve horoz, donuk bir ses çıkardı.

"Belki de" dedi yaşlı adam ve mermileri aradı.

Dolu tabancasını kılıfına yerleştirirken biraz daha iyimserdi. Toplantı masasının kenarında Onbaşı'nın üstünde bulunan komünizm kitapçığı duruyordu; Tugay Komutanı sayfalarına çabucak göz attı.

"Evet. Cerberus* olmasaydı o Bolşevik göz göre göre kaçacaktı."

"Caleb, Generalim."

Tugay Komutanı Nestor başını salladı.

"O köpek fazlasıyla uyanık olduğundan bir madalyayı hak ediyor."

Yağmur devam ediyordu ama şiddeti azalmıştı. Tugay Komutanı pencereye kadar yürüdü ve elleri belinde dikilerek yağmuru seyretti. Kara bulutlar kiremitli çatıların üzerinde dolanıyordu; ancak kasabanın sınırlarının ötesinde gökyüzü açılmıştı ve güneş çoktan tepeleri ısıtmaya başlamıştı. Ayakları taş gibi ağırlaşan yaşlı adam deri koltuklardan birine çöktü.

"Burada çok kaldık" dedi içini çekerek. "Ayaklarının kokmasını istemiyorsan hareket etmeye devam etmelisin."

Aslında kasabaya daha birkaç gün önce gelmişlerdi. Kamyonların tamiratı neredeyse bitmişti, hayvanlar dinlenmişti ve

* Cerberus üç başı olan bir köpektir ve ejderha kuyruğuna sahiptir. Alt dünyanın girişini korumaktadır.

denize ulaşmak için yapılacak nihai yürüyüş için yeterince erzak toplanmıştı; Tugay Komutanı çok geçmeden yola koyulacaktı. Emir Eri odadan çıktı, yalnızca bir dakika sonra amirine Pilot Teğmen'in onu görmek üzere beklediğini söylemek için geri gelecekti. Tugay Komutanı Nestor üzüntüyle randevuyu hatırladı.

"Bana bir dakika ver."

Uyuşturucu alma zamanı gelmişti. O sabah, yataktan bile çıkmadan, ranzasının altındaki eski puro kutusunu uzanıp almış ve şırıngayı doldurmuştu. Geçen birkaç gün boyunca kimyasal arzusu giderek artmıştı. Damarlarını durmadan morfinle doldurmadıkça, iç organlarında kalbini yakıp yok etmekle tehdit eden bir yangın çıkmış gibi oluyordu. Aklını başında tutması için gerekli miktar her geçen gün iki misli artıyordu ve dozların sıklığı da üç katına çıkmıştı. Ancak yine de, geceleri aklı katliama kayıyordu. Verdiği kararın dehşeti bugünlerde ona daha açık bir şekilde görünüyordu. Ayrıca, klasik mitolojiye olan büyük merakı yeni ve tuhaf bir kâbus doğurmuştu. Her gece lambayı söndürdüğünde Tugay Komutanı Nestor, *Furiler* için kendini hazırlıyordu. Ve gerçekten de her gece gelirlerdi. Öcünü almak için gelen üç tanrısal varlık, merhametsizce onun peşine düşmek üzere yeraltı dünyasından yukarı çıkar, kanatlarını çırpardı; saçlarındaki yılanlar kıvranır ve gözlerinden kan damlardı. Kırbaçlayarak ve meşalelerle yakarak bütün gece boyunca ona işkence ederlerdi.

Artık iğneyi ateşe tutup sterilize etmeyi de bırakmıştı. Tugay Komutanı Nestor'un damarını bulup iğneyi saplamasıyla bir koltuğa çökmesi bir oldu. Boş şırınganın uyuşuk elinden kayıp düşmesine aldırmadığı gibi, temizlenmiş döşemenin üzerinde yuvarlanarak uzaklaşmasını seyretti. Dışarıda yağmur hâlâ kasabaya gözdağı veriyordu. Uyuşturucu madde derisinin altında dörtnala ilerledi. Önceki akşam katıldığı seansı hatırladı; gaipten haber veren Ermeni (büyücü) ne demişti? *Başınızın üstünde bazı akbabalar dönüyor; bazıları da yanınızda yürüyor.*

"O Karadenizli büyücü kadın haklıydı" diye mırıldandı.

Çok uzun gibi gelen bir süre boyunca hareketsiz ve bitkin bir halde koltukta oturup kaldı. Gözünü duvardaki saate çevirdiğinde sadece birkaç dakika geçtiğini anladı. İlaç keyfini yerine getirirken sabırla bekledi; sonra kapıya doğru bağırdı. Pilot hemen içeriye girdi.

"Gel, Teğmen. Ancak korkarım ki çok az vaktim var; bir soruşturma yapacağım. Sanırım duymuşsundur."

Genç Teğmen General'i selamladı ve kepini çıkardı.

"Tutuklama olayından bahsediyorsunuz."

Tugay Komutanı Nestor, Teğmen'e oturmasını söyledi. Sertçe yumruğunu koltuğunun kolçağına vurdu.

"Artık yeter. Yatağımı kenelerden temizlememin vakti gelmişti."

"Yatağınızı mı?"

"Tugayı, evlat. Suçlulardan."

Pilot başını salladı.

"Ne hoş bir tesadüf. Sizi görmeye gelmemin sebebi tam da bu; kenelerin yok edilmesi."

Uyuşturucunun sayesinde Tugay Komutanı Nestor kendini mutlu hissediyordu.

"Kiliseye saklanmaya kalkışan ateist Bolşevik. Sizce de çok ironik değil mi?"

Pilot Teğmen Kimon bildiklerini paylaşmak için sabırsızlanıyordu.

"İlahi adalet, Generalim."

"Çünkü Peder, ahlaksızlığın önüne geçilmesi konusunda büyük bir destek" diye devam etti kıdemli subay. "İtiraf ediyorum, bazen sinirlerime dokunuyor; ancak esasen birliğin vazgeçilmez parçalarından biri. Hem o, hem de köpek."

"Caleb mi?"

"Cerberus" diye düzeltti Tugay Komutanı. "Bolşevik'in kokusunu bir kilometre öteden aldı. Eğer Çar'ın onun gibi birkaç tane köpeği olsaydı hâlâ Yalta'da aylaklık ediyor olurdu. Beni niye görmek istedin?"

Pilot yaklaştı; heyecanla titriyordu.

"Vereceğim haberler davayla ilgili olabilir."

Tugay Komutanı Nestor kaşlarını kaldırdı, heyecanını bastırmaya çalıştı.

"Peki. Beni aydınlatın, Teğmen."

En sonunda Pilot, sırrının zehrini ortaya döktü. Bitirdiğinde rahatlamıştı. Devasa toplantı masasının üstünde bir sürahi dolusu su duruyordu. İzin aldıktan sonra bir bardak doldurup içti.

Tugay Komutanı Nestor ilk başta ona inanmadı.

"Porfirio? Öyle meziyetlere sahip bir subay mı? İmkânsız."

"Atı serbest bıraktığını kendi gözlerimle gördüm, Generalim. Yirmide yirmi görüş raporum var; tasdik edilmiş."

"Ama emin olamazsın. Yağmur fırtınası, gece..."

Pilot, bir büst gibi kımıldamadan dikiliyordu; artık titremiyordu.

"Oydu."

Tugay Komutanı Nestor, konuşmadan bıyığını burarken morfin bir kepçe gibi beyninin içindekileri karıştırıyordu. Birden büyücünün uyarılarından biri daha su yüzüne çıktı:

Sade bir ceket gerçeği yeterince ortaya çıkarır. Üzerinde rütbesi olan bir ceket ise daha çok işe yarar. Tugay Komutanı aniden kayan kumlara gömülüyormuş gibi hissetti ve elleri birdenbire rahat koltuğun kolçaklarını kavradı.

"*Et tu, Brute?*"* diye fısıldadı. "Fark etmemek için bunamış olmalıyım."

Gerçek ortadaydı. Kışkırtıcı el ilanları devamlı ortaya çıkıyor, hırsızlık olaylarına ilişkin hiçbir tanık bulunamıyordu. Binbaşı, Emir Subayı olarak kamyona hiç şüphe uyandırmadan kolayca girebilmişti. Kendi şarabının ve tıraş bıçağının da çalındığını iddia ederek kendini tamamıyla temize çıkarmıştı; şu enternasyonalistler çok kurnazdılar. Tugay Komutanı Nestor tugayının başına bela olan gizemi çözmüştü. Bu kadar uzun bir süreden sonra –el ilanı araştırması neredeyse üç gündür devam ediyordu– kendini çok neşeli hissetmeliydi. Ancak duyguları kızının evlendiği günküne benziyordu: tuhaf bir kaybetme duygusu. Binbaşı bir bakıma oğlu gibiydi; çok değerli karısının doğurarak onu onurlandıramadığı oğul, diye düşündü. Ve şimdi... Porfirio birliklerin içindeki Bolşevik casusların lideri olabilir miydi? Emir Eri'ni çağırdı.

"Porfirio'yu tutuklaması için devriyeyi gönder" diye emretti can sıkıntısıyla. "Ve kaldığı yeri didik didik arayın."

Yağan yağmur sayesinde kasaba birazcık rahatlamıştı. Rüzgâr kesildi, bulutlar kasabanın çatılarına demir attı; silahlarını hazırlamış bir donanma gibi yüklü ve durgundular. Artık kasaba halkının getir götür işlerini yapma vakti gelmişti. Çamurlu sokakları insan seli bastı. Omuzlarında derisi yüzülmüş hayvan etleri, patates çuvalları veya yakacak odun desteleri taşıyan adamlar; ellerinde ayakları bağlı canlı tavuklar tutan kadınlar ve başlarının üstünde demir bir karyola taşıyan yeni evli bir çift.

* *Sen de mi, Brütüs?* (ç.n.)

Sel basan kanalizasyonun pis kokusu bakkalın kokusunu bastırıyordu; ancak kimse farkında değilmiş gibi görünüyordu. Havanın dinginliği uzun sürmedi. Bay Othon, yağmur, yıldırımlı bir saldırıyla tekrar başladığında hamama gidiyordu. Kalabalık derhal dağıldı. Okul Müdürü, telaşla bakkalın tentesinin altına sığındı. Ermeni Bakkal bir süpürgeye yaslanmış, dükkânının kapısından yağan yağmuru seyrediyordu.

"Bu yağmur daha fazla sürecek olursa bizi sadece Nuh'un Gemisi kurtarabilir" dedi.

Okul Müdürü sırılsıklam olmuş şapkasını sıktı.

"Bu hayatımda gördüğüm en kötü sonbahar. Ve fırtına daha devam edecek; evden çıktığımda barometre hâlâ düşüyordu."

Bakkal istavroz çıkarttı.

"Tanrım, bize yardım et. Belki de Adventist haklıydı, bunca olandan sonra."

Büyük Savaş döneminde, Mezopotamya'ya geçerken kısa bir süre kasabada kalan Amerikalı papazı kastediyordu. Zarif, genç bir adamdı ve kimilerinin küstahlık olarak algılayabileceği bir bilgeliğe sahipti. İnsanlara Babil Kulesi'ni keşfetmeyi hayal eden amatör bir arkeolog olduğunu söylemişti; ancak araştırmasını planlamak yerine mezhebinin öğretilerini telkin etmekle daha fazla vakit harcamıştı. Yüce İsa'nın İkinci Gelişi'ne, ki bunun yakın zamanda gerçekleşeceğinde ısrar ediyordu ve cumartesilerin kutsal gün olarak kabul edilmesi gerektiğine inanıyordu.

Bir akşam kasaba halkı onu dansa davet ettiğinde, onlara ters ters bakmış ve bunun tiyatroya gitmek kadar büyük bir günah olduğunu söylemişti. Başka bir sefer de Okul Müdürü'ne insan bedeninin nasıl Kutsal Ruh'un mabedi olduğunu ve bu yüzden de insanın et yemekten ve sigara içmekten sakınması gerektiğini anlatmıştı. En güzel rahatlama yöntemi, hamamda geçirilen bir sabahın ardından nargilesini içmek ve Violetta'nın ellerinden büyük bir tabak *fricassée de poulet** yemek olan Okul Müdürü de adamı unutmamıştı.

"Ben hâlâ onun Müttefik Kuvvetlerin casusu olduğuna inanıyorum" dedi.

Bakkal, dükkânının dışındaki gıcırdayan taburenin üzerinde oturuyordu ve kırışmış beyaz şapkasını tekrar şekle sokmaya ça-

* Tavuk yahnisi. (ç.n.)

lıştı. Bu, Violetta'nın verdiği bir doğum günü hediyesiydi ve şu an ister istemez onu hatırlatıyordu. Ancak mutlu hatırası kara bir bulutun gölgesi tarafından engellendi; Belediye Başkanı'nı asla affetmeyecekti.

"Anadolulu Adi Züppe! Cehennemde yansın."

Yağmur tenteyi aşağıya doğru eğdi. Pis sokak, otların ve boş varillerin ve kırık bir at arabası tekerinin yüzdüğü derin bir bataklık gibiydi. Biraz daha uzakta, bataklığın öteki kenarında birisi geçecek bir yer bulmaya çalışıyordu. Ne kadar aranırsa yağmur o kadar şiddetleniyordu ve bataklık kasaba meydanına doğru akan bir sele dönüştü. Adam, birden güçlü akıntıya daldı; ancak sığ bir yer olduğunu sandığı şey aslında su üstünde yüzen bir kalastı ve çamurun içine batmaya başladı.

"İmdat!" diye bağırdı.

Bakkal ve Okul Müdürü şaşkınlıkla adamın nafile çabalarını izliyordu.

"Aptal" dedi Bay Othon. "Bu yıl ilk boğulan kişi olma şerefine erişecek."

Adam şiddetli akıntının üzerinde kalmak için mücadele ediyordu. Kendisini aldatan yüzen kalası yakaladı; ancak bir süre sonra bırakmak zorunda kaldı çünkü kalas onu sürüklüyordu.

"Yardım edin bana, iyi Hıristiyanlar!" diye bağırdı yutkunarak.

"Sana söylüyor, Bakkal" dedi Okul Müdürü. "Ben on bir yıldır dua etmedim."

Ermeni, dükkânının basamaklarının olduğu yere koştu ve adama süpürgesini uzattı. Boğulmak üzere olan adam birkaç metre yüzerek kurtarıcısı olan süpürgenin ucunu yakalamayı başardı. Bakkal ve Okul Müdürü adamın çamurun içinden çıkmasına yardım ettiler ve onu bakkal dükkânının verandasına oturttular. Yüzündeki çamuru temizleyene kadar onu tanıyamadılar: Kurtardıkları adam Peder'di.

"Teşekkürler, kardeşlerim" dedi tekrar nefes nefese. "Neredeyse sularınızda yok olacaktım."

Titriyordu. Ermeni brendi şişesini getirdi.

"Bu bataklığı Kızıldeniz mi zannettiniz, Peder?"

Peder Simeon içkiyi kafasına dikti.

"Tanrı biliyor, Musa gibi güçlerim yok."

Başlarının üstündeki kırmızı çizgili çadır bezi yağmur suyuyla doluyordu; Peder şüpheyle çadır bezine baktı.

"Hava tazı gibi benim peşimde."

Bakkal süpürgeyle tenteyi alttan kaldırdı ve üzerindeki su sokağa döküldü. Ardından nerelerden su sızdığını saptamak üzere dükkâna girdi.

"Bir gün istediğimiz zaman havayı değiştirebileceğiz" dedi Okul Müdürü.

Peder brendiden bir yudum daha aldı.

"İmkânsız. Gökler, Tanrı'nın hâkimiyeti altındadır."

"Başarıları sınırlı olsa da, yakın zamanda pek çok deney yapıldı bile; balonlara bağlanan dinamitler yağmur yağdırsınlar diye patlatıldı."

Peder Simeon ona yan yan baktı.

"Kafir gibi konuşuyorsun."

"Hayır; bilim adamı gibi."

Peder püfledi; yine bilim. Tanrı'nın bile terk ettiği o viran yerde dahi bilim emekleyerek içeriye girmişti. Sığınağı terk etmek istedi ama sel ona engel oldu.

"O Alman'ın kuramlarına da inandığını söylemeyeceksin, değil mi?" diye sordu.

Bay Othon tenteden düşen bir damladan kaçmak için taburenin üzerinde biraz kenara kaydı.

"İnanırdım, eğer onları anlayabilseydim. Einstein şüphesiz ki Newton'dan sonra en büyük bilim adamı; hatta ondan da büyük."

Peder brendi şişesini yere vurdu.

"Newton aydın bir Hıristiyan'dı, herhangi bir mistik Sami değil."

Bay Othon verandada yanında oturan beyaz sakallı adamı merakla süzdü. Tarih öncesinden kalma bir fosille karşılaştığını hissetmekten kendini alamıyordu. Bir süre sonra içinde silahlı askerler bulunan bir sal bakkalın önünden geçti ve düşüncelerini böldü. Uzun bir çubuk yardımıyla yol alıyorlardı ve verandaya yaklaşıp Peder Simeon'a o gün Binbaşı'yı görüp görmediğini sordular.

Peder bir iyilik yapmalarını isteme fırsatı yakalamıştı. Binbaşı'yı görmemişti; ancak onu kiliseye geri götürebilirler miydi? Devriyedekiler bekletilemeyecek kadar acil ve önemli bir görevde olduklarını söylediler; ancak onu, ilk kuru toprak parçasına bırakmaya razı oldular.

Eve ulaşması çok uzun zaman aldı. Gün ortasına doğru kasaba içi çöp, boğulmuş hayvanlar ve açık kanalizasyonun pisliğiyle dolu bataklığın içine gömülmüştü. Nihayet St. Gregorius Theologus'un basamaklarını tırmandığında, Peder Simeon tükenmişti ve iliklerine kadar ıslanmıştı. Rahat bir nefes aldı; çok geçmeden bunun erken verilmiş bir tepki olduğunu anladı. Ağır kapıyı açar açmaz iğrenç bir manzarayla karşılaştı: Kilisenin içini de sel basmıştı ve zemin binlerce sıçan ölüsüyle kaplanmıştı. Peder sessizce kapıyı tekrar kapattı ve dışarıdaki dar saçakların altına sığındı. Rüzgârdan korunan Peder ceketinin düğmelerini çözdü. Paket, katranlı muşambayla kat kat sarılıydı; kaygıyla paketi açmaya başladı. Birkaç kattan sonrası kuruydu; Tanrı'ya şükür. Ortaçağ'a ait değerli İncil-i Şerif'i kalbine bastırarak fırtınanın geçmesini bekledi; uzun sürmeyeceğini düşündü. Kasabanın dışında, hava çoktan açmıştı ve gökyüzünde solgun bir gökkuşağı parlıyordu.

Yedinci Bölüm

Gıcırdayan yatağın sesi ona ninni gibi gelmişti. Bahçeden, ağzına kadar yağmur suyuyla dolu sarnıcın içinde yıkanan kuşların cıvıltısı geliyordu. Böyle durumlarda yaptığı gibi gözlerini tembelce duvarlara dikti. Ancak bugün tuhaf bir şey olmuştu. Sıra halindeki meridyen pencerelerden, öğleden sonra odaya yeni bir ışık huzmesi doluyor gibiydi. Uzandığı yerden daha önce farkına varmadığı birçok ayrıntıyı keşfetmesine şaşırdı: Cilalı ahşap döşemenin üstünde gizli çatlaklar, ince perdenin narin örgüleri arasında mikroskobik delikler, meşeden yapılmış kapının pirinç menteşelerinde yeşil pas vardı. Gözlerini yüksek tavana doğru çevirince masum merakı üzüntüye dönüştü; sıvadan yapılmış kabartma, yıllar boyunca azar azar ufalanıp kaybolmuştu.

Bu, barok savurganlığın bir eseriydi; ev sakinlerinin ve misafirlerinin sanatsal kaprislerine uygun olarak evin içine yerleştirilmiş şaşırtıcı ayrıntılardan biriydi. Ötekiler ise, oymalı tırabzanı olan bir merdiven, alt kattaki salonun muhteşem mermerleri ve bahçede, işeyen bebekli mütevazı fıskıyeydi. Tavanı seyrediyordu. Kalın örtimcek ağlarının altında ayı yoncası yaprakları, kırık gagalı kuşlar, kafasız alçı yılanlar ve kuyrukları düşmüş maymunlar vardı.

Yatak odasında değil de umumi bir alandaymış gibi hissetti kendini; bir tiyatroda, belki de bir tren garının bekleme salonunda. Hissettiği duygu değişik olduğu kadar tedirgin ediciydi... Violetta hayatında ilk defa içinde bulunduğu durumun amacını sorguladı.

O sorgularken, karyola gıcırdamaya devam ediyordu. Galvaniz, çelik borulardan yapılmıştı, astar vurulmuş ve beyaza bo-

yanmıştı, bu yüzden yerleştirildiği duvarın dibinde rıhtıma yanaşmış bir savaş gemisi gibi görünüyordu. Karyolanın üzerinde yayları gıcırdama ritmine ayak uyduran kırmızı bir yaylı yatak vardı; karyola direği duvara vurdukça aşağıya her defasında daha çok sıva dökümtüsü iniyordu. Violetta bir süre gürültüyü dinledi ve sonra konuştu.

"Bu evin nihayetinde bir geneleve dönüşmüş olması ne kadar acıklı. Burası, eski kilisenden bile daha büyük."

Nefes nefese kalan ve inleyen Belediye Başkanı alnının terini sildi; üzerinde sadece dar atleti ve çorapları vardı. Yerde, oraya buraya saçılmış elbiselerinin geri kalanının altında Kama Sutra'nın bir nüshası duruyordu. Kalın kitabı bulunca başka bir resmi inceledi ve tekrar denedi.

"Olmuyor" dedi bir süre sonra hiddetle. "Bu çok güzel bir kitap ama çevirisi kötü."

Bir keresinde Ermeni sirkinde izlediği, vücudunu çok ilginç şekillere sokabilen bir akrobatı hatırladı.

"Kendimi Gordion Düğümü* ile bağlamak daha kolay olurdu."

Belediyenin kütüphanesini temizlemeye niyetlendiği günlerin birinde, bu el yazması kitabı bulmuştu. Katlanılmaz derecede sıradan bir hayat yaşadığını fark etmesi için kitaba şöyle bir göz gezdirmesi yetmişti. Kitabı hemen kendi üzerine geçirmiş, Violetta'yı her ziyarete gelişinde de bunu yanında getirmeyi ihmal etmemişti. Ancak zevkten kendinden geçme girişimleri biraz hüsranla sonuçlanmıştı. Şimdi, bir kez daha yenilgiye boyun eğmiş, sevgilisinin yanında uzanıyordu; derin derin içini çekti. Violetta kilise hakkındaki yorumunu tekrarladı.

"O yer bir sıçan yuvası" diye yanıt verdi Belediye Başkanı bezgin bir şekilde.

Nafile çabalarının terine bulanmış pamuklu atleti göğsüne yapışmıştı. Atletinin altında, ciğerleri havası inmiş bir çift balon gibiydi; derin derin nefes almaya başladı. Bahçede, kuşlar mutluluk içinde ötüşüyorlardı.

* Gordius, bir kâhinin kasabaya öküz arabasıyla giren ilk kişinin hükümdar olarak seçileceğini söylemesi üzerine Frigya kralı olan bir köylüdür. Kral Gordius öküz arabasını Zeus'a adar ve öküz arabasının sırığını boyunduruğa iple sıkıca düğümleyerek bunu Tanrı'nın tapınağının korusuna yerleştirir. Düğüm o kadar karmaşıktır ki, kimse çözemez. Efsaneye göre düğümü çözmeyi başaran bütün Asya'ya hükmedecektir. Birçok kişi dener ama kimse başaramaz. Büyük İskender de çözemeyince, kılıcını çekip düğümü ikiye böler.

"*Senin* evinde nasıl oldu da fareye rastlamadım acaba?" diye sordu yutkunmalarının arasında.

"Kedi" diye dalgın bir şekilde yanıt verdi Violetta. "Yusuf küçük bir ücret karşılığında haftada bir iki kez alıp getirir kediyi."

Belediye Başkanı yumruğuyla demir karyolaya vurdu.

"Lanet olasıca Türk. Demek kenelerini tütsülüyorum diye götürdüğü zaman bu işi yapıyormuş. Eğer bu kasabada kanun olsaydı, onu hırsızlıktan tutuklatırdım."

Kadın başını yastığın üzerinde kaydırdı ve pencerelere doğru baktı. Esinti perdeleri havalandırıyor, lepiska gibi tülleri dalgalandırıyordu. Violetta'nın aklına deniz geldi; yıllardır sahile gitmemişti. Yetenekli bir yüzücüydü, Fransa'da yaşadığı dönemde, yazlarını Côte d'Azur'de* geçirirdi; her sabah kahvaltıdan önce tam bir buçuk kilometre çırılçıplak yüzerdi. Sonra otel terasından saatlerce tatlı dalgaların köpüğünü, denize dalıp çıkan martıları, ufuk çizgisi boyunca yol alan tekneleri seyrederdi.

"*Enfant...*"** Geçmişi hatırladı ve duygulandı. "*Je croyais que leurs voiles étaient les ailes d'un ange en train de se baigner.*"***

Belediye Başkanı hâlâ kedi meselesini düşünüyordu.

"Ayrıca, o hayvanın görevi *belediye* binalarını kemirgenlerden korumak. Her özel kullanıcı öncelikle Hıfzıssıhha Kurumu'na dilekçe vermeli ve gerekli ücreti ödemelidir. Sen ne demiştin?"

Violetta'nın ipek kimonosu yatağın yanındaki askıdaydı. Anılarından sıyrıldı ve kimonosunu almak için dolgun etli beyaz kolunu uzattı, üzerine giydi ve kendini yastıkların içine bırakıverdi.

"Hıfzıssıhha Kurumu paspas ve kovayı sakladığınız yer" dedi, Doğu'ya özgü uzun elbisesinin kurdelesini göğsüne dolarken. "*N'est-ce pas?*"****

Belediye Başkanı yanıt vermek yerine homurdandı. Terle yıkanmış gibi olduğundan, esinti biraz içini ürpertiyordu. Ancak sevgilisinin yatak odasının pencerelerini açık tutmayı sevdiğini

* Türkçe'de "mavi kıyı" anlamına gelen tamlama. "Fransız Rivierası" olarak bilinen tatil bölgesi için kullanılır. (ç.n.)

** "Çocuk..." (ç.n.)

*** "Sanıyorum onların yelkenleri yüzen bir meleğin kanatlarıydı." (ç.n.)

**** "Değil mi?" (ç.n.)

biliyordu, şikayet etmedi. Parmağıyla kimononun kurdelesiyle oynamaya başladı.

"Bu giysinin hikâyesini anlatmış mıydım?" diye sordu işveli bir edayla.

Aslında anlatmıştı, hem de defalarca. Kimono seçkin bir İzmir otelinde yıllar önce güzel bir akşam vakti başlayan ve yirmi bir saat on yedi dakika süren bir poker oyununda kazanılan ganimetti. Son tur, Belediye Başkanı'yla Uzakdoğu'dan yeni gelmiş bir tüccar gemisinin kaptanı arasında kanlı bir düelloya dönüşmüştü. Kaptan kırmızı yanaklı, bıyıklı bir devdi; kâğıt oyunlarına doymak bilmez bir ihtirasla bağlıydı ve servete kavuşmak yerine oyunu oynamaktan daha çok zevk alıyordu. İlk defa Şangay ve Makao'da tattığı şehvet uyandıran kokteylleri yapması için oyun oynamaya giderken beraberinde götürdüğü kamarotu, çok geçmeden, gemide sonucu şansa dayalı oyunda bahse konabilecek ne varsa getirmesi için gönderdi. Kısa bir süre sonra, hem masanın üzerine, hem de yerlere, benzeri ancak Barbar korsanların elinde görülebilecek türden bir hazine yığılmıştı. Parçalar arasında, gümüş para çantası, körüğünün üzerinde gülümseyen, türbanlı bir yüz çizili akordeon, esrar içmek için bir pipo, adı geçen kimono (kaptan için manevi değeri çok büyük olan bir parçaydı çünkü ona şiirin hazzını veya hazzın şiirini –kaptan hangisi olduğunu hatırlamıyordu– öğreten bir geyşaya aitti), Borneo Adası'ndaki yerlilerden satın aldığı iki adet insan kafatası ve pirinç kılıfı içinde bir pusula vardı. Belediye Başkanı, o hassas aygıta karşılık bahis oynamanın ne kadar aptalca olduğunu anlattı Violetta'ya. O oyundan birkaç hafta sonra gemi, Kızıldeniz'de sığ bir yerde kayalara çarpıp yavaş yavaş sulara gömülmüştü.

Son ana kadar jeofiziğe lanetler yağdıran ve gururlu bir şekilde gemiyle birlikte denizin dibini boylayan kaptan dışında bütün tayfa gemiyi terk etmeyi başarmıştı. Kaptan manyetik sapmalara karşı cep pusulasını nasıl düzelteceğini hiçbir zaman tam olarak anlayamamıştı. Belediye Başkanı trajik olayı gazetelerde okumuştu ve hissettiği suçluluk duygusunu bastıramamıştı. Tekrar oyuna dönecek olursak, bütün bunlar sadece Fates* tarafından bilinse de, denizcinin son cesaret kırıntıları da Belediye Başkanı Kooperatifçiler Birliği'nin hisselerini yeşil masaya

* Fates: Kader tanrıçaları. (ç.n.)

koyduğu zaman yok olup gitmişti. Bir süre sonra Belediye Başkanı, kaptanın gösterişli kralına karşılık elindeki değersiz bir çift ikiliyi gösterince kaptanın endişesi cinnete dönüşmüştü. Belediye Başkanı kazandıklarını kasabaya taşımak için üç tane at arabası kiralamak zorunda kalmıştı. Kazandıklarını da Belediye Sarayı'nın ele geçirilmesi olanaksız kasalarında saklamış ve teker teker elden çıkarmıştı.

Violetta içini çekti; hikâyeyi tekrar tekrar dinlemekten sıkılmıştı. Dahası, aklında başka bir şey vardı.

"O adama ne yapacaksın?" diye sordu.

Belediye Başkanı kimden bahsettiğini anlamadı önce.

"Artık iki kişiler; dün Binbaşı'yı da tutukladılar." Elini karnının üzerinde gezdirdi. "Ben onun iyi bir arkadaş olduğunu düşünürdüm. Ancak onun bir komünist casus olduğu ortaya çıktı."

Cep saati yatağın yanındaki komodinin üstündeydi; altın kapağını açtı ve saate baktı.

"Gitmem gerek. Ben uğraşmazsam bu kasabada hiçbir iş yürümüyor." Sonra sevgilisinin endişesini fark etti. "Üzülme, tatlım. Tugay Komutanı mantıklı birisi. Othon bile öğrencilerine, yaşlı adamın askerlerine davrandığından daha sert davranıyordur. Hem geri çekilirken hem de çölde yeterince çile çektiler."

Elbiselerini yerden toplamaya ve tozunu silkmeden giymeye başladı. Anne tenkitlerinden uzak bir çocuğun coşkusuyla giyiniyordu.

"Ziyaret edilebilirler mi?" diye sordu Violetta.

Sevgilisi ıslık çalmayı kesti ve ona dik dik baktı.

"Ziyaretçi kabul edecek zamanlarının olduğunu sanmıyorum. Soruşturmayla uğraşıyor olmalılar."

"Soruşturma... Onlara zalimce davranılacak mı?"

Belediye Başkanı ıslık çalmaya devam etti. Makyaj masasının aynasına bakarak buruşuk kravatını bağladı.

"Tugay Komutanı'nın ikna edici bütün güçlerini kullanacağından hiç şüphem yok" dedi kravatını bağlamayı bitirince. Gömleğinin düğmelerini ilikledi ve aynadaki aksine baktı. "Yeni bir yakaya ihtiyacım var."

Violetta kolunu başının altına koydu.

"Gömleği gönder. Annina senin için yapar."

Güneş bir anlığına göründü ve ardında bir yaz hatırası bırakarak tekrar kayboldu. İşittiği sözler içini ürperttiğinde ayakkabısının bağcıklarını bağlamak için yatağın kenarına oturmuştu.

"Belki de onlara biraz yemek götürmeliyim."

Belediye Başkanı duraksadı; aklı karışmıştı.

"Kime?"

"Tutsaklara."

Ayakkabısının bağcıklarını bağlamaya koyuldu tekrar.

"Eminim iyi bakılıyorlardır."

Violetta, "Kilisedeki sıçanlar bile o askerlerden daha iyi besleniyordur" dedi.

Belediye Başkanı dudaklarını büktü. Arkasını döndü, örtülerin arasından çıkıp ateş kızılı saçlarının altında kaybolmadan önce Violetta'nın bir anlığına görünen omzuna dokundu. Bukleleri ateşe verilmiş bir çalılığa benziyordu; ama teni soğuktu. Belediye Başkanı'nın duygularını esir alan da vücudundaki bu çelişkilerdi zaten. Bir süredir birlikteydiler; ancak Başkan onunla her seviştiğinde balta girmemiş bir yeri keşfediyormuş gibi hissediyordu kendini.

"Dinle, tatlım. Biz siviliz. *Ben*im bile yetkim yok bu..."

Pencerelerden birine kanatları kahverengi, göğsü gri bir kuş konmuştu. Violetta parmağını dudaklarına götürdü ve nişanlısını susturdu. Bunun üzerine Başkan, köstekli saatini yeleğinin cebine asmadan ve şapkasını giymeden önce yeni gelen misafire umursamaz bir bakış attı. Kuş, birkaç kez öttükten sonra pervazdan uçup gitti.

"*Jolie*"* diyerek içini çekti Violetta. "*Que fais tu dans ce désert?*"**

Belediye Başkanı söylediklerini anladığını düşündü.

"Ben de seni çok seviyorum. Ancak gitmeliyim. Görev bekliyor."

Kızı alnından öptü. Kapı kapanır kapanmaz Violetta, odasından gereksiz kocaman bir mobilya çıkmış gibi hissetti; gerçek şuydu ki onu artık sevmiyordu. Aklına yine o iki asker geldi. Müşterilerinden biri olan Binbaşı'yı iyi hatırlıyordu; önyargısız bir değerlendirmeyle, geçen yıllar boyunca müşterileri arasındaki rahipler gibi kendi kendini tatmin etmeyi bilen, gururlu ve saygılı bir adamdı.

Acaba hiç papaz okuluna gitmiş midir, diye merak etti. Diğer taraftan, hizmetlerini Onbaşı'ya da sunup sunmadığından

* "Güzelim..." (ç.n.)

** "Ne arıyorsun bu çölde?" (ç.n.)

emin değildi. Bunun hiçbir anlamı yoktu, tabii ki; bir sürü asker müşterisi olmuştu... Yakın zamanlardaki o uğursuz önsezi olmasaydı, mesleki bir gurur duyardı şimdi.

*"La mort"** diye mırıldandı, kazançlı işinin nemli yatağında uzanarak. *"Elle nous suit comme l'ombre de après-midi."***

Askerler kilidi kırıp içeriye girecekleri zaman bir manastır hücresine giriyormuş izlenimine kapıldılar. Binbaşı'nın seçtiği mesken alçak tavanı ve tek bir yuvarlak penceresiyle terk edilmiş bir tavan arasıydı. Ranzasının yerini öyle ayarlamıştı ki, güneş tepelerin üstünden yükselir yükselmez parlayan ışık onu uyandırıyordu. Günün geri kalanında oda, yavaş yavaş alçak tavanın altındaki her şeyi sarıp gizleyen, Kuzey Kutbu'nda görülen akşam karanlığına gömülüyordu; odanın içinde dolaşmak ancak parlak bir lamba yardımıyla mümkündü. Ne kılıcı ne de gümüş mahmuzlu botları bulabildiler; ancak bir çift kalkık döşeme tahtasını fark edip kaldırdıkları zaman içi kitap dolu kasayı ve Emir Subayı'nın el ilanı basmak için kullandığı teksir makinesini ele geçirdiler. Kapı açılıp Binbaşı Porfirio içeriye adım atmadan önce kendilerini tebrik etmeye yetecek kadar zamanı ancak bulabildiler. Binbaşı sakince ellerini kaldırdı, gözlerinde şaşkınlık veya buna benzer bir ifade yoktu.

Tugay Komutanı Nestor, Belediye Sarayı'nda, yuvarlak masanın etrafında sinirli sinirli tur atarak askerlerin dönmesini bekliyordu. Birçok kez saatine bakmaya yeltendi; ancak zihni o kadar meşguldü ki gözleri saati okuyamıyordu. Geçenlerde ortaya çıkan olayları da aklından çıkaramıyordu. Onbaşı umurunda değildi; ordu geri çekilsin ya da çekilmesin bir kaçak, aynı zamanda da bir korkaktı. Bu zamana kadar hayatta kalmalarını sağlayan ilke buydu. Ve şu unutulmamalıydı: Henüz güvende değildiler. Düşman hâlâ onları takip ediyor olabilirdi. O zaman Onbaşı'dan ibret alınmasını sağlamak şarttı. Dahası, ondan önce binlercesi ölmüştü; bir tanesi daha... Cilalı botlarının altındaki döşeme gıcırdadı.

Ancak umursamazlığı ve asker mantığı Emir Subayı'nın yazgısını düşününce tükeniyor gibiydi. "Lanet olsun sana, Porfirio.

* "Ölüm." (ç.n.)

** "Öğle sonrası gölgesi gibi takip eder bizi." (ç.n.)

İhtiyacım olan son şey mezarımın üstünde dolanıp duran bir tane daha hayaletti" diye söylendi. Öksürdü. "Madem başımda fazladan bir hayalet olacak neden bu seninki oluyor?" Bir süre sonra midesinin bulandığını hissetti, sol ayağını adımına uyduramadı ve dengesini sağlayabilmek için masaya tutundu. Yaslanınca, sabah içtiği kahve ağzından temiz döşemeye boşaldı. Donuk bir ifadeyle kusmuğa baktı ve temizlemeye kalkışmadı; hastalığının sonuçlarına katlanmaya uzun süredir razı olmuştu. Sandalyelerden birini yakına çekti ve içini çekerek üzerine yığıldı. Geri çekilişin başladığı günden beri birçok kez morfin bağımlılığından kurtulmaya çalışmıştı; ancak semptomlara dayanamamıştı. İshal, uykusuzluk ve yüksek ateş merhametsizce ona saldırmıştı. Ve ardından gelen o dayanılmaz ağrı; kemikleri, kasları, karnı, kısacası her yeri ağrıyordu... Doktor zor olacağı konusunda onu uyarmıştı. Aslında, imkânsız olduğu ortaya çıkmıştı. Hastalığının arzularına bir kez daha boyun eğerek, kapalı kapının ardından rahatsız edilmek istemediğini söyledi bağırarak ve işkencesinde kullandığı aletleri gizlediği sandığa kadar olan kısa mesafeyi katetti.

Bir süre sonra gözlerini açtı ve pencereden dışarıya baktı. Bir grup asker çevik adımlarla meydandan geçiyordu. Aralarında, elleri arkasında bağlı ama başı dik bir şekilde Emir Subayı yürüyordu. Hâlâ heyecanlı olan Tugay Komutanı Nestor, kalbinin, hayatın sayısız iğne sapladığı bir iğnedenlik olduğunu hayal etti; bazıları çok eski, bazıları da çok daha yakın zamanda saplanmıştı: Köy katliamı mesela veya karısının ölümü ve cephenin düşmesi. Şimdi de üzerine Porfirio'nun ismi yazılı bir iğne daha saplanıyordu. Kapı çalındı.

"Rahatsız edilmek istemiyorum, demiştim!"

Emir Eri, Binbaşı'nın tutuklandığını ve birçok kanıtın ele geçirildiğini bildirdi. Tugay Komutanı Nestor kanıtları getirmesini emretti. Emir Eri, kitap dolu sandığı ve teksir makinesini yere koydu. Ayrılmadan önce yerdeki kusmuğu fark etti; ancak üstünün bakışlarından dışarı çıkması gerektiğini anladı. Bir süre sonra kapı tekrar çalındı.

Yaşlı adam püfledi, "Yine ne var?"

Emir Eri'nin sesi yerine başka bir ses duydu, konuşan kişiyi şivesinden tanıdı.

Homurdandı. "Ruhumun şeytanı..."

Şıringayı sakladıktan sonra dışarıda bekleyene yüksek sesle girmesini söyledi.

"İçeriye gir dostum."

Gerçekten de Gazeteci'ydi. Neşeyle ellerini ovuşturarak içeriye girdi.

"Çok heyecan verici gelişmeler oldu, Generalim. Daha fazla ne isteyebilirdik ki!"

Gelişi, olayın gelişimini etkileyeceğine güvenilen yeni bir kahramanın sahneye çıkışı gibiydi. Ancak bu bir tiyatro oyunuysa, duygulandırmaktan çok kabalık hissi uyandırdığı için Gazeteci yeteneksiz bir oyuncuydu. Tugay Komutanı Nestor midesinin kazındığını hissetti. İçinde şırınga ve morfin bulunan teneke puro kutusu kucağındaydı; kutuyu istemeyerek sıktı.

Ancak Savaş Muhabiri rol yapmıyordu; tutuklamalardan büyük mutluluk duymuştu. İki casusun, basıma hazırlamakta olduğu makalelere gereken zenginliği katabileceğini anlatmaya başladı. Bahsettiği konu hiç şüphesiz zekice ve çok önemliydi; kıdemli subay bu kadarını söyleyebiliyordu. Ancak Tugay Komutanı Nestor'un o an tek düşünebildiği şey, oğlu gibi gördüğü Emir Subayı'nın hıyaneti karşısında duyduğu üzüntünün yanında, yüksek dozda aldığı uyuşturucunun sarhoşluğuydu. Gazeteci yaşlı adamın keyifsiz olduğunun farkına vardı.

"Generalim? İyi misiniz?"

Tugay Komutanı Nestor gözlerini ovuşturdu.

"Yok bir şey; yalnızca memleket özlemi."

"O zaman çok geçmeden dinecektir. Ve başkente varışınızda zafer kazanmış Romalı bir general gibi karşılanacaksınız."

"Zafer mi?" Yaşlı adam kaşlarını kaldırdı. "Ama biz yenildik."

Bu kez de öteki adam oturdu; sanki söyleyeceği sözler, ayakta söylenemeyecek kadar ciddiymiş gibi.

"Ulusumuz yas tutuyor, tabii... Bu sefer gerçekten de bir felaket oldu."

Birden bu düşünceyi elinin tersiyle bir kenara itti ve eski hareketliliğine geri döndü.

"Ancak bu, siyaset sayfalarını dolduran meslektaşlarımın tartışması gereken bir konu" dedi gülümseyerek. "*Benim* şahsen ilgilendiğim insan etkeni." Avcunun içiyle yavaşça masaya vurdu. "Ve *ben* sizin maceranızı insan ruhunun zaferi olarak görüyorum!"

Tugay Komutanı, adamın ses tonundaki ani değişiklikten hem etkilenmiş hem de biraz ürkmüştü.

"Hikâyemizde çok fazla zafer bulmak mümkün değil; eğer ki kurmaca yazarı değilseniz."

"Ah, mütevazılık. Yalnızca büyük adamlara özgüdür." Gazeteci bir defter çıkardı ve deftere not düştü. "Yolculuğunuzla Ksenophon'un *On Binlerin Dönüşü* arasındaki benzerlikleri fark ettiniz mi?"

"*Anabasis* mi? O sıra dışı bir başarıydı. Biz böyle bir karşılaştırmayı hak etmiyoruz."

Gazeteci sonsuz hoşgörüyle yine gülümsedi ve defterini cebine koydu.

"Eskiden nelerin olup bittiğini kim bilebilir ki? Aradan geçen zaman ve güzel bir anlatı sayesinde insanları bir yunusun sırtında dünyanın etrafını dolaştığınıza inandırabilirsiniz."

"Tanık olmamasının da yardımı olur" diye ekledi kıdemli subay.

Aklı nihayet yerine geliyordu. Yaptığı iğne ona biraz mutluluk vermişti; ancak son zamanlarda bir değişiklik olmuştu: Uyuşturucuyla bu kadar uzun zamandır haşır neşir olduktan sonra, hissettiği rahatlama duygusu, bir sağanağın ardından çıkan gökkuşağı gibi her defasında daha çabuk yok oluyordu. Aslına bakılırsa, bugün o duygu, kendini hiç hissettirmeden geçip gitmişti. Şimdi hangi suçluların dünyasına girecekti? Morfin değilse, geçici de olsa, onu bu dünyadan ne çekip çıkaracaktı? Gazeteci ceketinin cebinden Kodak'ını çıkardı.

"Bu icat, mitlerin sonunu getirdi" dedi. "Bunun kanıtları tartışılmaz."

Tugay Komutanı Nestor küçümseyen gözlerle fotoğraf makinesine baktı.

"Çok güzel bir aygıt. Bir Gazeteci için faydalı olduğu kadar bir pornocu için de faydalı."

Gazeteci yine o kocaman şefkatli gülümseyişle karşılık verdi.

"Şimdi, Generalim. Üzüntünüzün kararınızı etkilemesine izin vermeyin. Dostla düşmanı birbirinden ayırt edebilmelisiniz."

Tugay Komutanı bu sözlerde gizlenen tehdidi hemen fark etti. Ancak bu dalkavuk onu neyle tehdit edebilirdi ki? Yapılan yorumu umursamamaya karar verdi.

"Mitler vahşi canavarlardır" dedi Tugay Komutanı Nestor. "Normalde egzotik arazilerde yaşarlar; ancak biz okumuş insanlar, onlarla yalnızca kafeslerinin içindeyken karşılaşırız."

Kalktı ve yatağına doğru yürümeden önce dengesini bulmaya çalıştı. Yastığının altında *Yunan ve Roma Mitoloji Sözlüğü* duruyordu. Kitabı alıp geri döndü ve masanın üstüne koydu. Savaş Muhabiri kitaba meraklı bir bakış attı.

"Benim mitlerim kilit altında durur" dedi Tugay Komutanı ve eliyle kapağa hafifçe vurdu. Parmağını kaldırıp Gazeteci'ye doğru yöneltti. "Ama sen, arkadaşım, kilidi açıp onları serbest bırakmak istiyorsun."

Gazeteci yaltaklanmayı denedi.

"Bu tugayın hikâyesi bir gün okullarda anlatılacak."

Tugay Komutanı Nestor torununu hatırladı. Merak etti: Onu bir daha görebilecek miydi?

"Müfredatta yeterince yalan var zaten."

Gazeteci için en ağır silahını kullanma zamanı gelmişti. Fotoğraf makinesini masaya koydu, tekrar defterini çıkardı ve sarı yapraklarını havalı bir edayla çevirdi.

"Sizin durumunuzda, Generalim, gerçekler mitten daha vahşi bir canavar olurdu."

Sabrı tükenmişti. Defterini kapatıp fotoğraf makinesinin yanına koyduktan sonra, anlatmaya başladı. Yazıları için birçok askerle çoktan görüşmüş olduğunu ve hepsinin Tugay Komutanı'nın liderliğini göklere çıkardığını söyledi. Askerler hayatlarını Tugay Komutanı'na borçlu olduklarını anlatıyorlardı. Cephenin düşmesinin ardından birçok askeri birliğin karşılaştığı yazgıyı biliyorlardı. Gazeteci, askerlerin bağlılıklarının neden eski zamanlardaki askerlerinkinden farksız olduğunu merak etti. Tugay Komutanı Nestor, övgüyü giderek artan bir şüpheyle dinledi. Bu övgülerin, doğru olamayacak kadar abartılı olduklarını düşünüyordu ve bu konuda yanılmıyordu.

"Ve askerlerin çoğu" dedi Savaş Muhabiri, "teslim olmanın bir seçenek olmadığını söyledi."

Bir ok Tugay Komutanı'nın göğsünü delip geçti sanki.

"Kimse savaş esirlerine uluslararası anlaşmalar çerçevesinde davranılacağı konusunda düşmana güvenemez" dedi sinirli sinirli. "Teslim olmak hafife alınacak bir karar değil."

Gazeteci başını salladı.

"Özellikle de sivillerin katlinden sorumlu olanlar için. İnsan, öfke ve intikam arzusunun şiddetini burada görebiliyor."

"Ben katliam hakkında hiçbir şey söylemedim" diyerek aniden harekete geçti ve Gazeteci'nin defterine uzandı. "Bu, düşmanın propagandası; sen kiminle konuştun?"

Ancak Savaş Muhabiri daha hızlıydı. Defteri ceketinin iç cebine sakladı.

"Bir gazeteci asla haber kaynaklarını açıklamaz, Generalim. Mesleğimin temel kuralı."

Tugay Komutanı meslek ahlâkı dersiyle alay edecek gücü kendinde bulamadı.

"Bu çok hassas bir askeri bilgidir" diye mırıldandı. "İfşa edilmedi.... Edilemez."

Üstü kapalı bir savunmaydı. Savaş boyunca yenildiği zamanları düşündü. Tugay Komutanı Nestor ayağa kalktı ve sessizce odanın içinde dolandı.

"Casusların cezası ne olacak?" diye sordu Gazeteci.

Tugay Komutanı sandığın yanına gitti. Binbaşı'nın kitaplarından birini aldı ve "İçindekiler" sayfasını açtı.

"Otuz üç kırbaç? *Das Kapital*'in her bölümü için bir tane, nasıl?"

Mizah, Gazeteci'nin güçlü olduğu bir konu değildi.

"Ününüzü düşünün. Burada yargılanmalılar ve cezaları da burada verilmeli."

"Eve dönene kadar bekleyebilir; uygun bir askeri mahkemede yargılanırlar."

"Hayır. Bu son derece önemli. Birliklerin disiplinini düşünün. Başkaları da onları örnek alıp kaçarsa ne olacak?"

Kıdemli subay omzunu silkti.

"Hepsinin canı cehenneme."

"Ve gizli örgütün ne kadar büyük olduğunu bilmiyoruz; ya yoldaşları onları kurtarmaya kalkışırlarsa?"

Tugay Komutanı Nestor bir koltuğa çöktü.

"Bu, bütün tugayın kurtuluşunu tehlikeye atar" diye devam etti sözlerine Gazeteci. "O zaman, hiç şansımız kalmaz."

Tugay Komutanı Nestor başını ellerinin arasına gömdü. Savunmasını zayıflatacak bombardıman başlamıştı.

"Benden ne istiyorsun?"

Savaş Muhabiri ayağa kalktı ve yaşlı adamın bir gemi enkazı gibi yığılıp kaldığı yere doğru yürüdü.

"Sadece sizi ölümsüz kılmak, Generalim." Omzuna dokundu. "Dahası, o adamları eve geri götürmek sadece onların iş-

kencesini uzatır. Askeri mahkeme daha yumuşak olmayacaktır."

Bu da doğruydu. Ancak bu, Tugay Komutanı'nın elini, sevdiği arkadaşının kanıyla kirleteceği gerçeğini değiştirmiyordu.

"İnsan doğası" dedi Tugay Komutanı Nestor. "Hayatında tetik çekmemiş birisi de pekâlâ suçlu olabilir." Ayağa kalktı. "Öyle olsun. Tantalus'un* cezasını çekeceğim." Bekleme odasına gitti ve Emir Eri'ne emretti: "Odamı temizle ve askeri mahkeme de görevlendirilmek üzere dört tane subay bul."

Tugay Komutanı'nın kasabaya geldiği akşam uzaklardan kulağına çalınan askeri bando sesleri Violetta'nın tüylerini ürpertti. İçindeki sıkıntının nedenini, yalnızca kendisi ve hizmetçisi biliyordu. Yıllardır hafızasının kilitli sandıklarında sakladığı ve St. Gregorius Theologus'un son papazıyla bile paylaşmadığı bir sırdı bu.

Paris, namının yayıldığı arena olmuştu. Oraya nasıl ve nereden geldiğini kendisi bile unutmuştu. Bir kere bütün gece süren partileri, hıncahınç dolu kafeleri, moda ve gösteri dünyasıyla *belle époque*'un Babil'ine kabul edildikten sonra, her kapı, önünde açılmaya başlamıştı. Özel törenlere, zamanın yetenekli sanatçılarından daha fazla davet ediliyordu ve hepsine katılıyordu; (eski hayranlarından birinin hediyesi olan) şık siyah gece kıyafetiyle, arnavutkaldırımlı bulvarlarda görüldüğü dönemlerde, bir gecede çoğu zaman iki veya üç davete katılıyordu. Romantik bir çekiciliği olan hayat tarzını ateşleyen kibri değil, sağduyusuydu. Mesleği gereği isim yapmalıydı ve bu konuda elini çabuk tutmalıydı.

İşe yaramıştı; çünkü açıkgözlülüğünün yanı sıra güzel de bir fiziği vardı ve kısa zamanda, kendini ataerkil toplumun önyargılarından kurtarmaya yetecek kadar büyük bir servetin sahibi olmuştu. Ne yazık ki, Paris, yaşadığı ihtişamlı günlerin son bulduğu yerdi aynı zamanda. Her şey, mesleğinin en önemli ilkesini çiğnediği zaman başladı; müşterilerinden birine aşık oldu.

* Tantalus Lidya'nın kralı ve Zeus'un oğludur. Tanrılar bir keresinde sarayında yemeğe geldiğinde, tek oğlunu öldürüp ziyafette sunarak onların gerçekten her şeyi bilip bilmediğini sınamaya karar verir. Yemeğin doğasının farkına varan tanrılar oğlunu tekrar diriltirler ve kral için korkunç bir ceza öngörürler. Sonsuza dek yeraltı dünyasında bir ağaca asılır ve ıstırap verici açlık ve susuzlukla işkenceye mahkûm edilir. Altında su dolu bir havuz vardır; ancak su içmek için eğildiği zaman havuz gözden kaybolur. Üstündeki ağaç meyve doludur; ancak uzandığı zaman rüzgâr dalları uzaklaştırır.

Adamın görünüşündeki ihtişam göz önünde bulundurulduğunda bile bu, affedilemez bir durumdu. Gür favorilerle birleşen gümüş rengi bıyığı, hafif şişkin göbeği, manikür yapılmış tırnakları, çeşit çeşit giysileri vardı adamın.

Her durumda, bu bir ilişkiden çok, hayal aleminde yaşanan bir şey olup çıkmışıtı: her vesileyle fırlatılan Çin havai fişekleri (mum ışığında ilk akşam yemekleri, birlikteliklerinin ilk ayı, ilk hediyesi olan elmas bir kolye), binlerce misafir için kaşla göz arasında düzenlenen maskeli balolar, şehir dışında geçirilen hafta sonları, Violetta'nın portresini çizdirmek için tutulan ressamlar (Fauve'nin yaptığı portrelerden birini beğeniyordu; çünkü o portre yüzünün arsız kıvrımlarını yüceltiyordu). Ancak rüya, Violetta'nın adama, zayıf bir anında hayatının aşkı olduğunu söyleme ihtiyatsızlığını gösterdiği an sona erdi.

Adam, elde ettiği hakları, sonradan Violetta'ya sövüp saymak için kullandı. Violetta, evde efendisinin ateş püskürmelerini dinlerken, gün içindeki gülümseyişlerinin sayısı kadar tokat yemeden kimseye gülümseyemiyordu. Violetta bütün bunlara, hatta daha ciddi, daha aşağılayıcı cezalara bir yıl boyunca katlandı. İlk yıldönümlerinin akşamında, mor bir göz ve kırık bir kaburgayla, işkencecisinin yatak odasından ayrıldı; aşağıya resepsiyona indi, Aydınlanma'nın kahramanı Voltaire'in bronz büstünü alçıtaşı tabanından söküp odaya taşıdı ve gerçekten sevmiş olduğu son adamın kafasına bu büstü defalarca indirdi.

Böylesine kaba bir adamın pek özlenmeyeceği düşünülebilir; ancak Violetta onu özleyeceğini biliyordu çünkü adam, ne de olsa bir kabine üyesiydi. Ertesi sabah olanları Annina'ya anlattı.

"Kendime karşı dürüst olsaydım" dedi vicdan azabı duymayarak, "bu kalın kafamı uzun bir zaman önce kırmış olurdum. Aşık olduğum için."

Kadınlardan hiçbiri onun adını bir daha anmadı. Onu bahçeye gömdüler ve aynı akşam Paris'ten ayrıldılar. Hafta bitmeden, Marsilya'dan onları küçük bir Anadolu kasabasına getiren uzun bir yolculuğa çıktılar. Violetta burada polisten gizlenebiliyordu ama kâbuslarından değil. Çoğu gece davulun sesini duyuyor, ardından odanın öteki ucunda giyotinin gölgesini görüyordu.

İdamlardan had safhada tiksiniyordu. Elleri titremeden ve boğazı kurumadan bir tane idam haberi okuyamıyordu. Sayfanın üstündeki isim onunki de olabilirdi. Dolayısıyla iki askerin tutuklandığını duyunca mümkün olan her biçimde yardım etmek

için yemin etmişti. Onu buna iten belki de duyduğu sıra dışı bir yakınlık hissiydi; ancak kesinlikle vicdanını rahatlatma isteği değildi; çünkü geçen bunca yıldan sonra işlediği suçtan ötürü hâlâ pişmanlık duymuyordu.

Tugayın Pederi'nin terk edilmiş kilisede yaşadığını biliyordu. Belediye Başkanı ona yardım etmeyi reddedince, geriye son bir umut olarak Peder kalmıştı. Böylece, şüphe içinde St. Gregorius Theologus'un yolunu tuttu; bu, kolay bir görev olmayacaktı. Bu görev için büyük bir özenle hazırlandı. Yüksek yakalı, uzun plili kollu, şık, leylak rengi bir elbise giymiş, beline geniş bir kuşak takmıştı ve elinde, elbisesine uyan eldivenler vardı; rezalet haldeki saçlarını ise ancak ve ancak altı fırça ve on bir tokayla zapt edebilmişti.

İşi bitince makyaj masasının aynasında kendine baktı. Sahte alçakgönüllülüğünün davasına yardım etmekten çok engel olacağını –pederler de, ne de olsa erkektiler– düşünerek dolgun dudaklarına birkaç hilekâr alev kırmızısı ruj darbesi attı. Artık savaşa hazırdı.

Peder Simeon yere oturmuş, cam gözünü alkole batırılmış bir parça pamukla temizliyordu. Gözleri birbirine değdiği an, kadın zor bir görüşme olacağı konusundaki önsezinde haklı olduğunu anladı.

"Maria Magdalena" diyerek soğuk bir şekilde karşıladı onu Peder. "Ziyaretiniz bu yerin kutsallığına saygısızlık. Ne istiyorsunuz?"

Violetta vücudunu acımasızca sıkan korsesi yüzünden yorgun düşmüştü. Korseyi, İzmir Tiyatrosu'nda izleyiciler arasında Paris'teki eski müşterilerinden birini gördüğü o talihsiz akşamdan beri giymemişti. İlk perde de, ışıklar söndürülür söndürülmez tiyatro salonundan kaçmıştı ve bir daha da İzmir'e ayak basmamıştı.

"Çok önemli ve haklı bir davada bana yardım etmelisiniz."

Peder Simeon cam gözünün üstündeki pamuk parçalarını üfledi ve onu, gömleğini iliklermiş gibi kolayca yerine yerleştirdi.

"Kendini Tanrı'ya adamış birinin, adı çıkmış bir fahişeyle ne gibi ortak bir çıkarı olabilir ki?"

"İki hayatın kurtarılması."

Peder durumu anladı. Bir gayretle ayağa kalktı ve bağdaş kurup oturmaktan uyuşmuş bacaklarını ovaladı.

"Onların hayatı Tanrı'nın ellerinde."

"Pek sayılmaz. Hayatları General'in ellerinde."

Peder Simeon daha yumuşak bir bakış attı.

"Dinlemez. Sahip olduğu yetki, subayların kulaklarını top atışından daha fazla sağır eder."

Violetta yaklaştı. Ayakkabılarının topuklarının çıkardığı ses kocaman, boş kilisede yankılandı.

"Size yalvarıyorum, Peder."

Kubbeden gelen bir ışık demeti onu, sahnedeki bir spot ışığı gibi aydınlatıyordu. Peder Simeon vahşi bir hayvandan çekiniyormuşçasına birkaç adım geri kaçtı.

"Belki bir yolu vardır."

Sakalını sıvazladı, kadının göz alıcı elbisesinin parıltısından kaçmak için yere bakıp, aklını çinilerin sınırsız desenleriyle oyalamaya çalıştı. Ne yapması gerektiğini biliyordu; ancak bu kadın onu görmeye gelmeseydi acaba bunu yine de yapar mıydı? Belki de Tanrı bana başka bir şans daha veriyor, diye düşündü. Tanrı'nın gerçekten de gizemli biçimlerde yol gösterdiğini hatırladı; ahlak değerlerini çiğneyen bir kadını göndermek...

Violetta, sözleriyle Peder'in düşüncelerini böldü.

"Ben de sizinle geleceğim, Peder."

Peder başını salladı.

"Hayır, yalnız gitsem daha iyi olur."

Kadın pederin elini öpmek için eğildi; ancak Peder elini geri çekti. Fransız kadınının nefret ve tiksinme olarak yorumladığı şey aslında tevazuydu; ama hakareti hoşgörüyle karşıladı. Leylak rengi elbisesinin kuyruğunu toparladı ve kapıya doğru yöneldi. Çıkış kapısına varmadan önce Peder Simeon'un sesi onu durdurdu.

"Bekle. Henüz koşullarımı belirtmedim."

Violetta arkasını döndü ve ona gülümseyerek yanıt verdi.

"*Mais bien sûr. J'aurais du le savoir.** Ne de olsa erkek erektir." Yürümeye devam etti. "Kabul" dedi koşullarını saymasını beklemeden.

Şimdi gülümseme sırası Peder Simeon'daydı.

"Ancak ve ancak günahlarını itiraf eder ve Kutsal Tören'i kabul edersen sana yardım ederim."

* "Ama tabii. Bunu bilmeliydim..." (ç.n.)

Violetta bunu kabul etti; ancak, eğer Peder, beklediği gibi, kendisinin uzman hizmetlerinden ücretsiz yararlanma talebinde bulunmuş olsaydı, daha ateşli bir "evet" diyecekti. Peder onu mimber basamaklarına doğru yönlendirdi ve oraya vardıkları zaman da diz çökmesini istedi.

"Ben Katolik'im" diyerek onu uyardı Violetta. "Bizde işler farklı yürür."

Peder Simeon eliyle onu susturdu.

"En azından putperest değilsin. Söylediklerimi tekrar et sadece."

Birisine günah çıkarttırmayalı uzun zaman olmuştu. Dua ederek başladılar ve sonra Peder ondan günahlarını teker teker saymasını istedi. Geçen yılın hasadından bir parçayla Peder'i tatmin etti.

"Başka var mı?" diye sordu Peder Simeon.

"Hayır, Peder."

Peder kadının mavi gözlerine baktı. Bir an neden bu kadar çok adamın hayatlarını cinsel günah işleyerek geçirdiğini anladığını sandı.

"Emin misin?"

"Eminim, Peder."

Peder Simeon hoşnut bir tavırla başını salladı. Yanında paltosu duruyordu. Açtı ve içinden çok değerli İncil-i Şerif'i aldı; okumaya başladı.

"21: İsa yine onlara, 'Size esenlik olsun!' dedi. 'Baba beni gönderdiği gibi, ben de sizi gönderiyorum.' 23: 'Kimin günahlarını bağışlarsanız, bağışlanmış olur; kimin günahlarını bağışlamazsanız, bağışlanmamış kalır.'" Onu ayağa kalkması için uyardı. "Şimdi git. O günahkârlara yardım etmek için gücüm dahilinde her şeyi yapacağıma söz veriyorum."

Yine yalnızdı. Şimdi de onun için, kendi günahlarının affedilmesi ve Tugay Komutanı'nı merhamet göstermesi için ikna etme konusunda kendisine yardım etmesi için Kutsal Kapılar'ın önünde diz çöküp Tanrı'ya yalvarma zamanıydı.

Sekizinci Bölüm

"Binbaşı?" Odaya giren tek ışık eğimli çatıdaki küçük pencereden geliyordu; bütün odayı aydınlatmak için yeterli değildi. Gecenin karanlığı kasabanın üzerine iniyordu. Ay çoktan yükselmişti, parlak bir orağa benziyordu. Gökyüzü açıktı, çok geçmeden yıldızlar da çıkacaktı. Binbaşı Porfirio pencereyi açmaya çalıştı; ancak pencere nemli kış aylarında yamulmuştu, bu yüzden tam açılmıyordu. Sigara dumanını delikten dışarı üfledi; duman, dona çekmiş havada neredeyse beyaz kristallere dönüşüyordu. Daha birkaç gün önce çölde kaybolmuş, susuzluk ve sıcaktan kavruluyordu; şimdiyse yağmurlar onları boğmakla tehdit ediyordu ve palto giymeden uyunmuyordu. Birkaç gün önce o da bir kahraman ve adamlarının saygı gösterdiği bir lider olarak onurlandırılmıştı.

"Binbaşı?"

Bu değişim dolu bir yüzyıl olacak, diye düşündü Binbaşı Porfirio ve aklı tesadüfen bir süre önce gazetelerde okuduğu bazı haberlere takıldı: *Sanayi Devrimi'nin Avrupa'nın en uzak köşelerine erişmesi amaçlanıyor... Yakında kırsal bölgelere de elektriğin götürülmesiyle...* Ve bir yerlerde, Amerika'da ve Avrupa'nın bazı bölgelerinde de düzenli uçak postası hizmetinin başlamış olduğunu okumamış mıydı? Korkuyla karışık bir şaşkınlıkla başını salladı. Moskova'ya gönderilen bir mektup bir hafta içinde oraya varacaktı; hatta neden olmasın, belki de birkaç gün içinde? Uçuşun yaklaşık otuz saat sürdüğü söylenmişti; ancak bu, uçak sadece gün içinde uçtuğu için bu kadar uzun sürüyordu; ya geceleyin de uçabilseydi? Zihninde hesaplamaya kalkıştı ancak hesaplarını yarıda kesti; uçaklar ona Pilot'u hatırlatıyordu.

Ona karşı nefret duymamasına şaşırdı; aslında ona minnettar sayılırdı. Aristokratın, yönetici tabakasının gerçek yüzünü ortaya çıkardığını düşündü ve siyasi görüşlerinin ne kadar yerinde ve doğru olduğunu bir kez daha anladı. Ancak artık çok az kaldı diyerek kendini rahatlattı; Rusya'da bir başlangıç gerçekleştirilmişti. *Avrupa'ya bir hayalet dadanıyor...* Manifesto'nun ilk kelimelerini okur okumaz pencerenin arasından üzerine ışığı vuran hilal şeklindeki parlak aya rağmen yüzü kararmadı; bu hayalin gerçekleşmesine tanık olamayacaktı. Ölümün sonsuzluğunu düşünen Binbaşı Porfirio ürperdi. Ürpermesinin nedeni, ruhun ölümsüzlüğüne, tabii ki, inanmamasıydı; ama idam mangasının önünde kaç kişi tam olarak buna inanır ki, diye merak etti alaylı bir edayla. Belki de bir karısı olsaydı...

"Binbaşı?"

Birisiyle duygusal bir ilişkiye girmeyerek bir hata mı yapmıştı? Bilinçli bir karar değildi, düşünmemişti. Ara sıra –her ne kadar bazı arkadaşlarınınki kadar sık ve hevesle olmasa da– kadınlarla arkadaşlığı olmuştu ve geneleve de gitmişti. Diğer taraftan, mesleğine karşı duyduğu bağlılığı anlayabilecek bir kadınla da karşılaşmamıştı. Her biriyle bir süre birlikte olduktan sonra her seferinde nasıl da yalnız hissederdi kendini.

Parti, entelektüel zevklerini tatmin etmişti; ancak duygusal gereksinimleri sulanmamış bir çiçek gibi solmuştu. Belki de bir çocuğu olsaydı, ölüm bu kadar korkutucu olmazdı; hayatta tutunacağı bir dalı olsaydı.

"Yoldaş Porfirio?"

Binbaşı uzaklardan gelen bir ses duyduğunu sandı; arkasını döndü.

"Bir şey mi dedin, Onbaşı?"

Odanın bir köşesinde, ay ışığının erişemediği yerde, Onbaşı sırtını duvara yaslayarak çömelmişti.

"Biraz kenara çekilebilir misiniz, Binbaşı?"

Binbaşı kaşlarını çattı.

"Çekilmek mi?"

"Işık, Binbaşı; ışığı kesiyorsunuz. Okumaya çalışıyorum."

Binbaşı Porfirio kenara çekildi. Ay ışığı huzmesi odanın köşesine kadar vurdu ve genç asker bir yığın el yazması kâğıdı havaya kaldırdı.

"Ondan gelenler" dedi gururla.

Binbaşı Porfirio genç askeri Parti'ye katılması için ayartan Selanikli komiserin mektuplarını hemen tanıdı. Binbaşı bir sigara yakıp Onbaşı'yı seyre koyuldu.

"Ona bir mektup yazdım. Tugay Komutanı onun için aldığım seccadeyle birlikte gönderilmesini kabul etti."

Subay sessizce sigarasını içiyordu.

"Söz verdi. Mektupta, olan biteni anlattım. Yoksa benden haber almazsa ne düşüneceğini kim bilir?"

Sayfalara, hareketli ellere ve ümitsiz genç yüze ay ışığı vuruyordu. Donuk mavi ay ışığının parıltısı Onbaşı'yı çoktan ölmüş gibi gösteriyordu.

"Çatışmada ölmüştür diyeceği aşikâr, tabii ki. Ancak akıl böyle işlemiyor değil mi, Binbaşı? Onu tamamen unuttuğumu düşünmesi daha büyük bir olasılık. Veya evde bekleyen birisi –bir karısı– vardır diye düşünmesi. Böyle şüphelenmek ne kadar da insani değil mi, yoldaş?"

Binbaşı yanıt vermedi.

"Hayatını acı çekerek geçirmemeli. Sanırım bu bir arkadaşlıktan daha fazlasıydı, Binbaşı?" Sevgi dolu gözlerle sayfalara baktı. "İki insanın sadece mektuplaşarak bu kadar yakınlaşabileceğini kim düşünebilirdi ki?"

Binbaşı Porfirio sigarasını bitirdi ve yere attı. Botuyla üzerine basmadan önce yanan ucuna bir süre baktı. Hücrelerinin öteki ucunda Onbaşı hâlâ konuşuyordu.

"Mektubumda –artık beklemeye dayanamadığımdan– onunla birlikte olmak için hayatımı tehlikeye attığımı söyledim. Ancak her ne olursa olsun olanların kendi suçu olduğunu düşünmesini istemiyorum. Aşk böyledir, diye yazdım. Kendi mantığı içinde yol alır."

Binbaşı botunu kaldırdığında, sönmeye direnen yalnızca birkaç kül parçacığı kalmıştı.

"Tugay Komutanı onun benim madalyamı alabileceğini söylüyor, bu da bir şeydir. Benimle gurur duymasını istiyorum."

Binbaşı'yla emperyalist savaşa bir tepki olarak madalyalarını geri vermek hususunda konuştuğunu hatırladı ve dudaklarını ısırdı.

Bir süre sonra ürkekçe sordu, "Yoldaş, ben geri vermesem sana ayıp..."

"Pek olmaz, Onbaşı."

"Anlarsınız ya, beni hatırlatacak bir şey."

Binbaşı Porfirio bir sigara daha yaktı ve derin bir nefes çekti.

"Adı... neydi?"

"Coralia" diye yanıt verdi Onbaşı ve gülümsedi.

"Güzel isim."

"Bence de, Binbaşım."

Ay, sıkışık pencerenin öbür tarafından her zamankinden daha fazla parlıyordu; yıldızlar da çıkmıştı şimdi. Binbaşı meydanı göremiyordu ancak dışarısı sessizdi ve erken saatte gerçekleştirilecek idam öncesinde sokağa çıkma yasağı konmuş olduğunu düşündü. Yere baktı; son sigarasının korları nihayet sönmüştü.

Tansiyon aletinin lastik balonu şişip kolunu sıkıştırmaya başlayınca, Tugay Komutanı Nestor gözlerini kapattı ve sabırsızlıkla içini çekti.

"Bunu her defasında yapmak zorunda mıyız?"

Doktor onu umursamadı. Kolluk iyice şişene kadar pompalamaya devam etti ve sonra havayı yavaşça saldı. Stetoskopunu dinlerken ölçekli cıva çubuğunu izledi. Bir süre sonra kolluğun havasını indirdi ve hastasının kolundan çıkardı.

"Büyük yüz altmış, küçük seksen beş" dedi. "Yüksek tansiyon."

Tugay Komutanı Nestor gömleğinin kolunu aşağı sıyırdı.

"Kendimi iyi hissediyorum. Eğer tıp bilimi hiç icat edilmeseydi bazı hastalıklar da hiçbir zaman ortaya çıkmazdı."

Doktor, ağzını açmasını istedi. Şimdiye kadar işin nasıl yürüdüğünü öğrenen yaşlı subay dilini dışarıya uzattı. Doktor parmağıyla dile dokundu ve gözlerini kıstı.

"Gerçek şu ki atardamarlarınız araba lastikleri gibi şişmiş. Bu reaksiyon da yine sizin aldığınız..." Doğru kelimeyi bulmak için durdu. "*İlaç* yüzünden."

Tugay Komutanı'nın ağzını kapatmasını istedi ve tansiyon aletini eskimiş metal kutusuna geri koydu. Kutunun içini altüst etti ve içinden kauçuk bir tüp çıkardı.

"Günlük alım miktarını azaltmalısınız. Yoksa bunu gırtlağınızdan aşağı sokmak ve midenizi yıkamak zorunda kalırım.

"O halde, ters taraftan girip bağırsaklarımı da boşaltsanız iyi olur. Bazen patlayacakmış gibi hissediyorum."

"Kabızlık bağımlılığınızın başka bir yan etkisi."

Bu sefer sözlerini dikkatlice seçmemişti. Yaşlı adamın yüzü hemen tatsız bir ifadeye büründü.

"Bağımlı olduğum tek şey" diyerek ters ters yanıt verdi, "klasikler."

Doktor ters bir şey söylemedi. Tüpü kutusuna geri koydu ve büyük bir morfin şişesi çıkardı. Tugay Komutanı Nestor neredeyse istemsiz bir tepkiyle dudaklarını yaladı.

"Çok uzun süredir üsteğmensiniz, Doktor. Rütbenizi yüzbaşılığa yükseltiyorum. Levazım subayına, yeni omuz rütbelerini dikmesini söyleyin."

Doktor, ellerini etanolle yıkadı ve kuruması için salladı.

"Benim kariyerim kaygılanmanız gereken son şey, Generalim. Ayrıca, yüksek rütbelerle de ilgilenmiyorum."

Tugay Komutanı Nestor, subayının asil tutkularını öğrenmiş oldu.

"Ah, evet. Çıplak Ayaklı Doktorlar Birliği'nin kurucusu. Hatta daha fazlası. Açlıktan ölürken savaştaki görevinin karşılığı olarak alacağın emekli maaşı, iyiliklerinin karşılığında Tanrı'dan asla alamayacağın ödül olacak."

Doktor gülümsemeye çalıştı.

"Sözleriniz küfürle veya daha da kötüsü, nefretle eşanlamlı."

Tugay Komutanı Nestor morfin şişesini aldı ve sandığının kilidini açtı. Elbiselerinin arasına şişeyi saklarken, Doktor onu izliyordu. Bir müddet sonra kendini daha fazla tutamadı.

"Kısacık bir askeri mahkeme belki de adaleti sağlamanın en iyi yolu değildir."

O sabah üç saatten daha kısa süren bir duruşmada, Tugay Komutanı'nın başkanlık ettiği bir subay mahkemesi sanıkların her ikisini de vatana ihanetten suçlu bulmuştu. Mahkemenin onları ölüm cezasına çarptırması iki dakika da gerçekleşmişti.

Tugay Komutanı Nestor sandığının kapağını kapattı ve onu kilitledi.

"Bu iş bu kadar" dedi ve anahtarları boynuna astı.

Doktor, parmaklarıyla hafifçe metal kutusuna vurdu.

"Düşman yeterince adamımızı zaten öldürmedi mi, Generalim?" diye sordu. "Bir de biz kendimiz zayiatı artırmak zorunda mıyız?"

Tugay Komutanı anahtarları ceketinin altına sakladı ve ceketini düğmeledi.

"Eğer şahsi doktorum olmasaydın, beni kışkırtmaktan seni tutuklatırdım."

Genç Doktor acı acı gülümsedi.

"Benim işim hayat kurtarmak. Her türlüsünü; kahramanlarınkini de korkaklarınkini de." Farkında olmadan sesini yükseltmeye başlamıştı. "Ve hainlerinkini, kaçaklarınkini, yoldaşlarınkini ve düşmanlarınkini."

Tugay Komutanı dudaklarını bükerek sözlerini bitirmesini bekledi. Ardından konuşmaya başladı.

"Bu birliği komuta eden subay ben olduğum sürece, kararları *ben* veriyor olacağım. Hem doğru, hem de yanlış kararları." Ardından gülümseyerek Doktor'a bir zeytin dalı uzattı. "Şimdi geç oldu. Derhal yatmazsam kendimi revirde bulacağım. Ve hiçbirimiz beni orada görmek istemeyiz."

Genç adam General'i sert bir şekilde selamladı ve oradan ayrılmak üzere arkasını döndü.

"Doktor" diye seslendi yaşlı adam, "biraz pamuk alabilir miyim lütfen."

Doktor ayrılmadan önce bir parça pamuk kopardı ve ona verdi. Tugay Komutanı kendini yalnız hissetti. Bütün gün boyunca kararının doğruluğunu kendince onaylamaya çalışmıştı; askeri kanuna göre haklı olduğu gerçeği aklına gelen en iyi mazeretti. Savaşlarının her biri kalbinde mantığıyla tıkamaya çalıştığı bir delik açmıştı. Ancak bu artık imkânsızdı. Şefkatinin son damlalarının da akıp gittiğini hisseden Tugay Komutanı ranzasının kenarına oturdu ve botlarını çıkarmaya başladı. Kapı çalındı. Tugay Komutanı Nestor yorgunluktan içini çekti ve gelene içeriye girmesini söyledi. Gelen Peder'di.

"Sizi bu saatte buraya getiren nedir, Peder?"

Peder Simeon kapıyı kapattı ve uzun toplantı masasının ucuna yanaştı. Gergin bir ifadeyle başını salladı. "Evet, evet. Bu geç saatte... on bir olmuş gerçekten de."

"Ee?"

Peder Simeon iki eliyle masanın kenarını sıktı ve derin bir nefes aldı. "Bir itiraf, Generalim." Tugay Komutanı Nestor yorgunluktan düşmüş kaşlarını kaldırdı. "Bir itiraf mı?" Yanlış anlamıştı. "Dinle, Peder. Bütün bunlar bitince sizinle oturup işlediğim her lanet olası günahı bir bir hatırlayacağıma söz veriyorum."

Peder Simeon sözünü kesti.

"Hayır, hayır, Generalim; kılıcınızın ve çizmelerinizin nerede olduğunu biliyorum. Onları geri alabileceğimden eminim. Ancak bana biraz zaman tanımalısınız."

Tugay Komutanı Nestor botlarını yere koydu ve ona dik dik baktı. Bu uzun süren bakışı sadece Peder'in gerginliğini artırdı.

"Çalınan eşyaların nerede saklandığına dair bir fikriniz varsa bana söylemelisiniz ki ben de onları geri alabileyim. Onları geri getirmek sizin işiniz değil."

Peder Simeon terin avuç içlerinden süzüldüğünü hissetti.

"Ama öyle, Generalim. Çünkü onları oraya *ben* koydum."

"Siz ne diyorsunuz, Peder?"

Peder başını eğdi. Vernikli masanın elinin altındaki kısmında ter havuzu oluşmuştu. Vakit gelmişti.

"Ben bir hırsızım. Sizin eşyalarınız ve Binbaşı'nınkiler... Hepsini ben çaldım."

İşte söylemişti. Birkaç dengesiz adım attı ve utancının ağırlığı altında bir sandalyeye çöktü; kalbi hızla atıyordu. Başını ellerinin arasına gömdü. Tanrım, Sen'in sevgine layık değilim, diye düşündü; ne kadar hatalı davrandığını daha önce nasıl görememişti? Amaç ne kadar hayırsever olursa olsun, onun bu amaca ulaşmaya çalıştığı yollar... Bunu anlaması için iki adamın kurban edilmesi gerekmişti. İçten pişmanlık düşüncelerini ani bir gülüş böldü.

"Aferin, Peder. Bu güzel davranışınıza imreniyorum. Gerçekten de çok asilce; suçu üzerinize almak."

Peder başını kaldırdı.

"Hayır, General, gerçeğin ta kendisi bu."

Yaşlı subay gülmeye devam etti. Peder Simeon'un tanrısının adını anmaktan başka seçeneği kalmamıştı.

"Yüce İsa adına yemin ederim."

Tugay Komutanı Nestor gülmeyi kesti ve Peder'in gözlerine baktı. Bir müddet sonra dudaklarında tuhaf bir gülümseme belirdi.

"Bu doğru olsa bile, Peder, artık hiçbir şeyi değiştirmez."

"Ama neden?"

"Çünkü adamlar vatana ihanetten cezaya çarptırıldılar, hırsızlıktan değil.

Eğildi ve ikinci botu da çekip çıkardı, sonra yere fırlattı.

"Vatana ihanetten de mi suçlusunuz, Peder?"

Peder Simeon kendini yardım için çırpınan ancak sesini kimseye duyuramayan, boğulan biri gibi hissetti. Geri çekilmenin başından beri yaptığı iğrenç eylemlerini uzun uzun anlatmaya başladı.

Olanları yalnızca kronolojik sırayla anlatmıyor, her kanunsuz girişimin tam gününü ve saatini de hatırlıyordu; değerli şeyleri ararken Tugay Komutanı'nın sandığında gördüğü her parçayı da söyleyebiliyordu: akşam resepsiyonları için siyah bir üniforma, bir lastikle bağlanmış mektup ve posta kartı demeti, içinde bir tür ilaç olan bir şişe. Yalınayak ranzasının ucunda oturan Tugay Komutanı Nestor onu dinliyordu. Peder'e baktıkça, zavallı adamın çok uzak bir sahile vurmuş bir gemi enkazına benzediğini düşünüyordu. Peder Simeon ölü yılandan bahsedene kadar onun hırsızlık olaylarından sorumlu olduğuna tamamen ikna olmamıştı.

"Gri derili ve sarı pulları olan uzun bir yılandı" diye tarif etti.

"Pekâlâ, Peder! Siz de bizim gibi cehennemde yanacaksınız."

Peder'in yüzü kızardı ama durmadı. Yaptıklarını açıklamak istedi. Ruhuyla kumar oynadığını bildiğini; ancak bunu Tanrı'nın şanı için yaptığını söyledi. Bir süre daha özür dilemeye devam etti. Gerçekten de pişmandı; ancak Tugay Komutanı sorduğu zaman işbirlikçisinin, yani Aşçı'nın adını açıklamayı reddetti.

"Önemli değil. Bir ev yanıyorsa bu kerestenin suçu değildir."

Şaşkınlığı geçtikten sonra Tugay Komutanı Nestor, Peder'in umutsuzluğundaki içtenliği görmeye başladı. İçinden sırtını sıvazlamak geldi; ancak Peder çok uzakta oturuyordu ve Tugay Komutanı tekrar ayağa kalkamayacak kadar yorgundu. Bunun yerine omuzlarını silkti.

"Şeytanlarınızla birlikte yaşamayı öğrenmelisiniz, Peder. Tıpkı benim gibi."

Söylediği güzel söz, Peder'i neşelendirecek güçten yoksundu.

"Beni, pişman olma hakkımdan yoksun bırakıyorsunuz, Generalim. Yaptığımdan pişmanlık duyuyorum, bana inanmalısınız."

Tugay Komutanı Nestor pantolon askısını indirdi ve pantolonunu çıkarmaya başladı.

"Ama ben size zaten inanıyorum ve sizi affediyorum."

Peder Simeon yumruğunu masaya vurdu.

"Hayır. Cezalandırılmam gerek."

Tugay Komutanı Nestor soyunmayı bıraktı ve başını kaşıdı.

"Ah, anlıyorum. Yüz kez 'Yüce Tanrım' deyin."

"Anlamıyorsunuz, Generalim. Beni tutuklarsanız bana bir iyilik yapmış olacaksınız."

"Sizi tutuklamak mı? Ne için? Hırsızlıkların olduğu dönemde sizi memnuniyetle astırırdım, bu doğru. Ancak şimdi halletmem gereken daha önemli meseleler var."

Peder'in itirazları yalnızca onu sinirlendirmeye yaradı ve hemen Peder'i eliyle susturdu.

"Bir komutan disiplinin sınırlarının nereye vardığını bilmelidir. Bir Peder'in tutuklanmasının birliklerin moralini nasıl etkileyeceğine dair bir fikriniz var mı? Hırsızlık yapan bir Peder'in?"

Peder Simeon başını öne eğdi. Başaramamıştı.

"Adamlarımın dindar olmadıklarını biliyorum" diye devam etti sözlerine Tugay Komutanı. "Haçlı askeri değiller. Ancak yine de temel ahlaki otoritenin yıkılması... Hayır, söz konusu bile olamaz, Peder."

"Belki Onbaşı'nın hayatını bağışlarsınız? O sadece bir piyondu."

Tugay Komutanı Nestor başını salladı.

"Bir satranç oyununda piyonlar da alınır."

"O Onbaşı'yı öldürerek *beni* de ebediyen cehenneme mahkûm ediyorsunuz, Generalim. Keşke ona yardım etseydim o gece."

"Siz doğru olanı yaptınız. Ancak böyle düşünmüyorsanız, şu anda gösterdiğiniz pişmanlık samimi; bunu ben bile görebiliyorum. Eminim Tanrı sizi bağışlayacaktır, Peder."

"Pişmanlık zannedildiği kadar basit değildir."

"Çok yorgunum" diyerek sözünü kesti Tugay Komutanı. "Beni mazur görmelisiniz. Lütfen gidin, Peder. Ve bu durumu telafi edecek başka yollar bulun."

Kapı kapanır kapanmaz Tugay Komutanı ona baktı ve başını salladı.

"Benden daha salaklarla bile, hiçbir zaman bir şansımız olmadı."

Pantolonunu bir sandalyeye fırlattı ve kendini yatağa bıraktı. Bu çapulcu takımında iyi bir asker varsa, diye düşündü, o da

Porfirio'ydu. Ellerini başının arkasında birleştirdi ve ilk defa Emir Subayı'nı ilk adıyla andı.

"Ama yine karşılaşacağız, Leonida. Cehennemin dibinde ateşime odun atacakmışsın gibi hissediyorum."

Neredeyse unutmuştu; bir gayretle ayağa kalktı, Doktor'un bıraktığı pamukla kulaklarını dikkatlice tıkadı ve meydana bakan pencereleri kapattı. Şafaktaki tüfek seslerini duymasının imkânsız olduğundan emin olunca, ranzasına uzandı ve acıklı bir şekilde derin derin iç geçirdi.

Doktor, metal kutusunu kapının arkasındaki kancaya astı. Beyaz önlüğü de orada asılıydı ve boş bir ifadeyle orada dikilerek önlüğe baktı. Kollarının altı yırtılmıştı ve üzerinde benek benek kan lekeleri vardı. Stetoskopunun ucu cebindeki bir delikten aşağı sarkıyordu, cansız bir yılanın cansız başı gibi. Önlüğün içinde, göğüs hizasında, tükenmez kalemle bir şey yazılıydı: Hipokrat Yemini'ni bütün iş elbiselerine yazmıştı. Ona baktıkça, önlüğü o an yaşadığı hayal kırıklığının haritasına dönüşüyordu.

Odası, Osmanlı zaptiye komutanının eski odasıydı; karakolun geri kalanı tugayın reviri olarak kullanılıyordu. Kerpiç duvarları, ziftli kiremitten bir çatısı ve ön cephesinde ağaçtan nöbetçi kulübesi olan tek katlı bir binaydı. Keşif Gücü'nün Anadolu kıyısına ayak basmasından hemen sonra, zaptiyeler iç kısımlarda çoktan kurulan Kuva-yı Milliye'ye katılmak için kaçtığından bina terk edilmişti. Komutanın masasının arkasındaki, bir zamanlar Sultan'ın portresinin asılı olduğu duvarda dikdörtgen bir iz kalmıştı. Belediye Başkanı savaşın sonunu beklerken resmi aşağı indirip Belediye Sarayı'nın ardiyesine saklamıştı. Durum Keşif Gücü'nün lehine dönünce, yaldızlı bir çerçevenin içinde Yunan Kralı'nın büyük bir portesini sipariş etmişti; ancak portre gelmemişti. Cephe çöktüğünden beri hiç gelmemiş olmasından memnundu.

Doktor geri dönüp kapıdan uzaklaştı ve odanın öbür ucuna doğru yürüdü; idamı aklından çıkarmaya çalışıyordu. Belediye Başkanı o ofisin son sakini hakkındaki her şeyi anlatmıştı; zaptiye komutanı hayattan büyük zevk alan, cana yakın bir adammış. Özenle ve sebat ederek çalışan bir çiftçinin güneşten yanmış yüzüne benzer bir yüzü varmış, her sabah bıyığının ve uzun

kaşlarının uçlarını balmumuyla yapıştırıp yukarı doğru tararken aynanın karşısında birkaç dakika harcarmış.

Mesleğini severmiş; ancak iyi bir kocanın sadakatinden ziyade gizli bir aşığın tutkusuyla severmiş. Okul Müdürü gibi o da gününü küçük masasının arkasında oturmak yerine hamamın bahçesinde oturup nargilenin marpucunu emerek geçirmeyi tercih edermiş. Kasaba halkı onun emirlerine uyarmış; çünkü usta bir dedektif ve doğuştan bulmaca çözücüsüymüş.

Doktor masanın arkasına oturdu ve dirseklerini masaya dayadı; masa dingildedi. Masanın üzerindeki düzgün kitap yığınının içinden eski bir tıp dergisini çekip aldı, sararmış sayfalarından birini yırttı, birkaç kez katladı, sonra da masanın topal ayağının altına sıkıştırdı. Mesleğine ettiği hakareti dergiyi çöp kutusuna fırlatarak tamamladı. Bir süre sonra yaptığının ağırlığı altında kendini ezik hissetti. Mesleğinin önemsiz bir amacı varmış gibi görünüyordu; tıpla kucaklaştığından beri ilk defa daha iyi bir hayat için yapabileceği şeyleri sorguluyordu. Elbette birçok hastalığı tedavi etmişti. Şüphesiz ki yaşam süresi medeniyetin başlangıcından beri büyük bir artış göstermişti. Ancak tıp biliminin insan hayatını uzatmadaki başarısı, aynı zamanda, bir insan evladının artık daha fazla ıstırap çekebileceği anlamına da geliyordu. Uzun bir hayatın iltihaplanan yaralarının acısını çekmektense yirmilerine kadar mutlu yaşamak daha iyiydi. Savaş, kıtlık, birinin çocuğunun kendinden önce ölmesi, düşkün bir yaşlılık bu acılardan birkaçıydı. Hayatı, kurbanlarını uzun bir süre hayatta tutmak için son derece titiz davranan zeki bir işkenceci gibi düşündü. Doktor yüzünü hâlâ etanol kokan ellerine yasladı. Birini mutlu etmek için sadece hastalığını iyileştirmenin yeterli olduğuna inanırdı. Masa lambasının ışığı titreşti, Doktor fitili uzatmak için lambanın topuzunu çevirdi. Aklı yine, varlığını hayalet gibi kışlasında hissettiği yabancıya, Osmanlı zaptiyesinin komutanına gitti. Şimdi neredeydi, diye merak etti. Belki de ölmüştü. Belediye Başkanı'nın anlattıklarına göre savaşa uygun biri gibi gelmemişti ona; ama kim uygundu ki zaten?

Sorusunun cevabını hemen buldu: Binbaşı Porfirio, tabii ki ve Tugay Komutanı. *Onlar* insanların acı çekmesinde hiçbir kötülük görmüyorlardı. Bu, onlara yağmur kadar doğal ve kaçınılmaz bir olay gibi görünüyordu. İkisi arasındaki ideolojik farklılıkları anlayamıyordu, anlamak da istemiyordu. Bunun yerine iki adamı bir mıknatısın iki zıt ucu gibi düşünerek çarpışmalarını

basitleştirdi. Biri ötekinden daha iyi değildi ve onları uzlaştırmak imkânsızdı. Kendini yorgun hissetti ve sandalyesinden kalkmadan soyunmaya başladı. Öteki odalardan hiç ses gelmiyordu. Sokağa çıkma yasağını denetlemek için yoldan aşağı yürüyen devriyenin ayak sesleri sessizliği kısa bir süreliğine bölene kadar dışarısı da sessizdi. Sonunda Doktor ayağa kalktı ve pantolonunu çıkardı. Üzerinde sadece iç çamaşırı kalınca, lambayı yatağına taşıdı. Hastabakıcı kapıda göründüğünde daha yeni uzanmıştı. Doktor ona boş boş baktı.

"Uyudunuz mu, Doktor?"

"İçeriye gel" diye yanıt verdi Doktor yorgun bir ses tonuyla.

Karanlığın içinde Hastabakıcı önlüğünü çıkardı ve kapının arkasındaki askıya astı.

Önünü görmeden yolunu bulmaya çalışarak pencerenin yanında duran bir sandalyeye gelip oturdu. Ay ışığı, bir Okul Müdürü'nün gecenin günü nasıl takip ettiğini göstermek için bir küreyi aydınlattığı gibi bedenini aydınlatıyordu. Hastabakıcı cebinden bir mendil çıkardı ve alnını sildi.

"Boğucu" dedi ve içini çekti.

Doktor başını kaldırdı.

"Ne?"

"Gece, Doktor; nem."

Şiddetli yağmur ardında yavaşça buharlaşan büyük su göletleri bırakmıştı. Kasaba kalın ve ılık bir sisle ve sınırsız sayıda sivrisinek bulutuyla kaplanmıştı. Açık kanalizasyonun kokusu şimdi her zamankinden daha beterdi; ancak birlikler o kadar uzun süredir kasabadaydı ki, artık kokuyu fark etmiyorlardı. Hastabakıcı başını uzattı ve pencereden aya baktı.

"Bu sivrisinekler uçaklar kadar büyük" dedi.

En kötü felaketin ortasında bile neşeli bir tavır takınmayı başarabilecek türden bir adamdı. Doktor, bunun salt cesaret mi yoksa saf geri zekalılık mı olduğuna henüz karar vermemişti. Adam ciddileşti.

"Sıtmayı yaymalarından endişeleniyorum, Doktor. Hiç kinin kalmadı."

"Gerek de yok zaten. Anofel değiller."

Hastabakıcı omuzlarını silkti ve çapa dövmesinin üstünü kaşımak için kolunu sıvadı. Mırıldanmaya başladı. Doktor, gözlerini eliyle kapadı ve ranzasında kımıldandı.

"Hastalar nasıl?" diye sordu Doktor. Sorusu Hastabakıcı'yı konuşma hususunda iyice heveslendirmişti.

Sanki akıldan konuşmuyordu da bir kağıda düzgünce yazılmış tıbbi bilgileri okuyordu; okuma yazmayı hiç öğrenmemişti; ancak kendisine bir kütüphaneci hafızası bahşedilmişti. Doktor, kolu hâlâ yüzünün üstünde, sessizce onu dinledi, ta ki Hastabakıcı anlatmayı kesip konuyu değiştirene kadar.

"O, Onbaşı atları sevmezdi" dedi.

Amiri yanıt vermedi.

"Bir kadın yüzünden kaçmaya çalıştığı söyleniyor" diye devam etti sözlerine Hastabakıcı.

Doktor, elini yüzünden çekti.

"İyi bir adama benziyordu" dedi Hastabakıcı ve yanağını kaşıdı. "Eminim Tugay Komutanı kararını vermeden önce her şeyi ölçüp biçmiştir."

Doktor kıs kıs bir gülüşün ağzından kaçmasına engel olamadı.

"Tugay Komutanı bir..."

Yaşlı adamın tedavi edilmesi mümkün olmayan ve durumu günden güne kötüleşen bir afyon bağımlısı olduğunu söylemek istedi; ancak öfke bulutunun arasından erlerin öğrenmesi durumunda gerçeğin ortaya çıkaracağı korkunç sonuçlarını gördü. Mevcut durumda Tugay Komutanı'nın, herkesin kurtulma ümidini canlı tuttuğu müddetçe, doğaüstü yetkisi korunması gereken bir kukladan farksız olmadığını düşündü. Dahası, bunun açığa çıkması tıbbın gizlilik ilkesine ters düşerdi. Doktor şu andaki hayal kırıklığının mesleki ahlak değerlerini, her şeye rağmen, ortadan kaldırmamış olmasından memnuniyet duydu.

"Evet, her şeyi ölçüp biçmiştir. Sanırım haklısın."

"Hayatlarımızı ona borçluyuz."

"Hayatlarımız; gerçekten. Kafasına bir delik açtığımız hastadan ne haber?"

Hastabakıcı hayal kırıklığına uğramıştı; tutuklamalar hakkında konuşmayı yeğlerdi.

"Bu sabah" diye yanıt verdi, "bana yüz yıldan daha uzun bir süre önce Avusturya'da bir savaşı nasıl kazandığını anlatıyordu. Yerin adı..."

Başını kaşıdı ama hatırlayamadı. Doktor başını biraz kaldırdı.

"Austerlitz mi?"

"Evet, Doktor. Nereden biliyorsunuz?"

Doktor, başını tekrar yastığa koydu.

"Giderek artan paranoya. Onu yarın yeni bir ameliyata hazırla."

Hastabakıcı, ay ışığının aydınlattığı pencerenin gölgesinde talimatı onaylar biçimde başını salladı. Sokaktaki su göletlerine baktı; yavaşça kuruyan çamur yığınları uzaktan görünen adaların yüzeyine çıkıyordu. Görüntü, kaçınılmaz olarak ona evini hatırlattı.

"Umarım tekrar görürüm."

Doktor, başını ona doğru döndürdü.

"Bu da ne demek şimdi."

"Yaşadığım adayı, Doktor. Oradan ayrılalı bir yıldan fazla oldu."

Amiri içini çekti.

"Ah, hâlâ yerinde duruyor olacak."

Hasta Bakıcı, taşları sayesinde denizin yükselmesine direnen Ortaçağ'dan kalma kalenin parçalanan duvarlarından, sarp kayalıklardaki kartal yuvalarından bile daha yüksekte olan dağlardaki manastırdan, girintili çıkıntılı sahil boyunca çakıl taşı ve deniz kabuklarından evleri olan sessiz sakin balıkçı köylerinden hep hasretle bahsederdi.

"Merkezde küçük bir hastane var" dedi Hasta Bakıcı. "Ama yeteri kadar personel yok."

Doktor uyuyamadı.

"Anlıyorum."

"Bel ağrısından ıstırap çeken ve artık ameliyat yapamayan bir doktor, birkaç hastabakıcı ve uzmanlığını almamış bir stajyer var."

"Doktor uzman mı?"

Hastabakıcı başını sallayarak onayladı.

"Veteriner Hekim."

Kısa süren bir sessizliğin ardından Hastabakıcı tekrar konuştu.

"Her türlü yardıma açıklar."

Memleketindeki belediye başkanının Sıhhiye Birliği'ne atanması için yetkisini nasıl kullandığını anlattı.

"Geri döndüğümde hastanede çalışacağım."

Çok geç olmuştu. Hastabakıcı konuşmayı kesti ve sabit gözlerle ayı seyretti. O gittikten sonra, Doktor kendini battaniyeye

sardı ve uyumaya çalıştı. Rüyasında sarp uçurumların ve gizli koyların, güneşlenen insanlar gibi sahilde uzanan balıkçı teknelerinin olduğu bir adada olduğunu gördü. Denizin sesini dinledi. Sonra bir muayenehanenin dışında demir bir masanın başında yalınayak oturduğunu ve şekilleri bozulmasın diye ayakkabılarının içini okunmamış gazete sayfalarıyla doldurduğunu gördü.

Üçüncü Kısım

Deniz

Birinci Bölüm

Öğleden sonra, geri çekilen sel sularının ardında bıraktığı kalın çamur tabakasını kavuran güçlü bir güneş çıktı. Balçık kurumaya başlayınca sıra dışı bir olay meydana geldi: Kasabanın bütün toprak yolları, parklar ve bahçeler, hepsi parlak bir kırmızıya büründü. Akıl almaz dönüşümü ilk fark eden Yusuf'tu. Ayağının altındaki toprak renk değiştirmeye başladığında, Arap ana meydanda bir süpürgeyle iki askerin düştüğü yeri süpürüyordu. Ciddi ciddi kötü bir mucizenin gerçekleştiğini, idam edilenlerin kanının kasabayı lekelediğini düşünüyordu. Süpürgeyi kavradı, büyük bir korkuyla kalbi hızla çarpmaya başladı.

"Euzu billahi mineş-şeytanirracim" diyerek dua etti.*

Küçük Anadolu kasabalarının üstüne korkunç bir kötülüğün çöktüğünü hisseden yalnızca o değildi; çok geçmeden başkaları da pencerelerinden değişimi gördüler. Saf bir şaşkınlık ifadesi takınmışlardı, iç çamaşırları, gecelikleri ve uyku takkeleriyle, öğle sonrası şekerlemesinden kalkmış uyurgezerlere benziyorlardı. Merdivenlerden aşağı indiler, yalınayak ve sersemlemiş bir halde sokağa çıktılar ve en cesur olanları, kabarmış toprağı, bunun bir güneş yanılsaması olmadığından emin olmak için tırnaklarıyla tırmıklarken sessizce seyrettiler; çamur gerçekten de ellerini lekeliyordu.

"Lanetlendik" dedi Arap. "Masumların kanı kasabayı boğuyor."

* "Kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım."

O anda Okul Müdürü bakkaldaydı. Açık kapının cereyanı hengâmeyi içeriye taşıdı ve adam neredeyse boşalmış olan brendi şişesini yere koydu.

"Şimdi kimi vuracaklar?" dedi içini çekerek.

Tezgâhın öbür ucunda Bakkal başını raflara dayamış, elleri koynunda uyuyordu; Bay Othon ona şöyle bir baktı ve onu uyandırmamaya karar verdi. Ancak ayağa kalktığı zaman sarhoş olduğunu fark etti. O sabah idam için toplandıklarında, Violetta ile konuşmayı bir kez daha denemişti; ancak içinde yanan eski ateş onu alıkoymuştu. Gün ortasından beri alkol talep eden umutsuzluğunu doyurmak için Ermeni'nin ona durmadan içki sunduğu bakkal dükkânına sığınmıştı. Sallana sallana dükkânın kapısına gitti. Dışarıda, askerler kasaba halkına karışmıştı ve bu durum kalabalığın huzursuzluğunu artırıyordu. Okul Müdürü onlara küçümseyici ve sarhoş bir ifadeyle baktı.

"Sevdim onu" dedi hıçkırarak. "İtiraf ediyorum. Şimdi, beni yalnız bırakın."

Kimse onunla ilgilenmedi. Toprak güneş ışığını yansıtıyordu, evlerin duvarları da kırmızıya boyanmıştı.

"Bu kasaba cehenneme dönüşüyor" dedi Yusuf. "Allah halimizi beğenmiyor."

Rüzgâr esmeye başlayınca ve tıslayan kırmızı bir toz bulutu yerden kalkıp insanlara hücum edince daha da kötüleşen korkutucu bir manzara ortaya çıktı. Herkes bir yere sığınmak için koşuşturdu; Okul Müdürü'nden başka herkes.

"O şeytanın ta kendisi" dedi kekeleyerek bakkalın verandasından. "Asla bir kadına güvenmeyin, dostlar. Özellikle de Fransız bir kadına."

Elinde brendi şişesini tutuyordu; şişeden bir yudum aldı. Rüzgâr, toz parçacıklarını yüzüne yüzüne savuruyordu; ancak o umursamıyormuş gibi görünüyordu. Kırmızı toz bulutu, açık pencerelerden, giriş ve balkon kapılarının arasından dükkânlara ve evlere giriyordu, mobilyaların ve halıların üzerini kaplıyordu. Okul Müdürü sonunda ne olduğunu anlamaya başladı; ancak etrafına hâlâ sakin ve merakla bakıyordu. Arkasında, Bakkal, pencereleri kapatmak için koşuşturuyordu.

"Cehennem bu değil" diye mırıldandı Bay Othon. "Sevilmemek, cehennem budur, dost hemşehrilerim."

Şişeden bir fırt daha almaya çalıştı; ancak şişe boştu. Şişeyi öfkeyle fırlattı ve öne bir adım attı; ancak basamağın olduğunu

sandığı yerde boşluk vardı ve verandadan düşerek yüzüstü sert bir şekilde kırmızı çamura kapaklandı.

Violetta uzandığı yatağından, evi hortuma karşı savunmak için hızla koşuşturan hizmetçisinin ayak seslerini dinledi ve başını kapanan pencereye doğru çevirdi. "On veba" diye mırıldandı ve soğuk kompresi alnına koyup, bu doğa olayını düşünerek daha fazla zaman harcamadı. Onun yerine sabahın erken saatlerindeki gibi yine idamı düşünmeye başladı.

Peder, iki hayatı kurtarmayı başaramamıştı; oysa Peder onun son umuduydu. Meydandan eve dönerken kasaba gözüne daha küçük görünmüştü; evlerin temelleri, işlenen bu resmi suçun ağırlığı altında birkaç santimetre yere gömülmüştü. Olayın onu bu kadar etkileyebileceğini hiç tahmin etmezdi; şimdi keşke bütün bunlara tanık olmasaydım diye düşünüyordu. Kulaklarını elleriyle kapadı. Tüfeklerin sesleri o kadar gerçekçi yankılanıyordu ki, çatıdaki sırığa düşen şimşeğin gürültüsü gibiydi. Her ne kadar aklına hâkim olmayı başarsa da görüntüler gözünün önünden gitmiyordu; bu, bir sinek bulutunu pis bir göletten kovmaya çalışmak gibiydi. Evdeki panjurlardan biri pencereye çarptı; Fransız kadın hizmetçisinin merdivenleri çıkıp odaya girdiğini ve panjuru mandalladığını duydu.

Ancak duruşmalar ve utanç verici idamlardan önce, hatta ordunun kasabaya varışından bile önce oluşmuş bir düşünce vardı ve o sırada bu düşünce Violetta'nın dikkatini çekiyordu. Dışarıda, rüzgârın hâkimiyeti hafifliyordu. Rüzgâr, çok geçmeden çöle yöneldi ve parıldayan kırmızı bir toz yavaşça Anadolu kasabasının üstüne çökmeye başladı. Üzüntüsünü bir kenara koymadan, Violetta heyecan içinde planını gözden geçirdi. Korkmasına gerek yoktu; çok geçmeden fikrinin, gerçekleştirmekten çok tasarlanması zor olan bir fikir olduğunu anladı. Derin düşüncelere dalarak geçirdiği bir saatin ardından, önceki haftalardaki korkaklığı şimdi gülünç görünüyordu. Kararını verdikten sonra gece masasının üstündeki gümüş zile uzandı. Annina, hanımının çağrısına dizginlenemez bir panik içinde yanıt verdi.

"Ne kadar büyük bir felaket, Madam! Ölümün laneti üzerimize çöküyor."

Hanımı sevecen bir gülümsemeyle zili masaya koydu.

"Sakin ol, küçüğüm. O toz sadece benim elbiselerimi lanetler. Gardırobun bulunduğu odanın pencerelerini kapattın mı?"

Hizmetçisi, pencereleri çoktan kapattığını söyledi, kuşatma altındaki bir kaleden sorumlu bir general edasıyla. Annina, ıslak havlularla dışa bakan kapıların altındaki boşlukları ve salondaki kullanılmayan şöminenin bacasını da tıkadığını söyledi.

"Ama gül ağaçları tozun merhametine kalmış durumda, Madam."

Hanımı başını sallayarak aynı fikirde olduğunu ifade etti.

"O bahçenin böyle dökümtü bir yere göre fazlasıyla güzel olduğunu düşündüm hep."

Kırmızı toz dışarısını kaplamaya devam ediyordu, çatılara, ağaçlara, kaldırımlara konuyordu. Violetta, dışarıya bakarken böyle bir manzaranın hassas birinin ümidini nasıl kırabileceğini düşünmeye başladı. Fransa'yı gizlice terk etmesinin ardından, o ve Annina karaya çıktıkları ve yolculuklarına devam etmek için başka bir gemi bekledikleri Napoli Limanı'na gemiyle gitmişlerdi; bu, onları takip etmiş olabilecek herhangi bir polise izlerini kaybettirmek için birkaç kez tekrarlayacakları bir yöntemdi. Annina'nın, deniz tuttuğundan yatakta iyileşmeyi beklediği uzun dönem boyunca hanımı, adını veya yüzünü artık hatırlayamadığı kısa süreli bir sevgiliyle Campania tepelerinde gezintiye çıkmıştı.

Ancak antik Pompey ziyaretlerini hâlâ hatırlıyordu; sessiz duvarları, tapınakların çökmüş kemerlerini, tiyatroları, hamamları, dükkânları, evleri ve ancak hepsinin ötesinde, yanardağın patlamasını takip eden kül ve kor yağmurunun olağanüstü bir şekilde koruduğu, yüzlerce kurbanın cesetlerini: Erkekler, kadınlar ve çocuklar, aristokratlar, özgürler ve köleler, zincire vurulmuş gladyatörler, hayvanlar... Bunun gibi sıradan bir kasabaydı diye düşündü. Felaketin hayalinde yeniden canlanması tüylerini ürpertti. Hâlâ kapıda dikilmekte olan Annina'ya döndü.

"Toparlanmaya başla, *jolie*.* Bu delikten çıkmamızın zamanı geldi." Annina anlamadı. Madam kasabadan birlikte ayrılacaklarını mı söylemeye çalışıyordu? Niye diye sormak için ağzını açtı ama hanımı onu durdurdu.

"Ancak önce Belediye Başkanı'na git ve onu görmek istediğimi söyle." Tavrındaki ciddiyet hizmetçisini soru sormaması konusunda uyardı. Kız, geniş *boudoir*'ın** kapısını arkasından

* "... güzelim." (ç.n.)
** Yatak odası. (ç.n.)

yavaşça kapatarak çıktı. Violetta yataktan çıktı ve sabahlığını giydi. Kocaman yüklüklerinden birinde boş bir kutu buldu ve harekete geçti. Önce, değerli kimonosunu aldı, şefkatle katladı ve sevilen birinin naşını tabuta indirir gibi onu kutunun dibine yerleştirdi. Bir kez başladıktan sonra geri kalanlar onu duygusal anlamda bu kadar etkilemedi. Gardırobunun arkasında on bir tilki kürkünden yapılmış paltosunu ve yanından üzüm salkımı şeklinde incilerin sarktığı geniş şapkasını buldu. Gümüş saplı, üzeri işlemeli şemsiye askıdaydı. Mücevher kutusunu yatağın üzerine boşaltı ve ametist işlemeli jartiyeri aradı. Hizmetçisi Belediye Başkanı'nın geldiğini haber verdiğinde kutu neredeyse dolmuştu.

Violetta hizmetçisinden Başkan'ı oturma odasında ağırlamasını ve ona, kısa bir süre sonra onu göreceğini bildirmesini istedi. Belediye Başkanı sevgilisini görür görmez bir şeylerin ters gittiğini anladı. Ne giyinmişti ne de makyajlıydı. Dar bir koltuğa sıkıştı ve mendiliyle yüzünü sildi.

"Korkunç, korkunç" dedi soluk soluğa. "Şu toz. Cehennem gibi! Bazı avanakların kasabayı terk etmekten söz ettiğine inanabiliyor musun?"

Violetta sabahlığının kemerini bağladı.

"İdam onları dehşete düşürdü" dedi.

Belediye Başkanı mendilini göğsünün üstündeki cebine geri koydu.

"Tabii ki. Üzücü bir olay. Halkım buna tanık olmak zorunda kaldığı için üzgünüm. Bunca yıl savaşı onlardan uzak tutmaya çalıştım. Ve geçen haftaya kadar başardım da." Omuzlarını silkti. "Her ne olursa olsun, sevgilim, o iki adam vatan hainiydi."

Violetta küçümseyen gözlerle sevgilisini süzdü ve doğru bir karar vermiş olduğundan bir kez daha kendince emin oldu.

"Vatan hainleri. Tabii."

Belediye Başkanı Violetta'nın duyduğu acıyı görüyordu.

"Ordu kasabadan ayrılıyor, her şey yine eski haline dönecek. Savaş bitti."

Fransız kadın penceresinin pervazına düşen tozu seyretti.

*"Plus ça change, plus c'est la même chose"** dedi.

* "Ne kadar değişirse değişsin, aslında hep aynı kalır." (ç.n.)

Belediye Başkanı çileden çıkmıştı.

"Merhametin yok mu senin, kadın? Müstakbel kocanın dilini konuşsana." Ayağa kalktı ve odanın içini arşınladı. "Burada, dilimizi öğrenmeye yetecek kadar yaşadın."

Nişanlısının etrafında bir gezegen gibi dönüyordu, gölgesi Violetta'nın sabahlığına vuruyordu; ona verdiği kimonoya ne olduğunu merak etti.

"Müşterilerimin duymak istediği sözler" dedi Violetta, "yalnızca erkekliklerini öven türden nidalardı."

Belediye Başkanı dudaklarını büktü.

"Othon haklıydı. Sen kadın haklarını savunanlardansın."

Violetta yüzüğünü çıkardı ve yüzüğü Başkan'ın öteki hediyelerinin arasına fırlattı. Kadının ayağının dibindeki kutuyu Belediye Başkanı ancak o zaman fark etti.

"Sanırım bunların hepsi sana ait" dedi Violetta. "Küvet için adamlarını göndermelisin. Annina ile alt kata taşıyamayacağımız kadar ağır."

Belediye Başkanı kaşlarını çattı.

"Küvet mi? Ama... peki ya biz?"

İlişkilerinin başlangıcından beri birkaç kez kendi kendine sevgilisinin dilini öğrenmeye çalışmıştı; ancak sabırsızlığı ve gevşekliği nedeniyle başaramamıştı. O öğleden sonra, Violetta yeniden Fransızca konuşunca kadının sözlerini anlamakta hiç zorlanmadı:

"*Notre histoire est finie.*"*

Pilot Teğmen Kimon kalabalığın arasında kendine yol açarak ilerledi ve eli ağzında meydandan kaçtı. Köşeyi döner dönmez duvarın dibine kustu. Yaslandığı yerde, silahın patladığını duydu. Midesinden botlarının üstüne kahverengi bir şeylerin boşalmasına engel olamadı.

Binbaşı'nın ölüme gönderilmesine yardım etmişti. Onun niyeti yalnızca onunla biraz alay etmekti. Komplocu olduğunu nereden bilebilirdi ki? O, ateşli bir militarist? Kendini haddinden fazla önemli ve haklı bulmuştu; hepsi bundan ibaretti. Artık her şeyi bildiğine göre, adamın davranışlarının ciddiyetini ideolojik

* "Hikâyemiz sona erdi." (ç.n.)

gayretine yormak çok kolaydı. Pilot Teğmen Kimon ağzının içindeki acı şeyleri tükürdü. Bir insanın, ne kadar safça olursa olsun, düşünceleri yüzünden öldürülmesinin doğru olmadığını düşünüyordu. Çünkü bu düşüncelerin tehlikeli olmaktan çok saf olduklarını düşünüyordu. Aslında, Bolşevik kelimesi başka insanlarda olduğu gibi onun içine korku salmıyordu. Mısır piramitlerinin sırrını çözmenin bile toplumsal sınıflarda reforma gitmekten daha kolay olduğuna inanacak kadar kendinden emindi ve öyle bir şeyin gerçekleşmesi halinde ülke dışına çıkmak için birinci sınıf bir bilet alabilecek kadar zengindi de. Elbette yakın zamanda Rusya'da buna benzer bir durum olduğu doğruydu; ancak bu durum fazla sürmeyecekti.

Hayır; Emir Subayı'nın mahkûmiyeti onu rahatsız etmiyordu. Onun kin beslediği sadece otoriteydi. O, sadece adamı mahcup etmek istemişti; amacı, tıpkı Hava Harp Okulu'nda eğitmenleriyle alay ettiği gibi onunla da alay etmekti. Pilot Teğmen Kimon o günleri özlemle andı. Üç yıldan az bir zaman geçmişti; ancak mutlu hatıralar ilkokul yıllarındaki kadar eski geliyordu ona. Elinin tersiyle ağzını sildi. Ne kadar üzgündü... Küstah bir ses üzüntüsünü böldü.

"Tarihi bir olay. İnsan tanık olduğu için kendini aciz hissediyor!"

Pilot arkasını döndü; konuşan Savaş Muhabiri'ydi.

"Ne?"

"Savaştaki son ölü." Gazeteci ellerini havaya kaldırdı. "Tanrı'nın izniyle, tabii ki."

Fotoğraf makinesi güçlü bir muska gibi boynunun yanından arkaya uzanan bir askının ucunda sallanıyordu. Pilot'un ona baktığını fark etti.

"Hepsi burada saklanıyor, gelecek nesiller için."

Pilot Teğmen Kimon kepini çıkardı, eliyle saçlarını geriye yatırdı. Daha fazla safranın midesinden çıkmasını engellemek için çabalıyordu.

"Belki de gelecek nesiller bu felaketi unutsa daha iyi olur."

Gazeteci'nin gözleri havacının kusmuğa bulanmış botlarına takıldı.

"Aynı fikirde değilim, Teğmen. Tarihçiler, öğrenciler, bu kahramanların torunları... Hepsi, ne olduğunu anlamak isteyecekler."

"Ve sen de açıklamaya çalışacaksın."

Gazeteci yazgısını başını sallayarak onayladı.

"Hem ihtişam hem de ıstırap."

Bir süre iki adam da konuşmadı. Ancak Gazeteci heyecanını uzun süre içinde tutamadı.

"Komplo, ümitsiz bir aşk oyunu, tutarsız ve şerefsiz bir hırsız, büyük bir önder. Bu, talihsiz savaş hakkında yazılan en iyi hikâye olacak!"

Pilot Teğmen Kimon kepini tekrar giydi.

"Vurulan iki adamın hikâyesi."

"Evet, ne son ama; tıpkı bir Yunan tragedyasındaki gibi."

Kasaba meydanındaki kalabalık sessizce dağılmaya başlamıştı. Pilot Teğmen Kimon çıplak ılgınları, iki adamın önünde durmuş olduğu kum çuvalından duvarı, şimdi sinsice giden idam mangasını seyretti.

"Az önceki olaydan geriye kalan çok az ihtişam vardı... Umarım yeterince fotoğraf çekmişsindir."

Savaş Muhabiri omuzlarını silkti.

"Fotoğraflarını çeken olsa da olmasa da kötü şeyler yaşanır."

Pilot, savaş boyunca çok fazla düşünmeden okuduğu raporları hatırladı: Zarif savaş betimlemeleri, metnin ciddiliği, fotoğrafların açıklığı...

Gazeteci, "Can sıkıcı haberleri getiren insanları idam etmek barbar ulusların bir yöntemiydi."

Belediye Başkanı, düşüncelerinin üzüntüsü içinde kaybolmuş bir halde, nereye gittiğini bilmeden sokaklarda dolandı. Kendini küçük düşürülmüş hissediyordu ve korkuyordu. Nişanlısı onu reddetmiş ve gafil avlamıştı; hâlâ niye olduğunu anlayamamıştı. Evet, yataktaki astımlı performansının ona hiçbir zaman şöhret kazandırmayacağını biliyordu; ancak Violetta, defalarca cinsel birleşmenin uzun zamandır onun için bir tatmin kaynağı olmaktan çıktığı konusunda Başkan'ın içini rahatlatmıştı. Kollarında taşıdığı kutuya baktı. Peki hediyelerine ne demeli? Satın alabildiği en güzel elbise ve mücevherlerdi; daha doğrusu, kasaba bütçesinin alabileceği en iyi parçalardı. Violetta hediyeleri geri vermiş olsa da, Başkan, sevgilisinin hayattaki en nankör insan olduğunu düşünüyordu. Elleriyle pahalı giysilere dokundu ve bir ihtimal kalbini onların altında bulma umuduyla bir iki tanesini kaldırdı. Violetta bunu ona nasıl yapabilirdi?

Kırmızı toz üzerine yağdı ve kutunun içindeki şeylerin üzerine kondu; elmas gerdanlığın, kadife terliklerin, porselen *Compagnie des Indes** biblolarının... Belediye Başkanı uyuşukluğundan kurtulup etrafa bakındığında her yerde kalın bir toz tabakası olduğunu gördü. Bu eğer onun kasabasıysa, onu tanıyamıyordu. Bir zamanlar badanalı olan duvarlar, süpürülmüş kaldırımlar, ağaçlar ve sevgiyle bakılan bahçelerin hepsi kırmızı renge bürünmüştü. Belediye Başkanı irkildi. Dükkânların saçaklarının altında birkaç insan durmuş sersemlemiş bir halde olayı izliyordu; baştaki panikleri teslimiyete dönüşmüştü. Belediye Başkanı kalabalık bir hayalet sürüsünü gözlemliyormuş gibi onlara baktı. Abartılı hediye dolu kutuyu sıkıca kucakladı ve Belediye Sarayı'nın yolunu tuttu. Çok geçmeden yolun ortasında yatan bir adam gördü ve toz tabakasına rağmen onu tanıdı.

"Othon?"

Cevap alamayınca kutuyu yere koydu ve eski arkadaşının yanına diz çöktü. Nefesini tutarak elini Okul Müdürü'nün sırtına koydu. Yaşadığını anlayınca rahatladı.

"Beni duyabiliyor musun, arkadaşım?"

Ancak Okul Müdürü'nün ne dudaklarında ne de bedeninde en ufak bir kımıldama yoktu. Belediye Başkanı içine sinsice yerleşen belirsiz bir suçluluk hissi duydu. Eski arkadaşını yavaşça döndürdü ve parmaklarıyla yüzündeki tozu sildi. Şeytani toz hâlâ acımasızca yağıyordu. Tozun arkasında ise öğle sonrası güneşi bir fırın gibi toprağı pişiriyordu. Bir süre sonra Okul Müdürü bir gözünü biraz açtı ve sonra tekrar kapattı.

"Pis ellerini çek üzerimden, hain."

Belediye Başkanı alnındaki teri sildi; sol eli kırışık alnında kırmızı bir leke bıraktı. Sonsuz bir rahatlama hissi duydu.

"Tanrı'ya şükür. Sandım ki..."

Okul Müdürü'nün başını ellerinin arasına aldı; başı kesilmiş bir hayvanınki kadar ağır ve hareketsizdi. Okul Müdürü tıraşsızdı, saçları kirliydi ve çok derinden soluyor gibiydi.

"Git başımdan" dedi Bay Othon. "Beni yalnız bırak."

"Ne oldu?" Neden sonra Belediye Başkanı alkolün kokusunu aldı. Başını salladı. "Eğer bütün bunlar Madam Violetta yüzündense, sana anlatabilirim..."

Okul Müdürü'nün dudakları alaycı bir edayla büküldü.

* Hindistan Kumpanyası. (ç.n.)

"Hayır. Ben sadece karaciğerimden turşu kurmaya çalışıyorum."

Öbür adamın ellerinden kurtuldu, büyük çaba sarf ederek dirseklerinin üzerinde durdu ve kısık gözlerle ters ters Başkan'ı süzdü. Kapılar ve kepenkler kapalıydı ve verandaların altında duran insanlar vardı. Onu kimse umursamıyordu; sessizce çöken tozu seyrediyorlardı.

"Umarım onun cehenneme gittiğini görebilecek kadar uzun yaşarım" dedi Okul Müdürü. "Ve başından sonuna kadar onun elini tutan senin de." Tırnaklarıyla yeri tırmaladı ve bir avuç dolusu kırmızı toz avuçladı. Kafasını sallayarak iyice inceledi tozu. "Ondan sonra huzur içinde ölebilirim."

Tozu savurdu ve ellerini pantolonuna sildi; kendine geliyordu. İçki şişesi ulaşamayacağı bir yerde duruyordu.

"Şişeyi bana uzat" diye emretti.

Belediye Başkanı şişeyi verince Okul Müdürü yüzünü buruşturdu; şişe boştu.

"Şaşırmamak gerek. Kadınımı çaldı, brendimi de çalıyor."

Toz yağmuru azalıyordu. Hava açmaya başlamıştı; ancak hâlâ sıcaktı. Hava çöl tarafından esiyordu. Belediye Başkanı dikkatlice yere oturdu ve reddedildiğini arkadaşının kulağına fısıldadı. Ona düşen sükûnet ve melankoliydi; ancak acısını biraz olsun hafifleten, hikâyenin arkadaşı üzerinde iyileştirici bir etki yaratacağıydı. Haklıydı. Okul Müdürü o kadar neşelenmişti ki, Belediye Başkanı artık eski arkadaşı aniden ayağa kalksa ve yerden birkaç metre yüksekte uçsa şaşırmayacaktı.

"Aşk konusunda her zaman bir enayi oldun, Başkan" dedi Bay Othon. "Benim sözümü dinle; bu kadına değmez."

Belediye Başkanı incinmiş bir bakış attı.

"Belki burası için fazla iyiydi. Yeryüzüne düşmüş bir melek."

Arkadaşının yaralarını sarma sırası öteki adamdaydı. Belediye Başkanı'nın sözünün fazlasıyla abartılı olduğunu söyledi. Kadın sonuçta bir fahişeydi. Evet, o da bir zamanlar onu sevmişti; ancak mahrumiyete mahkûm olmuş bir bekardan ne beklenebilirdi ki? Onun yatağı dünyevi zevkler bahçesiydi; bu kadarı doğruydu. Ama evlilik? Arkadaşı zamanında kurtulduğu için şanslıydı; Anadolu'nun her yerinde onun gibi bir devlet memurunu takip edecek alay mevzusunu düşünebiliyor muydu?

"Her şey değişiyor, Othon" dedi Belediye Başkanı. "Uzun süre memur kalamayacağıma dair bir his var içimde. Bu savaşın

külleri savrulduğu zaman seçimler olacak. Hıristiyan soylu bir adamın kendi bölgesini kaybetmemesine asla izin verilmeyecek."

Bay Othon sırıttı.

"Yıllar boyunca verdiğin tutarsız mali kararların da bunda bir payı olabilir."

Belediye Başkanı Violetta'nın hediyelerinin bulunduğu kutuya uzun ve hüzünlü bir bakış attı.

"Hiçbir şeyden pişmanlık duymuyorum. Onu bana hatırlatacak her şey bir kutu giysi ve bir küvetten ibaret olacak."

İğrenç bir his, başının üzerinden geçen bir bulut gibi gölgesini üzerine düşürdü. Parmaklarıyla ceketinin üzerindeki tozu silkti. Toz fırtınası durmuştu ve kasaba halkı barınaklarından dışarıya çıkmaya başlamıştı.

"Bu savaşta taraf tutmamaya çalıştım, kasabamız için yansız olmaya çalıştım. Aslında, şu şeytanlar gelene kadar her şey güzeldi."

Kafasını kaldırdı ve sağa sola çevirdi. Bütün gördüğü bir felaket panoramasıydı: Çatlamış toprak, ön cepheleri toza gömülmüş dükkânlar, infazların gerçekleştirildiği meydan...

"Armageddon... Birçoğu gitmeye hazırlanıyor. Tutuklamalar toprağa korku tohumu ekti; bu sabahki idamlar da tohumları büyüttü. Ve ardından bu toz fırtınası çıktı başımıza."

Okul Müdürü boş brendi şişesini uzağa fırlattı.

"Ben de artık burada fazla kalmayacağım."

"Sen de mi ayrılıyorsun?"

Okul Müdürü başını sallayarak onayladı ve ayakkabısını çıkardı; ters çevirip içindeki tozu boşalttı.

"Orduyla birlikte anavatana dönmeye karar verdim."

"Anavatan mı? Ama sen burada doğdun."

"Sana söylemesem bunu bilemezdin. Burası benim evim diyebileceğim hiçbir şey kalmadı."

Belediye Başkanı bıyıklarını ısırdı; haberler hüznünü artırdı. Yavaşça etraflarını saran konuşmaların farkına vardı ve kulak kabarttı; kasaba halkıydı, neşeli bir halde ayrılma planlarını konuşuyorlardı. Okul Müdürü devam etti.

"Dahası, kalmanın güvenli olduğunu düşünmüyorum. Başka yerlerde idamlar ve tahliyeler oldu zaten. Bizim sıramız da yakında gelir." Ellerini kaldırdı. "Anlayabiliyorum, intikam ilkesi."

"Biz kimseye zarar vermedik."

Bay Othon omuzlarını silkti.

"Geri çekilen istilacılara yataklık ettik."

O an rüzgâr, açık kanalizasyonun kokusunu onlara taşıdı ve Belediye Başkanı'nın umutlarını batıran bir delik açtı.

"Bu yer gerçekten lanetlenmiş" dedi başını bir zamanlar güzel krallığı olan kasabaya bakmak için çevirerek. "Belki de bunca şeyden sonra, cehennem yeryüzüne çıkmıştır."

Toz fırtınasını doğaüstü bir işaret olarak yorumlayan kasaba halkı, huzurlu kasabalarında yakın zamanda meydana gelen her olaya gizemli bir anlam yüklemeye başlamıştı: Tugayın gelişine, açık kanaldaki lağım suyunun yükselmesine, sonbahar seline ve idamlara... Bütün bunların, daha kötüsü olmadan kasabayı terk etmeleri gerektiğine dair açık işaretler olduğu belliydi. Okul Müdürü onları caydırmaya çalışmadı; sonuçta kendisi de kasabayı terk ediyordu. Ancak tesadüfi olayların doğaüstü özellikler taşımadığı konusunda onları ikna etmeye çalıştı. Nafile bir girişimdi. Belediye Başkanı'na döndü.

"Sen de bu saçmalığa inandığını söylemeyeceksin, değil mi?"

Belediye Başkanı'nın tepkisine hazırlıklı değildi. Bay Othon Başkan'a olanları açıklamaya çalışırken, memur bir anda her şeyi anlayıverdi. Belediye Başkanı'nın, kasabanın paralarını zimmetine geçirmekten duyduğu utanç, sevgilisini kaybetme üzüntüsü, yeni amirleri tarafından cezalandırılma korkusu cesur bir kararlılığa yol açmıştı. Belediye Başkanı pantolonunu silkti ve ceketini ilikledi; hayatının karmaşası kendini derhal düzene sokmuştu, hayatının pusulası nihayet huzuru göstermişti. Gömleğinin yakasını düzeltti ve kravatını sıktı.

"Sevgili hemşehrilerim" dedi sesini yükselterek. "Ben size yardım etmek için buradayım."

Herkes sessizlik içinde onu dinledi. Onların önderiydi; alınyazısını kabullendi.

Konuşmasını bitirdiğinde birçok kişi içten duygularla elini sıkıyordu; o sırada Okul Müdürü'nün sorusunu hatırladı. "*Benim* neye inandığımın önemi yok, Othon. Bu çoğunluğun demokratik görüşü. Bu yüzden bu insanları güvenli bir yere sevk etmek benim yükümlülüğüm. Lanet olsun, ben bu belediyenin başkanı değil miyim?"

"Ve bu zavallı insanlar o kadar korkmuşlar ki seni Musa'ymışsın gibi takip ederler" dedi Okul Müdürü.

Belediye Başkanı gülümsedi.

"Etseler iyi olur; deniz kıyısına giden en güvenli yolu ben biliyorum."

Kendini övmüyordu. Bir keresinde, Violetta'yla flört etmeye başladığı dönemlerde romantik bir Pazar gezintisine çıkmışlardı. Kasabanın dışındaki tepelerde yollarını kaybetmişlerdi ve arabalarını yol yerine daha önce kimsenin ayak basmadığı derin ve dar bir vadiden aşağı sürmüşlerdi. Sonra kurumuş bir tuz gölünden geçip ansızın denizi gördükleri sarp bir kayalık boyunca yol almışlardı.

Belediye Başkanı hikâyesini böldü; bu eski macera ona eski nişanlısını hatırlatıyordu. Arkasını döndü ve küçümser bir ifadeyle kutuyu tekmeledi; kutu yuvarlanarak sokağın karşısına geçti, parıldayan takılar, pahalı giysiler, yüksek topuklu deri çizmeler kırmızı tozun üstüne saçıldı. Devam etti; evet, denize giden o gizli patikadan güvenli bir şekilde halkına ve orduya yol gösterebilirdi; yalnızca sadık izcilerinin biraz yardımına ihtiyacı olacaktı. Bunu söyledikten sonra Belediye Başkan'ı kasabanın boşaltılmasını onayladığını belirtti.

İkinci Bölüm

Gövdesi çelik borudan ve galvaniz tekerlekleri havası inmiş kauçuk lastikten olan ağır bir bisikletti. Oturağı ise sürücüsünü tümsekli Anadolu yollarının zalimce cezalarından kurtarmak amacıyla altına yerleştirilmiş sert deriden yapılmıştı; ancak bu bisiklet bir süredir çukurlu toprak yollara çıkmamıştı. Telgrafın dinamosunu döndüren kolun bağlı olduğu dişli (karşı saldırının ilk gününde düşman bombardımanı sırasında karargâhların çatılarından düşen bir parça tarafından) kırılınca, durum sıra dışı ve acil bir buluş gerektirmişti. Savunma taburlarıyla kurulacak iletişim ne pahasına olursa olsun tekrar sağlanmalıydı. Emir Eri, bisikleti tugay komutanlığının kurulduğu çiftlik evinin dışındaki duvara yaslanmış halde bulmuştu ve biraz maharet ve daha çok sabır göstererek bisikletin dinamoyu döndürmesini sağlayan bir düzenek kurmuştu. Saate baktı, yırtık oturağa baktı ve yavaşça pedalları çevirmeye başladı.

Toplantı salonunun kapısından derin bir horlama sesi geliyordu; Tugay Komutanı hâlâ uyuyordu. Bisikletin arka tekeri hızlandı ve deri pantolon askısından yapılmış bir kayış tıslamaya başladı ve dinamonun şangırdayan armatürünü harekete geçirdi. Emir Eri, Belediye Sarayı'nın penceresinden dışarıya baktı. Arap, bir süpürgeyle iki komplocunun o sabah erkenden vurulduğu yerdeki tozu süpürüyordu. Emir Eri, tüylerinin ürperdiğini hissetti. Giysisinin kolları sıvanmıştı, güneşin yaktığı ve son aylarda ona acı çektiren önemsiz yaraların kabuklarıyla dolu tenini açıkta bırakıyordu. Revirde görülebileceklerle karşılaştırıldığında, bunlar hiçbir şeydi. Emir Subayı ve Tugay Komutanı'na hizmet etmekle görevlendirildiği için ne kadar şans-

lı olduğunu düşündü. Bunu Binbaşı'ya borçlu olduğunu kendi kendine hatırlatmasına gerek yoktu; ağır bir utanç duygusu kalbine saplandı ve gözlerini korkunç manzaradan başka yöne çevirdi.

Güneş çıktı ve Emir Eri bisikletin oturağından kasabanın kırmızıya büründüğü sıradaki ürkütücü manzarasına şahit oldu; bu görüntü onu da en az kasaba halkı kadar etkiledi. O da fizik yasalarının hurafelerle açıklandığı küçük bir yerden gelmişti. Tek yapabildiği istavroz çıkarmaktı. Manyeto artık hızla dönüyordu; bisikletten atladı. Kalçalarını ovalayarak telgrafın başına oturdu ve kulaklıkları taktı. Kısa bir mesaj geçti, ardından nefesini tuttu ve dinamo yavaşlarken ara ara kadranı çevirerek dinledi. Kıyıdan çok uzak olmadıklarını düşündü. Belki de... Dinamo durunca, hayal kırıklığı yaşamış ancak şaşırmamıştı; kulaklıklarını çıkardı.

Meydanda siviller ve askerler, evlerden ve dükkânlardan çıkıp kırmızı toprağı inceliyorlardı. Bu uzaklıktan Emir Eri, ne konuştuklarını duyamıyordu. Bisikletin üstüne oturup tekrar pedalları çevirmeye başladı. Ağır makine hız kazanırken şiddetli bir fırtına koptu ve dışarıdaki kalabalık dağıldı. Genç adam doğanın sonbahar öfkesini korkak gözlerle izledi; rüzgâr her şeyi kırmızı toza bürüyordu. Botlarının altındaki pedallar dönüyordu ve paslı zincir gürültüyle arka tekeri döndürüyordu. Bayrağın her gün göndere çekilmesi kadar amaçsız ve anlamsız günlük bir iş yapıyormuş gibi hissetti. Pencereyi kapatmak için durdu ve kollarının altından ve sırtından aşağı süzülen teri hissederek tekrar pedalları çevirmeye başladı. Kapının arkasından gelen horlama sesi kesildi. Emir Eri tekrar telgrafın başına oturdu.

Tam vazgeçmek üzereydi ki parazitlerin arasından bir şey duyduğunu sandı. Titrek bir elle ısırganların arasından şifalı ot toplarmış gibi dikkatlice kadranı döndürdü. Sesi, ancak dışarıdaki rüzgâr kesilince net bir şekilde duyabildi. Bir parça kâğıdın üzerine bir dizi nokta ve tire işareti koydu. Birkaç kez kısaca karşılıklı haberleşmenin ardından kapıyı çalmadan toplantı salonuna daldı. Tugay Komutanı yatağındaydı. Üzerinde Mors alfabesiyle bildirilen ancak şifresi çözülmüş olan haberin yazılı olduğu bir kâğıt parçası tutan Emir Eri bağırdı: "Kardeşlerimiz... Nihayet... Kurtulduk!"

Battaniyenin altında uzanan Tugay Komutanı Nestor kımıldamadı. Her zaman yaptığı gibi pijamalarının üzerine kulaklarını soğuktan korumak için yakası kaldırılmış paltosunu giymişti

ve başında da onu kâbuslardan korusun diye karısının üzerine mavi cam nazarlıklar diktiği yün takke vardı. Bir süre önce horlaması durmuştu, şimdiyse çok derinlere gömülmüş bir fosil kadar rahat ve sessizce uzanıyordu. Emir Eri ürperdi.

"Generalim?"

Ancak komutan işittiğine dair yine bir işaret vermedi. Genç asker kolunu uzatıp ona dokunmadan önce en kötü şeyin olduğuna kendini inandırmıştı. Subay silkinerek uzanan elini itince Emir Eri ürkerek geri çekildi. Tugay Komutanı Nestor kalktı ve yatmadan önce kulaklarına tıkadığı pamuğu çıkardı.

"Bunun anlamı nedir, asker? Ben sana beni uyandırma demedim mi?"

Asker içine düştüğü korkudan sıyrıldı. "Generalim, şükürler olsun. Ben sandım ki siz..."

"Öldüğümü mü sandın?"

Yaşlı adam derhal başını pencereye çevirdi; bitmişti. Boş meydan içine pişmanlık duygusu saldı.

"Korkarım ölmedim. Bu cehennemde, ölmek, huzurlu bir saat uyku çekmekten daha kolay gibi görünse de." Emir Eri öylesine dehşete kapılmıştı ki, içeriye izinsiz ve davetsiz girişinin sebebini neredeyse unutmuştu. Hatırlayınca heyecanı geri geldi. Tugay Komutanı, Emir Eri'nin tutarsız bir şekilde anlattıklarını anlayabilmek için çaba sarf etti. Adalara kaçan Keşif Gücü'nden geri kalanlarla irtibat kurulduğunu öğrenir öğrenmez gülmeye başladı; mutluluktan değil ama.

"Tanrılar benimle Idomeneus* gibi oynuyor" dedi acı bir ifadeyle.

Genç asker konuşmayı bıraktı ve şaşkınlık içinde onu izledi. Ancak General'in neye göndermede bulunduğunu anlamaya fırsatı olmadı; çünkü Tugay Komutanı çok uzun bir zamandır sergilemediği bir çeviklikle yataktan fırladı ve emrini verdi: Kasabadan ayrılıyorlardı.

Hazırlıklar gece boyunca devam etti ve gün ağarırken tugay yola çıkmaya hazırdı. Develer uzun bir katar halinde sıralanmış-

* Girit Kralı Idomeneus Troya Savaşı'ndaki en cesur Yunanlardan biridir. Savaştan sonra evine geri dönerken çok şiddetli bir fırtınaya yakalanır ve Deniz Tanrıçası Poseidon'a eve güven içinde dönerse karşısına çıkan ilk yaşayan şeyi kurban edeceğine dair söz verir. Karaya çıkınca karşısına çıkan ilk kişi oğlu olur; ama Idomeneus yine de sözünü tutar.

tı ve her hayvanın yuları bir öncekinin kuyruğuna bağlıydı. Katırlara su ve yem verilmişti, kamyonların yakıt depoları doldurulmuş ve yaralıların olduğu sedyeler kamyonlara yüklenmişti. Yolculuğun bu son kısmında çok az teçhizat taşınacaktı; çölde hayatlarını kurtaran ağır silahlar dahil birçoğu geride bırakıldı. Topların kundakları çıkarılarak arabaları parçalanmış, son mermileri de kasabanın dışındaki derin bir çukura boşaltılmıştı. O sabah Tugay Komutanı Belediye Sarayı'ndan çıktığında kasaba uçsuz bucaksız bir harabeye benziyordu. Silahların yanı sıra, her yere yedek motor parçaları, tahta tekerler, boş yakıt tenekeleri, çadırlar ve kamp yatakları saçılmıştı. Tugay Komutanı Nestor bir müddet yenilgi manzarasını seyretti. Tugayın bayrağı Belediye Sarayı'nın çatısında bir akbabanın kanatları gibi çırpınıyordu. Bir gece önce çektiği derin ve rahat uykuya rağmen Tugay Komutanı'nın omuzlarına ağır bir yorgunluk hissi çöktü. Bu his, onu ürkütüp kaçıran bir aracın motor sesini duyana kadar orada kaldı. Kamyonu Belediye Sarayı'nın kapısına doğru yaklaşıyordu ve Emir Eri de peşi sıra geliyordu.

Birlikler bir önceki günkü olaylar sırasında yaşanana benzemeyen bir telaş içinde meydanda sıraya giriyorlardı. İki komplocunun önünde vurulduğu kum torbasından duvar geceleyin ortadan kaldırılmıştı ve kana bulanan toprak temizlenmişti. Belediye Sarayı'nın iç avlusunda, mermer büstün bulunduğu küçük bahçede yeni eşilmiş bir toprak parçasının üzerinde ağaç ve haçlar duruyordu. Tugay Komutanı Nestor heyecanlı gözlerle ordusunu seyretti. O sabah aldığı morfin her zamankinden daha yüksek dozdaydı; ancak uyuşturucu etkisini henüz göstermemişti.

İzci Birliği'nin önderlik ettiği sivil kalabalık meydana girdiğinde askerler bölüklerini bulmuştu ve süvariler de yerlerini almıştı. Buna izin veren kendisi olsa da, Tugay Komutanı, kasaba halkının tugayı takip edeceğini gördüğünde şaşırmıştı. Her erkek, kadın ve çocuk, eşeklerinin taşıdığı kadar ağırlık taşıyor gibi görünüyordu; öküz arabaları eşyalarının geri kalanlarıyla o kadar yüklüydü ki, arabaların tekerleri bir saban gibi toprağı yarıyordu. Öküz arabaları, masalar, sandalyeler, duvar saatleri, çerçevelenmiş portreler, kafesler içinde uykulu kanaryalar, tavalar, dolu gardıroplar ve karyolalarla dolup taşıyordu.

İnsan sürüsünün içinde kaybolmuş meleyen koyunlar, gıdaklayan tavuklar ve böğüren inekler vardı. Tugay Komutanı Nes-

tor kaşlarını çattı; bu, ümitsiz bir göç olmasaydı manzara bir şenlik geçidi kadar komik olacaktı. Oymak başı üniforması giyen Belediye Başkanı kalabalığa seslendi ve öne doğru yaklaşmalarını emretti. Eşeklerden birine yüklenmiş olan maun dolaptan çıkardığı Victrola'sının pikabını omuzlarında taşıyordu. Neşe içinde selam verdi.

"Emrinizdeyim, Generalim."

Yaşlı subay ellerini beline attı. Belediye Sarayı'nın merdivenlerinden kalabalığa küçümseyen bir edayla baktı ve ayağını mermere vurdu.

"Pazara gitmiyoruz, Başkan."

Belediye Başkanı arkasını döndü ve şaşkınlıkla hemşehrilerine baktı. Bir tuhaflık olmadığını görünce omuzlarını silkti.

"Gittiğimiz yerde yemek ve barınma giderlerini başka türlü nasıl ödeyebiliriz, Generalim?"

Kalabalığı ve Oymak Başı'nı izleyen Tugay Komutanı Nestor, her yüz mahkûmdan doksan dokuzunu kör edip, bir tanesine rehberlik edip ötekileri eve götürsün diye dokunmayan Bizans hükümdarını hatırladı.

"Endişelenmeyin" dedi. "Anavatan size her şeyi temin edecektir."

Belediye Başkanı'nın yapabileceği hiçbir şey yoktu. Sessizce sevgili Victrola'sının hassas pikabını Belediye Sarayı'nın merdivenlerine koydu ve ona sevgi dolu bir elveda bakışı attı. Tugay Komutanı bütün hayvanların öldürülmesini emretti ve adamlarına, düşman saldırısı olması halinde korunabilmeleri için kasaba halkını ortalarına alma talimatı verdi. Ama Belediye Başkanı ve izciler öncü birliklere katıldılar çünkü onlar denize giden yolda herkese öncülük edecekti.

Peder Simeon onu görmek istediğinde Tugay Komutanı Nestor kamyonuna atlamıştı.

Tugay Komutanı onu unutmuştu. İki adam için merhamet dilemeye geldiği idamlardan önceki geceden beri Peder'i görmemişti. Peder Simeon o gece aslında onlarla birlikte dua etmek için mahkûmların hücresini ziyaret etmiş ve onlara dinsel tören yapılacağına dair söz vermişti. Binbaşı reddetmişti ancak onbaşı büyük bir tevazuyla dua etmeyi kabul etmişti. Onbaşı'yı St. Gregorius Theologus'un kapısından içeriye almayı reddetti-

ği geceden beri çektiği vicdan azabından dolayı, Peder için bu bir türlü teselli olmuştu. Ancak hissettiği iç rahatlığı çok sürmemişti; bir sonraki şafakta, iki askerin bedenleri üzerinde son ayinleri yapınca, yeniden aynı şeyleri hissetmeye başlamıştı; bu kez hisleri bir öncekinden daha da acımasızdı.

"Generalim" dedi kamyonun dışından. "Bir şey söylemek istiyorum, izin verirseniz."

Tugay Komutanı Nestor saatine baktı.

"Lütfen kısa kesin."

Peder Simeon kamyonun kasasına tırmandı. Uzun süredir Tugay Komutanı'nın seyyar karargâhlarına girmemişti, yine de her şey aynı gibi görünüyordu: Ağır sandık, soba, üzerinde harita serili masa, tentenin demirine asılı deri tabanca kılıfı... Tugay Komutanı Nestor ranzasının kenarına oturdu. Tugay Komutanı'nın Belediye Sarayı'na taşınmayan eşyalarının üzerinde hâlâ kalın bir toz tabakası vardı.

Bu durum Peder'e neredeyse çöldeki umutsuz yolculuğu özletmişti. Düşmanın şeytan olduğu, şerden kaçtıkları ve iyiliğe doğru yola koyuldukları zamandı o zaman. Peder kısa çöl maceraları boyunca hayatlarının büründüğü sadeliği özledi. Istırap, yiyecek kıtlığı, perişanlık; bunların hepsi, bir münzevinin bileceği gibi, gerçekten ruhu arındırıyordu. Birliklerin çadırdan kilisesini ziyaret edip etmemeleri neden sorun olsundu ki? Zaman geçtikçe, her insan bir miktar azizleşiyordu. Keşke kasabaya hiç rastlamasalardı da ebediyen çölde dolanıp dursalardı... Bedensel ölüm ruhun yüceltilmesiyle karşılaştırıldığında çok sıradan kalıyor, diye düşündü Peder Simeon. Konuşurken sesi biraz titredi.

"Generalim, burada kalmak için izin istiyorum." Tugay Komutanı derin bir nefes aldı, göğsü şişti ve içini çekti. Sonra şapkasını çıkardı ve başını kaşıdı.

"Bu kez sorun ne, Peder?"

Peder oturacak bir yer bulmak için etrafına bakındı; ancak kamyonun arkası Tugay Komutanı'nın şahsi eşyalarıyla o kadar doluydu ki subayın mahremine girmeden bunu başaramayacaktı. Ayakta dikilen Peder, kendini sanık kürsüsündeki suçlu gibi hissetti. Ancak ağzını açar açmaz kelimeler soluduğu hava kadar kolayca çıktı ağzından. Ömür boyu kurduğu misyoner olma hayalinden, genç bir rahip olarak büyük amacını yerine getirme cesaretini kaybetmesinden ve ruhani bölgesinin yaşadığı hayal kırıklıklarından söz etti. Hayatının, su pompasına bağlanmış ve

bütün gün kuyunun etrafında daire çizen bir atın hayatına benzediğini söyledi.

Bir papazın yapabileceği daha çok şey olmalıydı; Tugay Komutanı da böyle düşünmüyor muydu? Subay ayakta dikilen adamı sessizce seyretti. Evet, diye kendi kendine yanıt verdi Peder, olmalıydı. Seferberliğe üç yıl önce gönüllü olarak, ne aradığı hakkında hiçbir fikri olmadan katılmıştı; ancak nihayet bulmuştu: Onun ilahi görevi papazı olmayan bu kasabada kalmak ve insanlarının çobanı olmaktı. Bunu duyar duymaz Tugay Komutanı Nestor kaşlarını çattı.

"Dışarıdaki kalabalığı fark etmedin mi, Peder? Kısa bir süre sonra burada bir tek Hıristiyan bile kalmamış olacak."

"Müslümanlar, Generalim; benim sürüm *onlar*. Bir misyoner heyeti kurup bu yolunu kaybetmiş ruhları gerçek inanca döndürmek niyetindeyim."

Tugay Komutanı Nestor bıyığının ucunu burdu. Saçma bir öneri gibiydi. Çok geçmeden düşman kasabaya varacak Peder bir ipin ucunda sallanıyor olacaktı; ancak aynı anda papazın maruz kaldığı işkenceyi gördü ve hayatta olduğu için ona acıdı. Kuru dudaklarını yaladı.

"Yerli halk için üzülme, Peder. Henüz bilmiyorlar ama bu savaşın galibi onlar."

"Ama onlar bir yalana tapıyorlar, Generalim. Ruhlarına ne olacak?"

Tugay Komutanı Nestor purolarını aradı. Sonradan, Peder'in bir süre önce onları çalmış olduğunu hatırladı.

"Çoğu kez ruhun bir yalana inanması gerçeği aramasından daha sağlıklıdır."

"Bir sofu gibi konuşuyorsunuz."

"Hayır, bir yurtsever gibi konuşuyorum. Aksi halde kendi kuyruğunu kovalayan kedi gibi kendi etrafımızda dönmeye başlarız."

Müslümanlar buna razı olmayacaktı; Tugay Komutanı Nestor işi oluruna bıraktı.

"Kararından emin misin, Peder?"

Peder başını sallayarak onayladı.

"Kaderime, görevime ve kefaretime inanıyorum."

"Dini rehberliğin özlenecek."

Peder Simeon acı bir şekilde gülümsedi.

"Keşke bu doğru olsaydı. Vaazlarım askerlerin içlerindeki ışığı ortaya çıkarmaktan çok onları uyutuyor."

Tugay Komutanı papazın gözlerinin içine baktı ve bir an deliliğin başlangıcını saptadığını düşündü. Bu ifadeyi biliyordu; morfin sarhoşluğunun zirvesindeyken daha önce birçok kez aynada görmüştü bu ifadeyi.

"Pekâlâ. Kalabilirsin. Ordu, hizmetlerinden dolayı sana minnettardır."

Ayağa kalktı ve sandığının kapağını açtı. Katlı tören üniformasının ceketinden bir madalya çıkardı ve Peder'e uzattı.

"Bunun ne için verildiğini hatırlamıyorum; ancak verdiğin karardan daha cesur bir şey için verilmiş olamaz, Peder."

Peder Simeon reddetmek için ellerini havaya kaldırdı.

"Hayır, hayır, Generalim, kabul edemem. Hak edilen bir madalya varsa bile, bu madalyayı başka kışlalardan almalıyım."

Yaşlı subay omuzlarını silkti ve madalyayı sandığa geri fırlattı. Peder, uzattığı elini içtenlikle sıktı. Papaz kamyonun kasasından atlar atlamaz köpek kuyruğunu sallayarak ona doğru yürüdü. Peder Simeon gülümsedi ve köpeğin başını okşadı. "Tabii sen de kalabilirsin, Caleb. Ve mum yakmayı öğrenir öğrenmez seni yardımcım olarak atayacağıma söz veriyorum."

Peder ve köpek, bayrağın Belediye Sarayı'nın çatısından indirilişini izledi ve sonra borazan yürüyüş emrini verdi. Bir gardan ayrılan trenin ağır vagonları gibi, askeri birlik ve sivillerden oluşan kalabalık birbirinin peşi sıra yavaşça meydandan ayrıldı.

Yusuf her iki elinde de ağır bir bavul, Arap develerinin arkasından yürüyordu; terliyordu ama yine de ıslık çalıyordu. Yük hayvanları arkalarında daimi bir gübre izi bırakarak sessizce yol alıyordu. Yusuf ara sıra pis kokulu dışkılarından kaçmak için yana kaçıyor ve ardından ince uzun yürüyüş koluna tekrar katılıyordu.

"Tıpkı düşündüğüm gibi" dedi. "Kasabanın kokusu da bizimle birlikte yol alıyor."

Onun arkasında, kollarında Belediye Başkanı'nın kedisini taşıyan Annina yürüyordu. O da nefes nefese kalmıştı. Bir kölenin prangaları kadar etkileyici, siyah brokardan uzun bir etek giyiyordu; eteğin kuyruğu patikanın toprağını ve taşlarını sıyırarak arkasında sürünüyordu ve sık sık dikenli çalılara takılıyor-

du. Annina bir kez daha elbisesini bir çalıdan kurtarmak için durduğunda Yusuf sabırsızlıkla püfledi.

"Bu elbise çok uzun. Dağlarda pantolon giyilmesi gerekir."

Sevgilisi eteğini kaldırdı ve çalıların üzerinden atladı.

"Ben böyle iyiyim. Kadınlar pantolon giymeye başladığı gün sizin savaşlarınızda mücadele etmeye de başlayacaklar."

Öteki insanlar arasında çok az konuşma geçiyordu. Ses daha çok ön saflardaki kamyon motorlarından, deri semerlerin gıcırtılarından, kılıçların şangırtısından ve tabii ki atların yere vurdukları ayaklarından ve horultularından geliyordu. Binlerce kaçak, serin bir yağmur suyu akıntısının kayalıklar arasında iki yanı dik bir yarıktan aşağıya aktığı bir dere yatağından geçerken, gökyüzünden bir bulut tabakası geçti ve kısa bir süreliğine de olsa güneşi kesti. Akbabalar kocaman bir yılan gibi tepelerin arasından kendine yol açıp kıvrıla kıvrıla ilerleyen insan kuyruğunu çoktan fark etmişti ve çok yükseklerden bu kuyruğu takip ediyorlardı. Bir süre sonra bir düdük sesi duyuldu ve katırcılar hayvanlarını durdurdular. Yusuf bavulları yere koydu ve üzerlerine oturdu. Annina da ona katıldı ve Yusuf kucağındaki kediyi sevmeye başladı.

"Denize gidiyoruz, kedi; orada yiyebileceğinden çok daha fazla balık var."

Kedi gözlerini kapadı ve patilerini kalın brokara geçirerek mırıldandı. Birden kuşlar ağaçlardan havalandı ve gökyüzüne dağıldı. Bir süre sonra kocaman akbabalar gelip dallara kondular ve kanatlarını kapattılar; hareketsiz duruşlarıyla eski kral amblemlerine benziyorlardı. Annina bir ipek mendil çıkardı ve sevgilisinin alnındaki teri sildi.

"*Mon petit** Yusuf'um. Tanıdığım en cesur erkeksin sen."

Arap, göğsünü kabarttı ve sahte bir gurur ifadesiyle sırıttı.

"Anadolu'daki en cesur bahçıvan" dedi.

Elleri uyuyan kedinin üzerinde birleşti. Biraz ileride, şifon ceket giymiş, organze güneş şemsiyesi tutan Violetta tepenin üzerinde durmuş ufku seyrediyordu. Kıyı hâlâ görünmüyordu; görebildiği kadarıyla sadece tepeler uzanıp gidiyordu uzaklarda.

* "Benim küçük..." (ç.n.)

Kuru ot ve benekli yaprakları olan ağaçların hüküm sürdüğü manzara ucu bucağı olmayan bir leopar derisi gibiydi. Fransız kadın birden savaştan önce Belediye Başkanı'yla çıktıkları bir kır gezintisini hatırladı. O gün bu yoldan gelmiş olabilirler miydi? Bunun kadar şahane bir manzara ve şu an hissettiği sükûnete eş bir duygu hatırlıyordu. Belki de, diye düşündü.

İdamları unutmamıştı; ancak o iğrenç suç sahasını terk ettiği için yine de bir rahatlama hissediyordu içinde. Ama bugüne kadar kasaba mükemmel bir saklanma yeri olmuştu. Şimdi nereye gitmeliydi? Yolculuğunu önceden planlamalıydı. Aslında, hizmetçisi düşüncelerini böldüğünde akıl haritasında hatlar çizmeye çoktan başlamıştı.

"Madam? Size söyleyeceğimiz bir şey var."

Violetta arkasını döndü. Aldıkları kararı tahmin etmek için el ele tutuşmuş çifte göz atması yetmişti; ancak kendilerinin söylemesine izin verdi. Genç çift Yusuf'un kulübesinde gerçekleştirilen birçok görüşme neticesinde şekillenen planlarını ona açıkladı: Mısır'a gidiyorlardı. Her şeyi ayrıntısıyla kasabayı boşaltma kararından önce düşünmüşlerdi. Annina'nın birikimleri vardı, Yusuf'un da iş bulmasına yardım edecek bir akrabası... Atina'ya kadar orduyu takip edip Pire'den yola çıkacaklardı.

"Evleneceğiz ve İskenderiye'de yaşayacağız" dedi Yusuf.

"Sizin adınıza çok sevindim, çocuklar" dedi Violetta. "Herkes Cupid'in oklarını Aziz Sebastian'ın şehitliği gibi hissetmeyebilir."

Tüm içtenliğiyle onlara iyi şans diledi; ancak bu gizli bir yalnızlık hissinin ceketinin altında ürpertiye yol açmasını engelleyemedi. Bu histen kaçmak için harikulade görünüşe sahip tepelere doğru döndü; ancak aynı his, dar bir sutyen gibi göğsünü sıkmaya devam etti. Annina narin güneş şemsiyesinin altındaki hüzün gölgesinin farkına vardı.

"Madam, neden bizimle gelmiyorsunuz?"

Hanımı dudaklarını büktü ve kaşlarını çattı; gerçekten şaşırmıştı.

"*Moi*?* İskenderiye?"

"Orada birçok zengin var" dedi Yusuf. "Tüccarlar. Kaptanlar. Bir sürü para." Sesini alçalttı. "Ve hepsinin bir kadına ihtiyacı var, Madam."

* "Ben?" (ç.n.)

"Yusuf çok kozmopolit bir şehir olduğunu söylüyor" diye ekledi Annina. "Kendinizi yabancı bir yerdeymiş gibi hissetmezsiniz."

Violetta çenesini iki parmağı arasında sıktı. Bu, düşünme ifadesi takınmaktan çok gözyaşlarını durdurmak için yaptığı yiğitçe bir hareketti; hizmetçisinin kendisini ona bu kadar adaması çok etkileyiciydi.

"Ve nerede çok para varsa orada aşk kıtlığı vardır" dedi. "*N'est-ce pas?*"*

Ünlü Mısır şehrinde kendisinin de gerçek aşkı bulma şansına göndermede bulunuyordu. Ama genç hizmetçisi iş koşullarını ima ettiğini düşündü ve içtenlikle başını sallayarak onayladı.

"Hem o zaman ben de sizin için çalışmaya devam edebilirim, Madam."

Violetta yanlış anlaşılmayı düzeltmedi. Canla başla kendisi için çalışan genç çifte imrendi ve onlara karşı kendini sorumlu hissetti.

"Hayır, *jolie*.** Evli bir kadının benim evimde yeri yoktur. Ayrıca, zaman geçtikçe sen çiçek açarken ben soluyorum. İkimizi karşılaştırdıkları zaman müşterilerim ne düşünür sonra?"

"Doğru" dedi Yusuf. "İş için kötü olur."

Annina Yusuf'un kaburgalarına dirsek attı.

"*Oh, Madame. Tu es la plus belle femme du Levant.*"***

Hanımı komik bir şekilde kaşlarını çattı.

"*Et pourquoi pas de toute la Méditerranée?*"**** diye sordu.

Düdük öttüğünde ve kervana katılmak zorunda kaldıklarında hâlâ hizmetçisinin teklifini düşünüyordu. Çok geçmeden kâfile tekrar yola koyuldu. Bundan önceki iniş çıkışların ardından, patika şimdi manzaraya ele geçirilemez bir kale gibi hakim olan bir bayırın tepesine doğru çıkıyordu. Dar bir patikaydı; birçok kez üzerlerindeki yüklerin ve öğle sonrası güneşinin sersemlettiği katırlar sendeledi ve sürücüleri onları kendilerine getirmeden önce uçurumun kıyısına yaklaştı. Sarp uçurumdan aşağı kayalar yuvarlandı ve ilerlemek için mücadele eden kamyonların

* "Öyle değil mi?" (ç.n.)

** "... güzelim." (ç.n.)

*** "Ah, Madam. Sen Doğu Akdeniz'in en güzel kadınısın." (ç.n.)

**** "Neden bütün Akdeniz'in değil?" (ç.n.)

tekerlerinden toz bulutları yükseldi. Motorun hızının değiştiği bir anda Tugay Komutanı Nestor ıstıraplı uykusundan uyandı. Sersemlemiş bir halde ranzasında dikildi, yumruklarıyla gözlerini ovaladı. Hayal kırıklığı içinde kamyonun hareket ettiğini fark etti; henüz varmamışlardı. Yırtık brandanın bir kanadını araladı ve dışarıya baktı. Kâfileye önderlik eden erkek izcileri gördü.

"Ve nihayet" dedi, "sözün kısası bir grup erkek çocuk ve yetişkin bir adam günü kurtarıyor."

Branda kanatçığını kapattı ve bakışını kamyonun loş iç kısmına çevirdi. Her şey yerindeydi; sandığı, sobası, haritalı masası, çatıda asılı duran tabanca kılıfı. Bir süre hiç katliam emri vermediğine, tugayın kasabaya girmediğine, Emir Subayı'nın hâlâ hayatta olduğuna inandırdı kendini; belki de hepsi rüyaydı. Ancak bu tip bir dilekte bulunur bulunmaz kendisiyle alay etme anlamı taşıyan, zalim ve kontrol edilemez bir gülmeyle kendi kendine yanıt verdi.

Çocuk gibi davrandığını düşündü, tehlikeyle karşılaştığında kötülüğü başından defetmek için gözlerini kapayan bir çocuk gibi. Az sonra sürücü kabininin camı açıldı ve Emir Eri şaşkınlık içinde içeriye baktı.

"Generalim?"

General gülmeyi kesti ve genç askere kamyonu sürmeye devam etmesi için el kol hareketi yaptı.

"Nereye gittiğine bak. Kemiklerimin bu Kan Tarlası'na gömülü kalmasını istemiyorum."

Cam kapandı ve kamyonun arkası tekrar karardı. Demlikten kahve kokusu geldi ve Tugay Komutanı Nestor kupasını doldurdu. Ancak Binbaşı'yı hatırlamadan kahvesini içemiyordu; birlikte içtikleri kahveler ve purolar, tartışmaları, babası gibi ona verdiği nasihatler... Yaşlı subay dik bir yokuşta bir yük taşıyormuşçasına içini çekti.

"Felaket" diye mırıldandı. "Ne korkunç bir felaket."

O gün için gereken miktarda morfini henüz sabah olmadan Belediye Sarayı'nda gerçekten de almış mıydı? Almış olduğuna güçlükle inanıyordu; kendini çok yorgun hissetti... Zar zor nefes alıyordu; ancak bir doz daha vurmaya karar verdi. Şırınga her zamanki yerindeydi; ancak kauçuk lastiği hiçbir yerde bulamıyordu. Lastik yerine kemerini çıkardı ve kemeri kolunun etrafına doladı; ancak önce şırıngayı kaynatması gerekiyordu. Soba sönüyordu, ateşi alevlendirmesi gerekmişti. Küreği aldı ve

kovanın içine daldırdı; ancak kürek kömürden çok toz çıkardı kovadan.

"Asker!"

Cam açıldı.

"Soba için kömüre ihtiyacım var."

"Korkarım ki hiç kalmadı, Generalim."

Tugay Komutanı Nestor gözlerini kıstı.

"Sakın kömürün de çalındığını söyleme bana."

Kamyon yavaşladı.

"Hayır, Generalim. Tükettik."

Tugay Komutanı Nestor öfkeden ziyade boyun eğmeye benzer bir ifadeyle ellerini havaya kaldırdı. Ama bu küçük kol hareketini yapmak bile zordu; kolları o kadar ağır ve güçsüz geliyordu ki ona... İçinden bir ses beklemesini söyledi; uzun sürmeyecekti, kıyı yakındı. Adamlarını kurtarmıştı. Peder'i ve geride kalma kararını düşündü; kendisi de delirmek isterdi! Belki bir sonraki morfin vuruşu akli dengesini bir kereliğine ve ebediyen kökünden sarsacaktı; Tugay Komutanı Nestor'ın delilik fikri mutlu bir kayıtsızlıktı. Köşedeki kutuyu fark ettiğinde şırıngayı kaynatmadan kullanmaya hazırlanıyordu. Kutuda Binbaşı Porfirio'nun gizli kitapları vardı. Emir Eri'ni çağırdı.

"Bunun burada ne işi var?"

"Askeri mahkemenin kanıtları, Generalim. Saklamak istersiniz diye düşündüm."

Tugay Komutanı Nestor sobanın sıcak kapağını maşayla açtı ve bir kitabı sobanın içindeki közlerin üstüne bıraktı. Tutuşmasını beklerken birkaç cilt daha aldı eline ve dalgın dalgın sayfalarını çevirdi. Geri kalanı kutuya koymadan önce kitaplardan bir tanesini daha ateşe attı.

"Kim filozofların yönettiği bir dünyada yaşamak ister ki?" diye merak etti.

Emir Eri arkasını döndü.

"Belki Aşçı'ya sorabilirim, Generalim; mutfak bölümünde kömür var. Bir süreliğine durursak tabii."

"Hayır, kıyıya varana kadar bir daha durmak yok."

Tugay Komutanı Nestor camı kapattı ve şırıngayı demliğin içine koydu. Suyun kaynamasını beklerken kolunu yukarı sıyırdı ve kemerini dirseğinin üstünden bağladı. Şırıngadaki morfini damarının içine enjekte etti ve şırıngayı yatağının üzerine fırlattı. "Bir felaket" dedi kekeleyerek. Gözkapakları birkaç kez kır-

pıştı ve sonra kapandı. "Ne kötü fela..." O an dışarıdan bir ses duyduğunu sandı ve gözlerini yarıya kadar açtı. Hiçbir şey göremedi. Elini uzattı, el yordamıyla brandanın kanadını aradı. Brandayı açar açmaz güneş gözlerini yaktı; kamyon tepeye varmıştı ve önlerinde deniz görünüyordu. Tugay Komutanı Nestor gözlerini kısarak güneşe baktı. Bağımlılığının gerdiği perdenin gerisinden, devrik sütunlar arasında dikilen, tarihi mozolelere ait kapı kenarları, yavaşça denize doğru kayan birkaç tapınak ve yüzyılların yakıp yıktığı, yarıya kadar kuma gömülmüş ve yükselip alçalan dalgaların yuttuğu birkaç lahit gördü. Kıyıdaki mezarlığın ötesindeki körfezde bir zırhlı ve birkaç destroyerden oluşan bir donanma filosu çarptı gözüne. Ve onların çok ötesinde de uzak adaların siluetlerini gördü; orası anavatandı! Ancak sevinci çok kısa sürdü; çok geçmeden harabelerin, denizin, gemilerin ve adaların da morfinin neden olduğu yanılsamalar olduğundan şüphelendi. Kanatçığı bıraktı ve kamyonun zifiri karanlığında, uyuşturucu şişesi veya evden aldığı değerli mektuplar için değil de, *Yunan ve Roma Mitoloji Sözlüğü*'nü bulamayacağı endişesiyle içinde bir umutsuzluk belirdi. Sözlüğü bulduğunda, onu kucaklamasıyla arkasındaki yatağın üzerine düşüp gözlerini kapaması bir oldu.

Sonsöz

Asker ve siviller kâfilesinin ayrılışının üzerinden birkaç saat geçmişti; ayakların, toynakların ve tekerlerin kaldırdığı toz bulutu çökeli ve ytik hayvanlarının kişnemeleri kesileli bir hayli olmuştu ve egzoz dumanlarının kokusunun geçip gitmesi ve açık kanalizasyonun pis kokusunun geri dönmesinden sonra, mahallenin unutulmuş sakinleri en sonunda barakalarından çıkmak için cesaretlerini toplamışlardı. Mahallelerinin etrafındaki tehlikeli çukuru geçtiler, parmak uçlarında, sessizce, el ayak çekilmiş çarşıya kadar geldiler ve evlerin içini görmek için yüzlerini kapalı pencerelerin camlarına dayadılar; ancak en cesurlarının dehşet verici bir manzarayla karşılaştıkları meydana kadar gidebilme fırsatları oldu. Öldürülmüş hayvan leşleri, pahalı mobilya parçaları, sayısız elbise bohçası ve çaput açık alana saçılmıştı. Bir süre, etrafta yaşayan tek bir varlık kalmadığını fark edene kadar, hırsızlıkla suçlanmamak için onlara dokunmaya cüret edemediler. Belediye Sarayı'nın avlusunda yığılmış bir toprak parçasının üstünde iki Hıristiyan haçına rastladılar ve bir süreliğine akılları karıştı; bu ölülerin neden eskiden herkesin son yolculuğunda ziyaret ettiği belediye parkının arkasındaki mezarlığa gömülmediğini anlamaya çalıştılar.

Ancak Belediye Sarayı'nın bayrak direğinde bayrak olmadığını fark ettiklerinde kasabada yalnız olduklarına ikna oldular ve ardından geçmiş yönetime ait binanın ağır çift kanatlı kapılarına çıkan basamakları tırmanmaya başladılar. Resmi binanın karolarının soğukluğunu çıplak ayak tabanlarında hissettiler, kuşkuyla fısıldaşmalarının yankısını dinlediler ve sonra odalar-

daki değerli şeyleri aramaya koyuldular. Bir sürü şey vardı; ancak taşıyabilecekleri şeyler azdı. Ne maun döşemeleri ne de balkonun sağlam korkuluklarını söküp çıkarmak kolay olmayacaktı ve kapıdan dışarı çıkarabilmek için mermer toplantı masasını paramparça etmek zorunda kalmışlardı. Kütüphanedeki ender el yazmalarını ve Frig papirüslerini yerlere fırlattılar ve üzerlerine çıkıp raflardaki örümcek ağlarının arkasında gizli bölmeler aradılar; ancak bir tane bile bulamadılar. Umulmadık çan sesleri tüylerini ürperten bir soğukluk estirdiğinde, bir keşişin yüzyıllar önce İstanbul yağmalanırken patrikhanenin kütüphanesinden kurtardığı, paha biçilmez bir Gutenberg İncil'ini, Belediye Sarayı'ndaki Ortaçağ döneminden kalma gizli bir kapının anahtarını saklama ihtimaline binaen parçalara ayırıyorlardı.

Sesi takip ederek Hıristiyan kilisesine kadar gittiler ve kocaman çanların sallandığı kuleye ağızları açık bakakaldılar ve bir süre bir Hıristiyan azizin entrikasına tanık olduklarına ikna oldular, ta ki açık ağızları kapanana ve kilisenin kapıları açılana kadar; Peder'i tanıdılar. Kolları sonuna kadar açık bir halde, yüzünde şeytani bir gülümsemeyle yürüyerek kiliseden çıktı, köpeği de arkasından geliyordu. Kurtuluş ümidiyle onları yoldan saptırmaya çalıştıysa da, yaşlı gözlerle yalvardıysa da veya kendine Bütün Anadolu'ların Havarisi derken onları ebedi cehennem ateşiyle tehdit ettiyse de, vaazlarıyla ancak çocukları korkutabildi. Zavallı adamın aklını kaçırdığını düşünerek onun için yapabilecekleri hiçbir şey olmadığına karar verdiler ve daha da artan bir şevkle arayışlarına devam ettiler. Fransız kadının evine vardıklarında çılgına dönmüşlerdi. Açgözlü olanlar yatak odalarına dalıp levyeleriyle çelik kasalara hücum ettiler; böyle şeyleri hor görenler onları ebedi yoksulluğa ve hastalığa mahkûm eden Belediye Başkanı'nın çarpık yönetimini onurlandırmak için en adi şeyleri yaptılar; kızgın olanlar yağmacıların ellerinden kurtarabildikleri her şeyi yakmaya, yırtmaya veya kırmaya başladılar; aklı başında olanlar ise yiyecek aramak için mutfağa, kilere ve mahzene yöneldiler. İşleri bittiğinde gece yarısı olmuştu. Yıldızların altında uzandılar ve bir kralın hapsettiği büyük savaşçının, kaçmak için kullandığı ipe eklemek için sarı saçlarını kesmeden önce nöbetçilere verdiği şarabın içine afyon katan, ilk görüşte kahramana aşık olan kralın kızınınkine benzer bir efsaneyle çocuklarını uyuttular. Zavallı

köylüler şafakta askerlerin mermilerinden kurtulan birkaç mandayı önceki gün topladıkları hazinelerini yükledikleri kağnılarına koştular ve ordunun izlerinin batıdaki kıyıya doğru gittiğini görerek, ters yöne doğru, Anadolu tepelerinin üzerinde hoş bir ekim güneşinin yükseldiği tarafa doğru yönelerek sonsuza dek kasabayı terk ettiler.

Panos Karnezis

1967 yılında Yunanistan'da doğdu. 1982 yılında mühendislik eğitimi için Britanya'ya gitti ancak yazarlık üzerine doktora yaptı. İlk kitabı *LITTLE INFAMIES* 2002'de Londra'da yayımlandı.

İhanet, vicdan azabı, aşk ve savaş labirentinde çırpınan insanları ancak mumdan kanatlar kurtarabilir.

Kaybedilmiş bir savaşın ortasında, morfin bağımlısı çaresiz bir komutan, savaşa karşı umutsuzca mücadele eden bir subay, inancıyla aklı arasında sıkışıp kalmış bir peder ve aşk mağlubu bir Fransız fahişe, Anadolu'nun ücra bir kasabasında kader birliği eder.

Aslında her şey 1922 yılında, dağılmış bir halde geri çekilen bir Yunan tugayının çölde sıkışıp kalmasıyla başlar. Peşlerinde işgalin intikamını almak için onları kovalayan Türk ordusu, başlarında mitoloji ve morfin düşkünü bir komutan, yüreklerinde ise kendilerine bile hesabını veremedikleri bir katliamın acısı vardır. Onlar için tek kurtuluş yolu çorak toprakları geçip denize ulaşmaktır. Bu arada garip bir kasabaya varırlar ve asıl trajedi de işte burada başlar...